

Euroopa Liidu Teataja

C 228



Eestikeelne väljaanne

Teave ja teatised

52. aastakäik

22. september 2009

Teatis nr	Sisukord	Lehekülg
I	<i>Resolutsioonid, soovitused ja arvamused</i>	
	ARVAMUSED	
	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee	
	Täiskogu 452. istungjärk 24.–25. märts 2009	
2009/C 228/01	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Metsade ja metsandussektori roll ELi kliimaeesmärkide saavutamisel” (ettevalmistav aramus)	1
2009/C 228/02	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Haridusasutuste ja tööandjate partnerlus” (ettevalmistav aramus).	9
2009/C 228/03	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Töötajate liikuvuse peamiste tõkete määramine ühtsel tööturul” (ettevalmistav aramus)	14
2009/C 228/04	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Vananevate töötajate olukord tööstuse muutuste taustal – toetuse pakkumine ja vanuselise struktuuri erinevuste juhtimine tööstussektorites ja ettevõtetes” (omalgatuslik aramus)	24
2009/C 228/05	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Atlandi-ülesed suhted: kuidas parandada kodanikuühiskonna osalemist”	32

ET

Hind:
26 EUR

(Jätkub pöördel)

III Ettevalmistavad aktid

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee**Täiskogu 452. istungjärg 24.–25. märts 2009**

2009/C 228/06	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Valge raamat EÜ konkurentsieskirjade rikku- misest tekkinud kahju hüvitamise kohta”	40
2009/C 228/07	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni aruanne: 2007. aasta konkurentsi- poliitika aruanne”	47
2009/C 228/08	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Roheline raamat – Autoriõigus teadmistepõhises majanduses”	52
2009/C 228/09	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõuko- gule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Teadusuuringute ühine kavan- damine: Koostöö ühiste probleemide tõhusamaks lahendamiseks”	56
2009/C 228/10	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiive 2006/48/EÜ ja 2006/49/EÜ seoses keskasutustega seotud pankade, teatavate omavahendite kirjete, suure riskide kontsentreerumise, järelevalvesüsteemide ja krii- sijuhtimisega”	62
2009/C 228/11	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus välismaksete kohta ühenduses”	66
2009/C 228/12	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus ühenduse osalemise kohta mitme liikmesriigi algatatud Euroopa metroloogia teadusprogrammis”	69
2009/C 228/13	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega kehtestatakse ühenduse programm, mille alusel toetatakse teatavaid tegevusi finantstee- nuste, finantsaruandluse ja auditeerimise valdkonnas”	75
2009/C 228/14	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2002/15/EÜ autovedude alase liikuva tegevusega hõivatud isikute tööaja korralduse kohta”	78

I

(Resolutsioonid, soovitused ja arvamused)

ARVAMUSED

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

TÄISKOGU 452. ISTUNGJÄRK 24.–25. MÄRTS 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Metsade ja metsandussektori roll ELi kliimaeesmärkide saavutamisel” (ettevalmistav arvamus)

(2009/C 228/01)

20. juunil 2008 saatis Euroopa Komisjoni asepresident Margot WALLSTRÖM Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee president Dimitris DIMITRIADISELE kirja, milles ta palus Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 koostada ettevalmistava arvamuse järgmises küsimuses:

„Metsade ja metsandussektori roll ELi kliimaeesmärkide saavutamisel” (ettevalmistav arvamus).

Asjaomase ettevalmistustöö eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 3. märtsil 2009. Raportöör oli Seppo KALLIO.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 452. istungjärgul 24.–25. märtsil 2009 (25. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 145, vastu hääletas 8, erapooletuks jäi 14.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on seisukohal, et metsadel ja nende toodetaval taastuval puidul on oluline roll kliimamuutuste piiramisel, kuna:

- metsad seovad kasvades atmosfäärist süsinikku, mille nad salvestavad biomassis või pinnases;
- puittooted on süsinikdioksiidi varamud – varamu olelusringi jooksul isoleeritakse süsinikdioksiid atmosfäärist;
- puidu energiakasutus vähendab fossiilkütuste kasutamist ja selle kaudu kasvuhoonegaaside heiteid;
- puidu kasutamine ehitistes ja mööbli valmistamisel vähendab kaudselt fossiilkütuste heitkoguseid, kuna puit asendab teisi materjale, nt betooni, mille valmistamine

kulutab rohkem energiat ja tekitab rohkem heiteid kui puidu kasutamine.

1.2 Komitee märgib, et puitu kasutatakse Euroopas peaaesjalikult ehitusmaterjali ja energiaallikana, samuti mööbli ja paberi tootmiseks. Tänu töötlemisahela kogumõjule loovad puittooted suurt lisaväärtust tööõhve, metsaomanike sissetuleku ja eelkõige maapiirkondade majandustegevuse näol.

1.3 Komitee rõhutab, et juba mitmeid aastakümneid on Euroopa metsad toiminud süsiniku neeldajana ja kuna nad kasvavad kiiremini, kui neid langetatakse, on nad aeglustanud süsinikdioksiidisalduse kasvu atmosfääris. Tuleb tagada looduslike metsade olulisus süsinikuvaramu ja bioloogilise mitmekesisuse säilitajana. Säästva metsanduse elluviimist Euroopa riikides jälgitakse MCPFE ⁽¹⁾ kriteeriumide ja näitajate abil, mida arendatakse pidevalt.

⁽¹⁾ MCPFE = Ministerial Conference on the Protection of Forest in Europe, metsakaitse-alane ministrite konverents Euroopas alates 1990. aastast.

1.4 Komitee teeb ettepaneku, et Euroopa Liit peaks võtma järgmisi meetmeid:

- püüdma suurendada puidu kasutamist eri viisil ja otstarbel, edendades muu hulgas säästvalt toodetud metsa bioenergia kasutust ja edastades ulatuslikumat teavet puidu kasutamise kohta ehitusmaterjalina, lähtudes ühtsetest ehitusstandarditest ja olelusringi hinnangutest ning lisades puidu kasutamise ehitusmaterjalina liikmesriikide puittoodete riigihankepoliitikasse;
- osalema senisest aktiivsemalt rahvusvahelises metsapoliitikas ja võtma juhirolli säästva metsanduse ülemaailmses edendamises;
- looma Euroopa juhtivekspertide nõukogu, kuhu kuuluvad metsatööstuse, metsapoliitika, teadlaste, metsomanike ning metsandus-, keskkonna- ja kliimakaitse sektori teiste kesksete osapoolte esindajad. Nõukogu ülesanne on mitmekesistada ja parandada metsi puudutavat arutelu, teadmiste edastamist ja otsustusprotsessi;
- püüdma täiendada kasvuhoonegaase puudutavat aruandlust Kyoto protokollil järgsel perioodil järgmiste meetmete abil:
 - a) säästvalt toodetud puittoodetes talletatud süsinikukoguse aktsepteerimine ja kaasamine kohustusliku vahendina süsinikutasakaalu arvutustesse;
 - b) REDD-vahendi⁽¹⁾ arendamine toimivaks süsinikdioksiidi heitkogustega kauplemise vahendiks ja selle kaasamine süsinikutasakaalu arvutustesse maakasutuse muutumisel, eelkõige metsade hävimise ärahoidmisel arengumaades;
- toetama teadustegevust, metsaressursside inventeerimist, kliimamuutuste mõjude suhtes haavatavate nn riskipiirkondade kaardistamist ja metsade olukorra järelevalvesüsteemide arendamist ning tagama nende meetmete rahastamise.

1.5 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee rõhutab, et kliimamuutuste võimalike negatiivsete mõjude tõttu peaksid ELi liikmesriigid välja töötama metsade majandamise situatsiooniplaanid äärmuslikest ilmastikunähtustest (tormid, põud, metsapõlengud, putukariüüste) põhjustatud metsakahjustuste ennetamiseks ja järelmõjude kõrvaldamiseks ning levitama teavet metsamajanduse tähtsusest.

⁽¹⁾ REDD = Reduction Emissions from Deforestation and Forest Degradation, metsade raadamisest ja metsa seisundi halvenemisest tulenevate heitkoguste vähendamine

1.6 Komitee soovib ELi liikmesriikidel samuti välja töötada hajutatud bioenergia tootmine soodustariifide abil.

1.7 Komitee rõhutab, et lisaks metsade olulisusele kliimamuutuste kontekstis on neil mitmeid muid ühiskonna seisukohalt olulisi ülesandeid, mida tuleb kaitsa. Metsakasvatuse eesmärgid on lisaks puidu tootmisele muu hulgas metsade bioloogilise mitmekesisuse säilitamine, põhjaveevarude ja maastiku haldamine, metsade pakutavad puhkamis- ja reisimisvõimalused, kaitse liiklusrumala eest, lumelaviinide ja erosiooni ennetamine; lisaks puittoodetele varustab mets meid muude andidega, nagu marjad, seemned ja jahiloomad. Need metsa täiendavad mitmekülgsed heaolu pakuvad funktsioonid ei kajastu üheski tasuvusarvutuses ega ka puidu hinnas.

2. Metsi ja metsandussektorit puudutavad Euroopa Liidu kliimakoostused

2.1 2008. aasta detsembris kiitis Euroopa Parlament heaks kliima- ja energiapaketi. Metsi ja metsandust puudutavad õiguslikud otsused on järgmised.

- ELi heitkogustega kauplemise direktiivi muutmine. Direktiiv hõlmab suuniseid maakasutuse ja maakasutuse muutumise ning metsanduse kohta kasvuhoonegaase puudutava aruandluse ja heitkogustega kauplemise osas. Metsade talletatav ja puittoodetes sisalduv süsinik on oluline osa kasvuhoonegaase puudutavast aruandlusest.
- Tselluloosi- ja paberitööstus kuulub heitkogustega kauplemise süsteemi, ent sektor täidab kriteeriume, mille alusel võiks seda käsitleda kui nn süsinikulekke sektorit. Süsinikulekke sektoreid käsitlevad otsused langetatakse hiljem. Puittooraine kasutamisega võrreldes kuulub paljude teiste ehitusmaterjalide (betoon, teras ja alumiinium) tootmine heitkogustega kauplemise süsteemi, mis tähendab, et süsinikuhind mõjutab nende konkurentsivõimet. See annab kaudselt eelise puitmaterjalile ja puidu kasutamisele ehitusmaterjalina.

— Taastuvenergia raamdirektiiv (RED). 2020. aastaks seatud taastuvate energiaallikate 20 % osakaalu eesmärk tähendab metsa bioenergia (soojus, elekter ja biokütused) märkimisväärse suurendamise vajadust. Biomassi potentsiaali kasutamise suurendamiseks seati metsaressurssidele tõhustamisesmärk (direktiivi artikkel 34): suurendada olemasoleva puiduvaru kasutamist ja arendada välja uued metsamajandusmeetodid. Direktiiv sisaldab arvukaid eesmärke säästvalt

toodetud metsa biomassi ja ehitussektori osas. Peaesmärk on säästa energiat ja vähendada heitkoguseid materjalide tootmisel.

- Transpordisektoris kasutatavate taastuvkütuste direktiiv. Direktiiv sisaldab nõudmisi, mis käsitlevad säästvalt toodetud biomassi (sisaldades vaikeväärtusena ka metsade biomassi) biokütuste tootmisel kooskõlas RED-direktiiviga.

2.2 Metsad katavad 31 % Euroopa pindalast ja hinnanguliselt seovad nad ligikaudu 10 % Euroopa iga-aastastest süsinikdioksiidi heitkogustest ⁽¹⁾. Säästvalt majandatud metsast atmosfääri eralduva süsiniku määr on väiksem (süsiniku neeldamine) või sama suur (süsinikuneutraalne) kui atmosfäärist eralduv ja metsas talletuv süsiniku määr.

3. Metsaressursid ⁽²⁾ ja nende kasutamine Euroopas

3.1 27-liikmelise Euroopa Liidu pindalast on 156 miljonit hektarit kaetud metsaga. Looduslike tingimuste tõttu ei ole siiski kogu metsaala metsatööstuslikult ja majanduslikult kasutatav. Hinnanguliselt on sellest alast juurdepääsetav keskmiselt 80–90 %, ent Ida-Euroopa riikides jääb vastav näitaja sageli vaid 40–50 % piirimaile. Viimase 15 aasta jooksul on metsade pindala 27-liikmelises Euroopa Liidus kasvanud ligikaudu 10 miljoni hektari võrra tänu metsaistutusele, varasemate põllumajandusmaade metsastamisele ja looduslikule metsastumisele. Lisandunud metsaala vastab suuruselt Ungari pindalale.

3.2 Umbes 60 % 27-liikmelise Euroopa Liidu metsadest on era-, peaausjalikult pereomanduses, ning 40 % avalikult kasutatav, st et metsa omanik on riik, kohalikud omavalitsused, kogudused või muud kogukonnad. Erametsaomanikke on kokku üle 15 miljoni ja nende hulk kasvab tulenevalt ümberkorraldustest Ida-Euroopa riikide metsaomanduses ja pärandi jagamisega seotud eri korraldustest.

3.3 Aastasadu on inimesed Euroopas kasutanud metsi eri viisil ja muutnud nii nende struktuuri. Euroopa metsad on

tõepoolest inimtegevuse tulemusel muudetud, teisenenud liigilise kooslusega metsad ehk niinimetatud poollooduslikud metsad. Poollooduslike metsade osakaal on 85 %. Lisaks neile metsadele praktiseeritakse metsandust Euroopa puuistandustes. Puuistandused, mis asuvad peaausjalikult Lõuna-Euroopas, moodustavad ligikaudu 8 % Euroopa metsaalast. Metsandustegevusest välja jäävad looduslikud metsad ⁽³⁾, mis asuvad peamiselt Ida-Euroopas, Balti riikides ja Põhja-Euroopa riikides, hõlmavad ligikaudu 5 % metsaalast.

3.4 Looduslikud metsad ja metsade kaitsealad on olulisim metsaliik bioloogilise mitmekesisuse tagamisel. Looduslikud metsad on ka kliimamuutuste mõjude suhtes stabiilsed ökosüsteemid. Euroopa metsaalast on bioloogilise mitmekesisuse tarvis kaitse all umbes 8 % ja maastikukaitseks veel lisaks ligikaudu 10 %, mis teeb kokku 18 % (34 miljonit hektarit). Seaduste või muude eeskirjade alusel kaitstud alade hulk on viimastel aastatel kasvanud. Kõige haruldasemad ja väärtuslikumad ning kaitseväärtilised metsapiirkonnad on Euroopas juba suures osas kaitstud. Sageli asuvad kaitsealad mägiapiirkondades või asustusest kaugel. Inimtegevusest puutumata on need liikide mitmekesisuse seisukohalt kõige väärtuslikumad. Lisaks on umbes 10 % metsi kaitse all veestike, põhjaveevarude ja pinnase kaitse tõttu ning lumelaviinide ja erosiooni ennetamiseks. Bioloogilist mitmekesisust edendatakse ka tulundusmetsade majandamisega, jättes metsa pehkinud puid ja luues mikroorganismide kasvualasid haruldaste liikide säilitamiseks.

3.5 Tulundusmetsade raie Euroopas jääb selgesti alla nende kasvule. Puistu aastane puhaskasv 2005. aastal (27-liikmelises Euroopa Liidus) oli 687 miljonit m³ (metsades, kus looduslike tingimuste poolest on võimalik metsa üles töötada). Raiemaht oli vastavalt 442 miljonit m³. See tähendab, et metsade kasutusmäär ehk raie ja kasvu suhe oli keskmiselt ca 60 % (kõikumisvahemik 30–80 %). Metsade kasutusmäär oli üle 50 % põhjapoolsetes liikmesriikides ja Kesk-Euroopas, ent jäi alla 50 % Lõuna- ja Kagu-Euroopa liikmesriikides. Metsade kasutusmäär on viimase 10 aasta jooksul küll kasvanud, kuid ei ole veel saavutanud 1990. aasta taset. Osaliselt on metsaraiet suurendanud 21. sajandi hakul toimunud rängad tormid, mille tagajärjel on teatud piirkondades lühikese aja jooksul puitu üles

⁽¹⁾ Nabuurs, G.J. et.al. 2003. Temporal evolution of the European Forest sector carbon sink 1950–1999. Global Change Biology 9.

⁽²⁾ State of Europe's Forests 2007. The MCPFE Report on sustainable forest management in Europe. MCPFE, UNECE ja FAO. Varssavi 2007, lk 247.

⁽³⁾ Määratlused: puutumatud looduslikud metsad (*undisturbed by man*) sisaldavad metsade loomulikku arengusse kuuluvaid omadusi, nagu looduslikud puuliigid, vanuseline struktuur ja pehkinud puud; inimtegevuse mõju puudub. Puuistandus (*plantation*) – välismaiste puuliikidega metsastatud alad (kultuurmetsad) või samavanuselised ja korrapäraselt istutatud ühest või kahest kodumaisest puuliigist koosnev mets. Poollooduslikud metsad (*semi-natural*) on kõik need metsad, mis ei kuulu looduslike või kultuurmetsade alla. Kõnealust määratlust on kasutatud Euroopa Liidu taastuvenergia raamdirektiivis (artikkel 72) selliste metsaalade kirjeldamiseks, kust on võimalik säästvalt üles töötada metsa biomassi (biomassi ei töötata üles ürgmetsadest [*undisturbed primary forest*]; muudelt metsaaladelt on biomassi ülestöötamine lubatud).

töötatud rohkem kui mitmel normaalaastal kokku. Töötlemata puidu, hakkpuidu ja puidujäätmete import Euroopasse (27-liikmeline EL) oli 2006. aastal 83 miljonit m³ (ilma paberit ja tselluloosi arvestamata) ja eksport Euroopast 54 miljonit m³ ⁽¹⁾.

3.6 Kasvust väiksema raie tõttu jääb praeguste tulundusmet-sade kasvust kasutamata ligikaudu 40 % (ehk umbes 250 miljonit m³). 27-liikmelise Euroopa Liidu metsavaru ongi viimase 50 aasta jooksul pidevalt kasvanud. Metsa kogumaht on ligikaudu 30 miljardit m³, mis vastab 9,8 miljardile tonnile süsinikule. Osa metsa poolt seotavast süsinikust talletub pinnas-esse, kuna aga puuduvad sellekohased uurimistulemused, ei ole võimalik anda Euroopa-ülest hinnangut pinnasesse salvestunud süsiniku osakaalu kohta. Süsiniku sidumise seisukohast on tulundusmetsa ja loodusliku metsa vahel oluline erinevus: looduslikud metsad on oma „lõplikus olekus“ kliimakaitse seisukohalt ehtsad süsinikuvarumud, kus leiab võrdselt aset süsiniku sidumine (tänu biomassi kasvamisele) ja eraldumine (tänu biomassi lagunemisele). Samas tekivad tulundusmetsades tänu metsaraiele pidevalt uued ja täiendavad võimalused süsiniku sidumiseks. EMSK peab väga oluliseks rõhutada, et komitee ei taha öelda seda, nagu tuleks tulundusmetsi pidada seepärast looduslikest metsadest väärtuslikumaks.

3.7 Oluline on uurida Euroopa metsade kasutus- ja ülestöötamispotentsiaali süsiniku sidumise, metsa bioenergia tootmise ning puittoodetesse talletuva süsinikuringe mõistmiseks ja hindamiseks. Tänaeni puudub siiski ühtne pilt 27 liikmesriigi raievõimalustest tervikuna. Mitmed riigid on koostanud riiklikud metsakavad, milles kirjeldatakse erinevaid raievõimalusi, arvestades metsade kaitsevajadusi, bioloogilise mitmekesisuse tagamist ja muid mitmeotstarbelisi vajadusi.

4. Kliimamuutuste mõju metsadele

4.1 Metsad seovad endaga atmosfäärist süsinikdioksiidi (CO₂) ja muudavad selle biomassiks, peamiselt puiduks, ning vabastavad samas loomadele ja inimestele eluks hädavajalikku hapnikku. Kliimamuutused, eelkõige kasvhoonegaaside kasv atmosfääris ja temperatuuri tõus, aga ka osoonisaldus maapinna lähedal, lämmastiku sadestumine ja pinnase hapestumine kujutavad endast vahetut või teatud viiteajaga ohtu metsade tervisele, kasvule ja struktuurile.

4.2 Kliimamuutuste mõju metsadele on kaheksa. Kui kliima muutub järk-järgult näiteks soojemaks või kuivemaks, peavad puud selle muutusega kohanema. Kohandumine on järkjärguline ja võimalik on kavandada selle edenemist ja seda mõjutavaid meetmeid. Tõsisemad metsade arengut vahetult

mõjutavad ohud tulenevad äärmuslikest ilmastikunähtustest. Alates 1850. aastast kogutud andmed näitavad, et Euroopas on tormikahjustused viimase kahekümne aasta jooksul selgelt kasvanud. Samuti on Vahemere piirkonna riikides olnud viimastel aastakümnetel rohkesti metsapõlenguid. Äärmuslike ilmastikuolusid ei ole võimalik täpselt ennustada, kuid nendeks on võimalik ette planeerides valmistuda.

4.3 Kui praegused tulundusmetsad ei kohandu piisavalt kliima järkjärgulise muutumisega, on tulemuseks muu hulgas puude elujõulisuse vähenemine, tootlikkuse kahanemine, üksikute puude suremus, puude nõrgenev konkurentsivõime ning sellest tulenev haiguste ja kahjurputukate lisandumine ning muutus metsas esinevate puuliikide jaotumises. Põhjapiirkonnades võib puude kohandumist ohustada ka asjaolu, et pikeneva kasvuperioodi tõttu muutub puude kasvurütm ja nad ei kohandu piisaval määral puhke- või talveajaga. Äärmuslike ilmastikunähtuste korral (nt põud, metsapõlengud, tormid, lumekahjustused) võivad puud surra väga suurtel maa-aladel, metsade uuendumine võib olla takistatud ja surnud puumaterjal võib soodustada metsakahjurite massilist levimist ka ümbritsevasse tervetesse metsadesse.

4.4 Kliimamuutuste mõju on eri taimestikuvööndites erinev. Euroopa taimestikuvööndites (põhjapiirkonnad, parasvöõde, Vahemere vöönd ning mägi- ja polaarpiirkonnad) ja riikides oodatavad peamised mõjud on järgmised:

— Vahemere piirkonnas sagenevad tõenäoliselt kuivad ja kuumad perioodid, tuues kaasa magevee puuduse ning metsapõlengute puhkemise ohu suurenemise ja kõrbestumise;

— Kesk-Euroopas pikeneb kasvuperiood; metsade kasv võib suurened; lehtpuude osakaal tõenäoliselt suureneb; sademete hulk võib langeda ja esineb põuda. Sagenevad äärmuslikud ilmastikunähtused, eelkõige tormikahjud;

— põhja okaspuuvöötmes pikeneb kasvuperiood; metsade kasv võib suurened; sagenevad tormikahjud; ja parasvöötme kahjurputukad siirduvad arvatavasti põhja, tekitades suure tõenäosusega massilist kahju;

Kõrgmäestike ning põhja ja polarse metsavööndi piiri metsades võivad kliimamuutused kaasa tuua metsavööndi piiri nihkumise kõrgemale või põhja poole ning teatud liikide järkjärgulise hävimise.

⁽¹⁾ Allikas: ForeSTAT, FAO 2007.

5. Metsamajanduse roll kliimamuutustega kohanemisel

5.1 Hea metsamajandus on peamine viis tagada metsade kohanemine kliimamuutustega. Metsade majandamisel tuleb pöörata tähelepanu ennetavatele meetmetele, nagu surevate puude õigeaegne avastamine ja eemaldamine ning metsapõlengute ohtu suurendavate materjalide vähendamine. Tuleb suurendada teadlikkust metsamajanduse olulisusest kliimamuutustega kohanemisel nii üldsuse, metsaomanike kui ka teiste metsamajanduse eest vastutavate osapoolte seas. Suuremat osa ELi metsadest majandatakse pidevalt, mistõttu on nende tootlikkus ja elujõulisus üldiselt suur. Võimalikke kohandamismeetmeid tuleb võtta juba praegu ja pidevalt, kuna metsanduses on 15–150-aastaste olelusringide tõttu vajalik pikaajaline mõtteviis.

5.2 Metsade uuendamisel tuleb igale kasvukohale valida sinna sobivad puuliigid. Tuleks eelistada kodumaiseid puuliike, kuna taimestikuregioonide põlistel puuliikidel on paremad geneetilised eeldused kohalike kliimamuutustega kohanemiseks. Samuti tuleks eelistada segametsi, kuna need aitavad vähendada metsi ähvardavaid ohte, jaotades need paljude eri omadustega puuliikide vahel.

5.3 Looduslikust kasvualast väljapoole rajatud ühe puuliigiga okaspuumetsade puhul tuleks püüelda esialgse liigijaotuse taastamise suunas. Ühe puuliigiga kultuurmetsad on sageli segametsadest vastuvõtlikumad tormide ja nende tulemusel tekkivate putukarüüstete suhtes.

5.4 Kliimamuutustest tingitud äkiliste äärmuslike ilmastikunähtuste ohuks, nende poolt põhjustatud metsakahjudeks ja kahjulikeks järelmõjudeks tuleb valmistuda metsamajanduse situatsiooniplaneerimise ja tegevusmudelite koostamisega ning kahjude likvideerimiseks ettenähtud rahastamisvõimaluste loomisega. Riskialad, kus selliste äärmuslike nähtuste esinemine on tõenäoline, tuleb kaardistada. Tegevusmudelid tuleb koostada ka järsult suureneva metsaraie käsitlemiseks ja puiduturgude toimimise tagamiseks.

5.5 Kliimamuutused ja taimematerjalide rahvusvaheline kaubandus suurendavad võõrliikide ja taimekahjurite levikut. ELi taimekaitse direktiiv sisaldab sätteid kahjustavate taimehaiguste vastu võitlemiseks ja kahjurite leviku tõkestamiseks ning puidu ja seemikute rahvusvahelist kaubandust käsitlevate nõudmistele. Metsade tervise säilitamiseks ja oluliste metsakahjurite levimise (nt männi nematood) tõkestamiseks Euroopa Liidus on vajalikud piisavalt ranged taimekaitse eeskirjad ja

tõhus järelevalve. Kahjulike võõrliikide vastu võitlemiseks on vajalikud riiklikud strateegiad ja programmid.

5.6 Metsamajandus ei pruugi olla vastuolus bioloogilise mitmekesisuse eesmärkidega. Bioloogilist mitmekesisust tuleks võtta arvesse poollooduslike tulundusmetsade majandamisel, jättes tulundusmetsadesse pehkinud puid ja puutumataid väike-seid kasvualasid elusorganismide säilitamiseks. Mitmes ELi liikmesriigis toetatakse bioloogilise mitmekesisuse edendamise meetmena rahaliselt erametsaomanikke, kes tegelevad vabatahtlikult metsade kaitsega. Ka metsade sertifitseerimine eeldab, et metsade majandamisel võetakse arvesse metsade bioloogilise mitmekesisuse nõudeid.

5.7 Euroopa tulundusmetsades on hetkel märkimisväärne hulk seisvaid või mahalangenud pehkinud puid, mis toimivad süsinikuvaramuna ja moodustavad samas elusorganismidele vajaliku elukeskkonna. Pehkinud puude keskmine hulk on 10 m³/ha. Surevate puude suur hulk võib põhjustada putukarüüstete massilist levimist või suurendada metsapõlengute ohtu. Bioloogilise mitmekesisuse eelised on siiski suured ja seetõttu on oluline, et kõiki pehkinud puid ei veetaks kasvukohast minema näiteks metsa energiapuidu ülestöötamisel.

5.8 Looduslikud metsad ja kaitsealad on vajalikud bioloogilise mitmekesisuse tagamiseks. Süsiniku sidumise seisukohast muutub looduslik mets vananedes süsiniku neeldajast süsiniku varamuks. Seetõttu vähendab metsade aktiivse majandamise lõpetamine ja nende asetamine täieliku kaitse alla seda metsade kasvatuses sobivat pindala, mille abil on võimalik suurendada metsade seotava süsiniku kogust ning saavutada eelkõige puittoodete pakutavaid energiatootmist ja muid materjale kompenseerivaid mõjusid.

5.9 Integreeritud kaitse (pehkinud puud ja väikesed kasvualad) tulundusmetsade majandamise kontekstis on kliimamuutuste vastu võitlemisel tõhusam kui metsade täielik kaitse.

6. Puittoodet kliimamuutuste leevendajana

6.1 Metsad mõjutavad kliimamuutusi puude kasvatus- ja töötlemisahela vältel neljal moel:

— metsad seovad kasvades atmosfäärist süsinikku, mille nad salvestavad biomassis või pinnases;

- puittooted on süsinikdioksiidi varamu;
- puidu energiakasutus vähendab fossiilkütuste kasutamist ja seeläbi kasvuhoonegaaside heiteid;
- puittoodete kasutamine muu hulgas ehitistes ja mööbli valmistamisel vähendab kaudselt fossiilkütuste heitkoguseid, kuna puiduga asendatakse materjale (nt betooni), mille valmistamine kulutab rohkem energiat ja tekitab rohkem heiteid kui puidu kasutamine.

6.2 Juba mitmeid aastakümneid on Euroopa metsad toiminud süsiniku neeldajatena ja aeglustanud raie vähenemise abil süsinikdioksiidisalduse kasvu atmosfääris. Tulundusmetsades ei saa see lõputult jätkuda, kuna kasvu hääbumisel lõpetavad metsad süsiniku talletamise. Seetõttu tuleb tulundusmetsi jätkuvalt majandada.

6.3 Puittoodete (*Harvested Wood Products*, HWP) ⁽¹⁾ materjali kasutuse kompenseerival mõjul on oluline roll kliimamuutuste piiramisel. Metsade puistus seotav atmosfääri süsinik antakse edasi ja see salvestub puittoodetesse, nagu paber, mööbel, puitplaadid ja puitehitised ja see eemaldatakse näiteks puitmaja vormis atmosfäärist paremal juhul mitmeks aastasajaks. Oleringis lõpus on võimalik puittooteid taaskasutada ja seejärel energiatootmiseks põletada. Puittoodete süsinikuaruandlus on Kyoto protokollis kasvuhoonegaaside arvutustes vabatahtlik ja seni on aruandlus olnud puudulik muu hulgas seetõttu, et seda ei arvestata rahvusvahelises kaubanduses.

6.4 Praegune riiklik ja rahvusvaheline teadmistebaas võimaldab arvutada puittoodete süsiniku sidumise võimet. Arvutusmeetodeid arendatakse selliselt, et neid võiks kasutada metsade süsinikutasakaalu arvutamiseks. Euroopa Liit peaks 2009. aastal Kopenhaagenis toimuval ÜRO kliima tippkohtumisel tegema ettepaneku, et puittoodetesse talletuva süsiniku määra puudutavast aruandlusest saaks süsinikutasakaalu arvutuste lahutamatu osa Kyoto protokollis järgsel perioodil pärast 2012. aastat.

6.5 Puittoodete süsinikusidumise lisamine süsinikutasakaalu arvutustesse võib toimida täiendava stiimulina metsade looduslähedaseks ja tõhusaks majandamiseks. Metsade pidev majandamine on oluline, et metsad säiliks elujõulisena kliimamuutuste negatiivsete mõjude suhtes.

⁽¹⁾ *Harvested Wood Products (ülestöötatud puidust tooted)* – hõlmavad kogu puumaterjali (k.a puukoor), mis viiakse raielangilt minema. Raiējätmed ja raielangile jääv muu materjal loetakse surnud orgaanilise materjali ja seega mitte HWP hulka (IPCC 2006 suunised).

7. Puit ehitusmaterjalina

7.1 Ehitussektoril on oluline roll kliimamuutustega võitlemisel, kuna ülemaailmselt kasutatakse 40–50 % primaarenergiast ehitiste kütmiseks ja jahutamiseks ⁽²⁾. Hinnanguliselt põhjustab ehitusmaterjalide tootmine, ehitustegevus ja ehitiste kasutamine ligikaudu 40 % CO₂ heitkogustest.

27-liikmelises ELis tarbiti 2005. aastal kokku 1 170,2 megatonni energiat. 28 % sellest tarbis tööstussektor, 30,9 % transport ja 41,1 % langes kodumajapidamiste kanda. Ehitiste kütmine ja jahutamine põhjustavad veel 8 % CO₂ heitkogustest. Märkimisväärset osa nendest CO₂ heitkogustest on võimalik vältida asjatundliku ehitamise ja uute lahendustega, samuti puidu kui ehitusmaterjali osakaalu suurendamisega.

7.2 Puit on madala energiasisaldusega, taastuv ja süsinikuneutraalne ehitusmaterjal kogu oleringis vältel. Ühegi teise tavapärase ehitusmaterjali tootmine ei kuluta nii vähe energiat kui puidutootmine. Üks tihumeeter puitu, mida kasutatakse muude ehitusmaterjalide kompenseerimiseks, vähendab atmosfääri CO₂ heitkoguseid keskmiselt 1,1 tonni.

7.3 Puitehitiste ehitamise levikut rahvusvaheliselt ja puidu kasutamist ehitusmaterjalina piirab ühtsete standardite, eeskirjade ja sertifitseerimiskriteeriumide puudumine. Ehitussektori kasutusse tuleks anda teaduslikel arvutustel põhinevad toodete oleringis ja kasvuhoonegaaside heitkoguste analüüsid, mis võimaldaksid eri materjale erapooletult võrrelda. Euroopa Liidu liimesriikide puiduhankepoliitika peaks sisaldama „rohelist ehitamist“ puitmaterjalist. Samuti tuleks senisest ulatuslikumalt kohaldada rahvusvahelistele säästvus-kriteeriumidele vastavaid metsade sertifitseerimisnõudmisi.

8. Metsa bioenergia

8.1 Metsa biomass on olulisim vahetult kasutatav taastuv bioenergia tooraine Euroopas. Metsa biomassi kasutatakse energia tootmisel kolmel otstarbel:

- soojuse ja tööstusliku auru tootmiseks;
- elektri tootmiseks;
- transpordi biokütuseks.

⁽²⁾ Allikas: UNECE/FAO Forest Products Annual Market Review 2007–2008, veebilehel <http://www.unecce.org/tarde/timber/docs/fpama/2008> ja <http://www.iisd.ca/ymb/efw/20october.html>.

Metsa biomassil põhinev soojuse- ja elektritootmine ning soojuse ja elektri koostootmine on Euroopas viimastel aastatel kiiresti kasvanud. Soojust ja elektrit toodetakse ühepereelamute vajadusteks ning erinevas suuruses soojus- ja soojuselektrijaamades koolidele, riigihoonetele, haiglatele, külakogukondadele või linnadele. Tehnika biokütuste tootmiseks metsa biomassist ja puittoorainest on katse- ja arenguetapis ning vajab täiendavat rahastamist. Biomassi pürolüüs, mille käigus toodetakse maaparandusaineks sobivat puusütt, on uus võimalus parandada puidu energiväärtust ja pinnase süsiniku neeldamise võimet.

8.2 2006. aastal toodeti 25-liikmelises Euroopa Liidus taastuvatest energiaallikatest 110 Mtoe energiat, mis moodustab ca 14 % energia kogutarbimisest (Eurostat 2008). Suurim osa (65 %) taastuvenergiast toodeti biomassist, millest omakorda põhilise osa moodustas metsaenergia (60 %). Metsaenergia osakaal energia kogutarbimises on 27-liikmelises Euroopa Liidus riigiti väga erinev.

8.3 Metsast saadavad puidupõhised biokütused on hakkpuit ja pilpad, peeneks raiutud küttepuid, graanulid, brikett, kändud ja puujuured, puusüsi, puugaas ja kiirekasvulised energiapuuliigid nagu paju. Suur energiapotentsiaal on metsatööstuse kõrvalsaadustel (tööstuse vedeljäätmed ja puidujäätmed, nagu mustleelis, koor, saepuru ja protsessijäätmed ja taaskasutuspuut), mida kasutatakse soojuse ja energia tootmiseks eelkõige integreeritud metsatööstuses. Kõrvalsaaduste ja taaskasutuspuidu energiakasutus võib olla 30–50 % töötlemata puidu energiakasutusest.

8.4 Metsa bioenergia kasutamist Euroopas on võimalik praegusega võrreldes märkimisväärselt suurendada. Esialgsete hinnangute kohaselt on metsa biomassi ülestöötamise potentsiaal Euroopas 100–200 miljonit tihumeetrit aastas, arvestades, et ülestöötamine ei avalda negatiivset mõju keskkonnale, metsade bioloogilisele mitmekesisusele ega kaitsealadele. Praegu metsadest koos tüvepuu ülestöötamisega kogutava ja eraldi kogutava muu metsa biomassi hulk on hinnanguliselt ca 10–15 % ülestöötamise potentsiaalst.

8.5 Metsa bioenergia kasutamise suurenemine loob uusi võimalusi metsaomanikele, pakkudes suuremat puiduturgu ja

elavdades hinnakonkurentsi, ent samuti saetööstusele, kellel on võimalik müüa rohkem kõrvalsaadusi. Metsa biomassi suur nõudlus võib muuta töötlemata puidu turgu, suurendades toorainekonkurentsi bioenergia sektori ja tüvepuitu kasutava tööstuse vahel. Lõppkasutuse toetamine, näiteks soodustariifid nn rohelise energia toodangule, on oluline vahend erinevate bioenergia strateegiate arendamiseks nii kohalikul kui ka piirkondlikul tasandil. Bioenergia suurendamine peab jätkuvalt olema Euroopa Liidu regionaalarengu oluline toetusviis.

8.6 Puitkütuse ja eelkõige küttepuid turud on peamiselt kohalikud, ent puiduenergia kasutamise suurenemine Euroopa Liidus suurendab märkimisväärselt ettevõtlust ja töökohtade arvu masinate ja seadmete turul. Graanulite, briketi ja muude töödeldud puitkütuste tootmiseks vajatakse erimasinaid ja -seadmeid. Energia tootmiseks on vajalik märkimisväärne hulk katlaid ja muud varustust, mille majanduslik väärtus ja kasvupotentsiaal on väga suur. Puiduenergia kasutamise suurenemine loob ka olulisi võimalusi tehnoloogia viimiseks ELi väljapoole.

8.7 Biomassi säästva tootmise standardite koostamist on alustatud Euroopa Liidu taastuvenergia raamdirektiivi kontekstis. Standardid on olulised metsa bioenergia säästva hankimise ja tootmise kindlustamiseks ja ühtsete menetluste tagamiseks. Säästvalt toodetud metsa biomassi standardid tuleb siduda üleeuroopaliste MCPFE-kriteeriumidega, et vältida mittevajalikku tööd ja dubleerimist.

9. Metsapoliitilised vaatenurgad

9.1 Uute metsade rajamine puude istutamisega on üks tõhusamaid viise süsiniku eemaldamiseks atmosfäärist. Euroopa Liit peaks oma arengupoliitika raames toetama metsaistutusprojekte arengumaades, kuna kliimamuutused suurendavad suure tõenäosusega tööstus- ja arengumaade majanduslikke erinevusi. Istutusprojektidele tuleks lisada kohanemisstrateegiad, mis toetaksid suutlikkuse arendamist, mitmeotstarbeliste metsade arvu suurendamist ja head valitsemistava arengumaades. Euroopa Liit peaks üritama ära hoida ebaseaduslikke metsaraieid arengumaades ning edendada säästvat metsandust ja riiklike metsakavade koostamist koostöös muude sektoritega.

9.2 Kyoto protokolli maakasutuse muutumist kajastavates süsinikuarvutustes ei ole arengumaadele ette nähtud sätteid, mis võimaldaksid arvesse võtta metsade hävimise takistamisest tekkivat süsinikdioksiidi heitkoguste vähenemist. Kuna metsade hävimine suurendab CO₂ heitkoguseid, peaks EL toetama nn REDD-instrumendi arendamist ja selle kaasamist maakasutuse kasvuhoonegaaside arvutustesse Kyoto protokolli järgsel perioodil pärast 2012. aastat. Samas eeldab see hinna seadmist süsiniku sidumise arvutamiseks, nii et Euroopa Liidu riigid võiksid heitkogustega kauplemise abil mõjutada troopiliste metsade hävimise ennetamist.

9.3 ELis on loodud nn FLEGT-menetlus⁽¹⁾, millega takistatakse ebaseaduslikult raiutud metsa ja puittoodete müümist ELi turgudel. FLEGT-litsentsimissüsteemiga edendatakse ja toetatakse riigipõhise partnerlussüsteemi kaudu säästva metsanduse elluviimist arengumaades ning tõhustatakse Euroopa Liidu ja arengumaade koostööd. EL peaks toetama FLEGT-süsteemi edasiarendamist ja selle laiendamist ülemaailmseks. Ebaseaduslike raiete

ennetamisega oleks võimalik vähendada troopiliste metsade hävimist ja sellest tulenevat süsinikdioksiidi heitkoguste kasvu. Ebaseaduslike raiete vähendamisele on suunatud ka vabatahtlikud metsa sertifitseerimissüsteemid, nagu PEFC⁽²⁾ ja FSC⁽³⁾.

9.4 Rahvusvaheliste lepingute, ÜRO toidu- ja põllumajandusorganisatsiooni (FAO), Euroopa majanduskomisjoni puidukomitee, EUROSTATi ja MCPFE raames juba kogutakse andmeid Euroopa metsavaru, metsadesse talletunud süsiniku, süsinikuringi, metsade bioloogilise mitmekesisuse, metsandustoodete ja kaitsemõjude kohta, ent hädavajalik on täiendav teave ja uurimistegevus. Ühenduse järelevalvesüsteemi arendamisel, nagu uues FutMon-projektis, tuleb kasutada olemasolevaid ja arendatavaid riiklikke, üleeuroopalisi ja ülemaailmseid järelevalvesüsteeme ning tagada, et andmete töötlemisel ja avalikustamisel oleks tagatud maaomanike andmekaitse. EL peab oma teadustegevuse raamprogrammidega toetama kõnealuste valdkondade edasist uurimist ja teadmiste edastamist nii põhi- ja rakendusuuringute kui ka arendusprojektide abil.

Brüssel, 25. märts 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽¹⁾ Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile: Metsaõigusnormide täitmise järelevalve, metsahaldus ja puidukaubandus (FLEGT) – Euroopa Liidu tegevuskava ettepanek, KOM(2003) 251 lõplik; komisjoni 17. oktoobri 2008. aasta määrus (EÜ) nr 1024/2008, millega kehtestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 2173/2005 (FLEGT-litsentsimissüsteemi kehtestamise kohta puidu impordi suhtes Euroopa Ühendusse) üksikasjalikud rakendusmeetmed, ELT L 277, 18.10.2008, lk 23–29.

⁽²⁾ PEFC = Programme for the Endorsement of Forest Certification Schemes, metsade sertifitseerimissüsteemide toetusprogramm; www.pefc.org

⁽³⁾ FCS = Forest Stewardship Council, metsahoolde nõukogu; www.fsc.org

**Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Haridusasutuste ja tööandjate partnerlus”
(ettevalmistav arvamus).**

(2009/C 228/02)

27. juuni 2008. aasta kirjas palus Tšehhi Vabariigi välis- ja Euroopa asjade ministeerium Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel Tšehhi Vabariigi tulevase ELi eesistumise aja kontekstis koostada ettevalmistava arvamuse teemal:

„Haridusasutuste ja tööandjate partnerlus” (ettevalmistav arvamus).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsoon võttis arvamuse vastu 10. märtsil 2009. Raportöör oli Henri MALOSSE ja kaasraportöör Cristian PÎRVULESCU.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 452. istungjärgul 24. – 25. märtsil 2009 (24. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 160, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 11.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Vastusena taotlusele, mille eesistujariik Tšehhi Vabariik esitas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele, keskendutakse käesolevas ettevalmistavas arvamuses haridusasutuste ja tööandjate partnerlusele, esitades soovitusi nii ettevõtetele, ettevõtete ühendustele, väga erinevatele haridusasutustele kui ka ELile. Arvamuses uuritakse ka võimalikke tegevussuundi sotsiaaldialoogi ja kodanikuühiskonnaga peetava dialoogi tõhustamiseks kõigi institutsioonide ja asjaomaste organisatsioonide osalemisel.

1.2 Rakendatav lähenemisviis valiti järgmiste tegurite põhjal:

- kriis, mille tagajärjel on Euroopa uute väliste ja siseste väljakutsete ees, ning mis väljendub reaalmajanduses ettevõtete sulgemise ja ümberkorraldamise ning tööpuuduse märgatava suurenemise kujul;
- tugeva sotsiaalse ja majandusliku mõjuga struktuuriliste tendentside olemasolu, sealhulgas elanikkonna vananemine, uute, tugeva majandusarenguga riikide esilekerkimine ülemaailmse konkurentsi tingimustes ja uute tehnoloogiate areng, mis nõuab pidevat kohanemist ja ettenägelikkust uute pädevuste valdkonnas;
- nende isikute ja rühmade vajadused, keda ohustab tõrjutus. Haavatavad rühmad on kriisi ajal kõige enam ohustatud. Partnerlused peavad edendama võrdsust, arendades projekte, mis toetavad naiste, noorte, vähemuste, puuetega inimeste ja eakate töötajate kaasamist tööturule.

1.3 Arvamuses tuuakse välja mitmed prioriteetidid:

- partnerluskultuur, milles järgitakse põhilisi erinevusi ettevõtete ja haridusasutuste ülesannetes;

— üldtingimused haridusasutuste ja ettevõtete vaheliste suhete ja partnerluste jaoks ei ole ikka veel piisavad, välja arvatud tehniline ja kutseharidus. Eelkõige puuduvad vajalikud vahendid ja strateegiline nägemus;

— vajadus leida kõigi algatuste jaoks õige tasakaal ülalt-alla ja alt-üles lähenemisviisi vahel;

— isiklike kontaktide tähtsus partnerluste tõhusa toimimise jaoks;

— kohustus käsitleda partnerluse probleematikat kui tervikut, mis hõlmab partnerluse haridusasutuste (ülikoolid, kutseharidus, koolid, ...) ja tööandjate (erasektor, avalik sektor, VVO-d jne) vahel kolmetasandilise lähenemisviisi raames:

— alg-, kesk- ja kõrgharidus,

— kutsealane põhi- ja täiendõpe,

— inseneride ja tehnilise personali koolitus uuendustegevuse ja teadusuuringute valdkonnas;

— erilised jõupingutused kutsehariduse ja VKEdes valdkonnas. See ettevõtete kategooria moodustab kriisi ajal oma paindlikkuse tõttu uute töökohtade peamise allika ning omab erilist rolli ettevõtlusvaimu ja loovuse arendamisel;

— tööandjate organisatsioonide, ametiühingute ning kodanikuühiskonna organisatsioonide roll projektide ja sünergiate katalüsaatorina, mille eesmärk on toetada algatusi ning jätkusuutlikke ja dünaamilisi struktuure.

Üldine lähenemisviis koostöö toetamiseks kõigi asjaomaste osapoolte vahel konkurentsitingimusi arvestades

1.4 Komitee teeb ettepaneku luua Euroopa tasandil ettevõtete ja haridusasutuste partnerluse uus raamistik nii Euroopa mõõtme eeliste väärtustamise kui ka ühiskonna arengu eesmärgil. Komitee toetab sellise Euroopa protsessi käivitamist, mida võiks nimetada „Praha protsessiks”, viidates konverentsile „Haridusasutuste ja tööandjate partnerlus”, mis toimub 6.–7. aprillil Prahas eesistujariigi Tšehhi Vabariigi algatusel. See võiks olla Euroopa võrdlusraamistik, mis tänu oma laiahaardelisusele võimaldaks kõnealuse valdkonna osalejatel rakendada uuenduslikke meetmeid kohalikul ja riiklikul tasandil:

- kutsuda liikmesriike ja teisi riigiasutusi üles rohkem investeerima haridusse üldiselt ja eelkõige partnerlustesse eesmärgiga leida majanduskriisile ja tööturul püsivatele raskustele sobivad vastused;
- innustada ettevõtteid ja haridusasutusi osalema uuendusliku vormi ja sisuga partnerlustes;
- korraldada heade tavade tutvustamist ning kujundada tehniline ja finantsraamistik, mis võimaldaksid katsetada, hinnata ja levitada algatusi ELi tasandil;
- arendada ühisprojekte (diplomite ühine võrdlussüsteem, koolide ja algatuste võrgustikud, õpetajate koolitamine, vahendajate võrgustik);
- tõhustada vastastikuse liikuvuse programme õpetajate, õpilaste, koolide ja tööandjate organisatsioonide vahel.

1.5 Komitee teeb ettepaneku rahastada nimetatud protsessi kuni 2013. aastani Euroopa struktuurifondide ja olemasolevate programmide (Leonardo, Grundtvig, Erasmus vahetusüliõpilastele, Erasmus praktikantidele, Erasmus ettevõtjatele,...) kaudu, kohandades neid vastavalt vajadusele. Struktuurifondidel peaks olema võimalus sekkuda, et toetada põhiõpet. Võiks teha ettepaneku spetsiaalse täiendava programmi kohta perioodiks pärast 2013. aastat.

2. Ettevõtlus- ja haridusringkondade partnerluse vajadus ja võimalikkus

2.1 Kogu Euroopa territooriumil mõjutab arengut ja elukvaliteeti suurel määral kultuuri ja teaduse tase, mis omakorda sõltuvad haridussüsteemi kvaliteedist. Tuleb rõhutada, et Euroopas takistab ettevõtluse ja hariduse partnerlust hulki suuri probleeme, mis on seotud järgmiste teguritega:

- sotsiaalsest vaatepunktist – tugevalt kasvanud nõudlus teadmiste järele,

— majanduslikust vaatepunktist – nende õppeainete hüppeline kasv, mida on majanduse vajadusi arvestades vaja õpetada,

— kultuurilisest vaatepunktist – multikultuuriliste väärtuste tutvustamise üha keerulisemad vajadused.

Partnerlus peab sisaldama ka järgmisi punkte:

- õigus võimalikult kõrge üldkultuurilise tasemega haridusele ja õppele kõigi jaoks, sealhulgas keelte ja kaasaegse teabevahetustehnika omandamine;
- võitlus igasuguse tõrjuva suhtumise ja diskrimineerimise vastu ning igasuguse mitmekesisuse austamine;
- algatusvõime ja loovus ning kõik positiivsed väärtused, mis kaasnevad rikkuse loomise ja ettevõtlusvaimu mõistega;
- eriline tähelepanu üksikjuhtudel konkreetsetele sihtrühmadele.

2.2 Harjumuspäraselt on Euroopa toetunud vajaminevate oskuste osas pikaajalistele prognoosidele. Kuid kiiresti muutuv maailmamajanduses on vaja, et haridus- ja ettevõtlusvaldkond teeks tihedamat koostööd majanduse ja eelkõige VKEde koostöö ja lähituleviku vajaduste määramisel.

2.3 Juba pikka aega on saadud positiivseid kogemusi tehnilise, keske- ja kõrghariduse valdkonna partnerluste raames, mis võimaldavad hariduse kohandamist majanduskeskkonnaga mitmete, ametlike või mitteametlike, haridusasutusi ja ettevõtteid ühendavate kokkulepete kaudu. Lisaks headele tavadele, mida võib kõikjal täheldada, püütakse innukalt kõigi asjaosaliste vastutust järgides (eelkõige haridusasutuste õigust väljastada iseseisvalt diplomeid) rajada jätkusuutlikke partnerlusi, et luua koostöö ja ühendada kõik parimad jõud selleks, et leida üheskoos vastuseid majanduslikele ja sotsiaalsetele vajadustele.

Ettevõtetel ja haridusasutustel on loomulikult erinevad eesmärgid, kuid nad võivad teabevahetuse, partnerluse ja ühiste projektide arendamise teel leida eeliseid, mis suurendavad nende võimalusi täita edukalt oma ülesandeid. Aastaid ja isegi sajandeid on paljudes liikmesriikides olnud näiteid vahelduvatest haridus- ja koolitussüsteemidest, kus õppimine toimub nii koolis kui ka ettevõttes (kaheosaline süsteem Saksamaal, õppepraktika Prantsusmaal ja Ühendkuningriigis). Vahelduv haridus on näidanud alaliste, struktureeritud ja integreeritud partnerluste lisaväärtust.

2.4 Parimal juhul saavad ettevõtted pakkuda oma teadmisi turu vajaduste kohta nii praegusel hetkel kui edaspidi, võimaldades nii haridust ja koolitust paremini suunata. Ettevõtte kujutab endast praktiliste kogemuste, ametioskuste ja tehniliste vahendite allikat.

2.5 Samuti leidub hariduse tasandil tehniliste ja teaduslike teadmiste kogum, mida võiks rakendada praktikas, sealhulgas ettevalmistuses tööeluks, uute koolitusvõimaluste arendamisel ja kvalifikatsiooni tõstmisel.

3. Väljakutsed ettevõtete ja haridusasutuste jaoks

3.1 Vaatamata paljudele positiivsetele kogemustele on ellu viidud ainult piiratud arv haridusasutuste ja ettevõtete partnerlusalgatusi, sageli üksnes tehnilise ja kutsehariduse valdkonnas. Majanduskriisi taustal on hädavajalik „äratada partnerluste potentsiaal”, kuna parem haridus tööturu vajaduste seisukohast ning ametioskuste ja inimressursside parem ärakasutamine ettevõtetes on keskne tingimus majanduse taaskäivitamiseks.

3.2 Euroopa uute partnerluste raamistik peab olema mitmekülgne. See peaks kaasama asjaomased osapooled erineval viisil:

- kohalikul tasandil: partnerlused ettevõtete ja haridusasutuste ning kohalike omavalitsuste vahel;
- ettevõtete ühendused, sotsiaalpartnerid, haridusasutused ja teised kodanikuühiskonna organisatsioonid peavad suutma innustada kohaliku tasandi partnerlusi ja looma neile raamistiku;
- Euroopa tasandil peaksid Euroopa Komisjon, suured Euroopa ettevõtjate, töötajate ja teiste kodanikuühiskonna osalejate organisatsioonid ning loomulikult liikmesriikide valitsused lisama veel ühe mõõtme 27-liikmelise ELi tasandil.

3.3 Haridusasutused ja ettevõtted, eelkõige nende esindusorganisatsioonid, vastutavad ühiselt ettepanekute tegemise eest erinevate koolituspakkumiste kohta.

3.4 Ettevõtted on silmitsi vajadusega leida vastavalt ettevõtete valdkonnale väga erinevate ametioskustega töötajaid, kes loovad oma organisatsioonile tingimused või mõjutavad seda, selle toimimist ja majandustegevust, sealhulgas tehnoloogilist arengut, rahvusvaheliseks muutmist, uusi tehnoloogiaid. Ettevõtted peavad tööturul leidma vastavate ametioskustega

töötajad ning tõstma oma töötajate, juhtivate töötajate ja tulevaste juhtivate töötajate kvalifikatsiooni vastavalt erialastele nõudmistele. Töötajad omalt poolt on kohustatud tõstma oma kvalifikatsiooni, et neil oleks võimalik leida tööd oma erialal, ning tõendama oma kvalifikatsiooni diplomitega, mida tunnustatakse nii ettevõtte sees kui ka tööturul.

3.5 Hariduse arengu dünaamikat Euroopas mõjutavad tugevalt kaks nähtust: õppurite arvu märkimisväärne kasv ja hariduse mitmekesisus. Õpilaste ja üliõpilaste arvu kiire kasv viimastel aastakümnetel tõi endaga kaasa sihtrühmade erinevuste suurenemise (erinevused vanuses, varasemas koolihariduses, sotsiaalses päritolus jne), mis omakorda on loonud vajaduse selleks kohandatud töömeetodite ning eritähelepanu järele.

3.6 Hoolimata praegustest raskustest on koostööpotentsiaal siinkohal väga suur ning selle problemaatika käsitlemisel tuleks rõhutada kolme aspekti:

3.6.1 Praegu valitseb suur puudus kvalifitseeritud tööjõu järele sellistes sektorites nagu inimestele suunatud teenused, ehitus, hotelli- ja restoraniteenused jms. Tehniline ja kutseharidus on sageli olnud ettevõtete ja haridusasutuste vahelise koostöö lähtepunkt kohalikul tasandil. See koostöö on paljudes riikides vähenenud ning mõne vaatleja arvates on areng ebakindlate töökohtade ja tõrjutuse suunas meie ühiskonnas otseselt seotud selle nähtusega. Ettevõtetel ja haridusasutustel on ühine vastutus karjääri võimaluste väärtustamise (palgad, edutamised jms) ning elukutsete ja käsitöönduse väärtuse edendamise eest, tagades samas kõrgetasemelise hariduse, mille keskmes on üldkultuur.

3.6.2 Pidevad muutused ja nende kiire rütm nõuavad tulemuste pidevat ajakohastamist, elukestvat õpet, ümberõpet ning ametioskuste ja kvalifikatsiooni taseme säilitamist. Elukestev õpe on praegu kohustuslik kõigi jaoks ning kujutab endast väga head võimalust partnerlusteks tööandjate ja haridusasutuste vahel.

3.6.3 Mõned erandid välja arvatud, jäävad haridusasutused paljudele ettevõtetele, eelkõige VKEdele tundmatuks. Just neil võib aga mitmekülgset väljaõpet vaja minna.

Eelistatuid meetodeid oleks tööandjate ulatuslikum kaasamine ametioskuste arendamise eest vastutavate koolitajate koolitamisega. Lisaks sellele tuleks koolitada vahendajaid, et innustada partnerlusi ja panna need toimima.

4. Haridus- ja ettevõtlusringkondade suhete Euroopa raamistiku suunas

Paljude uute väljakutsete, majanduskriisi ja töötuse kiire kasvu perioodil on eriti vajalik investeerida koolitusse, kuid samuti on vaja kiiresti prognoosida, hinnata ja hallata tulevase vajadusi oskuste järele, nagu ka Euroopa Komisjon on tunnistanud oma teatistes „Uute töökohtade jaoks uued oskused“⁽¹⁾. Hädavajalik on kaasata olemasolevad vahendid, eelkõige struktuuri-fondid nende probleemide lahendamisse kriisiperioodidel ning leida uusi sekkumise vorme perioodiks 2014–2020.

4.1 1980. aastatel loodi ühtne Euroopa võrgustik (programm COMETT), mis suudab igal aastal korraldada tuhandeid riikideüleseid tööstuse ja ülikoolide vahelisi vahetusi, hõlmates ka intensiivseid täiendkoolituskursusi. Kogu Euroopa territooriumil on paranenud nii täiendkoolituse pakkumiste hulk kui ka kvaliteet, aidates nii suurendada Euroopa konkurentsivõimet ning tõsta teadlikkust ja arusaama ülikoolide ja ettevõtete vahelise koostöö eelistest.

COMETTi teatud elemendid võeti üle Léonardo da Vinci programmi, kuid tema iseloom ja selliselt loodud võrgustike potentsiaal on kadunud⁽²⁾.

4.2 Bologna protsess

4.2.1 Euroopa kõrgharidusruumi loomisega, mille 1999. aastal käivitasid „Bologna protsessi“ nime all 29 riigi haridusministrid ja ülikoolide esindajad, jõuti ulatusliku reformini, mis ühendab ametlikult 46 Euroopa Nõukogu liikmesriiki.

4.2.2 Protsessi eesmärk on Euroopa koolitusruumi rajamine, mis toimub peamiselt Euroopa ülikoolide bakalaureuseõppe/magistriõppe/doktoriõppe ühtlustamise teel, võimaldades eelkõige õpingute võrreldavust ning seega ka üliõpilaste liikumist ja inimeste liikuvust.

On hulgaliselt suuniseid, millega tahetakse suurendada arusaadavust, vähendada piiranguid ning parandada ülikoolide ja ettevõtete koostööd.

4.2.3 Samas tuleb tõdeda järgmist:

— puuduvad igasugused viited selle kohta, et suhete tõhustamine haridus- ja äriühingute vahel on esmatähtis küsimus;

⁽¹⁾ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Uute töökohtade jaoks uued oskused. Tööturu vajaduste ja vajaminevate oskuste prognoosimine ja ühitamine“, KOM(2008) 868/3.

⁽²⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee. aasta ettevalmistav arvamus teemal „Noorte liikuvuse edendamine Euroopas“, raportöör: José Isaías Rodríguez García-Caro (ELT C 224, 30.8.2008).

— ülikoolide esmaste ülesannete hulka ei kuulu kontaktide loomine tööandjatega ning neil puuduvad tavaliselt nii vahendid kui ka võime luua struktureeritud kontakte ettevõtete ja ELi liikmesriikides;

— ettevõtted on huvitatud koostööst, kuid ei panusta eriti sageli neilt oodatavasse tehnilisse ja majanduslikku toetusse.

4.3 Kopenhaageni protsess

4.3.1 2002. aastal algatatud ELi protsessi eesmärk on muuta kutseharidus- ja koolitussüsteemid kvaliteedi võrdlusraamistikuks ning selle raames on aktiivselt innustatud Bologna protsessiga sarnaseid, kuid kutseharidus- ja koolitusvaldkonnale kohandatud meetmeid.

4.3.2 Programm Leonardo võimaldab liikuvust neile, kes on huvitatud töökogemuse omandamisest Euroopas, ja lihtsustab heade tavade levitamist koolituse korraldajate vahel. Programmi Grundtvig eesmärk on täiskasvanuhariduse Euroopa mõõtme tõhustamine ja selle kvaliteedi parandamine ning Euroopa kodanikele arvukamate elukestva õppe võimaluste pakkumine. Nime- tatud programmid on ikka veel liiga piiratud ning ei ole saavutanud nõutud ulatust, asjaolu, mis on takistuseks seatud eesmärkide poole liikumisel. Seadmata kahtluse alla programmide praktilisi üksikasju on põhjust edaspidi suurendada vahendeid programmide meetmete jaoks.

4.3.3 Euroopa Ülemkogu kohtumisel Bordeaux's (26. november 2008) vastu võetud deklaratsioon on igati kooskõlas Kopenhaageni protsessiga tõhusama Euroopa koostöö kohta hariduse ja koolituse valdkonnas. Deklaratsioonis kinnitatakse samuti vajadust kaasata avaliku ja erasektori rahastamisvahendid. See võib toimuda selliste instrumentide kaudu nagu struktuurifondid, ERDF ja Euroopa Investeeringuspanga laenu.

Bordeaux' kommünikees nendib ülemkogu, et kutseoskused ja vajadus näha ette tööturu edaspidiseid vajadusi on halvasti kooskõlastatud, ning toetab võimalikult laiahaardelise kutsehariduse arendamist koostöös liikmesriikide, Euroopa Komisjoni ja tööturu osapooltega.

5. Euroopa protsess partnerluste toetamiseks ettevõtete ja haridusasutuste vahel

5.1 Vastavalt viimasele eduaruandele töökava „Haridus ja koolitus 2010“⁽³⁾ kohta ei saa Euroopa Liit eirata oma maha- jäämust hariduse valdkonnas ega raskusi ettevõtetele baashari- duse ja piisavate erioskustega töötajate pakkumisel, et tulla

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/education/policies/2010/natreport08/council_et.pdf, COREPERi 31. jaanuari 2008. aasta aruanne nõukogule „Kavand: nõukogu ja komisjoni 2008. aasta ühine eduaruanne töökava „Haridus ja koolitus 2010“ rakendamise kohta“, dok nr 5723/08.

toime tänapäevaste tehnoloogiliste väljakutsete ja globaliseerumisega. Selles mõttes on töötajate Euroopa-sisene liikuvus hädavajalik, nagu ka võõrkeelte õpe Euroopa mitmekeelsuse strateegia raames. Huvi kõikehõlmava lähenemise vastu ettevõtete ja õppeasutuste suhete valdkonnas tuleb seega mõista ühtaegu vastavate probleemidega tegelemise vajadusena ning vajadusena eri riikide hariduspoliitika isolatsiooni lõpetamise ja Euroopa integratsiooni pakutava inimpotentsiaali vabastamise järele.

5.2 Koolid ja ülikoolid peavad saama rohkem abi, kui nad soovivad anda mitte ainult alusõpet, vaid ka täiendõpet. Näiteks ei ole haridusasutustel võimalik saada finantsabi inimressursside arendamiseks struktuuriprogrammide raames, välja arvatud mõnes liikmesriigis. Nende riikide kogemused, kus see on võimalik, näitavad aga, et selline algatus võib olla oluline positiivne panus tihedamate sidemete arendamisse ettevõtetega ning samas ka hariduse ja koolituse üldise kvaliteedi parandamisse.

5.3 Euroopa programmide peamine tuntud viga on vähene ambitsioonikus, mis tuleneb väikestest eelarvetest. Seega tuleks selle asemel, et nõuda järjekordse Euroopa programmi algatamist, mis jääks ulatuselt piiratuks ning puudutaks üksnes väga marginaalset ja elitaarset osa üldsusest, kasutada pigem süsteemset lähenemist, mille mehhanismid oleksid ühtaegu lihtsamad (mitte bürokraatlikud nagu paljud Euroopa programmid), kuid ka ambitsioonikamad ning mis peaks sisaldama:

- üldist poliitilist raamistikku, mille peaksid heaks kiitma ning mille hindamist ja järelevalvet peaksid teostama sotsiaalpartnerid, Euroopa Parlament, Euroopa Ülemkogu ja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee;

- Euroopa turgude ning suure kvalifitseeritud töötajate vajadusega sektorite kohta teabe hankimise vahendeid;
- heade tavade tutvustamist, mis hõlmaks ka tehnilist haridust, elukestvat õpet või teadustegevust;
- mehhanisme Euroopa stipendiumide jaoks, mida rahastaksid nii EL, liikmesriigid kui ka era- või vabatahtlik sektor ning mis puudutaksid kogu üldsust, eriti vähemusi ja raskustes noori. Mehhanismide hulka võiksid kuuluda praktika, tööhõive projektid, uuendustegevuse projektid;
- diplomite või kvalifikatsiooni tõendavate dokumentide ning kohalike piiriüleste algatuste ühise võrdlussüsteemi väljatöötamist;
- Euroopa vahendajate võrgustike loomist partnerluste lihtsustamise eesmärgil;
- ELi olemasolevate fondide ja programmide kohandamist selle eesmärgi saavutamiseks.

5.4 Euroopa integratsioon on suurepärane võimalus kogemuste vahetamiseks ja võimaluste avardamiseks, et anda meie haridusasutustele avaram ja rikkam raamistik ning pakkuda ettevõtetele siseturgu, mis tagab nende arenguvõimalused. Praha protsess ning sellega seondud konverents „Haridusasutuste ja tööandjate partnerlus“, mis toimub 6.–7. aprillil Prahas eesistujariigi Tšehhi Vabariigi algatusel, võiks anda omalt poolt panuse poliitilise tõuke ja praktilise tegevuskava näol.

Brüssel, 24. märts 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Töötajate liikuvuse peamiste tõkete määratlemine ühtsel tööturul” (ettevalmistav arvamus)

(2009/C 228/03)

27. juunil 2008 palus eesistujariik Tšehhi Vabariik Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel koostada arvamus järgmises küsimuses

„Töötajate liikuvuse peamiste tõkete määratlemine ühtsel tööturul” (ettevalmistav arvamus)

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 10. märtsil 2009. aastal. Raportöör oli Vladimíra DRBALOVÁ.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 452. istungjärgul 24. – 25. märtsil 2009 (25. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 152, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 5.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Liikuvus Euroopas peab jääma ELi poliitiliseks prioriteediks ning seda eriti ajal, mil Euroopa seisab vastamisi globaliseerumisest ja tehnoloogilistest muutustest tulenevate väljakutsetega ja kannatab negatiivse demograafilise arengu ning finants- ja majanduskriisi tagajärgede all. Liikuvuse suurendamiseks valitud lähenemisviis peab austama eri liikmesriikide tingimusi, ent samas tuleb seda Euroopa tasandil tõhusalt kooskõlastada, tagada sellele riiklik toetus ning läbipaistvus. Valitud meetmed peavad aitama kaasa uue kontseptsiooni loomisele õiglasest ja tasakaalustatud liikuvusest ning edendama liikuvuse uute vormide arendamist.

1.2 Komitee toetab Euroopa Komisjoni tööalase liikuvuse tegevuskava (2007-2010) ning leiab, et tegemist on vahendiga, mis võimaldab ületada praegused takistused ning saavutada Euroopa majanduskasvu ja tööhõive strateegias määratletud eesmärgid.

1.3 Samuti tunneb komitee heameelt Euroopa Komisjoni kavatsuse üle avaldada 2009. aastal roheline raamat noorte liikuvuse kohta ning ootab huviga asjakohase avaliku arutelu tulemusi ja järeldusi.

1.4 Komitee soovib, et kasutataks täiel määral Euroopa tööjõu liikuvuse süsteemi EURES ning võetaks muid meetmeid, mille eesmärk on eelkõige parandada pakutavate teenuste ja teabe kvaliteeti, ulatust ja kättesaadavust ning tõsta Euroopa kodanike ja eriti ettevõtete teadlikkust. Samal ajal soovib komitee komisjonil analüüsida põhjuseid, miks teatud kategooria töötajad – eriti madala kvalifikatsiooniga või ilma kvalifikatsioonita töötajad – moodustavad portaali kasutajate seas nii väikese osa.

1.5 Komitee kutsub liikmesriike üles integreerima liikuvuse mõõdet kõigisse oma asjaomastesse poliitilistesse otsustesse ning lisama püstitatud eesmärgid oma riiklikesse strateegiatesse ja reformikavadesse, nagu nähakse ette majanduskasvu ja töökohtade loomise komplekssetes suunistes⁽¹⁾. Liikmesriigid peaksid tegema jõupingutusi, et viia ellu liikuvust edendavaid aktiivse tööturupoliitika programme.

1.6 Komitee toetab üldiselt jõupingutust, mis on suunatud sotsiaalkindlustussüsteemide võimalikult tõhusale kooskõlastamisele, ning õnnitleb eesistujariiki Prantsusmaad positiivsete tulemuste puhul, mis saavutati läbirääkimistel määruse (EÜ) nr 883/2004⁽²⁾ muutmiseks vastavalt rakendusmäärust käsitletud arutelu järeldustele. Komitee kutsub veelkord üles kõnealust rakendusmäärust võimalikult kiiresti ellu viima, et sellega kaasnev liikuvuse parandamine ja lihtsustamine saaks teoks nii pea kui võimalik.

1.7 Määruse (EÜ) nr 883/2004 rakendamise osas soovib komitee, et ühes komitee tulevastest arvamustest keskendutaks eelkõige kõnealuse teksti ühtsusele määrusega (EMÜ) nr 1612/68⁽³⁾, direktiiviga 2004/38/EÜ ning Euroopa Kohtu asjakohaste kohtulahenditega. Eesmärk on läbipaistvuse ja õiguskindluse suurendamine ning võrdse kohtlemise põhimõtte järgimine liikmesriikides.

⁽¹⁾ „Majanduskasvu ja töökohtade loomise kompleksed suunistes (2008–2010)”, KOM(2007) 803 lõplik, V osa – 2007/0300 (CNS).

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määrus (EÜ) nr 883/2004, sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise kohta (EMP ja Šveitsis kohaldatav tekst) (ELT L 166, 30.4.2004, lk 1-123) <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:166:0001:0123:FR:PDF>.

⁽³⁾ Nõukogu 15. oktoobri 1968. aasta määrus (EMÜ) nr 1612/68 töötajate liikumisvabaduse kohta ühenduse piires (ELT L 257, 19.10.1968, lk 2-12).

1.8 Ehkki komitee on rahul täiendavate pensioniõiguste kaasaskantavuse parandamise direktiivi ettepanekuga ⁽⁴⁾, mis kujutab endast Euroopa Komisjoni uut jõupingutust piiriülese liikuvuse suurendamiseks ELis, on komiteel tõsiseid kahtlusi ettepaneku sisu osas. Komitee leiab, et tegelikkuses ei aita direktiivi sisu kaotada piiriülese liikuvuse peamisi takistusi selles osas, mis puutub pensioniõiguste kaasaskantavusse ning nende topehtmaksustamisse. Lisaks sisaldab ettepanek teisi sätteid, mis tooksid kaasa pensionisüsteemide halduskulude tõusu ning seaksid ohtu nende tulevase arengu.

1.9 Kooskõlas Europassi eeliste kohta 2008. aasta juulis avaldatud aruande tulemustega soovib komitee Euroopa Komisjonil analüüsida põhjust, miks madala kvalifikatsiooniga inimeste osakaal kasutajate seas on nii väike. Samuti kutsub komitee üles kasutama täiel määral Europassi kõigi vahendite, eelkõige Europassi liikuvuse dokumendi pakutavaid võimalusi, tõhustades kooskõlastamist Euroopa tasandil, suurendades riiklikku toetust ja kõigi asjaomaste sidusrühmade kaasatust ning parandades läbipaistvust. Euroopa kvalifikatsiooniraamistik (EQF) osas peab komitee oluliseks luua seosed Euroopa ainepunktide ülekande süsteemiga kõrghariduses, kutsehariduses ja koolituses. Selleks, et Euroopa kvalifikatsiooniraamistik looks lisaväärtust, peab see olema lihtne, usaldusväärne ja pakkuma ettevõtetele tõhusat abi vajaliku võõrtööjõu leidmiseks.

1.10 Komitee tutvus huviga Euroopa Komisjoni 18. novembril 2008. aastal avaldatud teise aruandega, milles käsitleti üleminekusätete kohaldamist uutes liikmesriikides. Komitee kutsub üles neid riike, kes isikute vaba liikumise osas veel üleminekusätteid kohaldavad, järgima aruandes esitatud järeldusi ning asutamislepingutest tulenevaid menetlusi. See on eeltingimus õiglase liikuvuse (*fair mobility*) põhimõtte rakendamiseks, sotsiaalse *dumpingu* ja ebaseadusliku töö takistamiseks.

1.11 Komitee on rahul komisjoni otsusega luua lähetatud töötajate jaoks ekspertkomisjon, kes käsitleks direktiivi rakendamise seotud tehnilisi küsimusi. Samuti on komitee rahul sellega, et Euroopa sotsiaalpartnerid on kaasatud ühise analüüsi koostamisse Euroopa Kohtu lahendite mõju kohta.

1.12 Komitee juhib tähelepanu sellele, et kutse kvalifikatsioonide tunnustamist käsitleva direktiivi 2005/36/EÜ rakendamine on hilineunud (jõustumise tähtpäev: 27.10.2007).

⁽⁴⁾ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus täiendavate pensioniõiguste kaasaskantavuse parandamise kohta – Lissaboni strateegia rakendamine (KOM (2005) 507 lõplik – 2005/0214 (COD)).

1.13 Komitee leiab, et Euroopa Komisjoni praegu esitatud õigusakti ettepanek, mille eesmärk on lihtsustada kolmandate riikide kodanike majanduslikel põhjustel toimuvat rännet, on komisjoni lisameede liikuvuse ja majandusrände edendamiseks Euroopas. Vaadeldavas direktiivi ettepanekus sisalduvad võrdsel kohtlemisel põhinevad kolmandate riikide kodanike õigused ja kohustused moodustavad hea lähtealuse sisserändelastele õigusnormidele ning need tuleks laiendada kõigile võõrtöötajate kategooriatele. Komitee peab üleminekumeetmeid, millega piiratakse ajutiselt uuest liikmesriikidest pärit töötajate vaba liikumist, erandiks, mis tuleb – eriti kõrgelt kvalifitseeritud töötajate töölevõtmise puhul – võimalikult kiiresti kaotada ⁽⁵⁾.

1.14 Komitee tunnustab täielikult Euroopa sotsiaalpartnerite autonoomiat ning on seisukohal, et nad annavad aktiivse panuse liikuvuse suurendamiseks, et parandada tööturgude olukorda ja tugevdada ELi konkurentsivõimet.

1.15 Komitee kutsub liikmesriike ja komisjoni tegema koostööd, et töötada välja, viia ellu, jälgida ning hinnata sotsiaalse taasintegreerimise programme, mis on kedagi diskrimineerimata suunatud sellistele kodanikele ja nende peredele, kes pöörduvad pärast mõnda aega teises liikmesriigis töötamist tagasi oma kodu- või elukohariiki.

2. Sissejuhatus

2.1 Euroopa Komisjon nimetas 2006. aasta Euroopa töötajate liikuvuse aastaks. Selle algatuse eesmärk oli tõhustada Euroopa kodanike teavitamist töö võimalustest Euroopa Liidus ning nende õigustest ja eelistest.

2.2 Kodanike liikuvus on liikumisvabadusena sätestatud Euroopa Ühenduse esmases õiguses; see on ka Lissaboni strateegia üks peaesmärk ning majanduskasvu ja tööhõive komplekssete suuniste ⁽⁶⁾ üks soovitus.

⁽⁵⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aasta arvamus teemal „Ettepanek: nõukogu direktiiv kolmandate riikide kodanike kõrget kvalifikatsiooni nõudva töö eesmärgil liikmesriiki sisenemise ja seal elamise tingimuste kohta“, raportöör Luis Miguel Pariza Castaños (ELT C 27, 3.2.2009).

⁽⁶⁾ „Majanduskasvu ja töökohtade loomise kompleksed suunised (2005–2008)“, suunis nr 20, KOM(2005) 141 lõplik – 2005/0057 (CNS).

2.3 Kõnealusest algatusest, mis on jätk ELi arvukatele varasematele meetmetele, eelkõige komisjoni 2002. aastal vastu võetud oskuste ja liikuvuse tegevuskavale ⁽⁷⁾, sai alus uuele Euroopa tööalase liikuvuse tegevuskavale (2007–2010) ⁽⁸⁾, mis peegeldab uut tegelikkust ja Euroopa praeguseid väljakutseid.

2.4 2009. aasta esimese poolaastal on ELi eesistujariik Tšehhi Vabariik, kelle peamine tunnuslause on „piirideta Euroopa”. Seepärast palus eesistuja Tšehhi Vabariik komiteel koostada neli ettevalmistavat arvamust, et määratleda ELi siseturu eri valdkondades esinevad takistused. Üks uuritavatest valdkondadest on töajõu liikuvus Euroopas.

2.5 Tšehhi Vabariigi eesistumise ajal jätkatakse jõupingutusi, mille eesmärk on suurendada töötajate liikuvust Euroopas. Nende prioriteetide raames püüab eesistujariik tagada eelkõige töötajate võimalikult ulatusliku vaba liikumise Euroopa Liidus, tõhustada ja suurendada töajõu ametialast ja geograafilist liikuvust ühtsel turul ning jätkata õigusaktide ajakohastamist võrdtööliste kohaldatavate sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamiseks.

2.6 Eesistuja Tšehhi Vabariik rõhutas, et praegu töötajate vaba liikumise suhtes kohaldatavatel üleminekusätetel on negatiivne mõju. Eesistujariik on seisukohal, et töajõu potentsiaali täielik realiseerimine ja Euroopa tööturu paindlikumaks muutmise on Lissaboni strateegia peamised elemendid.

3. Üldised märkused

3.1 Komisjoni 2008. aasta aruandest Euroopa tööhõive kohta nähtub, et ELis 2006. aastast stabiilsena püsinud majanduskasv tõi 2007. aastal paljutõotavaid tulemusi: SKP kasvas 3,1 % ja loodi 3,5 miljonit uut töökohta. Tööhõive kasvas kõigis ELi liikmesriikides (v.a Ungaris) ja ELi keskmine tööhõive määr oli 2007. aastal 65,4 %. Töötuse määr jäi alla 10 %, välja arvatud Slovakkias. ELi kaks laienemist 2004. ja 2007. aastal avaldasid Euroopa majandusele positiivset mõju ning ei häirinud

15-liikmelise ELi tööturгу. Statistikast nähtub ka koosmõju teke tööturu soorituse, tootlikkuse ja töökohtade kvaliteedi vahel.

3.2 2008. aastal raputas ELi tõsine globaalne finantskriis. Majapidamised ja ettevõtted on sattunud tugeva surve alla. Sama kehtib ka tööturgude puhul. Majandusprognoside kohaselt jääb 2009. aastal tõus nullilähedaseks ja on oht, et ELi majandust tabab langus. Eurotsoon ja mõned liikmesriigid on juba praegu languses. Detsembris võttis Euroopa Ülemkogu vastu Euroopa majanduse taastamise kava ⁽⁹⁾, mis sisaldab 10 meetet 4 prioriteetses valdkonnas, sh ulatuslikku Euroopa algatust tööhõive toetuseks.

3.3 Euroopa ja ELi jätkuv väljakutse on negatiivne demograafiline areng ning töajõu vananemine, mis tulevikus avaldab olulist mõju Euroopa konkurentsivõimele. Olukorra parandamiseks tuleb rakendada lähenemisviisi, mis oleks ühtaegu kompleksne ning samal ajal – arvestades praegust majandusolukorda – väga ettevaatlik. Eri liikmesriigid koostavad ise oma meetmetepaketi, et tugevdada turgude, sh tööturgude toimimist. Erilist tähelepanu pööratakse tööturu haavatavatele rühmadele, st eakatele töötajatele, noortele, sisseerännanutele ja puuetega inimestele. Selles osas nähtub komisjoni teatistest, et ELil on veel arenguruumi seoses mittediskrimineerimise põhimõtte rakendamist käsitleva kehtiva õigusakti ⁽¹⁰⁾ elluviimisega.

3.4 Seepärast on Euroopa tööturgude elavdamine ja töajõu liikuvuse edendamine Euroopas ka tulevikus ühed Euroopa tööhõivestrategie peamised elemendid. Vaatamata Euroopa Komisjoni ja liikmesriikide mitmetele algatustele ja meetmetele, on liikuvus ELis jätkuvalt maha jäänud 2000. aastal Lissabonis määratletud ELi eesmärkidest, mille kohaselt Euroopast saab maailma kõige konkurentsivõimelisem teadmispõhine majandus.

3.5 Euroopa Komisjoni uue tööalase liikuvuse tegevuskava 2007–2010 eesmärk on analüüsida praegust olukorda, võttes arvesse globaliseerumise, demograafiliste muutuste ja uute tehnoloogiatega seotud väljakutseid, tegeleda liikuvuse tõketega Euroopas, tuua esile liikuvuse uusi suundumusi ning määratleda vajalikud meetmed.

⁽⁷⁾ Komisjoni aruanne nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Lõpparuanne komisjoni oskuste ja liikuvuse tegevuskava rakendamise kohta” KOM(2002) 72 (lõplik) (KOM(2007) 24 lõplik)

⁽⁸⁾ Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Liikuvus aitab luua rohkem ja paremaid töökohti: Euroopa tööalase liikuvuse tegevuskava (2007–2010)” (KOM(2007) 773 lõplik).

⁽⁹⁾ Euroopa majanduse taastamise kava, KOM(2008) 800 lõplik, 26.11.2008.

⁽¹⁰⁾ Nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiiv 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel, EÜT L 303, 2.12.2000, lk 16–22.

3.6 Tegevuskavas keskendub komisjon eelkõige järgmistele teemadele.

- Parandatakse kehtivaid õigusakte ja haldustava. Meetmete abil püütakse eelkõige kohandada ühenduse õigusakte praeguse olukorra vajadustega, parandada võrgustiku TRESS⁽¹¹⁾ staatust ja analüüsivõimet, tugevdada halduskoostööd ning riiklike institutsioonide ja ametivõimude vahelisi menetlusi.
- Tagatakse kõigi tasandite ametiasutuste suurem poliitiline tugi liikuvusele. Ennekõike tuleb investeerida olemasolevatesse riiklikesse, piirkondlikesse ja kohalikesse programmi- desse ning ajakohastada meetmeid töötajate liikuvuse suu- rendamiseks.
- Tugevdatakse, toetatakse ja parandatakse võrgustiku EURES⁽¹²⁾ pakutavate teenuste kvaliteeti. Võrgustiku strateegilist mõõdet tõhustatakse, tugevdades selle analüüsivõimet liikuvusvoogude ja tööturu muutuste osas.
- Tõstetakse teadlikkust liikuvuse eelistest, kasutades selleks uuenduslikke meetmeid, muutes teavitamismenetlusi ning tuues näiteid headest tavadest.

3.7 Euroopa Elu- ja Töötingimuste Parandamise Fond Eurofound kuulub Euroopa Komisjoni kolmepoolsel alusel toimivate agentuuride hulka. Eurofound on muutunud ainulaadseks foorumiks selliste analüüside ja uuringute jaoks, milles käsitletakse Euroopa liikuvuse toetamist, praeguste tõkete ning tööturul toimunud uute muudatuste määratlemist.

3.8 Seni ei ole Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee koostanud ulatuslikku arvamust liikuvuse ja selle praeguste tõkete kohta Euroopas. Euroopa Komisjoni nõuandeorganina on komitee siiski oma tegevuse raames väljendanud selgelt oma seisukohti kõigi Euroopa Komisjoni teatiste ja algatuste kohta, mis on seotud töötajate liikumisega Euroopas, ning on koostanud mitu olulist arvamust⁽¹³⁾.

⁽¹¹⁾ TRESS – Training and Reporting in European Social Security.

⁽¹²⁾ EURES - Euroopa töövahendusvõrgustik.

⁽¹³⁾ Näiteks . aasta arvamus teemal „Töötajate vaba liikumine ja riigis viibimine“, raportöör Gianni Vinay (EÜT C 169, 16.6.1999); . aasta arvamus teemal „Ettepanek: nõukogu määrus (EÜ) sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise kohta“, raportöör José Isaías Rodríguez García-Caro (ELT C 75, 13.5.2000); . aasta arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv ELi kodanike ja nende pere liikmete õiguse kohta liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil“, raportöör José Isaías Rodríguez García-Caro (ELT C 149, 21.6.2002); . aasta arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles sätestatakse määruse (EÜ) nr 883/2004 (sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise kohta) üksikasjalikud rakenduseeskirjad“, raportöör Wolfgang Greif (ELT C 324, 30.12.2006).

3.9 Sotsiaalpartneritel on samuti oluline roll. Nad peavad liikuvust Euroopas ja selle takistuste kõrvaldamist äärmiselt oluliseks ning lisasid selle küsimuse oma ühisesse tööprogrammi aastateks 2003–2005. Teised sotsiaalpartnerite koostatud sarnased algatused ja tekstid on samuti kaasa aidanud ELi liikuvuse teatud takistuste määratlemisele.

4. Faktid ja arvud: Eurofoundi küsitlus

4.1 Eurobaromeetri tulemuste⁽¹⁴⁾ alusel läbi viidud Eurofoundi analüüs tõi välja mõned elemendid, mis on esmatähtsad, et mõista Euroopa kodanike käitumis- ja mõtteviise seoses liikuvuse ja rändega Euroopas.

- Euroopa kodanikud leiavad endiselt, et nende vabadus ELis ümber asuda ja töötada on Euroopa ülesehitamise üks peamine eelis ja saavutus (53 % küsitletutest);
- Ehkki ELi institutsioonid ja kodanikud toetavad tugevalt liikuvuse ideed ELis, ollakse liikmesriikides jätkuvalt mures uutest liikmesriikidest pärineva majandusrände võimalike tagajärgede pärast;
- Ainult umbes 2 % Euroopa (25-liikmelise ELi) töötajatest on sündinud teises liikmesriigis kui selles, kus nad hetkel töötavad;
- Peaaegu 4 % Euroopa elanikkonnast on juba mõnes teises liikmesriigis elanud, samas kui 3 % inimestest on mõnda aega elanud väljaspool ELi.

4.1.1 **Geograafilise liikuvuse** osas selgus küsitlusest, et Euroopas ei ole piiriülene liikuvus eriti suur. Tulemustest nähtub, et eurooplased püsivad keskmiselt 10 aastat samas elukohas, seejuures on vastav periood noorte täiskasvanute puhul suhteliselt lühem ja eakamate inimeste puhul pikem. Küsitluse alusel ei ole lähitulevikus märkimisväärset muudatust oodata.

⁽¹⁴⁾ Mobility in Europe – Analysis of the 2005 Eurobarometer survey on geographical and labour market mobility, Euroopa Ühenduste Ametlik Väljaannete Talitus, 2006

4.1.2 **Liikuvuse esmane põhjus** on endiselt soov kohtuda uute inimestega ja näha uusi kohti. Sellegipoolest on kolmandikule (38 %) välismaale elama suunduvatest inimestest kesksel kohal majanduslikud põhjused (raha, töö kvaliteet). Uutes liikmesriikides on ülekaalus majanduslikud põhjused, ent tööga seotud seigad on olulisemad kui soov saada kasu sotsiaalsetest eelistest või parematest avalikest teenustest (või neid ära kasutada). Vastupidi – **peamine põhjus, miks inimesed liikuvusest loobuvad**, on hirm sotsiaalsete suhete kaotamise ees (perega suhtlemise piiratus ja pere toetuse kaotamine). Teised piiravad tegurid on eluaseme tingimused ning teenuste ja tervishoiu kvaliteet.

4.1.3 **Eesolevad väljakutsed.** Geograafiline liikuvus on endiselt ELi üks peamine eesmärk. Liiga väike liikuvus võib tähendada piiratud kohanemis- ja konkurentsivõimet. Seevastu võib liigne liikuvus vaesemate ja rikkamate piirkondade vahel avaldada mõju tööturule (kvalifitseeritud tööjõu puudus, töötuse taseme tõus, ajude äravool).

4.1.4 Oluline teabeallikas on siinkohal Euroopa Komisjoni tööhõive, sotsiaalküsimuste ja võrdsete võimaluste peadirektoraadi avaldatud uuring teemal „Geograafiline liikuvus ELis: majanduslike ja sotsiaalsete eeliste optimeerimine”⁽¹⁵⁾. Uuringu alusel on geograafilise liikuvuse suurendamisele suunatud poliitikal kaks eesmärki: 1) liikuvuse oodatavate eeliste laienemine ja 2) sellega seotud individuaalsete kulude vähenemine. Uuringus keskendutakse eelkõige geograafilise liikuvuse majanduslikule küljele ning liikuvusele kui võimalusele vähendada erinevusi kohalike tööturgude vahel (tööhõive, reaalsed palgad, tööjõu puudus).

4.1.5 **Mis puutub liikuvusse**, siis keskmiselt töötatakse karjääri jooksul 3,9 töökohal: igal töökohal ollakse keskmiselt 8,3 aastat. 8 % küsitletutest oli töökohta vahetanud möödunud aastal, 32 % oli töökohta vahetanud viimase viie aasta jooksul ning 50 % küsitletutest oli töökohta vahetanud viimase kümne aasta jooksul.

4.1.6 Tulevikuperspektiivide osas nähtus kõnealusest uurin-gust, et 41 % vastanutest kavatses töökohta vahetada järgneva viie aasta jooksul, 54 % vastanutest ei kavatsenud töökohta vahetada ja ülejäänud 5 % ei osanud vastata. Võimalik on välja tuua kolm peamist põhjust, miks inimesed kavatsesid järg-neva viie aasta jooksul töökohta vahetada: muutuse soov ja vabatahtlik otsus, tahtvastane otsus või neutraalne otsus olude sunnil.

4.1.7 Küsitlusest selgus, et kõigist viie järgneva aasta jooksul oodatavatest töökohavahetustest toimub 65 % vabatahtliku

otsuse alusel. Vabatahtlik töökohavahetus aitab kaasa töötajate oskuste arengule ning tugevdab nende töötahet, parandades samas nende karjääri ja tasustamise perspektiive.

4.1.8 Uuring teemal „Tööalane liikuvus ELis: majanduslike ja sotsiaalsete eeliste optimeerimine”⁽¹⁶⁾ andis huvitavaid tulemusi. Kõnealune uuring loob aluse liikmesriikide arutelule selle üle, kuidas optimeerida tööalast liikuvust majanduslikust ja sotsiaal-sest seisukohast. Uuringus analüüsitakse olukorda ja erinevusi ELi 27 liikmesriigis, vaadeldakse tootlikkuse, palkade, innovat-siooni ja tööhõivega otseselt seotud majanduslikke tegureid ning töö kvaliteedi ja sotsiaalse ühtekuuluvusega seotud tegureid.

5. Konkreetsed märkused

5.1 Kõik tööalase liikuvuse lihtsustamiseks ja parandamiseks ning tööturul pakkumise ja nõudluse vastavuse suurendamiseks mõeldud algatused ja meetmed on olulised kahel põhjusel. Nende meetmete abil ei ole mitte ainult võimalik optimeerida tööturu toimimist ja leevendada tööturu puudusi, vaid nendega on võimalik oluliselt kaasa aidata Euroopa majanduskasvu ja tööhõive strateegia eesmärkide saavutamisele.

5.2 Kuigi Euroopa kodanikud usuvad oma vabasse liikumisse ning suur osa neist tunnistab, et enam ei ole realistlik uskuda, et samal töökohal töötatakse terve elu, nähtub uuringu tulemus-est, et endiselt on mitmeid tõkkeid, mis takistavad töötajate vaba liikumist riikide vahel või muudavad keeruliseks ohtude ületamise uue, kvaliteetsema töökoha leidmisel.

5.3 **Liikuvuse mitmete takistuste** hulgast võib esile tuua järgmised:

- piiratud keeleoskus;
- vähesed või ebapiisavad oskused ja teadmised;
- teises liikmesriigis omandatud hariduse ja kutsekvalifikat-siooni ebapiisav tunnustamine;
- õiguslikud ja haldustõkked;

⁽¹⁵⁾ Uuring teemal „Geograafiline liikuvus ELis: majanduslike ja sotsiaal-sete eeliste optimeerimine”, aprill 2008, Euroopa Komisjoni tööhõive, sotsiaalküsimuste ja võrdsete võimaluste peadirektoraat. Leping VT/2006/042.

⁽¹⁶⁾ Uuring teemal „Tööalane liikuvus ELis: majanduslike ja sotsiaalsete eeliste optimeerimine” (*Job mobility in the EU: Optimising its Social and Economic Benefits*), aprill 2008, Taani Tehnoloogiainstituut. Leping VT/2006/042.

— abikaasade puhul keerukus leida mõlemale püsiv töökoht;

— tööpakkumistega seotud teabe hajutatus või läbipaistmatus koolitus- ja töövõimaluste puhul;

— halb transpordi infrastruktuur;

— pakkumiste vähesus ja hinnad eluasemeturul;

— hiljutised ksenofoobiailmingud ja usalduse kaotamine.

5.4 Liikuvuse toetamiseks Euroopas on vaja kaotada teatud püsivad takistused. Komitee leiab, et töötajate **liikuvuse toetamisele suunatud poliitika tõhusaks** muutmiseks peaksid selles sisalduma järgmised võtmelemendid.

5.4.1 Esiteks on vaja tagada, et geograafilise ja tööalase liikuvusega seotud **takistusi** ning võimalusi nende kõrvaldamiseks **teadvustatakse paremini**. Viimastel aastatel on Euroopas tehtud jõupingutusi töötajate liikuvuse takistuste määramiseks ja kõrvaldamiseks. Ent oluline oleks läbi viia uuringuid nii Euroopa kui ka liikmesriikide tasandil, et paremini tundma õppida nende tegurite ulatust, iseloomulikke jooni või otsustavaid seiku, mis takistavad majanduslikel alustel toimuvat liikuvust, ning hinnata nende majanduslikku mõju.

5.4.2 Teiseks on oluline rakendada **Euroopa tööturgude puhul** kaitstud paindlikkuse põhimõtet. Kogemus on näidanud, et riigid, kes seda põhimõtet tõhusalt rakendavad, suudavad globaalsete muutustega paremini kohaneda. Antud kontekstis tuleb liikuvust näha kui üht elementi, mis võimaldab parandada tööhõivet, töötajate kohanemisvõimet ja ettevõtete konkurentsivõimet ülemaailmses plaanis. Töökorralduse viisid peavad üha enam vastama ettevõtete ja töötajate vajadustele, aidates seega anda märkimisväärse panuse liikuvuse uute vormide tekkele.

5.4.3 Kolmandaks on vältimatult vajalik **kohandada koolitussüsteemid** tööturu vajadustele. Tõhusale elukestva õppe

süsteemile suunatud lähenemisviisi tuleb tugevdada. Tänapäeval toimub tööturgudel üha rohkem kiireid muutusi ning vajatakse uusi kutseoskusi. Üha enam inimesi peab kohanema oma töökohta ja karjääri arenguga, omandades selleks eelkõige uusi ja mitmekesiseid kutseoskusi. Sellest tulenevalt peavad üksikisikud peavad olema suutelised arendama ja parandama oma oskusi, et püsida tööturul ja kohaneda tööturu arengutega. Sellega seoses tuleks prioriteediks pidada teatud algatusi, nimelt:

— tagada, et üksikisikud on omandanud vajalikud oskused ja teadmised juba enne oma koolituse lõppu;

— innustada töötajaid vastutama ka ise oma oskuste parandamise eest kogu elu jooksul ning luua seda võimaldavad tingimused;

— muuta koolitus atraktiivsemaks, paindlikumaks ja tööturu vajadustele paremini kohandatuks;

— pöörata seejuures erilist tähelepanu teatud töötajate rühmadele: noortele ja eakatele töötajatele;

— rakendada partnerluse põhimõtet asjaomaste sidusrühmade vahel: riik, sotsiaalpartnerid, haridusasutused ja ettevõtted.

5.4.4 Neljandaks tuleb **edasi arendada sotsiaalkindlustussüsteeme**, et töötajatel oleks enam motivatsiooni ja lihtsam ELi ühest tööturust teise suunduda ning et neid ei takistataks teistesse liikmesriikidesse minema, et leida seal parem töökoht. Sellega seoses viitab komitee oma kaitstud paindlikkuse põhimõtte kohta koostatud arvamusele, pidades silmas eelkõige inimeste tööhõive parandamist, et võimaldada neil paremini kohaneda tööturu arengutega ning saada paremaid tööpakkumisi. Kokkuvõttes on vaja luua uusi töökohti, ning toetada töökohta vahetavaid töötajaid kogu karjääri jooksul, suurendades nende võimalusi tööturul läbilöömiseks. Kogemused näitavad, et passiivse toetuste lisamise asemel on praegu olulisem edendada inimeste tööhõivet, kõrvaldades haldustõkkeid ning investeerides ühtaegu nii oskustesse kui ka aktiivsesse tööhõivepoliitikasse.

5.4.5 Viiendaks tuleb kõrvaldada **õiguslikud, haldus- ja maksutõkked**, mis piiravad geograafilist ja tööalast liikuvust. Vaja on:

— viia ellu töötajate vaba liikumisega seotud meetmeid, et tagada mittediskrimineeriv ligipääs tööhõivele;

— ärgitada liikmesriike rakendama võimalikult kiiresti ja järjepidevalt direktiivi 2005/36/EÜ kutsekvalifikatsioonide tunnustamise kohta ⁽¹⁷⁾ ning looma Euroopa kutsekvalifikatsioonide raamistiku;

— võtta meetmeid, et takistada lisapensionisüsteemide topeltmaksustamist;

— lahendada probleemid, mis on seotud rahvusl põhineva igasuguse diskrimineerimise keelustamisega maksustamises (ja sotsiaalteenustes);

— pöörata liikuvuse takistuste kõrvaldamisel erilist tähelepanu puuetega inimestele;

— võtta arvesse nende naiste erivajadusi, kellel on lapsed või teised hoolealused.

5.4.6 Kuuendaks peaks Euroopa kodanikel olema lihtne juurdepääs kvaliteetsele teabele töö- ja koolitusvõimaluste kohta. Ehkki elu- ja töötingimusi puudutavat teavet on saadaval hulgaliselt, ei ole rõhuasetus siiski koolitus- ja töövõimalusi käsitleval teabel, mis tihti puudub või on raskesti kättesaadav. Euroopa teabesüsteem, milles esitletakse töö- ja koolitusvõimalusi, on esmatähtis, võimaldamaks kodanikel ja ettevõtetal oma võimekuse suurendamiseks hea valik teha ning võimalusi kasutada, tugevdades seeläbi tööalast liikuvust. Selles osas võib olla **oluline roll ja eelisseisund** veebilehel EURES. Veebilehe praegune probleem on aga see, et leht on vähenähtav ning kodanikud ja eriti ettevõtted ei ole lehest teadlikud. Sellega seoses tuleks edendada paremat teavitamist sellistel teemadel nagu sotsiaaltoetuste muutused ja kohandamised (vastavalt sellele, kas need on korrapärased või täiendavad) tööalase ja geograafilise liikuvuse korral. Näiteks oleks tööalaste pensionisüsteemide puhul kasulik saada teavet omandatud õiguste, rakendatava maksusüsteemi, ülekandeviiside ning iga valikuga seotud kulude ja eeliste jms kohta ⁽¹⁸⁾.

⁽¹⁷⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. septembri 2005. aasta direktiiv 2005/36/EÜ kutsekvalifikatsioonide tunnustamise kohta.

⁽¹⁸⁾ Euroopa Komisjon on juba võtnud mitmeid konkreetseid meetmeid, mis võimaldavad Euroopa kodanikke teavitada ning pakkuda neile ülevaatlikku teavet nende õiguste ja kohustuste kohta seoses sotsiaalkindlustusega ELi riikides (voldikud, käsiraamatud, videod).

5.4.7 Lõpetuseks tuleks liikuvuse edendamiseks luua algatusi, millega parandatakse **eluasemele ligipääsu tingimusi** ning **juurdepääsu transpordi infrastruktuurile**. On esmatähtis, et inimesed võiksid leida taskukohase ja sobiva elukoha piirkonnas, kus on töövõimalusi. Samas on töötajate liikuvuse suurendamiseks vältimatult vajalik, et olemas on tõhusad ja paindlikud transpordi infrastruktuurid. Liikmesriigid peaksid koostöös ettevõtetega pöörama tähelepanu rändega seotud kuludele ning looma ja viima ellu süsteeme, millega toetada liikuvaid töötajaid (*mobile job seekers*).

5.5 2004. ja 2007. aastal toimusid **laienemised**, millega seoses sai EL juurde vastavalt 10 ja 2 uut liikmesriiki ning algas arutelu piiride avamise ja töötajate vaba liikumise üle. Eurofoundi uuringute järeldused kinnitavad, et isegi kui ränne Ida-Euroopast Lääne-Euroopasse jätkub, on geograafiline liikuvus suhteliselt väike ja ajutine.

5.5.1 Liikmesriigid, kes veel kohaldavad 2004. aastal ELiga liitunud riikide suhtes üleminekusätteid, peavad enne 1. maid 2009 teatama, kas neil on kavas liikuda edasi kolmandasse etappi ning jätkata üleminekusätete kohaldamist veel kahe aasta jooksul. Bulgaaria ja Rumeenia osas pidid liikmesriigid oma kavatsustest teatama hiljemalt 31. detsembriks 2008 ⁽¹⁹⁾. Sellega seoses tutvus komitee huviga Euroopa Komisjoni teise aruandega ⁽²⁰⁾, mis avaldati 18. novembril 2008 ning milles käsitleti ühinemislepingus sätestatud üleminekusätteid, ning sisuliselt vaid kinnitati 2006. aastal avaldatud esimese hindamisaruande ⁽²¹⁾ järeldusi. Teise teatise järeldustest nähtub selgelt, et tööturu avamine uutest liikmesriikidest pärit töötajatele avaldas vaieldamatult positiivset mõju nii vastuvõtjariigi majandusele kui ka ELile tervikuna.

5.5.2 Mis tahes otsus üleminekusätete kohaldamise muutmiseks tuleks ellu viia riiklikul tasandil ning see peaks tuginema faktilistele analüüsidele. Komitee leiab siiski, et üleminekusätete kohaldamise lõpetamine 2009. aastal aitaks kaasa paindlike ja kaasavate tööturgude loomisele ning annaks panuse ebaseadusliku tööturu vähenemisele ning vaesusevastasele võitlusele Euroopas.

⁽¹⁹⁾ Kreeka, Hispaania, Ungari ja Portugal on juba vähendanud piiranguid nendest riikidest pärit töötajate vabale liikumisele.

⁽²⁰⁾ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Töötajate vaba liikumise mõju ELi laienemise taustal. 2005. aasta ühinemislepingus sätestatud üleminekusätete esimest etappi (1. jaanuar 2007 – 31. detsember 2008) käsitlev aruanne, mis on esitatud vastavalt 2003. aasta ühinemislepingus sätestatud üleminekusätetele”, KOM(2008) 765 lõplik.

⁽²¹⁾ Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Aruanne 2003. aasta ühinemislepingus sätestatud üleminekukorra toimimise kohta (ajavahemik 1. mai 2004 – 30. aprill 2006)”, KOM(2006) 48 lõplik.

5.5.3 Lisaks võib üleminekusätete kohaldamise säilitamine piirata sotsiaalkaitsesüsteemide kooskõlastamist käsitleva määruse (EÜ) nr 1408/71 artikli 69 praktilist rakendamist (artikli kohaselt säilib töötul, kes siirdub tööd otsima teise liikmesriiki, õigus saada hüvitise maksmiseks pädevalt liikmesriigilt töötushüvitisi).

5.6 **Töötajate lähetamine** teenuste liberaliseerimise tingimustes Euroopas. Siseturu hea toimimisega seotud eelised on esmatähtsad ettevõtetele, töötajatele, kodanikele ja majandusele tervikuna. See aitab kaasa ettevõtete kasvule ning parandab ligipääsu turule, mis hõlmab praegu juba ligikaudu 500 miljonit inimest ja umbes 30 riiki (tänu Euroopa Majanduspiirkonnale). Euroopa ettevõtted seisavad vastamisi üha tugevneva konkurentsi ja ning on kinnitanud oma positsiooni maailmaturul. Uus direktiiv siseturul pakutavate teenuste kohta on peamine vahend liberaliseerimise protsessi jätkamiseks.

5.6.1 Euroopa Komisjon on avaldanud kaks teatist⁽²²⁾, milles käsitletakse töötajate lähetamist seoses teenuste osutamisega. Nende dokumentide eesmärk on olukorda analüüsida ning pakkuda liikmesriikidele teatud suuniseid, et nad rakendaksid ja tõlgendaksid Euroopa Kohtu lahendeid õigesti. Samuti käsitletakse küsimust, kuidas kaks vahendit teineteist täiendavad ning selliste eeliste optimeerimist, mida pragune kaitse lähetatud töötajatele pakub.

5.6.2 Komitee on vastavalt oma varasemas, 29. mail 2008 avaldatud arvamuses⁽²³⁾ väljendatud seisukohale rahul Euroopa Komisjoni otsusega 2009/17/EÜ⁽²⁴⁾ luua töötajate lähetamise valdkonnas kõrgetasemeline ekspertrühm, mis tegeleks edukaks osutunud menetluste määratlemise ja levitamise, viiks läbi põhjalikke uuringuid direktiivi rakendamise kohta ja pakuks

⁽²²⁾ Komisjoni teatis „Suunised töötajate lähetamise kohta seoses teenuste osutamisega“ (KOM(2006) 159 lõplik) ja komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ja Regioonide Komiteele „Töötajate lähetamine seoses teenuste osutamisega: selle eeliste ja võimaluste kasutamine, tagades töötajate kaitse“ (KOM(2007) 304 lõplik).

⁽²³⁾ EMSK arvamus teemal „Töötajate lähetamine seoses teenuste osutamisega: selle eeliste ja võimaluste tõhustamine, tagades töötajate kaitse“ (KOM(2007) 304 lõplik), raportöör An Le Nouail Marlière, ELT C 224, 30.8.2008, lk 95-99.

⁽²⁴⁾ ELT L 8, 13.1.2009, lk 26-28.

välja asjakohaseid lahendusi. Sellesse menetlusse oleksid kaasatud ka sotsiaalpartnerid.

5.6.3 Euroopa Kohtu teatud hiljutised otsused (Laval⁽²⁵⁾, Vikingi⁽²⁶⁾, ja Rüffert'i⁽²⁷⁾ kohtuasjades), mis on seotud direktiiviga 96/71/EÜ töötajate lähetamise kohta, on tekitanud kõnealuse direktiivi osas vastuolusid. Seepärast toetab komitee Euroopa Komisjoni ja eesistujariigi Prantsusmaa 2008. aasta oktoobri ettepanekut, mille kohaselt koostaksid Euroopa sotsiaalpartnerid ühiselt analüüsi, mis võimaldaks hinnata täielikult nende otsuste õiguslikke, majanduslikke ja sotsiaalseid tagajärgi.

5.7 **Sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamine ja ajakohastamine.** Õigusraamistik, mis tagab sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise, on esmane vahend liikuvuse edendamiseks ELis. Kehtiv määrus (EMÜ) nr 1408/71⁽²⁸⁾ asendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EÜ) nr 883/2004, mis võeti vastu 2004. aasta aprillis. Selle artikli 89 kohaselt määratletakse määruse üksikasjalikud rakenduseeskirjad hilisemas määruses. Kõnealust dokumenti (KOM(2006) 16 lõplik⁽²⁹⁾) esitleti alles 2006. aasta jaanuaris. Uues rakendusmääruses püütakse peamiselt lihtsustada ja ratsionaliseerida õiguslikke ja haldussätteid, täpsustada kõigi nende õigusi ja kohustusi, kes osalevad sotsiaalkindlustuse kooskõlastussüsteemides, võtta kasutusele tõhusamaid ja kiiremaid menetlusi andmevahetuses ning vähendada kulusid.

5.7.1 Komitee väljendas 2006. aastal avaldatud arvamuses⁽³⁰⁾ seisukohta, et uus ettepanek on samm vaba liikuvuse parandamise suunas ELis. Määruse ettepanek sisaldab mitmeid lihtsustusi, täpsustusi ja parandusi. Komitee toetab eriti määruse isikliku ja materiaalse kohaldamisala laiendamist ning kõiki eeskirju, millega püütakse tugevdada sotsiaalkindlustuse eest vastutavate asutuste koostööd.

⁽²⁵⁾ Euroopa Kohus, C-341/05, Laval un Partneri Ltd vs Svenska Byggnadsarbetareförbundet (Rootsi ehitustöötajate ametiühing).

⁽²⁶⁾ Euroopa Kohus, C-438/05, International Transport Workers' Federation ja Soome Meremeeste Ametiühing vs Viking Line ABP ja OÜ Viking Line Eesti.

⁽²⁷⁾ Euroopa Kohus, C-346/06, Dirk Rüffert Objekt und Bauregie GmbH & Co pankrotihaldurina vs Land Niedersachsen.

⁽²⁸⁾ EÜT L 149, 5.7.1971.

⁽²⁹⁾ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles sätestatakse määruse (EÜ) nr 883/2004 (sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise kohta) üksikasjalikud rakenduseeskirjad, KOM(2006) 16 lõplik – 2006/0006 (COD).

⁽³⁰⁾ EMSK arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles sätestatakse määruse (EÜ) nr 883/2004 (sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise kohta) üksikasjalikud rakenduseeskirjad“, raportöör Wolfgang Greif (ELT C 324, 30.12.2006).

5.7.2 Oma arvamuses rõhutas komitee muu hulgas määruse (EÜ) nr 883/2004 XI lisa üle peetud läbirääkimiste tundlikkust. Lisas määratletakse menetlused, mille alusel teatud õiguslikke sätteid rakendatakse. Liikmesriike kutsuti üles määratlema riiklike süsteemide need eripärad, mida nad sooviksid määrusest välja jätta, et võimaldada sotsiaalkaitse sujuv kooskõlastamine. Selle üle käivad liikmesriikide vahel juba pikemat aega aktiivsed läbirääkimised. Seoses sellega kutsus komitee üles protsessi kiiresti lõpetama ja märkis, et täiendavate küsimuste järelmeetmed ei peaks sellegipoolest viivitama uue määruse jõustumist, eriti kui tegemist on Euroopa Komisjoni algatustega liikuvuse parandamiseks Euroopas.

5.7.3 Üldises plaanis peaks sotsiaalkindlustuse kooskõlastussüsteemide õigusraamistik tulevikus reageerima paindlikult töömaailma muutuvale tegelikkusele, uutele töövormidele, töökorralduse erinevustele ning eriti liikuvuse uutele vormidele. Vaja on tugevdada liikmesriikide halduskoostöö vorme, mis põhineksid elektroonilistel menetlustel.

5.8 Üldiselt saavad sisserändajad sotsiaaltoetust sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamist käsitleva **määruse (EMÜ) nr 1612/68 ning direktiivis 2004/38/EÜ⁽³¹⁾ esitatud võrdse kohtlemise põhimõtte alusel**. Selle põhimõtte kohaselt peaks kõigil vastuvõtjariigis seaduslikult elavatel inimestel olema ühesugune õigus kõigile toetustele. Mitte kedagi ei tohiks süsteemist kõrvale jätta.

5.9 Probleem seisneb selles, et üldine õigusraamistik koosneb eeskirjadest, mille siduvus on erinev (määrused, direktiivid, Euroopa Kohtu lahendid). Määruseid rakendatakse otseselt ja ühtviisi. Direktiive rakendatakse igas liikmesriigis erinevalt. Seetõttu tuleks tulevikus jälgida nende eeskirjade läbipaistvust ja eriti ühtsust. Vaja on säilitada võrdse kohtlemise põhimõtte (näiteks võrdne juurdepääs maksusoodustustele) ning säilitada õiguskindlus. Õigusraamistikku tõenäoliselt ei lihtsustata, ent teatud puudujääke on võimalik parandada liikmesriikide koostöoga. Selles osas on veel palju kasutamata võimalusi.

⁽³¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/38/EÜ, mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pere liikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil ning millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 1612/68 ja tunnistatakse kehtetuks direktiivid 64/221/EMÜ, 68/360/EMÜ, 72/194/EMÜ, 73/148/EMÜ, 75/34/EMÜ, 75/35/EMÜ, 90/364/EMÜ, 90/365/EMÜ ja 93/96/EMÜ (EMPs kohaldatav tekst).

5.10 **Liikuvus hariduse ja kutsekoolituse valdkonnas.** See on isikute vaba liikumise lahutamatu aspekt ning peamine vahend Euroopa haridus- ja koolitusruumi loomiseks.

5.10.1 Komitee suhtub positiivselt liikuvust käsitlevasse Euroopa kvaliteedihartasse⁽³²⁾, mis lähtub põhimõttest, et liikuvus hariduse ja kutsekoolituse valdkonnas on lahutamatu osa isikute vabast liikumisest ning et Euroopa liikuvuse tugevdamine selles valdkonnas aitab kaasa Lissaboni strateegia eesmärkide saavutamisele. Hartas esitatakse rida põhimõtteid ja meetmeid, millega edendada noorte ja täiskasvanute liikuvust nende formaalse ja mitteformaalse hariduse raames ning isikliku või tööalase arengu huvides.

5.10.2 Euroopa Komisjon on loonud terve rea tõhusaid vahendeid liikuvuse suurendamiseks Euroopas hariduse, kutsekoolituse ja elukestva õppe valdkonnas. Europass⁽³³⁾ on kooskõlastatud dokumendibaas, mis aitab Euroopa kodanikel saada parema ülevaate oma kvalifikatsioonist ja pädevusest. Viimases, 2008. aasta hindamisaruandes kinnitati riiklike keskuste ja internetiportaalide tõhusust ning Europassi lisaväärtust üldiselt. Samuti toodi esile teatud puudusi, eelkõige nende Europassi vahendite puhul, mis ei põhine haridustulemustel.

5.10.3 Kõnealust mõõdet tuleb tugevdada Euroopa kvalifikatsiooniraamistikku⁽³⁴⁾ loomisega hariduse ja elukestva õppe valdkonnas. Raamistik peaks olema seotud Euroopa ainepunktide ülekande süsteemidega⁽³⁵⁾.

5.11 Lisaks on vaja mõelda Euroopa haridussüsteemide uuele väljakutsele, kuna Euroopa Komisjoni vastuvõetud seaduslikku sisserännet toetavad sätted on põhjustanud kolmandatest riikidest pärit töötajate eriti suure sisserände.

⁽³²⁾ Liikuvust käsitlev Euroopa kvaliteediharta (ELT L 394, 30.12.2006), <http://europa.eu/scadplus/leg/en/cha/c11085.htm>.

⁽³³⁾ Europass loodi Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. detsembril 2004. aasta otsusega nr 2241/2004/EÜ kvalifikatsioonide ja pädevuste läbipaistvuse ühtse ühenduse raamistikku kohta (Europass).

⁽³⁴⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2008. aasta soovitus Euroopa kvalifikatsiooniraamistikku loomise kohta elukestva õppe valdkonnas.

⁽³⁵⁾ Ettepanek: Euroopa kõrghariduse ainepunktide ülekande süsteem ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu soovitus Euroopa kutsehariduse ja -koolituse ainepunktide süsteemi (ECVET) loomise kohta, KOM(2008) 180.

5.11.1 Komitee ootab samuti huviga Euroopa Komisjoni rohelise raamatu „Ränne ja liikuvus: Euroopa haridussüsteemi ülesanded ja võimalused”⁽³⁶⁾ avaldamisega 2008. aasta juulis algatatud avaliku arutelu tulemusi. Rohelises raamatus kutsutakse üles analüüsima direktiivi 77/486/EMÜ tulevikku ja rolli. Nimetatud direktiivis käsitletakse praegu ainult EList sissestunud töötajate laste koolitamist.

5.12 Edendada kolmandate riikide kodanike seaduslikku sissestannet ja võidelda ebaseadusliku sissestannega vastu kooskõlas Euroopa Komisjoni 2006. aasta novembris avaldatud teatisega „Üldine lähenemisviis migratsioonile üks aasta hiljem: Euroopa tervikliku rändepoliitika poole”⁽³⁷⁾ on komisjoni järjekordne panus liikuvuse ja seadusliku sissestannega toetuseks

Euroopas demograafilistele väljakutsetele vastamiseks. Vastavalt oma 2007. aasta seadusandlikule programmile avaldas Euroopa Komisjon kaks õigusakti ettepanekut⁽³⁸⁾, mille eesmärk on edendada kolmandatest riikidest pärit sissestannajate sisenemist ELi ja viibimist ELis. Komisjon esitas ettepaneku „sinise kaardi” kohta, mis meelitaks kolmandatest riikidest pärit kõrge kvalifikatsiooniga töötajaid Euroopasse. Vaadeldavas direktiivi ettepanekus sisalduvad kolmandate riikide kodanike õigused ja kohustused, mis põhinevad võrdsel kohtlemisel töötasude, töötajate, ühinemisvabaduse ning hariduse ja kutseõppe osas, moodustavad hea lähtealuse sissestannajatele õigusnormidele ning need tuleks laiendada kõigile võrreldavate kategooriatele. Komitee peab üleminekumeetmeid, millega piiratakse ajutiselt uutest liikmesriikidest pärit töötajate vaba liikumist, erandiks, mis tuleb – eriti kõrgelt kvalifitseeritud töötajate töölevõtmise puhul – võimalikult kiiresti ära kaotada⁽³⁹⁾.

Brüssel, 25. märts 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽³⁶⁾ Roheline raamat „Ränne ja liikuvus: Euroopa haridussüsteemi ülesanded ja võimalused” (KOM(2008) 423 lõplik).

⁽³⁷⁾ Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile „Üldine lähenemisviis migratsioonile üks aasta hiljem: Euroopa tervikliku rändepoliitika poole”, KOM(2006) 735 lõplik.

⁽³⁸⁾ Tegemist on järgmistega: „Ettepanek: nõukogu direktiiv kolmandate riikide kodanike kõrget kvalifikatsiooni nõudva töö eesmärgil liikmesriiki sisenemise ja seal elamise tingimuste kohta” (ettepanek „sinise kaardi” loomise kohta) (KOM(2007) 637 lõplik) ja „Ettepanek: nõukogu direktiiv kolmandate riikide kodanikele liikmesriigis elamist ja töötamist võimaldava ühtse loa taotlemise ühtse menetluse ning liikmesriigis seaduslikult elavate kolmandatest riikidest pärit töötajate ühiste õiguste kohta” (KOM(2007) 638 lõplik).

⁽³⁹⁾ Vt joonealune märkus 5

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Vananevate töötajate olukord tööstuse muutuste taustal – toetuse pakkumine ja vanuselise struktuuri erinevuste juhtimine tööstussektorites ja ettevõtetes” (omalgatuslik aramus)

(2009/C 228/04)

17. jaanuaril 2008 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt oma kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada arvamuse järgmises küsimuses:

„Vananevate töötajate olukord tööstuse muutuste taustal – toetuse pakkumine ja vanuselise struktuuri erinevuste juhtimine tööstussektorites ja ettevõtetes” (omalgatuslik aramus).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon (tööturu seireüksus) võttis arvamuse vastu 10. märtsil 2009. aastal. Raportöör oli Marian KRZAKLEWSKI.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 452. istungjärgul 24.–25. märtsil 2009 (25. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 159, vastu hääletas 8, erapooletuks jäi 8.

1. Järeldused ja soovitusel

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on seisukohal, et Euroopa Liidu tööhõive küsimust tuleks käsitleda tervikuna, kuna see avaldab mõju kõigile vanuserühmadele, eriti praeguse kriisi olukorras.

1.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee teeb komisjonile ettepaneku käsitleda konkreetselt eakate isikute olukorda tööturul ning parandada ja tugevdada võrdse tööalase kohtlemise direktiivis 2000/78/EÜ vanust puudutavate eeskirjade rakendamist, koostades programmdokumendi ja üleeuroopalise abiraamistiku eakamate isikute tööhõive kohta.

1.2.1 Dokumendis tuleks esitada põhimõisted ja -määratlused ning tuua välja sellised head tavad, millega lihtsustatakse üle 50-aastaste isikute ja eriti seadusjärgsele pensionieale lähenevate isikute töölevõtmist ja tööturul püsimist. Samuti aitaks see tõsta ettevõtjate, eakamate isikute karjääri keskpunkti jõudes ning praktiliselt kogu ühiskonna teadlikkust eakamate tööhõivega seotud võimalustest ja eelistest.

1.2.1.1. Mis tahes tegevuses eakamate töötajate toetuseks tuleb säilitada tuleb kõik meetmed, mida võetakse tööhõive soodustamiseks, eelkõige tööturule sisenevate noorte seas.

1.2.2 Komitee usub, et kasutama peaks avatud kooskõlastamise meetodit, et kujundada ELi tasandil ühine raamistik ja põhimõtted eakamate isikute tööturul osalemiseks seotud küsi-

muste kohta. See on eriti oluline praeguses majanduskeskkonnas, kus üha enam kaotatakse töökohti. Seejuures võidakse diskrimineerida eakamaid töötajaid vanuse põhjal, arvestamata nende võimetega.

1.3 Komitee poolt käesolevas arvamuses pakutud mudelites ja lahendustes on kesksel kohal eakamad töötajad, keda ähvardab töökoha kaotus, ning pensioni- või eelpensioniiikka jõudnud (või peagi jõudvad) töötajad, kes soovivad töötamist jätkata.

1.4 Kuivõrd liikmesriikides on eakamate isikute tööhõivemäär väga erinev, siis peaksid liikmesriigid välja töötama eakamate isikute tööhõive toetamise riiklikud raamistikud, mis hõlmavad allpool loetletud eakamate töötajate toetamisele suunatud meetmeid. Liikmesriikides, kus riiklikud raamistikud on juba olemas, tuleks neid korrapäraselt läbi vaadata ja kohandada järgmiste meetmete abil:

— aktiivse vananemise toetamine;

— eakamate töötajate ja neid tööle võtvate ettevõtete toetamiseks finantsstiimulite ettenägemine liikmesriikide poliitikates, millega toetatakse eakamate töötajate püsimist tööturul;

— elu- ja töötõingimuste parandamine (eelkõige füüsilise töö puhul);

- institutsiooniliste lahenduste kasutamine tööturul, et muuta seda seoses eakamate isikute tööhõivega paindlikumaks.

1.5 Komitee märgib mõningase murega, et vaatamata eakamate isikute tööhõivemäära järkjärgulise tõusmisele on peaaegu kõikides ELi liikmesriikides äärmiselt vähe ettevõtteid, kes peavad eakamate isikute küsimust oma tegevuse oluliseks osaks. Seega tuleks võimalikult kiiresti leida vastus järgmisele küsimusele: miks ettevõtted ei soovi rakendada ellu eakamate isikute tööhõive häid tavaid, kui kõik analüüsid näitavad, et ametivõimud edendavad sellist soodsat lähenemisviisi teatud liikmesriikides.

1.5.1 Eakamate isikute tööle võtmisel tuleb tingimata tagada, et töölepingu pikendamine on tulus mõlemale poolele, nii tööandjale kui töövõtjale. Selline lähenemine peab põhinema laiaulatuslikul tasuvusanalüüsil järgmiste punktide kohta:

- liikmesriikide maksu- ja pensionisüsteemid;
- eakamate isikute töötingimused nii tööandja kui töövõtja seisukohast;
- elukestva õppe programmid (sh jätkukoolitusprogrammid) inimestele alates 50- või isegi 45-eluaastast.

1.5.2 Komitee arvates on tööandjate jaoks, kes soovivad eakamaid isikuid tööle võtta, põhiprobleemiks see, kuidas eakamate isikute kogemust ja oskusi kõige paremini kasutada.

1.6 Komitee kutsub Euroopa institutsioone, liikmesriikide valitsusi ja sotsiaalpartnereid üles edendama ettevõtete ja töötajate seas meetmeid, millega mitmekesistatakse töötajate vanuselise koosseisu, kuivõrd tegemist on tõhusa vahendiga tootlikkuse juhtimiseks ja asjakohaseks vastuseks Euroopa tööturu keerulisele olukorrale.

1.7 Komitee soovib rõhutada, et Euroopa institutsioonid ja liikmesriigid peavad vanuselise koosseisu juhtimisel aktiivse lähenemisviisi võtma.

1.7.1 Komitee usub, et vanuseküsimumi tuleks käsitleda juhtivtöötajate koolitustel ja ärijuhtimise õppekavade raames. Seejuures tuleb arutleda ja analüüsida selliseid teemasid nagu:

- eakamate isikute motivatsiooni ja loovuse alalhoidmine;
- kuidas aidata töötajaid kohaneda töötempoga, et nad aja jooksul läbi ei põleks;
- eri vanuserühmade vahel töö suhete loomine.

1.7.2 Komitee rõhutab, et eakamate isikute tööhõive määra suurendamiseks on oluline elukestev õpe ning sellised kooli- ja jätkuharidust käsitlevad poliitikad ja tavad, mis ilmselgelt aitavad kaasa eakamate töötajate haridustaseme tõusule.

1.8 Kuna naiste ja meeste tööhõivemäär on 55–64-aastaste seas väga erinev, siis leiab komitee, et liikmesriigid ja komisjon peaksid võtma tarvitusele meetmed, mis täiendaksid praeguseid lähenemisviise eakamate naiste tööhõivele uute elementidega ning kujundaksid julgelt uusi mudeleid, mida siiani ei ole rakendatud.

1.8.1 Üle 50-aastaste naiste tööhõivemäära tõstmine võib olla Lissaboni strateegias sätestatud tööhõivemäära saavutamisel määrava tähtsusega.

1.8.2 Komitee teeb komisjonile ettepaneku käivitada koostöös Euroopa Liidu agentuuridega uuringud, et välja selgitada, kas üle 50-aastaste naiste madal tööhõivemäär peegeldab diskrimineerimist tööturul.

1.9 Komitee rõhutab, et üheks peamiseks eakamate isikute tööhõive laiendamist pidurdavaks teguriks on e-tõrjutus. Selle nähtusega tõhusalt võitlemiseks tuleb üle 50-aastaste isikute elukestev õpe siduda võimalikult tihedalt info- ja sidetehnoloogia koolitusega. Kuivõrd eakamatel isikutel võib seoses info- ja sidetehnoloogia kasutamisega teatud hirme olla, siis peaks nende koolituse esimene etapp toimuma ainult eakamatel isikutel koosnevas ühtlase ealise koosseisu ja sarnaste oskustega rühmas.

1.9.1 Samas leiab komitee, et liikmesriikide ülesandeks peaks olema selliste tingimuste loomine, mis on vajalikud üle 50-aastaste isikute alusteadmise täiendamiseks uutes tehnilistes vahendites ja tehnoloogiates, ning sellesse peaksid aktiivselt olema kaasatud riiklik ja kohalik valitsustasand, sotsiaalpartnerid ja haridusasutused.

1.9.2 Kõnealuse kohustuse võtmine eeldab infoühiskonnas toimimiseks vajalike põhioskuste üksikasjalikku analüüsi praeguste vajaduste seisukohast, et suuta vajadusel koos liikmesriikidega töötada välja võimalusi ja vahendeid nende täiustamiseks.

1.10 Komitee soovib tähelepanu juhtida eeskätt sellele, et eakamate isikute infoühiskonda integreerimise viisid eeldavad süstemaatilisi ja kompleksseid meetmeid ning individuaalset lähenemist iga konkreetse isiku olukorrale.

1.10.1 Selline lähenemisviis nõuab vahendeid, mis võimaldaksid ennetada muudatusi tööstuses ja tehnoloogias nagu ka koolitusvajadustes ja ühiskonnas. Siinkohal on eriline roll seireskustel, kes jälgivad tööturgu, töötajate oskusi ja ühiskondlike muutusi, ning statistika- (või teabe-) süsteemidel liikmesriikides või ELis.

1.10.2 Komitee palub komisjonil probleemi olulisust ja tundlikkust arvestades üle 50-aastaste naiste tööhõive kohta varasemast regulaarsemalt statistilisi uuringuid teha. See on veelgi olulisem praeguses kriisiolukorras. Eakamad töötajad on esimeste hulgas, kes võivad muutuda nn kohandatavaks muutujaks praegustes ja tulevastes restruktureerimise kavades.

2. Sissejuhatus

2.1 Et saada hakkama demograafilistest muutustest tingitud tulevase tööjõupuudusega, seadis Euroopa Liit 2001. aasta märtsis eesmärgiks saavutada 2010. aastaks 55–64-aastaste töötajate seas 50 %-line tööhõivemäär. Esialgsel hinnangul on EL-il tõsiseid probleeme selle eesmärgi saavutamisel 2010. aastaks.

2.2 Komitee on nii komisjoni ja nõukogu esitatud dokumentide ⁽¹⁾ kohta koostatud arvamustes kui ka ettevalmistavas arvamuses ⁽²⁾ käsitlenud detailsemalt järgmisi küsimusi:

⁽¹⁾ „Strateegiad tööturult väljumise vanusepiiri edasilükkamiseks”, raportöör: Gérard Dantin (ELT C 157, 28.6.2005); „Põlvkondadevahelise solidaarsuse edendamine”, raportöör: Luca Jahier (ELT C 120, 16.5.2008); „Täiskasvanuharidus”, raportöör: Renate Heinisch (ELT C 204, 9.8.2008).

⁽²⁾ „Tööelu kvaliteet, tootlikkus ja tööhõive globaliseerumise ning demograafiliste muutuste kontekstis”, raportöör: Ursula Engelen-Kefer (ELT C 318, 23.12.2006); „Sotsiaalpartnerite roll töö-, pere- ja eraelu ühitamisel”, raportöör: Peter Clever (ELT C 256, 27.10.2007).

— järeldused, mida EL võib teha eakamate töötajate kohta esitatud statistiliste andmete alusel;

— eakamaid inimesi hõlmava positiivse lähenemise vajadus ja põhjendatus;

— ennetähtaegse pensioni süsteemi mõju eakamate isikute tööhõivemäärale;

— eakamate isikute tööhõive languse põhjused enne 2000. aastat;

— eakamate isikute aktiivses elus osalemise määra tõstmise ja pensionilemineku ea edasilükkamise olemasolevad ja kavatsetavad meetmed, sh turvalise paindlikkuse süsteemi rakendamine eakamatele isikutele;

— eakamate isikute osalemine koolitus- ja täiendkoolitusmeetmetes;

— eakamate isikute töö-, perekondliku ja isikliku elu ühitamine ning põlvkondadevahelise solidaarsuse edendamine;

— eakamate isikute tööelu kvaliteet, tootlikkus ja tööhõive globaliseerumise ja demograafiliste muutuste kontekstis.

2.3 Et parandada eakamate isikute tööhõive määra, tuleb välja töötada, edendada ja rakendada poliitikaid ja tegevusmudeleid selliste probleemide lahendamiseks, millega puutuvad kokku töötajad seoses oma vanusega ja tööstuse ümberkorraldustega. Üks oluline lähenemisviis, mida käesolevas arvamuses põhjalikult käsitletakse, seisneb vanuse, hariduse ja oskuste mitmekesistamisel põhinevas muudatuste juhtimises, mille puhul keskendutakse kõikidest vanuserühmadest töötajate toetamisele.

2.4 Kooskõlas omaalgatusliku arvamuse teemaga keskendutakse selles pakutud mudelites ja lähenemisviisides eakamatele isikutele, kes võivad töö oma vanuse tõttu kaotada, restruktureerimise protsessidele, mitmesugustele sotsiaalmajanduslikele muutustele ja nendele töötajatele, kes soovivad jätkata töötamist hoolimata sellest, et neil on õigus minna tavalisele või ennetähtaegsele pensionile. Praegu tuleb eritähelpanu pöörata vanuselise struktuuri mitmekesistamisele, et ära hoida eakamate töötajate diskrimineerimist majanduslanguse ja töökohtade kaotamise perioodil.

2.4.1 Arvamuses käsitletud lähenemisviisi saab üldiselt kasutada ka eakamate töötute puhul, kes soovivad tööturule naasta, ning ka pensionäridele, kes soovivad erinevatel põhjustel taas töötada.

3. ELi eakamate isikute olemasolevate statistiliste andmete analüüsi tulemused

3.1 2005. aasta lõpus töötas Euroopa Liidus vanuserühmas 55–64 aastat 22,2 miljonit isikut. Samas vanuserühmas oli 1,6 miljonit isikut ametlikult töötud ja 28,5 miljonil ei olnud alalist töökohta. Eakamate isikute tööhõivemäära tõstmine kuulub Lissaboni eesmärkide hulka.

3.2 Euroopa Liidus on eakamate isikute tööhõivemäär tõusnud 36,6 %-lt (2000. aastal) 42,5 %-ni (2005. aastal) (vt I lisa joonist). Tööhõivemäär on tõusnud kõikides liikmesriikides peale Poola ja Portugali. 2005. aastal ületas tööhõivemäär vanuserühmas 55–64 aastat 2010. aastaks seatud eesmärgi Rootsis, Taanis, Ühendkuningriigis, Eestis, Soomes ja Iirimaa.

3.3 2005. aastal oli eakamate meeste tööhõivemäär 25-liikmelises Euroopa Liidus 51,8 %, samas kui sama vanuserühma naiste tööhõivemäär oli 33,7 %. Ajavahemikul 2000–2005 tõusis naiste tööhõivemäär siiski kiiremini (+ 6,8 %) kui meeste oma (+ 4,9 %).

3.4 56–64-aastaste isikute tööhõivemäär ei ole rühma sees sugugi ühtlane. I lisa tabelist ilmneb, et 55–59-aastaste ja 60–64-aastaste tööhõivemäär on väga erinev. 2005. aastal oli nende vanuserühmade töömäär vastavalt 55,3 % ja 26,7 %. Nii meeste kui naiste tööhõivemäär erines 55–59-aastaste ja 60–64-aastaste puhul vähemalt 28,6 %, seega oluliselt rohkem kui 50–54-aastaste ja 55–59-aastaste vahel, kus see erinevus oli 17 %.

3.5 Kõrgeim eakamate isikute tööhõivemäär oli Rootsis, kus 55–59-aastaste tööhõivemäär oli 79,4 % ja 60–64-aastaste tööhõivemäär 56,9 %. Madalaim tööhõivemäär oli Poolas, kus 55–59-aastaste tööhõivemäär oli 32,1 % ja Luksemburgis, kus 60–64-aastaste tööhõivemäär oli 12,6 %.

3.6 Kui analüüsida II lisa andmeid võrreldes eakamate isikute tööhõivemäära haridustasemega, siis tasub rõhutada, et nii naiste kui meeste puhul on kõrgema haridustasemega eakamate isikute tööhõivemäär oluliselt kõrgem kui madalama haridusta-

semega isikute oma. 25-liikmelises EL-is töötab kolmeastmelisel skaalal kõige madalama haridustasemega eakamate isikutest vaid 30,8 %. Seevastu samal skaalal kõige kõrgema haridustasemega eakamate isikutest töötab 61,8 %.

3.7 Euroopa Kutseõppe Arenduskeskuse analüüsist kõige värskema Euroopa täiendkutseõppe uuringu kohta⁽¹⁾ tuleb välja, et eakamad isikud osalevad praktiliselt kõikides liikmesriikides kutsealases täiendkoolituses palju vähem kui noored. 27-liikmelises EL-is osales 24 % üle 55-aastastest töötajatest kutsealases täiendkoolituses, samas kui 24–54-aastastest osales selles 33 %. Kõige selgem on eakamate isikute vähenenud osalus kutsealases täiendkoolituses väikestes ja keskmise suurusega ettevõtetes, kus selles osales ainult 13 % eakamatest (üle 55-aastastest) isikutest. III lisas on selle kohta detailsemad andmed.

3.8 55–64-aastased eakamad isikud töötavad tõenäolisemalt osalise tööajaga (22,2 %) kui 30–49-aastased (16,8 %). Osalise tööajaga töötamine on 55–64-aastaste naiste seas oluliselt enam levinud (39,5 %) kui sama vanuserühma meeste seas (10,3 %).

3.8.1 Ka füüsilisest isikust ettevõtjaid on 55–64-aastaste seas rohkem (23 %) kui 30–49-aastaste seas (15,4 %). Erinevalt osalise tööajaga töötajatest on füüsilisest isikust ettevõtjate seas mehi märkimisväärselt rohkem kui naisi.

3.8.2 ELi liikmesriikide kuue iseloomuliku rühma kohta viidi läbi klasteranalüüs⁽²⁾, milles arvestati eakamate isikute tööhõivet mõjutavate oluliste tegurite mõju. Analüüsiti seda, millist mõju avaldavad eakamatele isikutele liikmesriikides kohaldatavad kolme tüüpi süsteimid. Iga süsteemi puhul tehti kindlaks olulised tegurid, mis mõjutavad tööturgu:

— 1. süsteem – aktiivse vananemise toetamine;

— 2. süsteem – eakamate isikute tööturult lahkumise vältimiseks kohaldatavad finantsstiimulid;

— 3. süsteem – üldised meetmed, millega muudetakse tööturg seoses eakamate isikute tööhõivega paindlikumaks.

⁽¹⁾ CVTS3, Eurostat.

⁽²⁾ „Aktiivne vananemine ja tööturu trendid eakamate isikute puhul”, tööhõive, sotsiaalküsimuste ja võrdsete võimaluste peadirektoaat, üksus D1.

3.8.3 Klasteranalüüsist ilmnes, et 1. süsteemi kasutati laialdaselt Põhjamaades ning vaid vähesel määral Kesk-Euroopa uutes liikmesriikides, Baltimaades ja Vahemeremaades. 2. süsteemi kasutati laialdaselt Lääne-Euroopas (mandril) ja Vahemeremaades, samas kui anglosaksi riikides kasutati peamiselt 1. süsteemi ja mõnevõrra vähem 3. süsteemi.

4. Vananevate töötajate probleemide lahendamiseks suunatud poliitika ja tegevusmudelid

Eakamate töötajate töö hoidmine

4.1 Allkirjeldatud poliitika ja tegevusmodelite sihtrühmaks on üle 50-aastased (ja üle 45-aastased) töötajad, kes töötavad VKEdes, suurettevõtetes või teenindussektoris ning keda ohustab töökaotus järgmistel põhjustel:

- koondamine tulenevalt töö ümberkorraldamisest või ettevõtte vähesest konkurentsivõimest ning muutustest ülemaailmsel töö- ja teenusteturul;
- terviseprobleemid või vajadus hoolitseda teiste eest;
- asjakohaste oskuste ja pädevuste puudumine moodsa tehnoloogia kasutamiseks, sh oskused info- ja sidetehnoloogia kasutamiseks;
- isiklik veendumus, et neil napib kohanemisvõimet, sh ennekõike motivatsiooni ja õppimisvõimet.

4.2 Eakamate töötajate töö hoidmiseks on eriti oluline, et ettevõtted lisaksid oma juhtimissüsteemidesse **ennetamismehhanismi** ja **viiksid süstemaatiliselt läbi hindamist juba alates töötaja karjääri keskpunkti jõudmisest, et vältida töötajate ohtu sattumist**. Seda peab toetama valitsuse poliitika, mis võimaldab töötajaid töö hoida, inimestel kauem töötada või aktiivsesse tööellu tagasi pöörduda.

4.2.1 Regulaarsete ennetamismeetmete rakendamine või laiendamine ettevõttes ning võimalikult paljude töötajate võimalikult ulatuslik kaasamine töötajate pädevuste hinnangute koostamisel on oluline vahend eakamate töötajate toetuseks, et **ära tunda see hetk või need asjaolud, mille puhul on vajalik**

sekkuda. Selline lähenemine eeldab investeringuid, mis võivad tulla ettevõttelt endalt, ELi toetustest (eelkõige Euroopa Sotsiaalfondist) või avaliku sektori vahenditest.

4.2.1.1 **Pädevuste hindamine** on protsess, mille eesmärk on edendada kas formaalselt või mitteformaalselt omandatud pädevuste tunnustamist; selle käigus on kõigil töötajatel õigus iga mõne aasta tagant toimvale pädevuste läbivaatamisele, mis põhineb intervjuudel ja testidel ning mida aitavad läbi viia karjäärinõustajad. Omandatud praktilisi pädevusi võiks tunnustada avalike hindamiskeskuste riikliku võrgustiku kaudu, **mis looks aluse edasiseks karjäärijuhtimiseks**.

4.2.1.2 **Oskuste hindamist** peaks läbi viima sõltumatu konsultatsioonifirma. Kui selgub, et töötaja oskused ei taga talle tõenäoliselt samaväärselt tasustatud teist töökohta, on kõnealune ettevõtte kohustatud pakkuma töötajale vajalikku koolitust oskuste vajakajäämise ületamiseks, selle eest tasuma ning kandma samas töötaja arengu hindamisega seotud kulud. Töötaja on aga kohustatud koolitusel osalema ning koolituskava täitma.

4.3 Töötajate säilitamiseks on oluline, et ettevõtetes loodaks eakamatele töötajatele uusi rolle, nt **mentorite** või **juhendajatenä** ⁽¹⁾ (tihti seoses töötajate töölevõtmisega), või julgustataks neid kasutama **töövarjude** ⁽²⁾ võimalust. Selline lähenemine on osutunud tõhusaks ning aidanud ettevõtetel säilitada oma institutsioonilist järjepidevust ja väärtusi, õpetades välja uusi nooremaid töötajaid ning andes neile üle ärikapitali eri vormid.

4.4 Üks oluline võimalus eakamate töötajate töö hoidmiseks on kasutada töötundide ja hüvitistepaketi osas **paindlikku lähenemist**. Töö ja eraelu erineva tasakaaluga seotud soovidele on võimalik vastata paindliku tööaja, osalise ajaga töötamise või töötamisest järk-järgult loobumise kaudu. Samuti on võimalik muuta töötasu ja toetustepaketi struktuuri ning maksta *pro rata* toetusi. Eakamate töötajate töö hoidmiseks on edukaks osutunud isegi sellised meetodid nagu töönädala lühendamine ja kompensatsioon lisapuhkusepäevade kujul.

4.5 Eakamate töötajate ettevõttes hoidmise protsessis peavad töötajad tihti otsustama, kas nad soovivad kasutada oma õigust jääda enneaegele pensionile või soovivad töötamist jätkata.

⁽¹⁾ Mentorlus on meetod, mille käigus teisi abistatakse enda (tööalase) kogemuse alusel. Juhendamine on laiem mõiste. See võib hõlmata ka mentorlust, ent selle kasutusala on ulatuslikum. Juhendaja keskendub õppeprotsessile ning eesmärkide saavutamisele.

⁽²⁾ Töövarjude meetodi puhul saadavad 50-aastased ja vanemad töötajad nooremaid, eelkõige äsja tööle võetud töötajaid nende ülesannete täitmisel. See meetod on eriti kasulik selleks, et tutvustada noortele töötajatele protseduure ja tegevusi, mille olemasolu või tähtsusega nad kursis ei ole.

4.5.1 Seetõttu tuleks rakendada poliitikat, milles nähakse töötajate toetuseks ette rahalisi, sotsiaalseid ja korralduslikke stiimuleid (nt üleviimine vähemnõudlikule ametikohale, mis eeldab uute koolitusel omandatud oskuste kasutamist). Vabadus valida, kui kaua töötajad saavad tööl käia, on üks turvalise paindlikkuse süsteemi tugisammastest ja peaks olema prioriteet.

4.5.2 Komitee leiab, et kuna inimeste suhtes, kel on õigus jääda enneaegsele pensionile, ei rakendata piisavalt vastutulelikku ja loovat lähenemist, jäävad nendest ainult vähesed tööle kuni ametliku pensioniikka jõudmiseni.

4.6 **Haridus- ja koolituspoliitikal** on võtmetähtsus töötajate tööl hoidmisel ja ka tootlikkuse tagamisel. **Vanusest enam peaksid töötaja võimalused tööturul sõltuma tema oskustest ja kogemustest.**

4.6.1 Kõige olulisemad haridus- ja koolituspoliitika tegurid üle 50-aastaste töötajate tööl hoidmiseks on järgmised:

— **osalus ja kaasatus**, nt eakamate inimeste osalemine kõigis tööandja pakutavates koolitusprogrammides ning nende kaasamine ettevõttesiseses koolituse läbiviimisse. Lisaks võivad erioskustega töötajad jääda ettevõttesse tööle ka pärast tavapärasesse pensioniikka jõudmist;

— **töökohal kasutatavate tehniliste vahendite alased „värskenduskursused”** nende eakamatele töötajatele, kes ei ole pikka aega tootmisprotsessi käsitleva koolitusel osalenud ning kes tunnevad end seetõttu protsessis kõrvalejäänuna. Seda võimaldab sotsiaalpartnerite ühine tegevuskava pädevuste ja oskuste, elukestva õppe ja täiskasvanute koolituse tunnustamiseks ⁽¹⁾.

— **üle 50-aastastele suunatud spetsiaalsed arvuti- ja internetikursused**, mis aitavad suurendada eakamate töötajate,

pensionäride ja nende organisatsioonide info- ja sidetehnoloogia kasutamist. Oluline on kohandada kursused vastavalt eakamate inimeste vajadustele (nt suurem kiri ekraanil, portaali Senior Web jne).

Eakamate inimeste töölevõtmine – kuidas eakamaid töötajaid tagasi võita ning veenda neid ettevõttesse jääma

4.7 Üldiselt peavad ettevõtted ise välja selgitama, kuidas jõuda eakamate töötajateni, kes ei ole enam tööturul, ning kuidas neid veenda oma eri tegevustest loobuma, pensionipõlve katkestama ja tööle tagasi pöörduma.

4.8 Keskmiselt ühel kolmandikul pensionäridest on raskusi pensionist äraelamisega ⁽²⁾. Paljud neist potentsiaalsetest töötajatest on madala pensioni süsteemi ohvrid, kes on heitunud, kuna neile näib, et neil ei ole õnnestunud tööd leida ega töttu. Sellised endised töötajad oleksid võib-olla valmis läbima täienduskoolitusi, ent on tööturust aastaid eemal olnud ning ilmselt loobunud mõttest veel kunagi tööle tagasi pöörduda.

4.8.1 Kahtlemata on vaja tegeleda põhjustega, mis on viinud olukorran, kus ühel kolmandikul pensionäridest on raskusi pensionist äraelamisega. Selleks tuleb parandada stabiilset ja solidaarset pensionisüsteemi tööhõive rahastamisega kõikide olemasolevate inimressursside abil.

4.9 Nende seas, kes suudavad tööle naasta, on selliseid pensionäre, kelle lapsed on suureks kasvanud ja kodust lahkunud, ning kes leiavad end ühtäkki olukorrast, kus neil on palju vaba aega ning nad otsivad lisategevust ja/või -sissetulekut.

4.10 Seepärast on oluline teavitada selliseid inimesi nende võimalustest ja pöörduda nende poole isiklikult, et julgustada neid ettevõttega ühendust võtma ning kaasata nad teatud tüüpi täienduskoolitusse või ärgitada neid osalema kursustel või koolitusprogrammis, mis on suunatud tööturule tagasipöördumise lihtsustamiseks.

Nende eesmärkide saavutamiseks võib kasutada järgmisi meetmeid:

— teabeseminarid, millel käsitletakse eakamatele inimestele huvi pakkuvaid küsimusi;

— töö- ja karjäärimessid, üle 50-aastastele suunatud vestlusringid või eakamatele inimestele suunatud tööhõivekeskused;

⁽¹⁾ EMSK 22. oktoobri 2008. aasta aramus Euroopa kutsehariduse ja -koolituse ainepunktide süsteemi (ECVET) loomise kohta, raportöör An Le Nouail Marlière (CESE 1678/2008); aasta aramus elukestva õppe kohta, raportöör José Isaiás Rodríguez García-Caro (ELT C 175, 27.7.2007); aasta aramus täiskasvanute hariduse ja koolituse kohta, raportöör Renate Heinisch, kastraportöörid An Le Nouail Marlière ja José Isaiás Rodríguez García-Caro (ELT C 204, 9.8.2008).

⁽²⁾ B. McIntosh: „An employer's guide to older workers”.

— reklaamid kohtades, kus käib eakamaid inimesi, või eakate hulgas populaarses meedias. Oluline on vältida sellist keelekasutust, mis võib neile solvavana näida, nt „vanurid” või „vanaduspensionil olevad”. Selle asemel tuleks eakamatele viidata selliste väljendite abil nagu „küpsed”, „kogenud” või „soliidses eas” inimesed;

— selliste ettevõttesiseste eakamate töötajate töörühmade loomine, milles töötatakse välja strateegiad kogemustega eakate tööle meelitamiseks. Ettevõtte ruumides on samuti võimalik korraldada üritusi, kuhu kutsutakse ka pensionäre/endiseid töötajaid. Neid on võimalik tööle naasma ärgitada ka isikliku kirja või telefonikõne abil vms.

4.11 Eakamate inimeste töölevõtmise edu sõltub suurest osast **võrgustike** olemasolust. Ettevõtted, ametiasutused, sotsiaalpartnerid ja teised sidusrühmad peaksid kõik kuuluma vastavatesse võrgustikesse asulates, linnades, piirkondades ja riikides. Võrgustikke võib laiendada, kaasates sinna rahvusvahelisi partnereid.

4.11.1 Selliste võrgustike kõige olulisemaks ülesandeks on aidata muuta üldist suhtumist vajadusse kauem töötada ning luua sobivad tingimused, et veenda üle 50-aastaseid töötajaid ning tööandjaid uskuma eakamate võimesse ajaga kaasas käia.

4.11.2 Võrgustikke võiks kasutada ka tööandjate teavitamiseks üle 50-aastaste töötajate töölevõtmise eelistest ning lobitöö tegemiseks valitsuse poliitikas muudatuste läbiviimiseks ning selliste tööhõivesüsteemide loomiseks, mis toetavad kauem töötavaid inimesi ning tööandjaid, kes kohandavad oma personalisüsteeme vastavalt eakamate töötajate vajadustele.

4.11.3 Samas võiksid võrgustikud aidata levitada ja arendada häid tavasid ning määratleda võtmetegurid.

5. Mitmekesistamine: eakamate inimeste tööhõivet toetav lähenemine

5.1 Uuringutest nähtub, et mitmekesisus võib töörühma sooritust teatud ülesannete puhul parandada, kuna sel viisil on kokku koondatud ulatuslik teave, ressursid ja otsustusprotsessid, mis viivadki paremate tulemusteni.

5.1.1 Minevikus arvati, et tööjõu vanuseline või rassiline mitmekesisus võib põhjustada konflikte. Tegelikult on aga sellised probleemid ületatavad, kui töötajaid õpetatakse neid probleeme teadvustama ning kui neid julgustatakse töötama

mitmekesisites töörühmades, et aidata neil oma eelarvamustest üle saada.

5.2 Paljud tuntud Euroopa ettevõtted rakendavad oma töös põhimõtet **„mitmekesistamisel põhinev juhtimine = tootlikkuse juhtimine”**. Tööjõu mitmekesistamisel põhineva juhtimise eesmärk on luua töökultuur, milles igal töötajal on võimalik anda organisatsiooni oma täispanus ning liikuda tänu suurepärasele tööle ametialaselt edasi.

5.3 Mitmekesistamise programmid, milles väärtustatakse töötajate eri tausta ning meelitatakse ligi ja hoitakse parima kvalifikatsiooniga töötajaid, asetavad personalijuhtimise keskseks põhimõtteks võrdsete võimaluste loomise. Mitmekesistamisel põhineva juhtimise käigus rakendatavat mittediskrimineerivat lähenemist tunnustatakse üha laialdasemalt tõhususe ja tootlikkuse suurendamise vahendina. See on üks Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) prioriteetsetest teemadest: määratleda seos võrdse kohtlemise ja majanduslike tulemuste vahel.

5.4 Punktis 4 kirjeldatud eakamate inimeste toetuseks mõeldud mudeleid ja poliitikat on võimalik vanuse ja oskuste mitmekesistamise meetoditega edukalt edasi arendada. **Oluline on rõhutada, et vanusekõikumustega tuleks tegeleda juba töötaja karjääri alguses.**

5.5 Ettevõtted, kes kasutavad **vanuselisel mitmekesistamisel** põhinevat juhtimist, võtavad tööle või rühmitavad ettevõtte sees teatud arvu eakamaid töötajaid, et ühelt poolt tagada vanuseline mitmekesisus ning teisalt tulla toime vajaliku kvalifikatsiooniga töötajate puudusega. Eesmärk on ühendada ettevõtte sees eri vanuses, eri kvalifikatsiooni, kultuuri ja pädevustega töötajad.

5.6 **Oskuste mitmekesistamise juhtimine** hõlmab noorte ja eakamate töötajate tööalaste oskuste tunnustamist ja hindamist ning meetmeid kõige parema kvalifikatsiooniga töötajate ligi meelitamiseks ning ettevõttes hoidmiseks.

5.7 Vanuselisel mitmekesistamisel põhineva juhtimise **eelised** on järgmised:

— töötajate üldine oskuste tase tõuseb ja uuendustele avatus suureneb;

— hästi tasustatud eakamad töötajad tõestavad noortele töötajatele, et nende karjääril on suurem potentsiaal;

- toodete ja teenuste kvaliteet ja korraldus paranevad;
- säilitatakse sobiv oskuste tase, karjääripotentsiaal ning ettevõttesise liikumise võimalused.

5.8 Euroopa Elu- ja Töötingimuste Parandamise Fondi (Dublini fondi) ⁽¹⁾ hinnangul on **eduka vanuselisel mitmekesistamisel põhineva juhtimise eeldused** järgmised:

- vanusega seotud küsimuste teadvustamine;
- vanuselisel mitmekesistamisel põhinevat juhtimist käsitleva riikliku strateegia olemasolu;
- hoolikas planeerimine ja elluviimine;
- kõigi osapoolte koostöö vanusega seotud küsimuste teadvustamisel;
- kulude ja tulude analüüs.

6. Head tavad eakamate töötajate toetuseks suunatud ELi poliitika ja meetmete rakendamises ja edendamises

Eakamatele töötajatele mõeldud toetusmudelid ja poliitika elluviimiseks ja edendamiseks on võimalik jagada ja rakendada järgmisi häid tavasid:

- sotsiaalpartnerite kaasamine läbirääkimistesse, mille teemaks on **eakamaid töötajaid puudutavad ettevõtte, sektori või sektoritevahelised kollektiivlepingud**, sh sotsiaalsed kokkulepped, tööeskirjade konkreetsed sätted ning muud kahe-või mitmepoolsed kokkulepped;
- kõigi sidusrühmade kaasamine selliste **riikliku (ja Euroopa) tasandi õigusaktide esitamisse ja koostamisse**, mis ärgi-

tavad üle 50-aastaseid töötajaid tööturul püsima ning tööandjaid eakamaid töötajaid tööl hoidma või tööle võtma;

- **eakamate töötajate olukorra ja neid mõjutavate laiaulatuslike näitajate määratlemiseks** mõeldud süsteemide ja võrgustike väljatöötamine ja rakendamine;
- **ettevõtete** (või ettevõtete rühma) **mitmekesistamisel põhinev juhtimine, mis on suunatud eakamate töötajate konkreetsele vanuserühmale**, nt vanuselise või oskuste mitmekesistamisel põhinev juhtimine;
- **üle 50-aastastele töötajatele ja nende tööandjatele selliste nõustamissüsteemide mudelite loomine**, mis oleksid suunatud allsüsteemide väljatöötamisele, et hinnata vajadust teatud oskustega töötajate järele konkreetses ettevõttes, sektoris, piirkonnas või koguni riigis;
- **töötajate nõustamise** süsteem eelkõige eakamatele töötajatele suunatud **kursuste ning teiste esmase või jätkuhariduse koolituste planeerimisel**;
- **ettevõtluse ja juhtimise nõustamissüsteemide loomine, milles keskendutaks sellele, kuidas suurendada ettevõtete kohanemisvõimet, konkurentsivõimet ja tootlikkust ülemineku perioodil** vanuselise mitmekesistamise juhtimise ning personalijuhtimise abil, kasutades selleks info- ja side tehnoloogia vahendeid;
- selliste **struktuuride ja võrgustike** (sektoripõhised, piirkondlikud ja segavõrgustikud, mis toovad kokku sidusrühmade esindajad) ning **oskuste ja tööhõive seirekeskuste loomine ja arendamine**, mis jälgivad eakamate inimeste olukorda tööturul (arvestades nende oskusi) ning ümberkorraldamise protsessis. Nimetatud seirekeskused võiksid hõlmata nii sektoreid, kohalikku kui ka piirkondlikku olukorda (sh piiriülelised piirkonnad).

Brüssel, 25. märts 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽¹⁾ Vananeva tööjõu tööhõivealgatusi käsitleva andmebaasi esitus (Presentation of database on employment initiatives for an ageing workforce), Gerlinde Ziniel, Euroopa Elu- ja Töötingimuste Parandamise Fond.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Atlandi-ülesed suhted: kuidas parandada kodanikuühiskonna osalemist”

(2009/C 228/05)

17. jaanuar 2008 toimunud täiskogu istungjärgul otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„Atlandi-ülesed suhted: kuidas parandada kodanikuühiskonna osalemist”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav välissuhete sektsioon võttis arvamuse vastu 6. märtsil 2009. Raportöör oli Liina CARR ja kaasraportöör Jacek KRAWCZYK.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 452. istungjärgul 24.–25. märtsil 2009 (25. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 196, vastu hääletas 7, erapooletuks jäi 3.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Liidu ja USA suhted arenevad praegusel ajal uues keskkonnas, seistes silmitsi kasvavate väljakutsete ja ootustega. Barack OBAMA valimine presidendiks on ülemaailmselt seadnud kõrgeid ootusi ja suurendanud optimismi Atlandi-üleste suhete potentsiaali osas. Paljudes valdkondades, alates ühisest vastusest praegusele finants- ja majanduskriisile kuni kliimamuutuste küsimuse või inimõiguste edendamise ning kahepoolsete majandussuheteni, valitseb reaalne lootus, et Euroopa Liit ja USA tegutsevad koos ja täidavad rahvusvahelisel areenil juhirolli.

1.2 Euroopa ja Ameerika kodanikuühiskonnal ja sotsiaalpartneritel on põhiroll kõnealuse uuendatud koostöö edendamisel oma esindava laadi ja kogemuste kaudu antud valdkonnas.

1.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee julgustab Euroopa Liidu poliitikakujundajaid kasutama võimalust ja kokkuleppel ja koostöös USAga tõukama tagant vajalikke reforme ÜRO süsteemis, WIPOs⁽¹⁾, Rahvusvahelises Kriminaalkohtus, G8, G20, WTOs, maailmapangas, Rahvusvahelises Valuutafondis ning tugevdama ILOd, et tõhustada kõnealuste institutsioonide tegevust pikaajaliste probleemide lahendamisel, mis tulenevad globaliseeruvast maailmast ja praegusest ülemaailmsest finantskriisist.

1.4 Arvestades finants- ja majanduskriisi sügavust, tuleb tõhustada Atlandi-ülest majanduskoostööd. Esimese sammuna peavad EL ja USA saavutama suurema kooskõla raha- ja fiskaalmeetmetes, et ergutada G20 kaudu ülemaailmset majandust. Edasi peavad nad koos töötama selle nimel, et kujundada

ühine lähenemisviis ülemaailmse finantsüsteemi tõhusale reguleerimisele, et majandust ei ähvardaks enam kunagi liialdatud riskide võtmine. Rahvusvahelises finantsmaailmas tuleks osana rahvusvaheliste majandusorganite radikaalsest reformist kehtestada selged reeglid, et saata avalikkusele ja ettevõtetele tugev signaal.

1.5 Atlandi-ülese majandusintegratsiooni edendamise raamistiku eesmärk on süvendada Atlandi-ülest majandusintegratsiooni ja -kasvu, mis toob kasu meie kodanikele ja majanduste konkurentsivõimele. Eesmärk tuleks saavutada Atlandi-ülese majandusnõukogu järelevalve all.

1.6 Raamistiku keskmes on õiguslase koostöö idee. Euroopa Liidul ja USA-l on palju ühist väärtustes, millele tuginevad osapoolte majanduste reguleerimise lähenemisviisid, kuigi mõnedes küsimustes ollakse erinevatel seisukohtadel. Õiguslase koostöö tähendab koos tegutsemist algusest peale, et ühiselt määratleda sotsiaalsed, keskkonna- ja majandusprobleemid ja neile lahendused leida. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee julgustab komisjoni ja liikmesriike edendama Atlandi-ülestes suhetes Euroopa sotsiaalmudelit, mis põhineb arenenud sotsiaalkindlustussüsteemidel ning kodaniku- ja sotsiaaldialoogil.

1.7 Atlandi-ülesel majandusnõukogul seisab lähitulevikus ees oluline töö.

— Ülemaailmse finantskriisi ja selle poolt majandusele laiemas tähenduses avalduvate tagajärgede lahendused eeldavad uut õigusrežiimi mõlemal pool Atlandi ookeani.

⁽¹⁾ Ülemaailmne Intellektuaalomandi Organisatsioon

- Kuivõrd Euroopa Liit ja nüüd ka USA teevad suuri jõupingutusi kliimamuutustega toimetulekuks, tekivad mitmed õiguslikud küsimused. Atlandi-ülene majandusnõukogu peab tagama selle, et jõupingutused oleksid maksimaalselt tõhusad, parandades keskkonnategevuse tulemuslikkust.
- Proteksionismi poole pöördumine teravdas 1930ndate aastate majanduskriisi. Atlandi-ülene majandusnõukogu roll on jälgida proteksionistlike suundumuste tekkimist Euroopas Ameerika Ühendriikides ja kogu maailmas.
- Atlandi-ülene majandusnõukogu tegevuskava õiguslase kootöö algatuste osas on väga ulatuslik. Jätkuvalt valitsevad ELi ja USA seadusandjate tegevuses uute õigusaktide koostamisel ebavajalikud erinevused, võttes arvesse kõigi sidusrühmade huve.
- Intellektuaalomandi õiguste rikkumine jätkub katkematult kogu maailmas. Atlandi-ülene majandusnõukogu peab jätkama ühiste jõustamispuudluste parandamist suuremates probleemipiirkondades, nagu näiteks Hiina. See peaks ühendama arutelusid selle üle, kuidas tagada intellektuaalomandi õiguste kaitse, võimaldades samas näiteks juurdepääsu taskukohastele ravimitele.
- Atlandi-ülene majandusnõukogu peab parandama ka oma koostöömehhanisme. Majandusnõukogule tuleb tagada suuremad ressursid ja selgemad kriteeriumid uute teemade lisamiseks tegevuskavva.
- Suurema läbipaistvuse ja kooskõlastamise kaudu tuleb tugevdada ja laiendada sidusrühmade konsulteerimist, et oleksid võimalikud dialoogid võrdsetel alustel.
- Seadusandjatele mõlemal pool Atlandi ookeani tuleb anda selles protsessis kindlam roll.

1.8 Nende ja teiste eesmärkide saavutamiseks on oluline, et Atlandi-ülene majandusnõukogu protsessi jätkataks USA uue valitsuse ning samuti Euroopa Komisjoni ja Euroopa Parlamendi uue koosseisu ametiajal. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kutsus president OBAMAt üles nimetama kiiresti ametisse Atlandi-ülene majandusnõukogu USA kaasesimehe, et nõukogu oluline töö võiks jätkuda.

1.9 Praegused majandusprobleemid teravneksid tõsiselt, kui ülemaailmselt pöörutakse tagasi proteksionismi poole, nagu

juhtus 1930ndate aastate majanduslanguse ajal. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee julgustab ELi ja USA-d tegema tihedat koostööd 15. novembril 2008 toimunud G20 juhtide tippkohtumisel antud lubaduste täitmiseks ning tegema kõik, mis võimalik, et jõuda kiiresti ja edukalt Doha vooru lõpetamiseni, samuti selleks, et vältida uute kaubandus- või investeerimistõkete loomist.

1.10 Samuti julgustab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ELi ja USA-d tegema tihedat koostööd selleks, et hoiatada teisi pöördumast meetmete poole, mis võivad piirata juurdepääsu investeringute või avalike hangete turgudele, nagu on paraku olnud hiljutiste arutelude tulemus kongressis. Komitee ootab, et Euroopa Liit ja USA tegeleksid küsimusega, kuidas hoogustada maailmakaubandust selliselt, et edendada maailmakaubanduse läbirääkimisi, hõlmates säästva arengu ja sotsiaalsete standardite küsimused. Komitee tervitab president OBAMA eesmärki leevendada kaubanduse kohandamisest tulenevaid negatiivseid mõjusid teatud töötajatele või kodanikele.

1.11 Komitee soovib kindlalt luua rahastamisvahendid Atlandi-ülente dialoogide pidamiseks (TABD ⁽¹⁾, TACD ⁽²⁾, TALD ⁽³⁾ ja TAED ⁽⁴⁾) ning kaasata kaks viimatimainitud Atlandi-ülene majandusnõukogu nõuanderühma.

1.12 Komitee julgustab Euroopa Liitu ja USA-d suurendama Atlandi-ülente dialoogiprotsessi juurdepääsetavust ja avatust ning ka nelja dialoogi välise kodanikuühiskonna sidusrühmade osalust.

1.13 Komitee kutsus Euroopa Komisjoni üles korraldama lähitulevikus Atlandi-ülente sidusrühmade kohtumise, et hinnata uut olukorda, jagada uusi algatusi käsitlevaid seisukohti ning kooskõlastada sellealaseid meetmeid. Komitee tuleb komisjonile meelde ettepanekut, mille komisjon tegi oma 2005. aasta teatises ja mis käsitleb kolmepoolse konverentsi korraldamist töösuhete vallas.

1.14 Omalt poolt soovib Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee luua kontaktid USA majandus- ja sotsiaalpartneritega ning kavatses põhjalikult jälgida nõuanderühmade loomist USA valitsuses, et leida võimalikud osapooled erinevates küsimustes. Samuti otsib komitee võimalusi, et paremini edendada teadmiste ja kogemuste jagamist USA kodanikuühiskonna sidusrühmadega. Kõnealuste ülesannete täitmiseks peaks komitee looma mitteametliku kontaktrühma, kes jälgib komitee tegevust Atlandi-ülente suhete valdkonnas.

⁽¹⁾ Atlandi-ülene ettevõtjate dialoog

⁽²⁾ Atlandi-ülene tarbijate dialoog

⁽³⁾ Atlandi-ülene töövõtjate dialoog

⁽⁴⁾ Atlandi-ülene keskkonnadialoog

1.15 Komitee peab vajalikuks ja kasulikuks, et Euroopa Liit ja USA teeksid teaduse ja kultuuri valdkonnas tihedamat koostööd (kultuuridialoog), et luua alus paremaks vastastikuseks mõistmiseks ja tihedamaks poliitiliseks koostööks. Euroopa Liit ja USA peavad tegutsema koos, et edendada ja toetada loovust teaduses, tehnoloogias ja uuendustegevuse alal ning eriti kunsti valdkonnas, mis loob aluse uutele väärtustele, inimeste arenemisele ning elu rikastamisele.

2. Taust

2.1 Euroopa Liidu ja USA suhted arenevad praegusel ajal uues keskkonnas, seistes silmitsi kasvavate väljakutsete ja ootustega. Barack OBAMA valimine presidendiks on ülemaailmselt seadnud kõrgeid ootusi ja suurendanud optimismi Atlandi-üleste suhete potentsiaali osas. Paljudes valdkondades, alates ühisest vastusest praegusele finants- ja majanduskriisile kuni kliimamuutuste küsimuse või inimõiguste edendamise ning kahepoolsete majandussuheteni, valitseb reaalne lootus, et Euroopa Liit ja USA tegutsevad koos ja täidavad rahvusvahelisel areenil juhirolli. Komitee määratles 2004. aasta arvamuses⁽¹⁾ rea küsimusi, mis peaksid olema kaasatud Atlandi-ülesse tegevuskavasse, sh vajadus parandada ülemaailmset juhtimist. Hiljutised sündmused rõhutavad koostöö vajadust kõnealuses valdkonnas.

2.2 EL, USA ja kogu maailm on praegu silmitsi tõsiste väljakutsetega ning vaja on uut ühist lähenemisviisi tagamaks, et ülemaailmset majandust ei tabaks enam kunagi reguleerimata finantskapitalismi hävitustöö. Atlandi-ülene ja ülemaailmne majandus on aastakümnete teravaimas majanduskriisis, kliimamuutuste nähtus nõuab edu saavutamiseks meetmeid kõigilt osapooltelt ning rahu, demokraatia ja inimõiguste tagamiseks maailmas tuleb lahendada mitmeid olulisi välispoliitika küsimusi. Ilma Euroopa Liidu ja USA süvendatud koostööta jäävad meie jõupingutused nende probleemide lahendamisel ebapiisavaks.

2.3 Euroopa kodanikuühiskonnal ja sotsiaalpartneritel on põhiroll kõnealuse uuendatud koostöö edendamisel oma esindava laadi ja kogemuste kaudu antud valdkonnas. Selleks on oluline, et mitmed poliitilised organid, kelle kaudu Euroopa Liit ja USA valitsus dialoogi peavad, suhtleksid tõhusamalt kõigi asjaomaste sidusrühmadega. Üks oluline samm ELi ja USA suhete parandamisel on kodanike liikumisvabadus, mis innustab ärilist, kultuurilist ja sotsiaalset vahetust. Viisavaba

reisimise laiendamine ELi liikmesriikide ja USA vahel peaks olema jätkuvalt üks poliitilisi prioriteete.

2.4 Tänapäeval on Euroopa Liidu ja USA kahepoolseid suhteid koordineeritud Atlandi-ülese deklaratsiooniga⁽²⁾, mis allkirjastati 1990. aasta novembris, selle järgnesid 1995. aastal uus Atlandi-ülene tegevuskava⁽³⁾ ja 1998. aasta mais Atlandi-ülene majanduspartnerlus⁽⁴⁾. Järgmine institutsiooniline samm oli Atlandi-ülese majandusintegratsiooni edendamise raamistiku⁽⁵⁾ allkirjastamine 2007. aasta aprillis, millega loodi Atlandi-ülene majandusnõukogu⁽⁶⁾.

2.5 Kogu poliitiline suhtlemine on seni keskendunud rohkem välispoliitika-, majandus- ja kaubandusküsimustele ja vähem sotsiaalsetele ja jätkusuutlikkusega seotud küsimustele. Samuti ei ole sidusrühmade kaasamine, v.a üksikud erandid, muutunud Euroopa Liidu ja USA suhete oluliseks osaks, kuigi sidusrühmadel on pikk traditsioon ning nende tegevus on tulemuslik nii paljudes Euroopa riikides kui ka Euroopa Liidu tasandil. Samaaegselt kõige hästi toimiva tugevdamise ja edendamisega käesoleval Atlandi-ülese koostöö uuel perioodil kutsub komitee Euroopa Liitu ja USA-d üles tegelema parandamist vajavate valdkondadega.

2.6 Käesolev arvamus ei hõlma Atlandi-üleste suhete kõiki aspekte. Ei käsitleta Kanadat ja keskendutakse mõningatele ELi-USA teemadele nagu mitmepoolsus, kaubandus, Atlandi-ülene majanduskoostöö, ülemaailmne kliimamuutus ja sidusrühmade kaasatus. ELi suhteid Kanadaga tuleks analüüsida komitee uues eraldi arvamuses.

3. Mitmepoolsus

3.1 Viimastel aastatel on Euroopa Liidu ja USA suhteid iseloomustanud erinev lähenemisviis mitmepoolsetele institutsioonidele. On piisavalt põhjust arvata, et USA uus valitsus jätkab jõulisemat koostööd partnerite ja rahvusvaheliste organisatsioonidega. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee julgustab Euroopa Liidu poliitikakujundajaid kasutama võimalust ja

⁽¹⁾ EMSK arvamus „Transatlantiline dialoog: kuidas parandada transatlantilist partnerlust“, ELT C 241, 28.9.2004.

⁽²⁾ Atlandi-ülene deklaratsioon Euroopa Ühenduse ja USA suhete kohta, 1990 (Transatlantic Declaration on EC-US Relations, 1990), http://ec.europa.eu/external_relations/us/docs/trans_declaration_90_en.pdf

⁽³⁾ http://eurunion.org/eu/index.php?option=com_content&task=view&id=2602&Itemid=9

⁽⁴⁾ http://ec.europa.eu/external_relations/us/docs/trans_econ_partner_11_98_en.pdf

⁽⁵⁾ http://www.eu2007.de/de/News/download_docs/April/0430-RAA/022Framework1.pdf

⁽⁶⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/inter_rel/tec/index_en.htm.

kokkuleppel ja koostöös USAgas tõukama tagant vajalikke reforme, et tugevdada ÜRO süsteemi, sealhulgas ILOd, Rahvusvahelist Kriminaalkohut, WIPot, G8, G20, WTOd, maailmapanka ja Rahvusvahelist Valuutafondi, et tõhustada kõnealuste institutsioonide tegevust pikaajaliste probleemide lahendamisel, mis tulenevad globaliseeruvast maailmast ja praegusest ülemaailmsest finantskriisist. Komitee toetab Saksamaa liidukantsleri Angela Merkeli poolt jaanuaris Pariisis esitatud ettepanekut, mille kohaselt peaks ÜRO süsteemi kaasama majandusliku ja sotsiaalse julgeoleku nõukogu. See peaks olema võrdväärne julgeolekunõukoguga.

3.2 Üks Euroopa Liidu ja USA suhetest viimastel aastatel saadud õppetund on see, et kui Euroopa Liit ja USA üksmeelele ei jõua, ei ole võimalik suuri ülemaailmseid probleeme lahendada. Kõnealuse olukorra parandamiseks uue valitsuse ametiajal peaksid Euroopa Liit ja USA tegema tihedat koostööd ühiste strateegiate määratlemisel paljudes maailma julgeoleku ja inimõiguste küsimustes.

3.3 Atlandi-ülene valitsemine ei ole alternatiiv, vaid mitmepoolsete suhete täiendus nii Euroopa Liidu kui ka USA jaoks. EL ja USA on jätkuvalt kaks olulist osalejat maailmaareenil, mistõttu peavad nad tegema koostööd, kui soovivad mõnes rahvusvahelises valdkonnas mõnda küsimust edasi arendada, olgu siis kaubanduse liberaliseerimise juhtimine või teatud töö- ja keskkonnakaitse poliitika suurem austamine.

3.4 ELi ja USA suutlikkuse jaoks tegutseda juhtidena ülemaailmsel tasandil on väga oluline mitmepoolsete kokkulepete täielik vastavus ja nende rakendamine. Esmalt peaksid EL, selle liikmesriigid ja USA ratifitseerima ja rakendama kõik ILO konventsioonid⁽¹⁾ ja WTO otsused.

4. Majanduskoostöö

4.1 Finants- ja majanduskriis

4.1.1 Maailm seisab silmitsi aastakümnete teravaima finantskriisi ja keerulisima majanduskliimaga, mistõttu tuleb süvendada Atlandi-ülest majanduskoostööd. Algatuseks tähendab see mõlemal poolel võetavate raha- ja fiskaalmeetmete kooskõlastamist, et tagada nende tõhusus omavahel tihedalt seotud majan-

dustes. Komitee on mures, et seni on see olnud ebapiisav. EL ja USA peavad parandama oma pühendumist neile teemadele, eriti G20 kaudu koostöös teiste suurte majandusjõududega, et viia meie majandusi edasi. 2009. aasta veebruaris vastu võetud Ameerika taastamis- ja taasinvesteeringuskavas ning Euroopa Ülemkogu poolt 2008. aasta detsembris vastu võetud Euroopa majanduse taastamise kavas on silmatorkavaid sarnasusi, kuigi Euroopa kava puudus on eesmärkide ebapiisav ühtsus. Eesmärkide poole tuleks püüelda sihiga täiendada üksteist ja vältida proteksionistlikke meetmeid.

4.1.2 Järgmine samm taastamisel on uue ühise lähenemisviisi kujundamine, et tagada ülemaailmse finantsüsteemi tõhus reguleerimine, et majandust ei ähvardaks enam kunagi liialdatud riskide võtmine. Mõlemad pooled võtavad reguleerivaid meetmeid ning ebavajalike erinevuste vältimiseks on vaja tihedat kooskõlastamist. See muudab Atlandi-ülese majandusnõukogu ja tema poolt rakendatava 2007. aasta raamistiku veelgi olulisemaks.

4.2 Atlandi-ülene majandusnõukogu

4.2.1 Atlandi-ülese majandusintegratsiooni edendamise raamistiku eesmärk on „süvendada Atlandi-ülest majandusintegratsiooni ja -kasvu, mis toob kasu mõlema osapoole kodanikele ja majanduse konkurentsivõimele“. See peaks toimuma Atlandi-ülese majandusnõukogu järelevalvel. Majandusnõukogu koguneb vähemalt kord aastas ja on volitatud „teostama järelevalvet raamistikus loetletud tegevuste üle, mille eesmärk on edusammude kiirendamine“, ning seadma vahe-eesmärke ja lihtsustama ühist tegevust. Seesugune mandaat annab majandusnõukogule märkimisväärsed volitused Atlandi-ülese majandusintegratsiooni juhtimiseks.

4.2.2 Raamistiku keskmes on õiguslase koostöö idee. Euroopa Liidul ja USA-l on palju ühist väärtust, millele tuginevad osapoolte majanduste reguleerimise lähenemisviisid. Komitee on seisukohal, et reguleerimise eesmärk on tagada kõrged standardid, et kaitsta keskkonda, inimeste ja loomade tervist ja ohutust ning majanduslikku ja õiguslikku julgeolekut. Samuti on komitee seisukohal, et õigusaktid peaksid andma asjakohaseid tulemusi kõige tõhusamal viisil, mis häirib majandustegevust kõige väiksemas ulatuses ning mis põhineks kõrgeima tasemega teadmistel. Tõepoolest on erinevusi, nagu ilmneb WTOsse jõudnud juhtumitest, millest mõned tulenevad kodanike erinevatest hoiakutest. Siiski on paljudel juhtudel ELi ja USA lähenemisviisid erinevad lihtsalt puuduliku konsultatsiooni tõttu seadusandjate ja kodanikuühiskonna vahel. Õigusallane koostöö tähendab koos tegutsemist, sh kontaktide kaudu kodanikuühiskonnaga, et ühiselt määratleda sotsiaalsed, keskkonna- ja majandusprobleemid ja neile lahendused leida.

⁽¹⁾ ILO konventsioonide ratifitseerimise määrade kohta vaata teabedokumentide ratifitseerimise ja standarditega seotud tegevuste kohta, aruanne III (2. osa) Rahvusvaheline Töökonverents, 97. istung, 2008.

4.2.3 Toiduohutus on üks valdkond, kus tihedam kontakt kodanikuühiskonnaga kasu tooks. Euroopa Liidu ja USA suhteid on pikka aega häirinud mitmed erinevused selles valdkonnas, sh eeskirjad veiselihaseid leiduvate hormoonide ning kanade antimikroobse ravi kohta. Neil juhtudel ei ole EL olnud valmis tunnista USA standardeid. Üldisemad vaidlusküsimused on tekkinud seoses geneetiliselt muundatud organismidega toidus.

4.2.4 Täna on Atlandi-ülene majandusnõukogu kohtunud kolmel korral, viimati 12 detsembril 2008 Washingtonis. Lühikesest east hoolimata on Atlandi-ülene majandusnõukogu teinud märkimisväärsed edusamme majanduselu seisukohalt olulistes valdkondades.

— Atlandi-ülese majandusnõukogu tegevus on viinud selleni, et nii Euroopa Liidu kui ka USA ametiasutused tunnustavad rahvusvaheliste finantsaruandlusstandardite võrdvärsust USA aruandlusstandarditega, mis tähendab miljardite suurust säästu Euroopa ettevõtetele.

— Arutelud Atlandi-ülese majandusnõukogu raamistikus tähendasid seda, et Euroopa Liit ja USA on valinud kooskõlastatud lähenemisviisi riiklike investeerimisfondide suhtes.

— Julgeoleku osas leppisid kaks poolt kokku ühise tegevuskava koostamises, mis viib osapoolte turvaliste ekspediitorprogrammide vastastikuse tunnustamiseni sel aastal, mis omakorda tähendab, et tulevikus saavad ettevõtted tagada kõrgemaid julgeolekustandardeid, osaledes vaid ühes turvalises ekspediitorprogrammis.

— Atlandi-ülese majandusnõukogu kõrgetasemeline õigusala koostöö foorum leiab seadusandjate vahel ühise aluse sellistes küsimustes nagu mõjuhinna ja riskianalüüs ning Hiinast ja teistest riikidest imporditud toodete ohutus.

4.2.5 Tulevikus on Atlandi-ülesel majandusnõukogul täita olulised ülesanded ja tal on võimalus parandada oma toimimist.

— Ülemaailmse finantskriisi ja selle poolt majandusele laiemas tähenduses avalduvate tagajärgede lahendused eeldavad uut õigusrežiimi mõlemal pool Atlandi ookeani. Selline korraldus on kindlasti vajalik ja peaks olema proportsionaalne seatud ambitsioonide eesmärkidega ja eelkõige kooskõlastatud maailma kahe finantskeskpunkti vahel.

— Kuivõrd Euroopa Liit ja nüüd ka USA teevad suuri jõupingutusi kliimamuutustega toimetulekuks, tekivad mitmed õiguslikud küsimused, näiteks standardid puhastele kütustele ja heitkogustega kauplemise süsteemide tehnilistele elementidele. Atlandi-ülene majandusnõukogu peab tagama selle, et nende jõupingutuste mõjususe ja majanduslik tõhusus oleksid maksimaalsed, vältides ühildamatuid lähenemisviise.

— Julgeolekut puudutavad uued algatused, nagu USA 2007. aasta kauba 100protsendilise läbivalgustamise õigusaktid, ei kasuta õigeid vahendeid turvalisuse suurendamiseks, mille tulemus on uute kaubandustõkete loomine.

— Intellektuaalomandi õiguste rikkumine jätkub katkematult kogu maailmas. Atlandi-ülene majandusnõukogu peab jätkama ühiste jõustamispuudluste parandamist suuremates probleemipiirkondades, nagu näiteks Hiina. See peaks ühendama arutelusid selle üle, kuidas tagada intellektuaalomandi õiguste kaitse, võimaldades samas juurdepääsu taskukohastele ravimitele.

— Atlandi-ülese majandusnõukogu tegevuskava õigusala koostöö algatuste osas on väga ulatuslik. Jätkuvalt valitsevad ELi ja USA seadusandjate tegevuses uute õigusaktide koostamisel ebavajalikud erinevused, mis puudutavad selliseid valdkondi nagu riskianalüüs, teadustöö kvaliteet, sidusrühmadega konsulteerimine jne. Kui soovitakse tõeliselt suurendada majanduslikku integratsiooni, tuleb neis valdkondades teha suuremaid edusamme.

— Atlandi-ülene majandusnõukogu peab parandama ka oma koostöömehhanisme. Tuleb tagada suuremad ressursid ja selgemalt määratletud struktuur – näiteks konkreetsed kriteeriumid uute teemade lisamiseks tegevuskavva ja selgemad volitused seadusandjate julgustamiseks erinevustele lahenduste leidmisel. Ka mõlema poole seadusandjatele tuleb anda selles protsessis kindlam roll.

— Põhielement on sidusrühmade tugevdatud konsulteerimine suurema läbipaistvuse ja kooskõlastamise kaudu (vt punkt 6).

4.2.6 Nende ja teiste eesmärkide saavutamiseks on oluline, et Atlandi-ülese majandusnõukogu protsessi jätkataks ja laiendataks USA valitsuse ning samuti Euroopa Komisjoni ja Euroopa Parlamendi uue koosseisu ametiajal. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kutsus USA valitsust üles nimetama kiiresti ametisse Atlandi-ülese majandusnõukogu USA kaasesimehe, et nõukogu oluline töö võiks jätkuda.

4.3 Kaubandus

4.3.1 Praegused majandusprobleemid teravneksid tõsiselt, kui ülemaailmselt pöördutakse tagasi proteksionismi poole, nagu juhtus 1930ndate aastate majanduslanguse ajal. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee julgustab ELi ja USA-d tegema tihedat koostööd 15. novembril 2008 toimunud G20 juhtide tippkohtumisel antud lubaduste täitmiseks ning tegema kõik, mis võimalik, et jõuda kiiresti ja edukalt Doha vooru lõpetamiseni, samuti selleks, et vältida uute kaubandus- või investeerimistõkete loomist. Euroopa Liit ja USA peavad tegema koostööd, et peamised kaubanduspartnerid täidaksid kehtivaid kaubanduskohustusi, kuna kiusatus kaitsta kodumaiseid ettevõtteid on kasvanud. Eeskätt tuleks olla teistele eeskujuks ja laita maha selliste meetmete võtmine, mis võivad piirata juurdepääsu investeeingu- või riigihangete turule, erinevalt USA kongressi hiljutiste arutelude tulemustest. Komitee ootab, et Euroopa Liit ja USA tegeleksid küsimusega, kuidas hoogustada maailmakaubandust selliselt, et edendada maailmakaubanduse läbirääkimisi, hõlmates säästva arengu ja sotsiaalsete standardite küsimused.

4.3.2 USA uuel valitsusel oleks kasulik selgitada oma seisukohti kaubanduspartneritele, kuigi selles varases etapis näib olevat suurem rõhk kaubandusega seotud keskkonnavalastel ja sotsiaalsetel küsimustel ja avatud lähenemisel kaubandusele.

4.3.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab väga sellist lähenemisviisi rahvusvahelisele kaubandusele ja soovib, et EL toetaks igat impulssi edendada kaubanduskokkuleppeid, millega parandatakse nii riiklikul kui ka rahvusvahelisel tasandil hea valitsemise pakkumist ning nõudlust ja käsitletakse töötajate õigusi ning keskkonnakaitset.

5. Ülemaailmne kliimamuutus

5.1 Euroopa riigid on pikka aega olnud kliimapoliitika eesliinil. Nad on oodanud, et nendega liitub USA, tuues kaasa ambitsioonikad algatused. USA uus valitsus on lubanud teha tohutuid jõupingutusi kliimamuutustega võitlemiseks. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ootab USA uusi ja tugevdatud meetmeid kasvuhuonegaaside heitkoguste vähendamiseks. Lisaks sellele, et kavatsetakse rakendada piiramise ja kauplemise süsteemi, mis piirab suurtööstuste põhjustatud süsinikdioksiidi heiteid, suurendab OBAMA valitsus tõenäoliselt investeeinguid taastuvatesse energiaallikatesse. Majanduskasvu taaselustamisele suunatud meetmeid tuleks maailma mastaabis kasutada võima-

lusena luua keskkonnahoidlikke töökohti ja suunata investee-ringud ja uuendustegevus selles suunas ümber.

5.2 Komitee tervitab USA kavatsusi investeerida töhusatesse ja puhastesse tehnoloogiatesse koduriigis, kasutades samal ajal USA toetuspoliitikat ja eksporditoetusi, et aidata arenguriikidel ületada suure süsinikuintensivsusega arenguetappi. Samuti tervitab komitee nõudmisi võtta siduvaid ja jõustatavaid kohustusi heitkoguste vähendamiseks.

5.3 Komitee julgustab USA-d tulema ÜRO 2009. aasta detsembri konverentsile Kopenhaagenis tugeva ja selge läbirääkimiste positsiooniga, mis aitaks lähendada USA ja Euroopa Liidu seisukohti ettevalmistustes uue, Kyoto protokoll järgse rahvusvahelise raamistiku loomisel heitkoguste piiramiseks. Euroopa Liit ootab põhjalikku pühendumist ja toetust ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni läbirääkimistele.

5.4 Selleks, et jõuda Euroopa Liidus ühtsena lähenemisviisini ELi kliimamuutuste eesmärgi saavutamisele, kutsub komitee liikmesriike üles jõudma üksmeelele nende pingete ületamisel, mis tekivad majandusliku konkurentsivõime ja keskkonna heaks tehtavate suuremate ohverduste vahel. Samuti kutsub komitee üles mitte vähendada investeeinguid uutesse teadusalgatustes, mis käsitlevad uusi keskkonnahoidlikumaid tehnoloogiaid ülemaailmse majanduskriisi keskmes.

5.5 Komitee kutsub nii Euroopa Komisjoni kui ka USA uut valitsust üles aktiivselt kaasama keskkonnavõrgustikke ja asjaomaseid valitsusväliseid organisatsioone, ettevõtteid ja ametiühinguid 2009. aasta detsembris Kopenhaagenis toimuva ÜRO konverentsi ettevalmistustesse. Samuti kutsub ta komisjoni ja USA valitsust üles taastama Atlandi-ülese keskkonnadialoogi, mis võiks toimida keskkonna sidusrühmade tegevust kooskõlastava organina ning eelnimetatud ettevalmistuste partnerina.

6. Sidusrühmade kaasatus

6.1 Euroopa Liidus ja USAs on erinevad traditsioonid sidusrühmade kaasamiseks poliitilisse otsustusprotsessi. Uus Atlandi-ülene tegevuskava kohustas Euroopa Liitu ja USA-d süstemaatilisele koostööle muu hulgas Atlandi-ülese „inimeselt inimesele” silla loomisel. Selle tulemusel loodi mitmeid kodanikuühiskonna dialooge töötaja-, tarbija- ja keskkonnarühmade vahel.

1990ndate teisel poolel loodud Atlandi-üleste dialoogide aktiivsus on olnud ebaühtlane ja nad on ka ebaühtlaselt osalenud Euroopa Liidu ja USA koostööstruktuurides, eelkõige ELi ja USA tippkohtumistel, mis keskendusid üheselt Atlandi-ülestele ettevõtjate dialoogile. Lisaks koosneb Atlandi-üleste majandusnõukogu nõuanderühm vaid Atlandi-üleste ettevõtjate dialoogi, Atlandi-üleste tarbijate dialoogi ja Atlandi-üleste õigussandjate dialoogi esindajatest. Konsulteerimata asjaomaste sidusrühmadega, ei kaasatud kahte ülejäänud dialoogi – Atlandi-üleste töövõtjate dialoogi ja Atlandi-üleste keskkonnadialoogi.

6.2 Antud kontekstis kutsus Euroopa Parlament oma 8. mai 2008. aasta resolutsioonis Atlandi-üleste majandusnõukogu kohta üles kaasama kahe viimatinimetatu esimehed majandusnõukogu nõuanderühma. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab kindlalt Euroopa Parlamendi kõnealust üleskutset ja kutsub omalt poolt Atlandi-üleste majandusnõukogu üles läbi vaatama oma töökorraldust, mille majandusnõukogu kaasesimehed võtsid vastu Berliinis 28. juunil 2007.

6.3 Uus töökorraldus peab sisaldama ka paremaid läbipaistvuse ja nõunikega kooskõlastamise reegleid, sh juurdepääs dokumentidele ja õigeaegsed koosolekukutsed.

6.4 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab Euroopa Parlamendi uut üleskutset, mille ta tegi raporti projektis Atlandi-üleste suhete olukorra kohta pärast valimisi USAs, et toetada osapoolte kodanikuühiskondade sügavamat mõistmist⁽¹⁾. Komiteel peab selles küsimuses olema oma roll.

6.5 Kõigil dialoogidesse kaasatud erinevatel huvirühmadel on eelnev kogemus riikidevaheliste võrgustike loomisel. USA ja ELi poolt 1990ndatel aastatel tehtud algatused Euroopa integratsiooni uute olude kajastamiseks pakkusid uusi võimalusi ka Atlandi-üleste kodanikuühiskonna organisatsioonide loomiseks⁽²⁾.

⁽¹⁾ Raporti projekti Atlandi-üleste suhete olukorra kohta pärast valimisi USAs (2008/2199(INI)).

⁽²⁾ Lühütlelaate dialoogidest annab Eva Belabedi koostatud EMSK arvamus „Atlandi-ülene dialoog: kuidas parandada Atlandi-ülesteid suhteid”, mis võeti vastu 3. juunil 2004. ELT C 241, 28.9.2004.

6.6 Neli ülalmainitud dialoogi alustasid oma tegevust vahelduva edu ning Atlandi ookeani mõlema poole poliitiliste liidrite toetusega. Atlandi-ülene tarbijate dialoog toimib hästi ja on väga aktiivne ettevalmistuses ELi ja USA tippkohtumisteks ning Atlandi-üleste majandusnõukogu töös.

6.7 Atlandi-üleste keskkonnadialoogi algus oli küll suhteliselt edukas, ent kaks aastat hiljem tema tegevus kahjuks peatati. Kõnealuse dialoogi taasavamise poolt räägivad jõulised argumentid, et võimaldada anda panus Atlandi-üleste majandusnõukogu töösse ning Euroopa Liidu ja USA tippkohtumistesse. Komitee soovib tungivalt luua dialoogidele piisavad rahastamisvahendid ning kaasata Atlandi-ülene töövõtjate dialoog ja (pärast taasavamist) Atlandi-ülene keskkonnadialoog Atlandi-üleste majandusnõukogu nõuanderühma.

6.8 Komitee mõistab, et kahepoolsed Atlandi-ülensed suhted ei pruugi mõne kodanikuühiskonna organisatsiooni jaoks olla tingimata kõige loomulikum riikidevaheline koostöövorm. Ametiühingute ja keskkonnarühmade jaoks peab Atlandi-ülene foorum konkureerima mitte ainult riigisiseste teemade, vaid ka ülemaailmsete küsimustega, nagu kliimamuutused või organisearumisõigus arengumaades. Sellegipoolest suurendab laiema sidusrühmade ringi kaasamine Euroopa Liidu ja USA kahepoolsetesse suhetesse avalikkuse toetust ja kogu protsessi demokraatlikku õiguspärasust. Komitee julgustab Euroopa Liitu ja USAd suurendama Atlandi-üleste dialoogiprotsessi juurdepääsetavust ja avatust ning kodanikuühiskonna sidusrühmade osalust.

6.9 Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles korraldama lähitulevikus kõigi Atlandi-ülestes suhetes osalevate sidusrühmade kohtumine, et hinnata uut olukorda, jagada uusi võetavaid algatusi käsitlevaid seisukohti ning kooskõlastada sellealaseid meetmeid. Komitee on valmis seesuguses algatuses aktiivselt osalema selles osas, mis puudutab kodanikuühiskonna osalemist.

6.10 18. juuni 2005. aasta teatises (KOM(2005) 196) esitas komisjon mõningad huvitavad ettepanekud, millest üks oli ELi ja USA sotsiaalpartnerite esindajate dialoogi edendamine, sh kolmepoolse konverentsi korraldamine töösuhete vallas. Kõnealused ettepanekud, mida kunagi ellu ei viidud, tuleks läbi vaadata – eriti kasulik oleks vahetus ELi ja USA sotsiaalpartnerite vahel USA nende ettepanekute kontekstis, mis käsitlevad töövõtjate valikuvabaduse seaduse (*Employee Free Choice Act*) sisseviimist.

6.11 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee algatab kontaktid USA majandus- ja sotsiaalpartneritega (ettevõtted, ametiühingud, põllumajandustootjad, tarbijad jne), et välja selgitada nende huvi korraldada dialoog ühel või mitmel konkreetsel teemal, nagu kliimamuutused või kaubandus ja säästev areng, mis pakuksid ühist huvi mõlemal pool Atlandi ookeani. Sellise dialoogi eesmärk oleks kaasata kõiki erinevaid sidusrühmi samaaegselt, erinevalt praegu toimuvatest dialoogidest, mis tegutsevad oma pädevusala ja liikmesorganisatsioonide raames. Komitee loob kontaktid Euroopa Komisjoni ja USA valitsusega, et saada nende toetus ja määratleda nende huvid.

6.12 Komitee kavatab põhjalikult jälgida nõuanderühmade loomist USA valitsuses, et leida võimalikud osapooled erinevates küsimustes. Samuti otsib komitee võimalusi USA kodanikuühiskonna sidusrühmadega jagatavate teadmiste ja kogemuste tõhusamaks propageerimiseks ühist huvi pakkuvates küsimustes. Antud kontekstis tehakse ettepanek, et välissuhete sektsioon looks mitteametliku kontaktrühma, kes jälgib ajutiselt komitee tegevust Atlandi-üleste suhete valdkonnas. Kui see kogemus

osutub edukaks, võiks luua alalise ja ametliku kontaktrühma.

6.13 Oma raporti projektis toonitab Euroopa Parlament vajadust asendada 1995. aastast kehtiv Atlandi-ülene tegevuskava uue Atlandi-ülese partnerluslepinguga, mis looks suhtele tugevama ja kaasajastatud aluse⁽¹⁾. Komitee toetab kindlalt taolist üleskutset ja loodab, et kui hakatakse nõu pidama seesuguse uue instrumendi üle, kaasatakse protsessi algusest peale ka Ameerika ja Euroopa kodanikuühiskonna asjaomased huvirühmad. Organiseeritud kodanikuühiskonna osalejate kaasamine vaid tugevdaks ja parandaks institutsioonilisi struktuure.

6.14 Jõuline dialoog innustaks kodanikuühiskonda mõlemal pool Atlandi ookeani, edendades seega tõhusaid võrgustikke ja seisukohtade vahetust Atlandi-üleste kodanikuühiskonna võrgustike sees ja nende vahel, sh dialoogide raames. Samuti looks see kõrgetasemelise juurdepääsu ametivõimudele ning edendaks suhteid kõnealuste võrgustike, dialoogide ja valitsuse/haldusasutuste vahel.

Brüssel, 25. märts 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi raporti projekt Atlandi-üleste suhete olukorra kohta pärast valimisi USA-s (2008/2199(INI)).

III

(Ettevalmistavad aktid)

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

TÄISKOGU 452. ISTUNGJÄRK 24.–25. MÄRTS 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Valge raamat EÜ konkurentsieeskirjade rikkumisest tekkinud kahju hüvitamise kohta”

KOM(2008) 165 lõplik

(2009/C 228/06)

2. aprillil 2008 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Valge raamat EÜ konkurentsieeskirjade rikkumisest tekkinud kahju hüvitamise kohta”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 11. märtsil 2009. Raportöör oli Wautier ROBYNS de SCHNEIDAUER.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 452. istungjärgul 24.–25. märtsil 2009 (25. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 54, vastu hääletas 4, erapooletuks jäi 3.

1. Järeldused ja soovitus

1.1 Juurdepääs tõhusale õiguskaitsevahendile on üks Euroopa Liidu põhiõiguste hartas sätestatud põhiõigus. Seepärast rõhutab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vajadust edendada kodanike juurdepääsu sellele kaitsevahendile, eelkõige konkurentsieeskirjade selliste rikkumiste hüvitamisel, mille all ei kannata mitte ainult ausalt tegutsevad konkurendid, vaid ka tarbijad, VKEd ning asjaomaste ettevõtete töötajad, sest seeläbi pannakse ohtu nende töökohad ja ostujõud. Komitee tervitab komisjoni valget raamatut ja avaldab komisjonile kõnealuse teema osas toetust. Komitee rõhutab tõhusamate vahendite olemasolu tähtsust, et võimaldada konkurentsieeskirjade rikkumise tõttu kannatanutel saada kannatatud kahju eest täielikku hüvitist vastavalt Euroopa Kohtu kohtupraktikale. Ühiskonna jaoks tervi-

kuna on väga vajalik tasakaalustatud süsteem, kus arvestatakse kõikide huve.

1.2 Konkurentsipoliitika olulise juhtnõuna tuleb tagada, et komisjon ja liikmesriikide konkurentsiasutused rakendaksid ka edaspidi avalikus sektoris rangelt EÜ asutamislepingu artikleid 81 ja 82. Komitee on teadlik raskustest ja takistustest üksikisikute ja kollektiivsete õiguste jõustamisel erasektoris täieliku hüvitise nõudmisel kannatanute poolt ning tervitab komisjoni jõupingutusi nimetatud probleemide lahendamiseks. Kõnealused kahjunõuded on EÜ asutamislepingu artiklite 81 ja 82 tõhusa jõustamise vajalik osa; nad täiendavad rakendamist avalikus sektoris, kuid ei või seda asendada ega ohustada. Lisaks aitaks erasektori hüvitamismenetluste tõhustamine edaspidi kaasa tulevaste rikkumiste ennetamisele.

1.3 Komitee peab vajalikuks õigusraamistikku, mis parandaks õiguslikke tingimusi, mis võimaldavad kannatanutel kasutada EÜ asutamislepingus sätestatud õigust hüvitisele igasuguse EÜ konkurentsieskirjade rikkumisest tuleneva kahju eest. Seepärast tuleb ELi ja liikmesriikide tasandil võtta vajalikke siduvaid ja mittesiduvaid meetmeid, et parandada kohtumenetlusi Euroopa Liidus ja saavutada kannatanute õiguste tõhus minimaalne kaitse. Kohtuvälised lahendid saavad kohtumenetlusi üksnes täiendada. Tegemist võib olla huvipakkuva alternatiiviga, mis võimaldab vähem formaalset ja odavamat menetlust, eeldusel, et mõlemad osapooled on tõepoolest valmis koostööd tegema ning üksnes tingimusel, et edasikaebamine on ka tegelikult võimalik.

1.4 Kollektiivsete kahjunõuetega seoses peab komitee vajalikuks kehtestada nende tõhusaks menetlemiseks kohased mehhanismid, toetudes euroopalikele vaadetele ning meetmetele, mille juured on Euroopa õiguskultuuris ja -traditsioonides, et lihtsustada pädevate organisatsioonide ja kannatanute rühmade juurdepääsu õigusvahenditele. Järelemeetmed peaksid andma kohase kaitse selliste elementide kasutuselevõtu vastu, mis on teistes jurisdiktsioonides osutunud altimaks rikkumistele. Komitee kutsub komisjoni üles kooskõlastama kõnealust algatust teiste algatustega, eelkõige tervishoiu ja tarbijakaitse peadirektoraadi koostatava algatusega, et hõlbustada kahju hüvitamist.

1.5 Valge raamatu ettepanekud hõlmavad keerulist õigusraamistikku, mis mõjutab liikmesriikide menetlussüsteeme ning muu hulgas kaebõiguse, avalikustamise, süü ja kulude jaotamise eeskirju.

1.6 Juurdepääs tõenditele ja tõendite avaldamine osapoolte vahel peaks põhinema faktide tuvastamisel ning nõude põhjendatuse ja tõendite avaldamise taotluse proportsionaalsuse rangel kohtulikul kontrollil.

1.7 Komitee palub komisjonil võtta valge raamatu järelemeetmeid ja teha asjakohaste meetmete ettepanekuid, et saavutada valge raamatu eesmärgid, järgides samas subsidiaarsuse põhimõtet. Tuleb aga tagada, et subsidiaarsuse põhimõtte rakendamine ei pidurdaks nende raskuste ületamist, mis praegu takistavad juurdepääsu tõhusatele õiguskaitsemehhanismidele, millega tagatakse konkurentsioiguse rikkumise tõttu kannatanutele täielik hüvitis kantud kahju eest.

2. Sissejuhatus

2.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee rõhutab, et isikutel või ettevõtetel, kes on kannatanud kahju konkurentsieskirjade

rikkumise tõttu, peab olema võimalik neile kahju tekitanud osapoolelt hüvitist nõuda. Seoses sellega märgib komitee asjaolu, et kindlustusandjad ei kindlusta tahtliku konkurentsieskirju rikkuva tegevuse tagajärgede (peamiselt hüvitise maksmine) vastu. Komitee on veendunud, et sellega suurendatakse hoiatavat mõju ettevõtetele, kuna konkurentsieskirju rikkuvad ettevõtted peavad kandma põhjustatud hüvitise kogukulu ning tasuma rahatrahvide.

2.2 Nagu komitee on juba varem märkinud, ⁽¹⁾ on konkurentsipoliitika tihedalt seotud muude poliitikavaldkondadega, näiteks siseturu- ja tarbijapoliitikaga. Seega tuleks püüda võimalikult palju kooskõlastada algatusi kahju hüvitamise hõlbustamiseks.

2.3 Euroopa Kohus on taganud kannatanute (kodanike ja ettevõtete) õiguse ELi konkurentsieskirjade rikkumise tõttu tekkinud kahju hüvitamisele ⁽²⁾.

2.4 Komisjoni 2005. aasta rohelise raamatu, mis käsitleb EÜ konkurentsieskirjade rikkumisest tekkinud kahjude hüvitamist, ⁽³⁾ avaldamise järel tekkinud avaliku arutelu tulemusena toetasid nii Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ⁽⁴⁾ kui ka Euroopa Parlament ⁽⁵⁾ komisjoni seisukohta ning palusid tal meetmeid täpsustada. Täpsemalt avaldas komitee poolehoidu komisjoni algatusele, rõhutas takistusi, mis seisid tol ajal kannatanute ees, kes soovisid hüvitist saada, ning tuletas meelde subsidiaarsuse põhimõtet.

2.5 2008. aasta aprillis esitas komisjon konkreetseid ettepanekud oma valges raamatus ⁽⁶⁾. Selles analüüsitakse konkurentsieskirjade rikkumisest tekkinud kahjudega seotud küsimusi ning antakse ülevaade meetmetest niisuguste hagide menetlemise lihtsustamiseks. Ettepanekud meetmete ja poliitika valikute

⁽¹⁾ ELT C 162, 25.6.2008, Franco Chiriaco, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni aruanne „2006. aasta konkurentsipoliitika aruanne“, KOM(2007) 358 lõplik, punkt 7.1.1, Brüssel, 13. veebruar 2008.

⁽²⁾ Vt otsused kohtuasjades „Courage ja Crehan“ (C-453/99) ja „Manfredi“ (C-295/04).

⁽³⁾ KOM(2005) 672 lõplik, „Roheline raamat, mis käsitleb EÜ konkurentsieskirjade rikkumisest tekkinud kahjude hüvitamist“, Brüssel, 19. detsember 2005, lk 1–13.

⁽⁴⁾ ELT C 324, 20.12.2006, Maria Candelas Sanchez Miguel, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Roheline raamat, mis käsitleb EÜ konkurentsieskirjade rikkumisest tekkinud kahjude hüvitamist“, Brüssel, 26. oktoober 2006, lk 1–10.

⁽⁵⁾ Euroopa Parlamendi resolutsioon, 25. aprill 2007.

⁽⁶⁾ KOM(2008) 165 lõplik, „Valge raamat EÜ konkurentsieskirjade rikkumisest tekkinud kahju hüvitamise kohta“, Brüssel, 2. aprill 2008.

kohta on seotud järgmise üheksa teemaga: kaebeõigus, juurdepääs tõenditele, liikmesriikide konkurentsiasutuste otsuste kohustuslikkus, süü nõue, kahju, ülemäärase ostuhinna edasisuunamine, aegumistähtjad, kahjunõuete kulud ning leebema kohtlemise programmide ja kahju hüvitamise hagide vastastikune mõju.

2.6 Valge raamatu koostamiseks korraldas komisjon ulatuslikke konsultatsioone liikmesriikide valitsuste esindajatega, liikmesriikide kohtute kohtunikega, ettevõtete esindajatega, tarbijaühendustega, õigusala töötajatega ning paljude teiste huvirühmadega.

2.6.1 Moonutamata konkurents on siseturu lahutamatu osa ning oluline tegur Lissaboni strateegia rakendamisel. Valge raamatu põhieesmärk on parandada õiguslikke tingimusi, mis võimaldavad kannatanutel kasutada EÜ asutamislepingus sätestatud õigust hüvitisele igasuguse EÜ konkurentsieeskirjade rikkumisest tuleneva kahju eest. Täielik hüvitamine on seega esimene ja peamine juhtmõte.

2.6.2 Valges raamatus käsitletakse järgmisi küsimusi:

- kaebeõigus, kaudsed ostjad ja kollektiivsed kaebused;
- juurdepääs tõenditele: tõendite avaldamine osapoolte vahel;
- liikmesriikide konkurentsiasutuste otsuste kohustuslikkus;
- süü nõue;
- hüvitis;
- ülemäärase ostuhinna edasisuunamine;
- aegumistähtjad;
- kahju hüvitamise hagidega seotud kulud;
- leebema kohtlemise programmide ja kahju hüvitamise hagide vastastikune mõju.

3. Üldised märkused

3.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee pooldab tõhusamat süsteemi, mis võimaldab EÜ konkurentsieeskirjade rikkumise tõttu kannatanutel saada kannatatud kahju eest õiglast hüvitist. Praegu saavad konkurentsieeskirjade rikkumise tõttu

kannatanud nõuda hüvitist oma liikmesriigi üldise lepinguvälisest kahju reguleeriva ja menetlusõiguse alusel. Sellised menetlused ei ole aga sageli piisavad, et tagada kahju tõhus hüvitamine, eelkõige juhtudel, kui sarnast kahju kannatanuid on palju.

3.2 Komitee tunnistab valges raamatus tõstatatud küsimuste tähtsust. Alljärgnevates märkustes keskendutakse teemadele, mida komitee peab kõnealuses arutelus kõige tundlikumaks. Komitee palub komisjonil kindlustada, et konkurentsieeskirjade rikkumise tõttu kahju kannatanutele tagatakse tõhus hüvitamine kõigis ELi liikmesriikides ning palub seepärast komisjonil teha ettepanek valge raamatu vajalike järelemeetmete kohta ELi tasandil. Ta rõhutab, et konkreetsete ELi tasandi ettepanekute kaalumisel tuleks arvestada subsidiaarsuse põhimõttega, ning tuletab meelde, et need peaksid sobima liikmesriikide õigus- ja menetlussüsteemidega.

3.3 Komitee leiab, et kannatanutele tuleb igal juhul täielikult hüvitada kantud kahju tegelik väärtus. See hõlmab lisaks tegelikule kahjule ehk materiaalsele ja moraalsele kahjule ka saamata jäänud tulu ja õigust intressidele.

3.3.1 Komitee peab sobivaks, et komisjoni läbiviidav ELi sekkumine võtaks arvesse kahte liiki instrumente, mida kombineeritakse ja mis täiendavad teineteist:

- esiteks tuleks koodifitseerida ühenduse õigusaktis need ühenduse õigustiku sätted, millega nähakse ette, kui suures ulatuses saavad konkurentsieeskirjade rikkumise tõttu kannatanud nõuda tekitatud kahju eest hüvitist;
- teiseks tuleks koostada mittekohustuslike suuniste raamistik, mille alusel arvutada kahju suurust, sh näiteks ligikaudsed arvutusmeetodid või kahju hindamise lihtsustatud eeskirjad.

3.4 Komitee leiab, et hüvitist peab saama nõuda iga kahju kannatanud isik, kes suudab tõendada piisavat põhjuslikku seost rikkumisega. Tuleb vältida olukordi, kus näiteks ülemäärase ostuhinna edasi suunanud ostjate puhul võib toimuda alusetu rikastumine. Komitee leiab, et hoolimata tasandist, kus meede vastu võetakse (riigi või ELi tasand), peab sellistel juhtudel kostjal olema õigus kasutada edasisuunamist kaitseargumendina ülemäärase ostuhinna hüvitamise nõude vastu. Tõendamiskohustuse osas peaksid tõendamisnõuded sellise kaitseargumendi puhul olema vähemalt sama ranged kui need, mille kohaselt nõude esitaja peab tõendama kannatatud kahju.

3.5 Praeguste erinevuste tõttu aegumistähtaegade arvutamises on vaja õiguskindluse huvides sellekohased kriteeriumid ühtlustada. Komitee leiab, et selleks tuleks sätestada, et

— aegumistähtaeg ei hakka kulgema enne rikkumise lõpetamise päeva, kui tegemist on pideva või korduva rikkumisega, või enne, kui rikkumise tõttu kannatanult saab mõistuspäraselt oodata, et ta oleks teadlik rikkumisest ja kahjust, mida see talle põhjustab;

— kui rikkumist käsitlev otsus, millele järelnõude esitaja tugineb, on lõplikult kuulutatud, peaks igal juhul algama uus vähemalt kaheaastane aegumistähtaeg.

3.6 Avalikus sektoris jõustamise ja kahjunõuete hüvitamise vastastikune mõju

3.6.1 Üldist huvi pakkuva küsimusena peab esmane vastutus turgude reguleerimise ja konkurentsieskirjade jõustamise eest ELis jääma riigiasutustele. Seetõttu leiab komitee, et tulevikus tuleks toetada konkurentsieskirjade tõhusat jõustamist avalikus sektoris, lihtsustades samas eeskirjade rikkumise tõttu kannatanutel saada kannatatud kahju eest hüvitist. Konkurentsieskirjade täitmise tagamine avalikus sektoris on põhiline vahend võitluses konkurentsi kahjustava käitumise vastu, seda enam, et komisjonil ja liikmesriikide konkurentsiasutustel on ainulaadsed uurimis- ja lahendamisvõimused.

3.6.2 Kui konkurentsieskirjade täitmise tagamine avalikus sektoris keskendub eeskirjade järgimisele ja rikkumiste ärahoidmisele, siis kahjunõuete eesmärk on kannatatud kahju täielik hüvitamine. Selline täielik hüvitamine hõlmab tegelikku kahju, saamata jäänud tulu ja intresse.

3.6.3 Komitee loodab, et nagu valges raamatus on kirjeldatud, kehtestatakse tegeliku ja täieliku hüvitamisega seotud meetmete hindamisel kahju mõõtmiseks kavandatud suuniste raamistikuga kahju suuruse arvutamiseks pragmaatilised suunised, mida liikmesriikide kohtud saavad kasutada.

3.7 Kohtuvälised lahendid

3.7.1 Kuigi on hädavajalik luua tõhusam raamistik konkurentsieskirjade rikkumisest tekkinud kahju kohtulikuks hüvitamiseks kannatanutele, toetab komitee seda, et komisjon julgustab liikmesriike välja töötama menetluskorra, millega soodustatakse lahendite saavutamist. Kohtusse kaebamise alternatiivina võib kohtuvälistel lahenditel olla oluline täiendav roll kannatanute kahju hüvitamisel, raskendamata seejuures mingil viisil kannatanute pöördumist kohtu poole. Kohtuvälised lahendid võivad võimaldada saavutada õiglase lahenduse kiiremini, väiksemate kuludega ja osapoolte väiksema vastasseisu õhkkonnas ning vähendada samas kohtute töökoormust. Seepärast kutsub komitee komisjoni üles julgustama kohtuväliste süsteemide kasutamist ning parandama nende kvaliteeti ELis. Siiski märgib komitee, et alternatiivsed vaidluste lahendamise mehhanismid võivad olla usaldusväärne alternatiiv ohvritele kahju hüvitamisel üksnes juhul, kui kohtutel on tõhusad edasikaebamise mehhanismid – samuti kollektiivse kaebuse näol. Tõhusate edasikaebamise viiside puudumise korral puudub piisav motivatsioon õiglaselt ja kiiresti lahendini jõuda.

4. Konkreetsete märkused seoses valge raamatuga

4.1 Praegusel massiliste õigustehingute ajal on tekkinud vajadus kehtestada õigussüsteemides mehhanismid, mis võimaldaksid liita või kokku koondada eraldiseisvad konkurentsieskirjade rikkumise tõttu kannatanute kahjunõuded.

4.1.1 Komitee jagab komisjoni seisukohta, et kannatanutele tekitatud kahju tõhusaks kollektiivseks hüvitamiseks tuleb ühendada järgmised kaks üksteist täiendavat mehhanismi:

— esiteks esindushagid, mille esitavad pädevad organisatsioonid (tarbija-, keskkonna-, ettevõtjate ja kannatanute ühendused) ja mille õiguspärasuse kohta on komitee suures osas arvamust juba avaldanud⁽⁷⁾;

— teiseks osalemisvõimalusega kollektiivsed hagid, mille puhul kannatanud otsustavad ühendada oma eraldiseisvad kahjunõuded üheks hagiks.

⁽⁷⁾ ELT C 162, 25.6.2008, Jorge Pegado Liz, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ühishagi rolli ja süsteemi määramine Euroopa Liidu tarbijakaitseõiguses“, Brüssel, 14. veebruar 2008, lk 1–21.

4.2 Märkused kollektiivsete kaebuste kohta

4.2.1 Komitee peamine mure on selliste konkurentsireeglite rikkumise tõttu kannatanute rahuldav õiguskaitse nagu ausalt tegutsevad konkurendid, tarbijad, VKEd ning asjaomaste ettevõtete töötajad, kes on nende töökohti ja ostujõudu ohustavate tavade kaudselt ohvrid. Komitee väljendas oma seisukohta „ühishagi rolli ja süsteemi määratlemise kohta Euroopa Liidu tarbijakaitseõiguses“ omaalgatuslikus arvamuses⁽⁸⁾. Kooskõlas varasemate arvamustega märgib komitee, et õiguskaitse vajaduse tunnustamisega kaasnevad selle õiguse tunnustamiseks ja tagamiseks kohased menetlused. Üks võimalus, mida arutusel õiguskaitse tõhustamise üle kaalutakse, on Euroopa ühishagi loomine. Komitee on arvamusel, et järelmeetmed peaksid olema tasakaalus ja pakkuma tõhusat kaitset rikkumiste eest. Need peaksid olema kooskõlas muude ettepanekutega kollektiivsete kaebuste kohta, eelkõige nendega, millega tegeleb praegu tervishoiu ja tarbijakaitse peadirektoraat, ning neid tuleks käsitleda kooskõlastatult ja järjepidevalt, et vältida õiguslike vahendite asjatut dubleerimist, mis põhjustab tohutuid raskusi ülevõtmisel ja rakendamisel liikmesriikides.

4.2.2 Komitee toetab Euroopa poliitikute ja sidusrühmade ulatuslikku üksmeelt selles osas, et EL peab vältima Ameerika Ühendriikide stiilis kuritarvitamise ohtu. Järelmeetmed peaksid kajastama Euroopa kultuuri- ja õigustraditsioone, võtma ainsaks eesmärgiks hüvitamise ning looma õiglase tasakaalu osapoolte vahel, jõudes nii ühiskonna kui terviku huve kaitsva süsteemini. Komitee soovib vältida tingimuslikke tasusid ja süsteeme, mis innustavad kolmandate osapoolte majanduslikke huve ELis.

4.3 Märkused tõendite kohta

4.3.1 Tõhusa juurdepääsu tagamiseks tõenditele, mis on üks osa õigusest tõhusale õiguskaitsevahendile, peab komitee positiivseks, et EÜ konkurentsieskirjade rikkumisest tekkinud kahju hüvitamise hagide puhul tuleb tagada kogu ELis osapooltevaheline tõendite avaldamise miinimumtase. Liikmesriikide kohtunike volituste laiendamine teatud kategooriatesse kuuluvate asjaomaste tõendite avaldamisel võib aidata seda eesmärki saavutada, eeldusel et see jääb Euroopa Kohtu kohtupraktikaga kehtestatud piiridesse ning et kõnealused tõendid on asjaomased, vajalikud ja proportsionaalsed.

4.3.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tunnustab olemasolevaid takistusi, mis raskendavad kannatanutel oma juhtumi tõendamist, ning tervitab komisjoni jõupingutusi tõenditele juurdepääsu parandamisel. Komitee rõhutab, et tähelepanuta ei

tohiks jätta liikmesriikide menetlussüsteemide erinevusi. Avalikustamiskohustused peaksid sõltuma täpsetest kaitsemeetmetest ning olema kohtuasjaga proportsionaalsed.

4.3.3 Minimaalse avalikustamismäära määramisel, mida tuleks kohaldada ühtlaselt ja tõhusalt kogu ELis, palub komitee komisjonil allutada avalikustamiskohustus täpsetele kaitsemeetmetele, sest küsimus on sellise süsteemi säilitamises, mis hoiab tasakaalus tõhusa juurdepääsu tõenditele ja õiguse kaitsele. Komitee märgib, et selles osas võib kasulik olla kohtuniku teostatav range järelevalve.

4.3.4 Kui ELi tasandil tuvastatakse asutamislepingu artiklite 81 või 82 rikkumine, saavad rikkumise tõttu kannatanud määruse nr 1/2003 artikli 16 lõike 1 alusel tugineda sellele otsusele kui siduvale tõendile kahju hüvitamise tsiviilasjas. Komitee leiab, et kohtumenetluse süsteemide võrdvärsuse põhimõtte kohaselt peaks sarnane eeskiri kehtima kõigi liikmesriikide konkurentsiasutuste suhtes, kes teevad otsuse artikli 81 või 82 rikkumise kohta.

4.4 Märkused kannatanute osalemise ja esindatuse kohta

4.4.1 Seoses osalemisvõimalusega kollektiivsete hagidega viitab komitee nende süsteemide eelistele ja puudustele, mida ta kirjeldas ka oma 14. veebruari 2008. aasta arvamuses⁽⁹⁾. Selles arvamuses tõstis komitee selgelt esile asjaolu, et ehkki kollektiivsetes hagides osalemisel on teatud eeliseid, on neid keeruline hallata ja nad on kulukad, tuues kaasa viivitusi menetluses. Samuti ei sobi need paljudele tarbijatele, sest viimastel puudub asjakohane teave kõnealuste menetlusviiside olemasolu kohta. Komitee märgib, et mõned liikmesriigid on kasutusele võtnud erinevad edasikaebamise mudelid, mis võimaldavad valida kollektiivsetes hagides osalemise ja mitteosalemise vahel.

4.4.2 Sama võib täheldada seoses esindushagidega. Kuna valges raamatus viidatakse lisaks tuvastatud kannatanutele ka tuvastatavatele kannatanutele, ei näi olevat välistatud tuvastamata isikute rühma nimel esitatavad hagid. Kuigi üksikute kannatanute tuvastamine võib kaasa aidata nõude esitamisele, võib esineda olukordi, kus oleks asjakohane laiendada kohtuasja kõigile kannatanutele, näiteks siis, kui tegemist on suure arvu kannatanutega. Komitee soovib komisjonil selgitada kõnealust ettepanekut ning tagada järjepidevus.

⁽⁸⁾ Vt allmärkus 7.

⁽⁹⁾ Vt allmärkus 7.

4.4.3 Komitee tuleb meelde oma varasemates arvamustes esitatud soovitusi kohtuniku olulise rolli kohta. Kohtunikke võib aidata konkreetse koolitusega, mis võimaldaks neil paremini kindlaks teha vastavust vastuvõetavuse kriteeriumidele ning tõendite hindamist ja neile juurdepääsu, sest ühishagide olemusest tulenevalt ei ole tõenäoline sama kaebuse esitamine üksiku hagina. Seepärast peab kohtunikul olema oluline ja aktiivne roll õigustatud kahjunõude kindlaksmääramisel ja lubamisel juba varases etapis.

4.4.4 Kannatanuid esindavad esindushagides kõige tõenäolisemalt pädevad tarbijaiühendused ja ametiühingud. Komisjoni valges raamatus sedastatakse selgesõnaliselt, et pädevad ametiühingud tohivad esitada esindushagisid oma liikmete nimel. Kuna ka muudel teatud standarditele vastavatel organisatsioonidel võib olla õigustatud põhjendus kollektiivse hagi esitamiseks, tuleks hoolikalt hinnata, kas võib tekkida olukord, et sama rikkumisega põhjustatud kahju kohta esitatakse mitu nõuet. Tuleks soovitada, et hagi tõhustamiseks peaks kannatanuid esindama üks esindaja.

4.5 Märkused liikmesriikide konkurentsiasutuste lõplike otsuste kohustuslikkuse kohta

4.5.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee nõustub põhimõtteliselt komisjoniga selles osas, et järelehagide puhul tehtud lõplikke otsuseid tuleb käsitada rikkumise toimumise ümberlükamatuna eeldusena. Komitee leiab, et liikmesriikide kohtud on kõige sobivamad hindamaks põhjuslikku seost rikkumise ja nõutava kahjutasu vahel ning neile peaks jääma selleks ainuõigus.

4.5.2 Komitee märgib ka, et liikmesriikide konkurentsiasutuste lõplike otsuste tähtsus tähendab seda, et tuleks pöörata piisavat tähelepanu kontrollimeetmete ja menetlustagatiste ühtlustatuse tasemele liikmesriikides.

4.6 Märkused süü nõude kohta

4.6.1 Teatud liikmesriikides on süü ja kahju põhjuslik seos üks süüteoga kaasneva vastutuse aluseid ning hageja peab tõendama nii oma õigust kahjutasule kui ka kostja süüid. Komitee soovitab komisjonil nimetatud erinevusi arvesse võtta, kuna need tulenevad liikmesriikide õigussüsteemide ajaloolisest aren-

gust. Ta kutsub komisjoni üles tagama, et igasuguse tulevase süsteemiga tagatakse õiglane menetlemine, mille eesmärk on piisavatele tõenditele toetudes saavutada kiire ja tõhus kahju hüvitamine.

4.7 Märkused leebema kohtlemise programmi kohta

4.7.1 Leebema kohtlemise programmidel on väga suur mõju avastatud kartellide arvule ning oluline hoiatav mõju. Seepärast on nende programmide hea toimimine eelkõige kannatanute huvides. Konfidentsiaalse teabe avalikustamise oht võib avaldada negatiivset mõju kartellide avastamisele ning selle tulemusena kannatanute võimalusele kahjutasu nõuda. Seepärast tervitab komitee ettepanekuid, mis on suunatud leebema kohtlemise programmide tõhususe säilitamisele. Siiski ei peaks leebema kohtlemise programmid pakkuma kannatanute arvel kartellides osalejatele nende ebaseaduslikust käitumisest tulenevate tsiviilõigustlike tagajärgede eest suuremat kaitset kui rangelt vajalik.

4.8 Märkused kahjunõuete kulude kohta

4.8.1 Valges raamatus sätestatakse eri lähenemisviisid kahjunõuete esitajate menetluskuludega seotud finantsriski vähendamiseks. Komitee nõustub seisukohaga, et õigust saada hüvitist ei tohiks piirata kohtumenetluse liialt suured kulud. Komitee väljendas oma seisukohti kahjunõuete esitamise kulude küsimuse kohta arvamuses roheline raamatu kohta ⁽¹⁰⁾.

4.8.2 Valges raamatus kutsutakse liikmesriike üles läbi vaatama kulude jaotamise eeskirjad ning andma liikmesriikide kohtutele õiguse teha eriolukorras erandeid põhimõttest „kaotaja maksab”, mida praegu rakendatakse enamiku liikmesriikide õigussüsteemides. Komitee kutsub komisjoni pöörama piisavat tähelepanu viisidele, kuidas tagada õiglane juurdepääs kohtutele ning sellega seoses ka nõuete põhjendatus.

4.8.3 Komitee leiab, et liikmesriigid peaksid oma kulude jaotamise eeskirjad läbi vaatama ning komisjon peaks uurima kõiki Euroopa Liidus kehtivaid asjaomaseid eeskirju. Tendents peaks olema võimaldada põhjendatud hagide esitamist juhul, kui sellega seotud kulud muidu takistaksid nõude esitamist. Kõik see ei tohi aga vähendada võimalust sätestada kokkulepete sõlmimist soodustava menetluskorra, mis aitaks vähendada kulusid.

⁽¹⁰⁾ ELT C 324, 30.10.2006, punkt 5.4.5 (raportöör: María Candelas Sánchez Miguel).

4.8.4 Komitee tuletab meelde, et ei ole soovitatav kehtestada tingimuslike tasude süsteemi, mis oleks vastuolus Euroopa õigusliku traditsiooniga. Nagu komitee on varasemas arvamuses ⁽¹¹⁾ sedastanud, on selline süsteem enamikus ELi liikmesriikides seaduse või advokaatide eetikakoodeksiga keelatud.

4.8.5 Komitee leiab, et oletatavate hagejate teavitamine ja koondamine oleks tõhusal viisil ja mõistlike kuludega võimalik Euroopa elektroonilise hagide registri kaudu, kust leiavad teavet kannatanud üle kogu Euroopa Liidu.

Brüssel, 25. märts 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽¹¹⁾ Vt allmärkus 7.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni aruanne: 2007. aasta konkurentsipoliitika aruanne”

KOM(2008) 368 lõplik

(2009/C 228/07)

16. juunil 2008 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni aruanne: 2007. aasta konkurentsipoliitika aruanne”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 11. märtsil 2009. Raportöör oli Paulo BARROS VALE.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 452. istungjärgul 24. – 25. märtsil 2009 (25. märtsi 2009 istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 98, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 3.

1. Kokkuvõte ja järeldused

1.1 Igal aastal hindab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Euroopa Komisjoni konkurentsipoliitika aruannet. Komitee on kasutanud seda võimalust mitmete ideede ja ettepanekute esitamiseks. Asjaomased asutused on neile sageli tähelepanu pööranud ja taganud vastavad muutused, mida komitee peab üldiselt positiivseteks. Muudatused puudutavad nii konkurentsipoliitika prioriteete ja instrumente kui ka tegelikke vahendeid, mida on kasutatud üha tõhusamalt, nagu komitee on rahuloluga näinud.

1.1.1 Mainida tuleb ajalist vahet analüüsitava aasta (2007) ja käesoleva arvamuse koostamise vahel, kuna analüüsi mõjutab nüüd mitte ainult vahepealne aeg, vaid ka praegused täiesti erakorralised tingimused, mida ei saa kõrvale jätta.

1.2 Komitee leiab, et konkurentsipoliitikas tuleb edasi liikuda uutesse valdkondadesse, minnes kaugemale traditsiooniliselt lähenemisviisist, mis on küll tähtis, aga teatud määral piiratud. Juba varem on komitee soovitanud komisjonil liikuda uutesse tegevusvaldkondadesse ning praegusel keerulisel ja raskel ajal on vajadus selle järele veelgi suurem, kui vaadata majanduslikku olukorda ning eelkõige järeldusi, mida kõik asjaosalised on pidanud vigadest tegema, ja muidugi puudujääke, mis on põhjustanud praeguse olukorra.

1.3 Ebapiisav (ja mõnel juhul isegi hooletu) reguleerimine ja järelevalve strateegilise tähtsusega sektorites ei põhjusta mitte ainult lubamatuid riske ja tasakaalustamatust süsteemis, vaid moonutab ka konkurentsi, kaitseb eeskirjade rikkujaid ja teeb märkimisväärset kahju ühiskonnale tervikuna. Konkurentsipoliitika

peab nende probleemidega tegelema, vältimaks olukorda, kus taas tekiks äärmiselt suured kulud, mida peab kandma valdav osa ettevõtjaid ja kodanikke, sest puudub konkurents mõnede üksikute tõttu, kelle ambitsioonide piiramiseks olid turukaitsesüsteemid ebapiisavad, eelkõige finantsturgudel, mis mõjutavad kõiki teisi turge.

1.4 Nagu komitee on ka varem rõhutanud, on teisel tasandil vaja analüüsida valikuid, mis tagaksid parema kooskõlastatuse teiste ELi poliitikavaldkondadega (ja asjakohaste vahendite loomise), et ära hoida ELi-sisest ebaõiglast konkurentsi, mis tuleneb ettevõtete suuruse, asukoha ja maksukeskkonna erinevustest. Väliselt peab EL tagama, et kolmandad riigid ei saaks kunstlikult kasu rahvusvaheliste kaubanduseeskirjade ning töö- ja ametiühinguõigusi, sh laste tööjõu kasutamist ja ebainimlikke töötingimusi käsitlevate ILO põhikonventsioonide või esmase keskkonnakaitse eeskirjade rikkumisest. Euroopa Liit peaks ka ulatuslikult jõustama WTO eeskirju valitsuste eksporditoetuste ja valitsuste muude poliitikameetmete vastu, mis moonutavad konkurentsi ja takistavad ELi ettevõtete juurdepääsu turule.

1.5 2007. aasta aruandes käsitletakse kahte uut konkurentsipoliitika vahendit (liikmesriikide meetmed ja konkurentsipoliitika laiemas poliitilises raamistikus), mida 2006. aasta aruandes ei olnud. Kuna nende eesmärk on parandada seda ühenduse olulist poliitikavaldkonda, on nende lisamine komisjoni töö üks positiivsemaid aspekte.

1.6 Riigiabi kontrolli eeskirjade rakendamise osas tuuakse aruandes välja komisjoni märkimisväärne töö selles valdkonnas, mis viitab selle küsimuse olulisusele 2007. aastal.

1.7 Komitee väljendab heameelt, et komisjon tegeleb konkurentsipoliitika rolliga laiemas poliitilises raamistikus, ent leiab, et seda aspekti tuleks veelgi põhjalikumalt käsitleda, et määratleda viisid või vahendid, mille kaudu integreerida konkurentsipoliitika veelgi rohkem Lissaboni strateegiasse. Aruandes käsitletivate valdkondlike turgude osas on vaja põhjalikumalt selgitada rakendatavaid meetmeid, kasutatavaid vahendeid ja soovitud eesmäärke.

1.8 Kuigi praegu on energiaturu liberaliseerimine väga oluline teema, on aruandes selle kohta üsna vähe teavet. Nii nagu monopolivastast võitlust arutatakse aruandes päris põhjalikult, tuleks põhjalikumalt analüüsida ka liberaliseerimist käsitleva kolmanda õigusaktide kogumi eesmäärke.

1.9 Finantsteenuste valdkonnas käsitletakse aruandes maksekaartide küsimust, rõhutades, et tegemist on väga kontsentreeritud tööstusharuga, kus eksisteerivad ka konkurentsiprobleemid. Samas ei paku komisjon välja ühtegi meetet probleemide lahendamiseks. Aruandes ei viidata kordagi panganduse järelevalvele ega usaldatavusnormatiivide täitmise jälgimisele asjaomaste asutuste poolt, kuigi see on äärmiselt oluline valdkond, mis võib tekitada konkurentsivastaseid tavasid, millel on märkimisväärne mõju eri turusosalajatele. Komitee väljendab selle üle suurt muret, eelkõige seoses finantsasutustes olevate riigi osalustega, mille suhtes on enamikel juhtudel palju ebaselgust.

1.10 Samuti soovib komitee, et komisjoni iga-aastane aruanne ei oleks mitte niivõrd loetelu saavutustest (mis on sageli vaid tehtud edusammude ja võidetud lahingute kataloog), vaid pigem dokument, milles käsitletakse positiivsete sammude kõrval (mida komitee tervitab) selgelt ka probleeme ja tekkinud takistusi, esitatakse ettepanekuid nende ületamiseks ning liigutakse konkurentsipoliitika uute standardite suunas.

2. 2007. aasta aruande sisu

2.1 Nagu iga aastal, esitatakse aruandes iga **konkurentsipoliitika vahendi** kohta nägemus, millest on komisjoni tegevuses kõnealusel aastal lähtutud.

— **Monopolivastase võitluse** meetmete osas on võetud tõhusamad vahendid selle vastu võitlemiseks, pakkudes asjaosalistele stiimuleid kartellidest teatamisel. Vastuseks Euroopa Parlamendi poolt komisjonile esitatud üleskutsel koostada valge raamat üksikasjalike ettepanekutega, millega tagada konkurentsieeskirjade rikkumisest tekkinud kahju tõhusam hüvitamine, konsulteeris komisjon põhjalikult liikmesriikide

valitsustega, kohtunikega ja eri sektorite esindajatega, keda kõnealused küsimused puudutavad.

— Samuti pöörab komisjon suurt tähelepanu **kartellide avastamisele, uurimisele ja nende suhtes sanktsioonide kehtestamisele**. Seetõttu pidid 41 ettevõtet (sama palju kui 2006. aastal) maksma trahvi kogusummas 3 334 miljonit eurot (2006. aasta trahvisumma oli 1 846 miljonit eurot).

— **Liikmesriikide meetmete** vallas lõpetas komisjon rikkumismenetluse Tšehhi Vabariigi suhtes, kes oli piiranud riigi konkurentsiameti volitusi konkurentsieeskirjade kohaldamisel konkurentsivastase käitumise suhtes elektroonilise side valdkonnas. Samuti võttis komisjon ühinemismääruse alusel vastu otsuse, mille kohaselt oli Hispaania energiaspektsioon toiminud kõnealuse määrusega vastuolus.

— **Ühinemiste kontrolli** osas võeti vastu konsolideeritud pädevust käsitlev teatis konkurentsiküsimustes ja mittehori-sontaalsete ühinemiste hindamise suunised, samuti algatati kõnealuse valdkonna parandusmeetmete kohta avalik arutelu.

— **Riigiabi kontroll** oli samuti üks valdkond, millega komisjon tegeles. Komisjon võttis vastu uue viitemäärade kehtestamise meetodi ning käivitas riigiabi valdkonnas arutelu üldise grupierandi määruse eelnõu üle, samuti algatas komisjon läbivaatamismenetluse seoses komisjoni teatisega garantiidena antava riigiabi kohta.

— Seoses **konkurentsipoliitika rolliga laiemas poliitilises raamistikus** vaatas komisjon läbi Lissaboni strateegia ja tegi ettepaneku integreerida konkurentsipoliitika veelgi rohkem Lissaboni strateegia laiemasse raamistikku, et edendada valdkonnapõhist turujärelevat.

2.2 Valdkonnatasandil hõlmab 2007. aasta aruanne kõige olulisemaid majanduse põhivaldkondades rakendatud meetmeid, sh järgmised.

— **Energeetika** valdkonnas tegi komisjon ettepaneku Euroopa elektri- ja gaasiturul liberaliseerimist käsitleva kolmanda õigusaktide kogumi kohta. Monopolivastase võitluse valdkonnas on komisjon keskendunud turulepääsu sulgemise ja salajaste kokkulepete (turu jagamine) küsimustele.

— **Finantsteenuste** valdkonnas avaldas komisjon lõpliku aruande Euroopa jaepangandussektori uuringu kohta ja lõpparuande ärikindlustussektori uuringu kohta.

— **Elektroonilise side** valdkonnas aitab kehtiv õigusraamistik muuta sideturgu järjest konkurentsivõimelisemaks. Komisjon soovitas, et eelreguleerimise suhtes tundlikke turge vähendataks, tegi ettepaneku rändlusmääruse kohta ja võttis vastu mitu otsust lairibaühenduse riigipoolse rahastamise kavade kohta.

— **Infotehnoloogia** valdkonnas jätkas komisjon varem alustatud menetlust Microsofti, AMD ja Rambuse vastu.

— **Meedia** valdkonnas jätkas komisjon järelevalvet analoogselt digitaalsele raadioringhäälingule ülemineku üle ning pidas väga tähtsaks tagada, et kvaliteetsisu tehakse kättesaadavaks avatud ja läbipaistvatel tingimustel.

— **Autotööstuses** sätestatud mootorsõidukite grupierandi määrus tugevdab markidesisest konkureerimist.

— **Transpordi** valdkonnas on konkurentsipoliitika eesmärk tagada hiljuti liberaliseeritud turgude tõhus toimimine.

— **Postiteenuste** valdkonnas pidas komisjon läbirääkimisi oma ettepaneku üle avada ELi postiteenuste turg täielikult konkurentsile.

2.3 Teatud tegevusvaldkondades on märgata järjepidevuse või selguse puudumist, näiteks on elektroonilise side valdkonna puhul raske mõista, miks on selles valdkonnas vaja uut õigusaktide kogumit (aruande punkt 48) ning mis on selle eesmärgid, kui punkti 44 kohaselt aitab praegu kehtiv õigusraamistik muuta sideturgu järjest konkurentsivõimelisemaks.

2.4 Ka infotehnoloogia valdkonnas ei öelda aruandes midagi eesmärkide või võetavate meetmete kohta. Viidatakse ainult eelmistel aastatel käivitatud kohtuasjadele, ent ei räägita midagi

eeskirjade ja tegevussuuniste kehtestamisest või meetmetest, mida komisjon kavatseb rakendada.

2.5 Sellega seoses tuleks käsitleda ka uut olukorda Internetis, kus toimub intensiivne kaubandustegevus, ent kehtivad vaid algelised reeglid, mis annavad lõputuid võimalusi konkurentsivastaseks tegevuseks, mille vastu tegelikult puudub tarbijakaitse. Seega vajab Internetikaubandus kiiresti reguleerimist.

2.6 Transpordi valdkonnas tasub positiivsena esile tõsta põhilikult käsitletud meetmeid eri transpordisektorites: maantee- ja raudteevõrkudes (nii kauba- kui ka reisijate vedu) ning mere- ja lennutranspordis.

2.7 Postiteenuste osas puudub selgus läbirääkimiste suhtes, mida peetakse komisjoni ettepaneku üle avada ELi postiteenuste turg täielikult konkurentsile.

2.8 Aruandes esitatud Euroopa konkurentsivõrgustiku ja liikmesriikide konkurentsiasutuste tegevuse kirjeldus on selge ja üksikasjalik. Komitee toob esile ka selle, et Euroopa konkurentsivõrgustiku liikmete koostöö on tugevnenud. Samuti tuleb positiivsena ära märkida komisjoni jõupingutused 2007. aastal osaleda **rahvusvahelises tegevuses ja institutsioonidevahelises koostöös**.

2.9 Laienemisprotsessi raames on jätkatud jõupingutusi konkurentsieeskirjade rakendamiseks kandidaatriikides ning tööd on alustatud sellega, et neil riikidel palutakse esitada usaldusväärsed tõendid asjaomaste eeskirjade vastuvõtmise kohta.

3. Konkurentsipoliitika meetmete uus põlvkond ja praeguses majandusolukorras lahendust vajavad probleemid

3.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et peab kasutama võimalust käsitleda konkurentsipoliitikat uuest vaatenurgast, mis ei oleks piiratud komisjoni poolt aastaaruandesse valitud valdkondade hindamise ja kommenteerimisega. Komitee peaks kaugemale minema ja pakkuma välja valdkonnad, mida konkurentsipoliitika meetmete uus põlvkond peaks hõlmama.

Järelikut:

3.1.1 Esmalt on oluline, et arvestades tänapäeva maailma ebakindlust, mida on näha majanduse globaliseerumise arengutest ja globaliseerumisprotsessi kiirenemisest saadud õppetundidest, peab konkurentsipoliitika meetmete uus põlvkond olema tihedalt seotud Euroopa ühise väliskaubanduspoliitika uute kontseptsioonide ja prioriteetidega.

3.1.1.1 Euroopa ühine väliskaubanduspoliitika peab tagama, et kolmandad riigid ei kasuta kunstlikult ära Euroopa vabakaubandust sel teel, et rikuvad rahvusvahelisi kaubanduseeskirju ja ILO põhikonventsioone ametiühingute õiguste kohta, sh laste tööjõu kasutamine ja ebainimlikud töötingimused, või esmase keskkonnakaitse, asutamisevabaduse ja ettevõtete ühenduste eeskirju, mille rikkumine võib viia sotsiaalse või keskkonnavalase dumpinguni. Euroopa Liit peaks ka ulatuslikult jõustama WTO eeskirju valitsuste eksporditoetuste ja valitsuste muude poliitika-meetmete vastu, mis moonutavad konkurentsi ja takistavad ELi ettevõtete juurdepääsu turule, eelkõige mis puudutab rahandus- ja vahetuskursipoliitika eeskirju, mille ainuke eesmärk on alandada ekspordihindu või hoida need kunstlikult madalad jms.

3.1.1.2 Euroopa peaks jätkama tööd võrdsete tegutsemistingimuste loomisel rahvusvahelise kaubanduse valdkonnas ning tugevdama WTO volitusi võtta meetmeid valitsuste toetuste ning sotsiaalse ja keskkonnavalase dumpingu vastu, millega rikutakse rahvusvahelisi lepinguid. Euroopa organiseeritud kodanikuühiskond nõuab ka seda, et Euroopa Komisjon jõustaks alati täielikult WTO, ILO ja teiste organisatsioonide raames sõlmitud rahvusvahelistest lepingutest tulenevad üksikute ettevõtete ja töötajate õigused ning kaubanduspoliitika. Eelkõige ei tohiks lubada üksikute ettevõtete või töötajate õiguste ignoreerimist või osalist järgimist üldistel välispoliitilistel kaalutlustel või üksikute ettevõtete või liikmesriikide erihuvide tõttu. Eesmärk ei ole teistele riikidele ja ühiskondadele peale suruda Euroopa mudelit ja eeskirju, vaid nõuda tavade suhtes miinimumtasest, et mitte mõjutada kunstlikult turutingimusi.

3.1.1.3 Ei ole mõistlik ega õigustatud, et Euroopa püüab kehtestada eeskirju, mida Euroopa majandusosalised peavad täitma konkurentsi ja turu tasakaalu tagamiseks, ignoreerides samas sageli ebaõiglast konkurentsi, mida imporditakse iga

päev mujalt maailmast. Ainult tõeline side konkurentsipoliitika ja ühise õiglase väliskaubanduspoliitika vahel ning selged ja julged seisukohad WTOs võivad taastada tasakaalu praeguses olukorras.

3.1.2 Teiseks tuleb hakata tegelema konkurentsipoliitika teatud sisemise tasakaalutusega, mis tekitab konkurentsimoounutusi. Selleks tuleb analüüsida turuosalejate eri omadustest tulevat mõju ning kehtestada eeskirjad, milles arvestatakse seda, et väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete võime suurte ettevõtete konkureerida on paratamatult piiratud. Samamoodi on kaugemates piirkondades asuvad ettevõtted ebasoodsas olukorras võrreldes suurte tarbimiskeskuste juures asuvate ettevõtete. Seetõttu peaksid Euroopa majandus-, sotsiaal- ja territoriaalpoliitika olema tulevikus tihedalt seotud konkurentsipoliitikaga, mis peaks üha enam arvestama turgusid mõjutavaid eri tegureid.

3.2 Majanduslik olukord, mille valguses hinnatakse komisjoni 2007. aastal tehtud tööd, eeldab komiteelt teatud praktiliste küsimuste esitamist. Kuna küsimused on aktuaalsed ja väga olulised, peaksid Euroopa poliitilised otsustajad neile tähelepanu pöörama, sest need näitavad, et praegused vahendid on ettevõtete ja üldsuse probleemide lahendamiseks ebapiisavad.

3.2.1 Sõltumata sellest, kui kiiduväärne on eesmärk kaitsta majandust tervikuna ja mitte soosida teiste arvelt teatud ettevõteteid ja/või sektoreid, tuleb küsida, kas võib lubada liikmesriikidel sekkuda ja aidata teatud majandusosalejaid (ja kaudselt nende aktsionäre, töötajaid, võlausaldajaid ja tarnijaid) kõigi teiste arvelt olukorras, kus eeskirju mittetäitvad ettevõtted saavad kasu ja eeskirju täitvad ettevõtted peavad kannatama? Millised oleksid tagajärjed, kui sellise majandusosalejate ebaõiglase kohtlemise uue lainega tekitatakse konkurentsimoounutus?

3.2.2 Kuigi komitee rõhutab, et Euroopa Liidu tegevust tervikuna suunav tugev ja sidus konkurentsipoliitika on hädavajalik ja oluline, mõistab ja nõustub komitee, et sellistes eritingimustes nagu praegu, võib olla vajalik rakendada erakordseid meetmeid, mis võivad viia konkurentsimoounutusteni. Samas peab komisjon neid plaanitud ja heaks kiidetud konkurentsimoounutusi pidevalt ja hoolikalt jälgima ning korrigeerima niipea, kui majanduslik olukord normaliseerub.

3.2.3 Et konkurentsimoonutusi mitte üheski sektoris lubada, võib majandusarengu edendamise parim vahend, mis ei põhjustaks õigustamatut diskrimineerimist, olla võimalus lubada valitsustel pakkuda maksu- ja/või finantsstiimuleid, mida igaüks saab läbipaistvalt hinnata (juhul kui nad vastavad teatud objektiivsetele kriteeriumidele).

3.2.4 Milliseid meetmeid võtsid konkurentsiasutused eri tasanditel, et tagada süsteemi nõuetekohane toimimine tarbijakütuste ja põhitoiduainete hiljutise hinnakriisi ajal? Antud

olukorras oli toormaterjalide kõrgematel kuludel lõpphinnale vahetu ja otsene mõju, samas kui alanenud kuludel sellist mõju ei olnud, tekitades üldmulje, et põhiosalejad on sõlminud hindade määramisel kokkuleppeid.

3.2.5 Seega on tulnud aeg, mil komisjon peaks võtma vastu laiema ja vähem range lähenemisviisi konkurentsipoliitikale. Nii kutsub komitee komisjoni üles kaaluma seda küsimust ning töötama välja uued eesmärgid selles Euroopa integratsiooni jaoks äärmiselt olulises valdkonnas.

Brüssel, 25. märts 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Roheline raamat – Autoriõigus teadmistepõhises majanduses”

KOM(2008) 466 lõplik

(2009/C 228/08)

16. juulil 2008. aastal otsustas komisjon vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Roheline raamat – Autoriõigus teadmistepõhises majanduses”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 11. märtsil 2009. Raportöör oli Daniel RETUREAU.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 452. istungjärgul 24.–25. märtsil 2009 (24. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 173, vastu hääletas 6, erapooletuks jäi 2 liiget.

1. Sissejuhatus

1.1 Käesoleva rohelise raamatu eesmärk on edendada arutelu teemal, kuidas oleks siduskeskkonnas kõige parem teaduslikel ja hariduslikel eesmärkidel teadmisi levitada ning püüda pakkuda vastuseid teatud küsimustele, mis on seotud autoriõiguse rolliga teadmistepõhises ühiskonnas.

1.2 Autoriõiguse all mõistetakse otseselt autori õigusi ja sellega kaasnevaid õigusi ja see mõiste asendas tavapärase „kirjandus- ja kunstiomandi” ⁽¹⁾ mõiste. Autoriõiguse kaitse jaguneb mitme konventsiooni ja rahvusvahelise organisatsiooni vahel, eelkõige WIPO ⁽²⁾ hallatav Berni konventsioon ja Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) raames sõlmitud intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide nn TRIPS-leping.

1.3 Kahest osast koosnevas rohelises raamatus käsitletakse üldisi küsimusi, mis puudutavad erandeid autoriõiguste ja sellega seotud valdajate õiguste ainuõigustesse. Teises osas puudutatakse konkreetseid küsimusi, mis on seotud teadmiste levitamise jaoks kõige asjakohasemate erandite ja piirangutega, ning seda, kas neid erandeid peaks digitaalajastul kohandama.

1.4 TRIPS-lepingus ette nähtud autoriõiguse erandeid ja piiranguid tõlgendatakse rangelt.

1.5 Euroopa ühtset turgu käsitlevas teatises ⁽³⁾ rõhutas komisjon vajadust edendada teadmiste ja uuenduste vaba liik-

umist. Komitee toetab seda seisukohta täielikult ja leiab, et see on vajalik Lissaboni strateegia edasiseks arendamiseks.

1.6 Autoriõigust ja sellega kaasnevaid õigusi käsitletakse üheksas direktiivis ⁽⁴⁾. Tarkvara autorid on samastatud kirjandus- ja kunstiteoste autoritega, kuid nii objektiivse õiguse kui ka kohtupraktika seisukohalt on nende õigused „tavapäraste” autoriõigustega võrreldes piiratumad.

2. Üldised märkused

2.1 Autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamist infoühiskonnas käsitleva direktiivi üldpõhimõtte on tagada autoritele maksimaalne kaitse. Kõnealune direktiiv peaks komisjoni arvates jääma täies ulatuses kohaldatavaks ka digitaalajastul, mida iseloomustab kirjandus- ja kunstiteoste ning tehniliste ja teaduspublikatsioonide ja tarkvaraga seotud teoste digiteerimine ja kohene edastamine. Samal ajal leiavad nende õiguste valdajad, et nad saavad oma teoste siduskeskkonnas kasutamisest vaid minimaalset tulu.

2.2 Ühenduses kehtivate erandite nimistusse kuulub praegu üks kohustuslik ja kaksikümmend valikulist erandit. Liikmesriigid võivad seega vabalt otsustada, kas kohaldada valikulisi erandeid või mitte. See asjaolu on komitee arvates oluline takistus digitaalajastu jätkuvalt arenevaid tehnilisi vahendeid kasutavas teadmistepõhises majanduskeskkonnas põhjendatud erandite tegelikule ühtlustamisele. Samas, kuivõrd tegemist on ammenitava looteluga, ei võimalda see liikmesriikidel lisada täiendavaid erandeid. Liiatigi piirab WTO ja WIPO väljatöötatud „kolmeastmelise testi” kohaldamine neid piiranguid kolme tingimusega – neid rakendatakse üksnes teatud erijuhtudel (näiteks pimedate kasutajate korral), nende rakendamine ei tohi piirata teoste tavapärast kasutamist või põhjendamatult kahjustada õiguste valdajate õiguspäraseid huvisid.

⁽¹⁾ Seoses laienemisega uutele intellektuaalse loomingu valdkondadele ja objektidele.

⁽²⁾ Ülemaailmne Intellektuaalomandi Organisatsioon.

⁽³⁾ KOM(2007) 724 lõplik, 20.11.2007 – xx21xx. sajandi Euroopa ühtne turg.

⁽⁴⁾ Mõned direktiivid puudutavad ad hoc õigusi, nagu näiteks andmebaaside ja elektroonikalülituste autoriõigused.

2.3 Komitee on seisukohal, et need sätted toetavad teatavat ühtlustamisviisi. Samas tekib olukorras, kus on kehtestatud maksimaalselt suur valikuline nimekiri ja säilib võimalus vajadusel piirata kohaldatavate erandite ulatust, mitmeid märksa tõsisemaid probleeme erandite rakendamisel ja nende kontrollimisel siduskeskkonnas levitamisel (eelkõige satelliidi kaudu).

2.4 Nimekirja suhtes tuleks rakendada kategoorilisemat lähenemist, pidades silmas teadmispõhise ühiskonna eesmarke ja kõikide diskrimineerimise vormide vastase võitluse eesmarke, sest ühtlustamise märki ei ole saavutatud ja endiselt kehtib liiga palju erandeid.

2.5 Majandushuvid on eeskätt seotud pigem meelelahutusega, teatud kultuurivormide või mängudega kui teadmistega selle sõna otseses tähenduses. Kuid erinevate sisukategooriate vahele ei tohiks sellegipoolest tõmmata liialt selgepiirist eraldusjoont, välja arvatud muidugi pornograafilise või noori ohustava sisuga teoste puhul.

2.6 Erandid peaksid kehtima mis tahes puude korral, mis piirab interneti multimeediasisu kasutamist, kõikide haridustasemetel, kaasa arvatud elukestev õpe ja eakate ülikoolid, avalikele raamatukogudele ja multimeediakogudele, ülikoolidele, pikaajaliselt haiglas või taastusravil viibijatele, kinnipeetavatele, teadusuuringute läbivijatele nii avalikus kui ka erasektoris vastavalt erialaraamatukogude ja dokumentatsioonikeskuste suhtes kehtestatud erikorraldusele. Eranditest kasusaajatel peab olema võimalus vaidlustada olukord, kus neile juurdepääsu ei võimaldata või seda ülemääraselt takistatakse. Samas peaks erandite ulatuse laiendamise kaasnema täiendavad hüvitamisemeetmed vähemalt autoriõiguste esmastele omanikele⁽¹⁾, samalaadsetel hüvitistega isiklikeks vajadusteks koopiategemise eest.

2.7 Võimalikke hüvitisi peaksid koguma volitatud kollektiivse esindamise organisatsioonid, kes tegelevad nende hüvitiste kogumise ja jaotamisega vastavalt jaotusskeemidele, mida võib kohandada kehtivatele kohustuslike erandite liikidele.

2.8 Alustada tuleks konsultatsioonide ja läbirääkimistega erinevate sidusrühmade esindajate vahel, kes on kaasatud protsessi alates teoste tootmisest kuni kasutamiseni. Siiski leiab komitee, et kui komisjon võiks esimeses etapis koostada suunised, tuleks seejärel kehtestada ühenduse minimaalse ulatu-

sega „tüüplitsentsid“, mida võib riiklikul tasandil asjaomaste huvirühmade vahel kohandada.

2.9 Avalike ja teadusraamatukogude ning dokumentatsiooni- ja uurimiskeskuste vahendustegevus ning kollektiivse esindamise organisatsioonide kontrollitegevus vastavad komitee arvates piisavalt TRIPS-lepingus võib-olla liiga rangelt sätestatud või liialt kitsalt tõlgendatud kriteeriumidele, mis ei võta arvesse ei teadmispõhise ühiskonna vajadusi ega interneti kasutamise laienemist, eeskätt hariduse ja koolituste valdkonnas ning teadlaste ja uurijate koostöös.

2.10 Mitmed haridus-, teadus- või tehnikavaldkondadesse kuuluvad teosed on juba praegu internetis kättesaadavad nn *light* litsentside alusel, nagu GPL⁽²⁾ või *creative common* litsents kirjandus- ja kunstiteoste puhul. Selliste litsentside ja teadmispõhise ühiskonna⁽³⁾ jaoks vajaliku sisu loomist tuleks pakku-miskutsete abil igati julgustada, samuti tuleks toetada asutusi, kes toodavad teaduslikku ja tehnilist sisu ning tarkvara selliste litsentside rakendamise kaudu⁽⁴⁾.

3. Erandid: konkreetsed probleemid

3.1 Erilist tähelepanu pööratakse rohelises raamatus eranditele, mis võimaldavad suuremal määral toetada teadmiste levitamist, näiteks eranditele, mida kohaldatakse raamatukogude ja arhiivide suhtes, erandile, mis on seotud teoste levitamise õigusega haridus- ja teaduseesmärkidel, erandile, mida kohaldatakse puudega inimeste suhtes ning võimalikule kasutaja loodud sisu erandile.

3.2 Ühenduse digitaalraamatukogu algatuse Europeana põhjal on selge, et raamatukogudes ja arhiivides hoitavate teoste digiteerimine mõnikord unikaalsete originaaldokumentide säilitamise ja alalhoidmise ning siduskeskkonnas edastamise eesmärgil on kiiresti edasiarenev valdkond.

3.3 Teoste digiteerimise ja edastamise ulatus ja tingimused on riikide lõikes väga erinevad ning komitee arvates tihtipeale liiga piiravad. Direktiivis nähakse ette vaid üks reprodutseerimisõiguse erand: konsulteerimine konkreetsetel uurimiseesmärkidel ja mittekommertseesmärkidel toimuv ajalisel piiratud säilitamine. Rangelt on ette nähtud kolmeastmeline test, mida võiks paindlikumaks muuta, eriti kui autorid saaksid kasvõi kindla-summalist hüvitist.

⁽²⁾ Üldine avalik litsents, mis puudutab eeskätt vaba tarkvara.

⁽³⁾ Vt komitee arvamus teemal „Koostöö ja teadmussihire“, CESE 330/2009.

⁽⁴⁾ Mitmed eraõiguslikud suurettevõtted toetavad aktiivselt eri- või vaba-litsentside alusel levitatava toodangu rahastamist, nähes selles tulusat innovatsiooni allikat.

⁽¹⁾ Autorid, kes on teose ise või kolmanda osapoole kaudu loonud või tootnud.

3.4 Erandi kohaldamist võimaldavateks olukordadeks peaks esmalt olema vajadus ohustatute või haruldaste teoste kaitsmiseks ja teoste lülitamine põhikoolide ja gümnaasiumide õpilaste ja ülikoolide üliõpilaste kohustuslike teoste hulka, seejuures võib põhihariduse ja täiendkoolituse kuulutada riiklikku huvi pakkuvaks valdkonnaks. Peaks olema võimalik piirata failivormingute valikut sellistega, mis põhinevad ISO tunnustatud rahvusvahelisel standardil ja mis on ristasutatavad enamuse avatud või omandiõiguse alusel kasutatavate vormingutega ⁽¹⁾.

3.5 Koopiate arv peaks olema kindlaks määratud vastavalt volitatud kasutajate arvule ja põhinema määratletud säilitamisvajadusel ⁽²⁾.

3.6 Eraldi küsimusi tõstatab siduskeskkonnas kättesaadavaks tegemine, mille jaoks on vaja täiendavaid tagatise, et juurdepääsu saanud isikud ei levitaks teoseid edasi. Mõned neist maksavad litsentsi- ja teenustasusid ⁽³⁾.

3.7 Tuleks kaaluda direktiivi muutmist, et võimaldada siduskeskkonnas teoste laenutamist teadusuuringuteks ja õpinguteks juriidiliselt ja tehniliselt täpselt määratletud tingimustel. Raken-datav menetlus ja kohustus täielikult mõista erilitsentsi nõudeid ja siduskeskkonnas toimuva laenutuse tingimusi peaksid edendada autoriõigusest kinnipidamist eelkõige noorte seas. Komitee on alati esile tõstnud intellektuaalomandi austamisele suunatud haridust, mis on teadmispõhise majanduse eetika oluline koostisosa.

4. Omanikuta teosed

4.1 Omanikuta teosed on oluline loovuse allikas.

4.2 Komitee leiab, et rohelises raamatus esitatakse olulisi küsimusi ning tehakse positiivseid ja konkreetseid ettepanekuid. Pärast piisavalt põhjalikke uuringuid võiks omanikuta teoste nimekirju perioodiliselt avaldada. Kui õiguste valdaja ei teavita endast kindlaksmääratud aja jooksul, ei jää teos üldomandisse, vaid selle suhtes kohaldataks asjakohast autoriõigusega samalaadset kaitsesüsteemi, kuivõrd õiguspärane autoriõiguse valdaja võib selguda hiljem. Litsentsisüsteemi valikul võib eeskujuks olla näiteks Taani või Ungari kogemus, samas on komitee arvates täiesti mõeldav ja eelistatav Euroopa tüüplitsentsi kasutuselvõtmine.

4.3 Komitee on seisukohal, et omanikuta teoste jaoks ei ole vaja eraldi direktiivi. Selliste teoste haldamise näol ei ole tege-

mist autoriõiguse uute eranditega, vaid litsentsihaldamise erikordadega autoriõiguse õiguslikus raamistikus. Olemasolevasse direktiivi uue peatüki lisamine oleks komitee arvates asjakohane meede

4.4 Komisjon võiks avaldada ja perioodiliselt ajakohastada omanikuta teoste õigusi haldavate asutuste loendeid ja süsteem tuleks läbi vaadata pärast viie- või kümneaastast katseaega, millega peaks kaasnema vastava aruande ja statistiliste andmete avaldamine.

5. Puudega inimeste huvides kehtestatud erand

5.1 Komitee sooviks, et lähenemisviisi puudele ja teoste kättesaadavusele ei oleks nii piirav, nagu see mitmes Euroopa riigis hetkel on, sest lisaks erinevate puudega inimeste raskustele teoste hankimisel, on ka nende sissetulekud tihtipeale tagasihoidlikud. See on vaieldamatu ja sotsiaalselt vastuvõetamatu majanduslik takistus juurdepääsul teabele, haridusele ja kultuurile.

5.2 Puudega inimeste ühingute kaasamine peaks võimaldama ümber sõnastada erinevate puuetega seotud erandid. Need ühingud võivad osaleda ka spetsiaalsete arvutiterminalide haldamises ning vajadusel võimaldada puudega inimestele vastava eriharidusega personali abi. Sellist abi rahastatakse eraannetustest ning ühingutele antavast riiklikest toetustest. Puudega inimeste ühingud võivad samadel tingimustel või koostöös volitatud raamatukogude ja muuseumidega pidada autorite esindajatega läbirääkimisi teoste kasutustingimuste üle, mis loovad tagatise piraatluse vastu. Komitee leiab, et erandit tuleks laiendada ka andmebaasidele, vastasel juhul jääb juurdepääs sellistele teatmeteostele nagu entsüklopeediad ja sõnaraamatud piiratuks. „Andmebaaside direktiiv” tuleks seega läbi vaadata, pidades silmas lisaks ülalmainitud hariduse ja teadmiste omandamisele ka puudega inimeste juurdepääsu küsimust.

5.3 Puudega inimeste ühingute osalemine peaks hõlmama ka kasutuslitsentsi järgimist puudutavat haridust. Ka siin tuleb kasutajaid veenda selles, et autoriõiguse austamine on autori loometegevuse jätkumise üheks peamiseks eelduseks. Samas tundub ebaõiglasena jätta nii litsentsi kui ka spetsiaalsete arvutiterminalidega seotud kulu ainuüksi puudega inimeste kanda. Vajalik on erand kõikide selliste puuete puhul, millega kaasnevad piirangud teoste juurdepääsul. Vastavad kulud peaksid kandma riigiasutused, kelle ülesanne on teha teosed, sealhulgas andmebaasid ja tarkvara, puudega inimestele kättesaadavaks. Andmebaasidega seotud õigusakte tuleks vastavalt kohandada ⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Iga fail peaks olema varustatud „vesimärkiga”, mis suunab kohustusliku litsentsi märkusele, kus on esitatud litsentsi kasutamise piirangud.

⁽²⁾ Näiteks üks koopia kohapeal, teine koopia samalaadses asutuses (vastastikuse säilituskokkuleppe alusel) ja kolmas digitaalse hoidla serveris.

⁽³⁾ Näiteks dokumendivalimite koostamine uurijate jaoks teatud valdkondades ning laboratooriumide ja muude asutuste vajadusteks.

⁽⁴⁾ Need õigusaktid peaksid hõlmama nii algupäraseid andmebaase kui ka „sui generis” andmebaase (sõnastikud, entsüklopeediad...).

5.4 Seetõttu tekib peamistel avalikel raamatukogudel ja tähtsamatel muuseumidel kohustus võimaldada juurdepääs teostele konkreetsele puudele vastavate erivahendite abil, mille rahastamine toimub kultuuriküsimusi haldava riikliku või piirkondliku asutuse eelarvest. Selline poliitika vastaks kohustusele tagada kõigi kodanike võrdõiguslikkus ja võidelda igasuguse diskrimineerimise vastu.

5.5 Direktiivis ette nähtud haridus- ja teadusküsimustega seotud erandit rakendatakse liiga piiravalt. Selle kohaldamist tuleks laiendada WTO testi piires, lisades dokumendile teabe allika ja autori kohta, samuti selle kasutuspiirangud ja ebaseadusliku kopeerimise keelu.

5.6 Haridus- ja teaduseesmärkidel siduskeskkonnas laenatavate teoste suhtes tuleks kehtestada kohustusliku litsentsi süsteem, mille aluseks oleks laenavate asutuste ja volitatud hüvitise kogumisasutuste vaheline tüüpleping.

5.7 Erand peaks hõlmama nii haridusvaldkonnas tegutsevate pädevate inimeste poolt valitud teoste osi kui ka tervikteoseid – rakendatav kriteerium peaks sõltuma hariduslikest kaalutlustest. Selline lähenemisviis tugevdaks õiguskindlust, piiramata samas reprodutseerimisõigust. Ühtlustamise tõhustamine võimaldab üleeuroopalises haridusraamistikus vältida olukorda, kus ühes liikmesriigis õiguspärane tegevus loetakse teises liikmesriigis piraatluseks.

5.8 Kaugõpe eeldab, et eelkõige üliõpilased, aga ka kolmandates riikides viibivad Euroopa kodanikud saavad koopiaid (õppekomplekte) kasutada oma kodus.

6. Kasutaja poolt loodud sisu

6.1 See küsimus on muutunud üha aktuaalsemaks Web 2.0 kontekstis ⁽¹⁾. Autoriõigust või mõnda muud esmase autori välja

pakutud litsentsi on võimalik muuta või edasi areneda selliselt, et seda ei käsitleta piraatlusena.

6.2 Kõige lihtsam oleks selliste algatuste puhul, mille hulka kuuluvad ka kasutajate osalust hõlmavad entsüklopeediad, määrata kindlaks asjakohase litsentsi tüüp, nagu *creative commons*'i või Wikipedia tüüpi litsentsid. Sellisel juhul vastutab „esmane” autor jälgib esialgsele sisule täienduste tegemist või muutmist, tagades samas ideede paljususe.

6.3 Ka selle konkreetse näite puhul on näha, et Internet muudab autoriõiguse kohaldamise keeruliseks.

6.4 Internetis levitatavate teoste autorite tasustamine on tihti peale vähem seotud otseselt litsentside eest makstavate summade kui kaudsete tuludega, mis on saadud pigem näiteks reklaamist kui tellimistasudest. Kuigi ka tellimine on suurenemas, eeldab interneti „ärimudel” levitamise valdkonnas ebatraditsiooniliste lahenduste leidmist, mis on seotud digiteerimise ja digitaalse edastusega. Seega oleme me endiselt üleminekuetapis uute tasustamismeetodite ⁽²⁾ otsinguil, kuna digiteeritud teoste loomise ja edastamisega seotud kulud ei ole võrreldavad materiaalsete kandjate müügiga, mis on palju suuremad.

6.5 Tuleb leida tasakaal uute levitamisviiside, reprodutseerimistehnike, teadmispõhise ühiskonna vajaduste ja autoriõiguste vahel. Tasakaalu ei saa saavutada üksnes teatud piiravate meetmete massilise kasutamisega, mis on peaaesjalikult suunatud teatud vanuseklassile, keda seostatakse järjest enam kuritegevusega. Samuti puuduvad asjakohased õigusaktid ega otsita uusi võimalusi autorite tasustamiseks. Kuna tehnoloogia areng on tähtis ja kiire, on oluline kehtivaid piire laiendada.

Brüssel, 24. märts 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽¹⁾ Web 2.0 all mõeldakse liideseid, mis võimaldavad interneti kasutajatel reageerida nii lehekülgede sisule kui ka omavahel suhelda. Web 2.0 on seega kollektiivne ja interaktiivne veebileht.

⁽²⁾ Nagu Google'i ja hilisemad Microsofti algatused.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Teadusuuringute ühine kavandamine: Koostöö ühiste probleemide tõhusamaks lahendamiseks”

KOM(2008) 468 lõplik

(2009/C 228/09)

15. juulil 2008 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Teadusuuringute ühine kavandamine: Koostöö ühiste probleemide tõhusamaks lahendamiseks”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 11. märtsil 2009. (raportöör oli Josef ZBOŘIL).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 452. istungjärgul 24.-25. märtsil 2009 (25. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 104, erapooletuks jäi 3.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee väljendab teatise üle heameelt ja märgib, et pakutav teadus- ja arendustegevuse piiriülese strateegilise juhtimise kontseptsioon on äärmiselt oluline ja pakiline, eriti selleks, et oleks võimalik kiirendada edusamme teadus- ja arendustegevuse olulisemates valdkondades. Euroopa strateegilise kavaga töötatakse parimate tavade alusel välja funktsionaalne süsteem.

1.2 See nõuab liikmesriikide juhitava protsessi elluviimist eesmärgiga tihendada nende koostööd teadus- ja arendustegevuse valdkonnas, et tulla paremini toime selliste oluliste ühiskondlike väljakutsetega Euroopas või maailmas, kus riiklikel teadusasutustel on tähtis roll. Seoses sellega tervitab ja toetab komitee ka konkurentsivõime nõukogu 2. detsembri 2008. aasta järeldusi⁽¹⁾ selles küsimuses ja nõustub neis esitatud väidetega.

1.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on veendunud vajaduses luua ELi poliitiliste prioriteetide alusel strateegilised põhiraamistikud. Ettepanekus esitatud lähenemisviisi rakendamine nõuab eelkõige suurt poliitilist tahet.

1.4 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee märgib, et „ülalt alla” lähenemisviisile ei tohi omistada liiga suurt kaalu. Ta leiab, et hädavajalik on rakendada ennekõike „alt üles” põhimõtet, mis oleks kooskõlas asjaosaliste strateegiliste huvidega ja võimalus-

tega jagada omavahel parimaid teadus- ja arendustegevuse alaseid ressursse.

1.5 Komitee rõhutab lisaks, et selline kooskõlastamine ei ole lihtne, eriti teatud riikide erihuvide pärast ja poliitilise tahte puudumise tõttu mitte ainult teadmiste, vaid ka teadus- ja arendustegevuse alaste ressursside jagamise osas.

1.6 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab täielikult mõtet, et suurte majanduslike rivaalidega konkureerides tuleb võimalikult kiiresti suurendada rahalisi vahendeid ja inimressurssi. See ei tohi siiski mingil juhul ohustada teaduskoostööd, millesse need riigid ja nende teadusorganisatsioonid on kaasatud⁽²⁾.

1.7 Samas tõdeb komitee, et piiriülese teadus- ja arendustegevuse ühise kavandamise rakendamine kujuneb erakordselt raskeks, arvestades, et selleks on vaja uut, avatumat ja koostööalimat mõtteviisi⁽³⁾, ning et mõtteviisi selline muutmine ei ole kerge.

1.8 Tunnustades ja hinnates laia valikut juba olemasolevaid piiriülese koostöö algatusi ja ühisprojekte ning nende suurepäraseid tulemusi, soovib komitee kasutada seesugustest programmidest saadud asjakohased kogemused ära strateegilise kavandamise kontseptsioonis. Teadusuuringute ühise kavandamise protsessis tuleks õppida ka ebaõnnestumistest.

⁽¹⁾ Euroopa Liidu Nõukogu 3. detsembril 2008 (16.12) 16775/08, RECH 411; COMPET 551; ANNEX.

⁽²⁾ Vt eriti arvamust INT/461; CESE 1021/2009, 11.6.2009 (ELTs veel avaldamata).

⁽³⁾ Vt eriti arvamust INT/448, CESE 330/2009, 26.2.2009 (ELTs veel avaldamata).

1.9 Saadud teadusliku teadmise tõhusamaks ja kiiremaks rakendamiseks on vaja erasektori piisavat kaasamist kogu protsessi. Komitee märgib lisaks, et erasektori osalusega kaasneb raskusi, eriti tulemuste kasutamise, intellektuaalomandi jm küsimuses⁽¹⁾.

1.10 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et selle ühenduse jaoks hädavajaliku tegevuse jaoks on vaja kehtestada ja luua kvaliteetne tegevusraamistik, mis julgustaks eri liikmesriike osalema, eriti oma teadus- ja arendustegevuse alaseid ressursse omavahel jagades, et toetada ja innustada vajalikku „alt üles” lähenemisviisi, samuti vajalikke rahastamisvahendeid. Võimalike takistuste kõrvaldamiseks on tingimata vaja võimaldada vahendite piisavat liikuvust ja luua toetav raamistik.

1.11 Selle tegevusraamistiku loomisel ei ole vaja arvesse võtta mitte üksnes tegureid, millel võib olla vastastikku täiendavat kasulikku mõju, vaid analüüsida üksikasjalikult ka ohte, mis ähvardavad teadusuuringute üleeuroopalise ühise kavandamise ideed.

1.12 Vastavalt sellele on komitee juba toetanud Euroopa teadusuuringute infrastruktuuri⁽²⁾ loomist, millega kinnitatakse ühise programmitöö üldisi eesmärgi ja mis aitavad suurendada Euroopa lisaväärtust. Nüüd kutsub komitee antud teema kiireloomulisust rõhutades liikmesriike üles vastama komisjoni algatusele viivitamatult.

1.13 Komitee tervitab kõrgetasemelise ühise kavandamise rühma moodustamist, et määrata kindlaks ühise kavandamise teemad, mis valitakse pärast laiaulatuslikku avalikku konsulteerimist erinevate piirkondlike, riiklike ja Euroopa teadusringkondadega ning vajaduse korral ka erasektoriga. Komisjoni ettepaneku esitamise järel peaks nõukogu nende tegevuste tulemusena saama ühise kavandamise algatuse vastu võtta hiljemalt 2010. aastal.

2. Sissejuhatus ja komisjoni dokumendi tutvustus

2.1 Euroopa peab investeerima teadustöösse rohkem ja samas tegema seda ka tulemuslikumalt, kui soovitakse saavutada väljakuulutatud eesmärk: tasakaalustatud ja jätkusuutlik areng:

⁽¹⁾ Vt eriti arvamust INT/448, CESE 330/2009, 26.2.2009 (ELTs veel avaldamata).

⁽²⁾ Arvamus INT/450 – CESE 40/2009 - 2008/0148 (CNS), 15.1.2009 (ELTs veel avaldamata).

Seda vajadust tunnistati ka Lissaboni strateegias, mille kõige pakilisemaks eesmärgiks on seatud üleminek teadusel, tehnoloogial ja innovatsioonil põhinevale teadmistepõhisele ühiskonnale ning millega kutsutakse üles teadustöösse rohkem ja paremini investeerima.

2.2 Ühine programmitöö on uus algatus, mille puhul on tegemist muutusega Euroopa teaduskoostöös. See on vabatahtlik protsess, millega on võimalik selgete põhimõtete ning läbiipaistva ja kõrgetasemelise juhtimise abil elustada liikmesriikidevahelist partnerlust. Programmitööga püütakse tõhustada liikmesriikides strateegilistes valdkondades tehtavate teadusuuringute riiklikku rahastamist ja suurendada selle mõju. Ühine programmitöö on eelkõige suunatud avalikele uurimisprogrammidele, mis tähendab koostööd avalikus sektoris. Sellegipoolest tuleks ettevõtete ja muude sidusrühmade seisukohad ühise programmitöö konkreetsete algatuste kohta ära kuulata ning nad peaksid osalema kõnealuste algatuste rakendamises.

2.3 Käsitlevat teatis on vastuseks sidusrühmade nõudmisele luua vabatahtlik „alt üles” lähenemisviis, mida juhitakse strateegiliselt Euroopa tasandil, ning reageering sidusrühmade vastuseisule kõiki olukordi ühetaoliselt käsitlevale meetodile.

2.4 Uuritav teatis on üks viiest algatusest, mida komisjon on 2008. aastal kavandanud jätkuna rohelisele raamatule „Euroopa teadusruum: uued perspektiivid”⁽³⁾ Eelkõige on see seotud uurimisprogrammide ja prioriteetide optimeerimisega ning arvestades tõkete kõrvaldamist teadmiste vabalt liikumiselt, on tegemist edasiminekuks nn viienda vabaduse loomisega.

2.5 Praegu investeerib EL teadustöösse ikka veel vähem kui tema põhipartnerid ning kulutused teadus- ja arendustegevusele nii avalikus kui ka erasektoris on viimase kümnendi jooksul üldjoontes samaks jäänud. Euroopal tuleb lisaks kulutuste kiirele ja olulisele suurendamisele leida ka uusi ja innovatiivsemaid võimalusi, kuidas teadus- ja arendustegevuse nappe vahendeid tõhusamalt ja tulemuslikumalt kasutada. Peale selle peaks Euroopa ka tugevdama oma suutlikkust muuta teadusuuringute tulemused ühiskondlikuks ja majanduslikuks kasuks.

⁽³⁾ Lisaks käesolevale teatisele on komisjon sel aastal vastu võtnud järgmised dokumendid:

— soovitus intellektuaalomandi haldamise kohta teadmussiirde käigus ning ülikoolide ja muude riiklike teadusorganisatsioonide tegevusjuhised, KOM(2008) 1329, 10.4.2008;

— „Euroopa partnerlus teadlaste jaoks”, KOM(2008) 317, 23.5.2008. Lisaks valmistab komisjon praegu ette nõukogu määrust ühenduse teadustöö infrastruktuuri käsitleva õigusliku raamistiku kohta ja teatist rahvusvahelist teadus- ja tehnoloogiakoostööd käsitleva Euroopa strateegilise raamistiku kohta.

2.6 Liikmesriigid ja ühendus on viimastel aastatel käivitanud mitmeid algatusi, et suurendada avalikult rahastatavate teadusuuringute mõju ja tõhusust. Sidusrühmad on juba ammu mõistnud, et ELi teadus- ja arendustegevuse nõrk külg on liikmesriikides riiklikult rahastatavate teadus- ja arendustegevuse programmide vahelise koostöö ja kooskõlastatuse madal tase. Ent hoolimata viimastel aastatel tehtud jõupingutustest kõnealuse probleemi lahendamiseks on ELi teadusmaastik ikkagi väga sügavalt killustunud.

2.7 Praegu kavandatakse, rahastatakse, kontrollitakse ja hinnatakse liikmesriigi tasandil 85 % avaliku sektori teadus- ja arendustegevusest ilma erilise riikidevahelise koostöö ja kooskõlastatusest. Vähem kui 6 % kõikidest teadus- ja arendustegevusse suunatud investeeringutest ja üksnes 15 % ELis riiklikult rahastatavast tsiviilotstarbelisest teadus- ja arendustegevusest (milles valitsustevaheliste organisatsioonide ja kavade osakaal on 10 % ja raamprogrammi osakaal 5 %) rahastatakse piiriülese koostöö raames.

2.8 Küsimus ei ole selles, et kõik teadusuuringud tuleks kavandada ühiselt ja et üksnes liikmesriigi tasandil tehtavad programmid tuleks lõpetada. Pigem on küsimus selles, et kogu ELi või selle suure osa jaoks strateegiliselt olulistes valdkondades avaliku sektori teadusuuringuid killustatult kavandades saadakse optimaalsest väiksemat kasu ja see läheb ELi jaoks iga päev kalliks maksma, takistades ühiskondlike eesmärkide saavutamist.

2.9 Mõned Euroopa teaduse suurimad edusammud on seotud teadus- ja arendustegevuse piiriülese riikliku rahastamisega, peamiselt tänu ühiste teadusstruktuuride rajamisele⁽¹⁾. Selliste ühiste algatuste mõju oleks võinud olla siiski veel suurem, kui tähelepanu neile probleemidele oleks olnud strateegiliselt suunatud, kui liikmesriigid oleksid end rohkem sidunud ning kui oleks rohkem läbipaistvust ja paindlikkust. Algatuste ja kogu seitsmenda raamprogrammi kohaldamisala laiendamisel ei ole mõtet, kui puudub tõhus liikmesriikidevaheline strateegiline programmitöö liikmesriikide vahel.

2.10 Ühine programmitöö on seotud Euroopa teadusmaastiku struktuuri muutmisega. Tegemist on kõikehõlmava, pikaajalise ja strateegilise protsessiga, mille eesmärk on suurendada Euroopa suutlikkust seista vastu olulistele majanduslikele ja ühiskondlikele probleemidele (nagu omavahel seotud kliima- ja energiaprobleemid). Ühise programmitöö eesmärk on struktuurne mõjutamine, et suurendada teadusuuringute riikliku rahastamise tõhusust ja mõju. Ühise programmitöö eesmärgi kohaselt peavad liikmesriigid olema valmis asuma määratlema ja rakendama teadusuuringute ühiseid tegevuskavasid ning

nendega seonduvat mitmeaastast ja ühiselt kokkulepitud tegevust, samuti rahastamisvahendeid.

2.11 Ühine programmitöö eeldab liikmesriikidelt uut moodi suhtumist. Eelkõige eeldab see liikmesriikidelt pühendumist ja konkreetset tegevust. Nad peavad uuesti läbi mõtlema ja ümber korraldama riiklike uurimisprogrammide määratlemise ja rakendamise ning suunama need ühistele eesmärkidele. Seepärast peab ühine programmitöö olema muutuva koosseisu ja avaliku juurdepääsuga vabatahtlik protsess.

2.12 Ühine programmitöö ei hõlma ühendusepoolset *a priori* rahastamist, olgugi et seitsmes raamprogramm võib kahtlemata katalüsaatorina toimida. Kõigepealt peavad liikmesriigid määratlema ühised strateegiad ja ühendama oma vahendid. Samal ajal ei välista see ka ühendusepoolse täiendava rahastamise võimalust, mis sõltub asjaomaste algatuste lisandväärtusest, üleeuroopalisest mõõtmest ja võimalikust struktuurset mõjust.

2.13 Komisjon teeb ettepaneku pragmaatilise metoodika kohta ühise programmitöö saavutamiseks teatavates kokkulepitud valdkondades. Strateegilise programmitöö metoodika põhineb Euroopa tehnoloogiaplatvormide kogemustel, mida on kohandatud avaliku sektori uurimisprogrammidele. See hõlmab eri etappe vastavalt uurimisprogrammide kestusele, täpsemalt alates programmi määratlemisest selle rakendamiseni ning seejärel kuni programmi järelevalve ja hindamiseni välja.

2.14 Ühist programmitööd oleks võimalik lihtsustada, kui on täidetud mitmed raamtingimused:

- lepatakse kokku vastastikuse eksperthinnangu ühised põhimõtted ja menetlused (nn teaduslikud mängureeglid);
- töötatakse välja ühine metoodika tuleviku-uuringute ja riiklike või piirkondlike programmide või investeeringute ühiseks hindamiseks teatavas uurimisvaldkonnas (nn strateegilised mängureeglid, mis nõuavad ettenägematute asjaolude suhtes paindlikkust ja vaist);
- määratletakse ühised põhimõtted teadusuuringute piiriüleseks rahastamiseks riiklike või piirkondlike asutuste poolt (nn majanduslikud mängureeglid);
- võetakse tõhusaid meetmeid, et tagada intellektuaalomandi õiguste kaitse ning lihtsustada uurimistulemuste levitamist ja optimaalset kasutamist.

⁽¹⁾ Vt eriti arvamust INT/450, CESE 40/2009 – 2008/0148 (CNS), 15.1.2009 (ELTs veel avaldamata).

3. Üldised märkused

3.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee väljendab teatise üle heameelt ja märgib, et pakutav teadus- ja arendustegevuse piiriülese strateegilise juhtimise kontseptsioon on äärmiselt oluline ja pakiline, eriti selleks, et oleks võimalik kiirendada edusamme teadus- ja arendustegevuse olulisemates valdkondades. Seoses sellega tervitab ja toetab komitee ka konkurentsivõime nõukogu 2. detsembri 2008. aasta järeldusi selles küsimuses ja nõustub neis esitatud väidetega.

3.2 Kontseptsioonil on positiivseid jooni, sest sellega püütakse riiklikku rahastamist teadusuuringute põhisuundades strateegilise koordineerimise teel võimalikult tõhusalt kasutada ning parandada ühise programmitöö ja lahenduste otsimise raames tehtavatele uurimisprojektidele laienenud rahvusvahelise koostöö abil teadus- ja arendustegevuse alast suutlikkust.

3.3 Komitee väljendab heameelt mõju hindamise üle ja ka asjaolu üle, et selle hindamise alusel valiti nelja võimaliku variandi hulgast välja Euroopa strateegiline kava, mille raames arendatakse parimatele kasutatavatele meetoditele tuginedes välja funktsionaalne süsteem, kus liikmesriikidel tuleb kindlaks määrata ühise programmitöö teemad.

3.4 Lisaks rõõmustab komitee selle üle, et kooskõlastamise katseprojektiks valiti energiatehnoloogia valdkond, ning toetab seda projekti ja uut lähenemisviisi täielikult oma arvamuses SET-kava kohta ⁽¹⁾.

3.5 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on veendunud vajaduses luua ELi poliitiliste prioriteetide alusel strateegilised põhiraamistikud.

3.6 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee märgib, et „ülalt alla” lähenemisviisile ei tohi omistada liiga suurt kaalu. Seevastu leiab ta, et kui lähtuda sellest, millised on praegu olemasolevad rahvusvahelised teadusvõrgustikud, kuhu koonduvad mitmed väiksemad uurimisüksused ja mida osaliselt toetavad rahvusvahelised agentuurid, näiteks Rahvusvaheline Energiaagentuur, on hädavajalik rakendada ennekõike „alt üles” põhimõtet, mis oleks kooskõlas asjaosaliste strateegiliste huvidega ja võimalustega omavahel parimaid teadus- ja arendustegevuse alaseid ressursse vahetada. Asjakohasteks foorumiteks võivad osutada rahvusvahelised teaduskonverentsid, mille hooleks võib jätta sobivate ettepanekute koostamise.

⁽¹⁾ Arvamus Euroopa energiatehnoloogia strateegilise kava kohta (ELT C 27, 3.2.2009, lk 53).

3.7 Komitee rõhutab, et selline kooskõlastamine ei ole lihtne, eriti teatud riikide erihuvide pärast ja poliitilise tahte puudumise tõttu mitte ainult teadmiste, vaid ka teadus- ja arendustegevuse alaste ressursside jagamise osas. Kontseptsiooni praktilise elluviimise õnnestumiseks on tingimata vaja avatust ja läbipaistvust.

3.8 Tunnistades ja tunnustades suurt hulka käimasolevaid piiriülese koostöö ja ühiseid projekte ning nende suurepäraseid tulemusi, soovib komitee kasutada neist programmidest kogutud asjaomaseid kogemusi kõnealuse uue strateegilise programmitöö kontseptsiooni tarbeks. Teadusuuringute ühise kavandamise menetlusi kujundades tuleb asjakohaseid õppetunde leida ka ebaõnnestumisest.

3.9 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab täielikult mõtet, et see kontseptsioon tuleb võimalikult kiiresti ellu viia, suurendades samas rahalisi vahendeid ja inimressurssi, et Euroopa Ühendus saaks parandada oma positsiooni ning seega ka oma majanduslikku konkurentsivõimet põhirivaalide – Ühendriikide ja Aasia riikide – suhtes. See ei tohi siiski mingil juhul ohustada teaduskoostööd, millesse need riigid ja nende teadusorganisatsioonid on kaasatud ⁽²⁾.

3.10 Samas tõdeb komitee, et piiriülese teadus- ja arendustegevuse ühise kavandamise rakendamine kujuneb erakordselt raskeks, arvestades, et selleks on vaja uut, avatumat ja koostööaltimat mõtteviisi ⁽³⁾, ning et mõtteviisi selline muutmine ei ole kerge.

3.11 Saadud teadusliku teadmise tõhusamaks ja kiiremaks rakendamiseks, mis on ühise strateegilise kavandamise ja uurimistöös endas saadud lahenduste lõppeesmärk, on vaja, et kogu protsessi oleks piisavalt kaasatud erasektor. Komitee märgib, et ühise programmitöö kontseptsioon võimaldab sellist kaasamist. Lisaks märgib ta, et erasektori osalusega kaasneb raskusi, eriti tulemuste kasutamise, intellektuaalomandi jm küsimuses ⁽⁴⁾.

3.12 Innovatsiooniprotsess, s.t saadud teadusliku teadmise konkreetne rakendamine oleneb mitmesugustest kohalikest teguritest, näiteks olemasolevast infrastruktuurist, juurdepääsust kapitalile, maksukoormusest või teatud investeringutega seotud maksusoodustustest või ka tööstuse kogemustest samalaadsete investeeringutega. Tegemist võib olla ka otseste investeerimistiimulitega, näiteks maksuvabastustega. Need tegurid võivad projektides vastuolusid põhjustada.

⁽²⁾ Vt eriti arvamust INT/461; CESE 1021/2009, 11.6.2009 (ELTs veel avaldamata).

⁽³⁾ Vt eriti arvamust INT/448, : CESE 330/2009, 26.2.2009 (ELTs veel avaldamata).

⁽⁴⁾ Vt eriti arvamust INT/448, CESE 330/2009, 26.2.2009 (ELTs veel avaldamata).

4. Konkreetsete märkused

4.1 Kõigi andmete põhjal näib, et esmajärjekorras vajavad praegu kavandamist ja lahendusi kõige pakilisemad ühiskondlikud probleemid (kliimamuutus, energia (sh taastuvatest allikatest) tõhus tootmine ja tarbimine, julgeolek, elanikkonna tervis ja vananemine); see peaks toimuma teaduslikule ja tehnilisele arengule tugineva ühisstrateegia raames, et oleks võimalik leida ja rakendada piisavalt kiireid ja tõhusaid lahendusi.

4.2 Olulised tegurid on peamine strateegiline alusuuringute valdkond, mida eelkõige riiklikult rahastatakse, ühine strateegiline programmitöö ja uurimistöö käigus saadud lahendused. Seda arvestades tuleb kõigepealt kontrollida iga projekti algetappi, eriti teha kindlaks soovitatav osalejad ja luua projektile piisavalt motiveeriv kuvand, et see suudaks kõrge tasemega osalejaid ligi tõmmata.

4.2.1 Siiski on vaja, et ettepanek ei välistaks kuidagi puhast alusuuringute valdkonda. Vastupidi, ta peab hõlmama koostööd ka selles valdkonnas, kus ei saa esialgu arvestada mingite konkreetsete rakendustega. Ajalugu on näidanud, et just alusuuringud on toonud kõige suuremat edu, näiteks laser, kvantmehaanika või elektromagnetismiteooria.

4.3 Kuigi kavandatud ühine strateegiline kavandamine toimub osalevate liikmesriikide rahastamisel ja jääb nende otsustada, on ühise visiooni kujunemise algetapis on oluline, et Euroopa Ühenduse asutused sekkuksid vajaduse korral algatamisse ja eriti koordineerimisse. Komisjon ja teised organisatsioonid võivad toimida vahendajatena ja peavad olema valmis osutama vajalikku abi ühise programmitöö algatustega seotud liikmesriikidele. Seejärel peaks Euroopa Liidu Nõukogu tagama tegevuste tõhusa järelevalve. Selle avatud lähenemisviisi korral oleksid kõik liikmesriigid kavandatavatest või teoksil olevatest algatustest teadlikud.

4.4 Seepärast on oluline kasutada ühises programmitöös realistlikku ja paindlikku lähenemisviisi ning järkjärgulist protsessi, et võimalikult palju suurendada selle struktuurset mõju ja ühiskondlikku kasu.

4.5 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et selle ühenduse jaoks hädavajaliku tegevuse jaoks on vaja kehtestada ja luua kvaliteetne tegevusraamistik, mis julgustaks eri liikmesriike osalema, eriti oma teadus- ja arendustegevuse alaseid ressursse omavahel jagades, et toetada ja innustada vajalikku „alt üles” lähenemisviisi, samuti vajalikke rahastamisvahendeid. Selleks on vaja, et komisjon käivitaks olemasolevate ühiste uuri-

misprogrammide baasil viivitamata huvitatud isikute koostöö. Tingimata on vaja vahendite piisavat liikuvust ja toetava raamistiku loomist.

4.6 Selle tegevusraamistiku loomisel ei ole vaja arvesse võtta mitte üksnes tegureid, millel võib olla vastastikku täiendavat kasulikku mõju, vaid analüüsida üksikasjalikult ka ohte, mis üleeuroopalise ühise programmitöö ja nende uuringute tulemuste konkreetse rakendamise ideed ähvardavad. Nende ohtude alahindamisel võivad olulised ideed elluviimise etapis luhtuda. Teatis ja sellele lisatud dokumendid näitavad, et komisjon tegeleb ühega neist tegureist piisava põhjalikkusega.

4.7 Katseprojekti, mida SET-kava endast kujutab, tuleb tähelepanelikult jälgida ja selle raames elluviidavat protsessi analüüsida, et selle kogemuse abil saaks Euroopa teadus- ja arendustegevuse piiriülese koostöö kavandamise strateegilist kava tegelikes oludes parandada. Euroopa teadus- ja arendusringkondade jaoks on tegemist kogemustel põhineva õppimisprotsessiga.

4.8 Valdkondades, kus uued teadus- ja arendustegevuse korraldamise struktuurid tooksid Euroopa tasemel selgelt kasu, tuleb need struktuurid ka rajada. Samuti leiab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, et end (teadusliku edu või eduka rahvusvahelise koostöö alal) tõestanud või edaspidist tulemuslikku arengut võimaldavate organisatsiooniliste struktuuride potentsiaali tuleb tingimata täiel määral ära kasutada.

4.9 Komitee toetab teadus- ja arendustegevuse ühise strateegilise kavandamise ja rakendamise protsessi jaotamist kolme etappi:

4.9.1 esmalt tuleb kokkulepitud valdkonnas välja töötada **ühine tulevikuperspektiiv**, millega kehtestatakse pikaajaline eesmärk (pikaajalised eesmärgid), mis kinnitatakse poliitilisel tasandil. Tulevikuperspektiiv tuleks välja töötada usaldusväärsete lähteandmete alusel ning sidusrühmadega, eelkõige teadus- ja tööstusringkondades konsulteerides, ühtlasi võiks see tugineda olemasolevate programmide ja võimekuse ühisele hindamisele.

4.9.2 Selle tulevikuperspektiivi alusel tuleb välja töötada **strateegiline uurimiskava**, mis sisaldab konkreetseid, mõõdetavaid, saavutatavaid, realistlikke ja ajapõhiseid eesmärgi (nn SMART-eesmärgi). See strateegiline uurimiskava peaks tagama, et projekti eesmärkideks oleks olemas vajalikud inimressursid, rahalised vahendid ja organisatsiooniline ressurss, võimaldades seega projekti optimaalset ettevalmistamist tänu vajaliku konteksti tundmisele antud uurimisvaldkonnas.

4.9.3 **Strateegilise uurimiskava rakendamiseks** tuleb kasutada ja suurendada kõiki riiklikult rahastatavaid uurimisvahendeid (riiklikud ja piirkondlikud uurimisprogrammid, valitsustevahelised teadusasutused ja koostöökavad, teadustöö infrastruktuurid, liikuvuskavad jne). Rakendamisel võib vajaduse korral kasutada ELi poolset rahastamist ja vahendeid raamprogrammi kaudu. Tuleks tagada, et SMART-eesmärkidega seoses saavutatud edusamme kontrollitakse ja hinnatakse korrapäraselt ning tulemustest antakse aru poliitilisel tasandil.

4.10 Kuna nii ühise programmitöö projekte kui ka teadustegevuse infrastruktuure rahastavad liikmesriigid, siis tuleb seda rahastamist kindlasti koordineerida. Komitee rõhutab, et on

vaja leida vajalikku sünergiat Euroopa teadustegevuse infrastruktuuride, ühise programmitöö ja seitsmenda raamprogrammi vahel. Samuti märgib komitee, et mõned liikmesriigid ei võta neid algatusi väga tõsiselt.

4.11 Komitee tervitab kõrgetasemelise ühise kavandamise rühma loomist, et pärast laiaulatuslikku avalikku arutelu erinevate piirkondlike, riiklike ja Euroopa teadusringkondade, ning vajaduse korral ka erasektoriga, määrata ühiseks kavandamiseks valitavad teemad. Selle tulemusel peaks nõukogu pärast komisjoni vastavasisulise ettepaneku saamist võtma ühise kavandamise algatuse vastu hiljemalt 2010. aastal.

Brüssel, 25. märts 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiive 2006/48/EÜ ja 2006/49/EÜ seoses keskasutustega seotud pankade, teatavate omavahendite kirjete, suure riskide kontsentreerumise, järelevalvesüsteemide ja kriisijuhtimisega”

KOM(2008) 602 lõplik – 2008/0191 (COD)

(2009/C 228/10)

22. oktoobril 2008 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 47 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiive 2006/48/EÜ ja 2006/49/EÜ seoses keskasutustega seotud pankade, teatavate omavahendite kirjete, suure riskide kontsentreerumise, järelevalvesüsteemide ja kriisijuhtimisega”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 11. märtsil 2009. Raportöör oli Umberto BURANI.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 452. istungjärgul 24.-25. märtsil 2009 (24. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 179, vastu hääletas 4, erapooletuks jäi 3.

1. Kokkuvõte ja järeldused

1.1 Komitee kiidab heaks komisjoni algatuse, mis on kooskõlas komitee käimasoleva tööga nende meetmete kaasajastamisel, mille eesmärk on parandada ja ajakohastada Baseli kokkuleppe õigusraamistikku. Samuti nõustub komitee üldjoontes esitatud rakendussätetega, välja arvatud mõned üksikud aspektid, mis ei muuda üldist raamistikku.

1.2 Hübriidkapitaaliinstrumentide kohta, mis sisaldavad nii omakapitali kui võlakapitali tunnuseid, kehtivad praegu riiklikud reeglid, mida tuleks ühtlustada eesmärgiga tagada rahvusvahelisel tasandil võrdsed võimalused. Komisjon ei esita nende instrumentide täpset määratlust, kuna nad võtavad eri vorme ning võivad areneda, kuid määratleb instrumentide aktsepteeritavuse aluspõhimõtted. Instrumentide esialgne tähtaeg peab olema vähemalt 30 aastat, nad peavad olema täielikult tasutud ja kujundatud selliselt, et nad kataksid kõik kahjud. Lisaks sellele ei tohiks nad liigselt suureneda omakapitaliga võrreldes. Riigi-asutustele on antud volitused sekkuda, et pidurdada ebanormaalsel kasvu.

1.3 **Seotud klientide** valdkonnas viidi sisse sellise riski mõiste, mis tuleneb raskustest, milles on ettevõtte, millest teine ettevõtte rahaliselt sõltub, ning lihtsustati, ühtlustati aruandlusnõudeid ning kujundati need ümber. Oluliste riskide valdkonnas on peamine uuendus **25 % suuruse piirmäära kehtestamine, milles sisalduvad ka pankadevahelised hoiused**. Komitee on seisukohal, et viimane reegel, mis on ilmselt ajendatud hiljutistest katastroofistsenaariumitest, tuleks läbi vaadata, arvestades nende hoiuste likviidsuse tähtsat reguleerivat funktsiooni ja nende suhteliselt väikest riski taset (tavaperioodidel) võrreldes teist tüüpi riskipositsioonidega.

1.4 Direktiivi ettepanekuga viiakse sisse säte, mille kohaselt kohustusi tekitava algse lepingu läbirääkimistel, struktureerimisel või dokumenteerimisel otseselt osalenud väljastajad, vahendajad ja haldajad on kohustatud säilitama olulise majandusliku huvi (vähemalt 5 % ulatuses). See säte on tingitud tõenäoliselt USA-s saadud väga halbadest kogemustest CDO-ga (*collateralized-debt obligations*), kuigi nende tunnused ja päritolu erinevad tavapäraste väärtpaberistamise tunnustest ja päritolust. Komitee jaoks tekib küsimus, milline mõju võiks kõnealusel uuel sätel olla turgude likviidsusele.

1.5 Liikmesriikidele on antud võimalus jätta positsioonide summast välja **rühmasisesed riskipositsioonid, juhul kui vastaspoolde tegutsevad samas liikmesriigis**. Komitee on teadlik neist õiguslikest põhjustest, mis takistavad selle reegli laiendamist teistes liikmesriikides asuvatele vastaspooltele, kuid on seisukohal, et tavatingimustes kahjustaks välisriikides asuvate vastaspooltega mitte-arvestamine asjaomase ettevõtte riskide üldist hindamist. Mõistlik lahendus oleks **vabastuse laiendamine kogu rühmale iga üksikjuhtumi kohta koostatud hinnangu alusel**, kuid nimetatud võimaluse kohaldamine katkestatakse esimeste kriitiliste märkide ilmnemisel.

1.6 Viidates ülalnimetatud sättele, kuid üldisemast seisukohast, väljendab komitee veelkord vastuseisu **liikmesriikidele antud võimalusele teatud nõudeid kohaldada või mitte kohaldada**. See on vastuolus ühtlustamise põhimõtte ning konkurentsitingimuste võrdsusega.

1.7 Komitee arvates tuleks pöörata erilist tähelepanu võimalikule riskile, mis tuleneb **krediitkaardi** veel kasutamata krediidivõimaluste kasutamisest. See risk võib muutuda kiirelt oluliseks perioodidel, kui tarbimis- ja hüpoteeklaenu andmine on piiratud.

1.8 **Järelevalvesüsteemide** valdkonnas kehtestatakse direktiivi ettepanekuga rida uusi sätteid, mille eesmärk on suurendada järelevalve tõhusust: eelkõige võetakse arvesse **süsteemselt olulisi filiaale**, mille puhul tuleb rakendada järelevalvet vastuvõtvast riigis, kui tegemist on filiaali kriisilukorraga, ning kui asjaomast riikide ametiasutuste vahel on eelnev kokkulepe. Komitee nõustub sätetega, kuid rõhutab vajadust meetmete järele, mida rakendada kiirete ja ootamatute sündmuste korral.

1.9 Komitee väljendab lõpetuseks erilist heameelt selle üle, konsolideeritud järelevalve eest vastutav asutus rajab **järelevalveasutuste kolleegiume, kuhu kuuluvad** nende riikide järelevalveasutused, kus asuvad teatud rühma ettevõtted. Selline algatus võib üksnes parandada järelevalve tõhusust rühmade üle ja vajadusel kiirendada asjaomaste meetmete vastuvõtmist.

2. Sissejuhatus

2.1 Finantsturgude kriis sundis komisjoni kiirendama käimaolevat menetlust, mille eesmärk on tugevdada ja vajadusel muuta finantsasutuste kapitalinõuete kohta kehtivaid eeskirju, mis võeti vastu Basel II kokkuleppe raames koos direktiividega 2006/48/EÜ ja 2006/49/EÜ. Tuleb märkida, et arutelud uute sätete üle olid kriisi puhkedes juba käimas; turgude struktureeritud reformi tuleks alustada pärast valge raamatu avaldamist, mis on kavandatud 2009. aasta juuniks. Kõnealune ettepanek sisaldab eri meetmeid, mille eesmärk on:

— „reguleerida” olukorda liikmesriikides, kes on rakendanud eelneva direktiivi artikli 3 alusel **pangandusvõrkude** suhtes erandeid kehtivate usaldusnormatiivide osas ning laiendades neid võimalusi teistele liikmesriikidele; erandite hulka kaasaatakse pangandusvõrgud, mille vara ületab 311 miljardit eurot ja mis esindavad rohkem kui viit miljonit liiget (ühistud, keskasutusega seotud krediitiasutused),

— kehtestada põhimõtted ja eeskirjad, mida ei ole ühenduse õigustiku raames veel kehtestatud, eelkõige **hübriidkapitaaliinstrumentide** kohta,

— vaadata läbi kriisijuhtimise järelevalveraamistik ja luua **järelevalveasutuste kolleegiumid**;

2.2 Direktiivi ettepanekule eelnes konsulteerimine huvitatud isikutega interneti teel; Teksti koostades arvestati saadud näpunäiteid, järgides loomulikult algpõhimõtteid, millele konsultatsioon tugines:

— pankadevaheliste riskipositsioonide korral ei ole riskid välis- tatud ning seetõttu tuleb neile määrata piirangud;

— laenude väärtpaberistamine peab säilitama ühe osa investo- ritele ja sponsoritele (vahendajatele) ülekantavast riskist väärtpaberistatud positsioonide korral. Lisaks sellele peab olema võimalik kontrollida laenuriski edasivahendamise mudeli rakendamise nõuetekohast hoolsust ja täpsust;

— kõigi piiriüleste pankade jaoks tuleb luua järelevalveasutuste kolleegiumid ning neis kolleegiumides osalevad järelevalvea- sutused peavad olema kohustatud kokkuleppele jõudma vahendusmehhanismi abil Euroopa pangandusinspektorite komitee kaudu.

2.3 Komitee kiidab komisjoni ettepanekute üldsuunda ja nõustub nende üldise lähenemisviisiga. Sündmused, mille tunnistajad me oleme olnud, ning eelkõige erinevad vahejuht- umid ja seadusevastased toimingud on oluliselt kahjustanud avalikkuse usaldust finantsüsteemi vastu tervikuna, sundides rakendama asjakohaseid meetmeid. Igal juhul tuleb vältida seda, et usaldusnormatiivide karmusega karistatakse ettevõtjaid ja nende kliente rohkem kui vaja. Nagu on näidanud praegune kriis, on usaldusnormatiividel lisaks turgude stabiilsuse ja tuge- vuse tagamisele ka äärmisel oluline sotsiaalne roll.

3. Hübriidkapital

3.1 **Hübriidkapitaaliinstrumentid** sisaldavad nii omakapitali (aktsiad) kui võlakapitali (võlakirjad) tunnuseid; viimastega võrreldes annavad nad kõrgemat tulu, kuid võrreldes aktsiatega ei kehti nende puhul üldse või kehtib üksnes piiratud hääleõigus.

3.1.1 ELi õigusaktide puudumise tõttu kehtivad hübriidkapi- tali aktsepteeritavuse kohta erinevad riiklikud kriteeriumid. See toob piiriüleselt tegutsevatele pankadele kaasa võrdsete konku- rentsivõimaluste ja regulatiivse arbitraži võimaluse puudumise. Komisjon ei esita täpset määratlust hübriidkapitaaliinstrumentide kohta, pidades silmas asjaolu, et uuendused muudaksid selle üsna kiiresti iganenuks ja ebatäiuslikuks, ning eelistab määrat- leda nende aktsepteeritavuse põhimõtted.

3.1.2 Üldiselt on aktsepteeritavad instrumentid nagu esmased omavahendid (esimese astme kapital), mis katavad täie- likult kahjud; see määratlus hõlmab hübriidkapitaaliinstrumente, mis lisaks sellele, et nad vastavad ülalnimetatud kriteeriumidele, peavad olema alati kättesaadavad ning olema likvideerimisel tugevalt allutatud. G10 tasandil juba 1998. aastal kehtestatud tingimusi ei ole üle võetud ühenduse õigustikku.

3.1.3 Lisatäpsustustes ja täiendavates tingimustes sätestatakse, et hübriidkapitaaliinstrumentid peavad olema tähtajatud või nende esialgne lõpptähtaeg peab olema pikem kui 30 aastat. Nad katavad tavatingimustes kahjud ja on likvideerimise korral kõige rohkem allutatud krediitdivorm. Nii aitavad nad finantsa- sutustel jätkata oma tegevust takistamata rekapiitalseerimist. Komitee on nõus meetmetega, mida komisjon kavatseb võtta.

3.2 Komisjoni ettepanekus nähakse ette ka terve rida **kvan- titatiivseid** piirmäärasid **hübriidkapitaaliinstrumentidele**, mis ei tohi kasvada liigselt aktsiakapitali või omakapitali arvelt nende finantsasutuste puhul, mis ei põhine aktsiakapitalil. Järe- levalveasutused võivad hädaolukordades ajutiselt loobuda piir- määrade kohaldamisest.

3.2.1 Erisätteid rakendatakse pankadele, mis ei põhine aktsiakapitalil, sealhulgas ühistud: liikmete sertifikaate kui kõige rohkem allutatud instrumente käsitletakse vahetatavate hübriididena tingimusel, et nad on täielikult tasutud.

3.3 Uued hübriidinstrumentide valdkonnas rakendatavad meetmed, nii kvalitatiivsed kui kvantitatiivsed, võivad mõjutada finantstööstuse edasisi strateegiaid. Kuid radikaalsed muudatused lühikese aja jooksul võivad põhjustada turuhäireid. Komisjon teeb ettepaneku kehtestada direktiiviga **30 aastat kestev üleminekuperiood**. Komitee peab seda tähtaega asjakohaseks, arvestades praegust olukorda ja võimalikke arenguid lühikeses ja keskpikas perspektiivis. Pikas perspektiivis võib see küll osutuda riskantseks, kuid näib, et praktikas rakendatavaid alternatiive ei ole.

4. Suured riskid

4.1 Eeskirjad suurte riskide kohta on pärit 1992. aastast ning neid ei ole muudetud. Äsjased sündmused on aga tõendanud vajadust uute eeskirjade järele. Komisjoni ettepanekus võetakse suuremal määral arvesse teatud riskidega seonduvat ohtu ning seatakse samal ajal eesmärgiks vähendada aruandluskulusid, suurendada läbipaistvust ja luua võrdsed konkurentsitingimused.

4.2 **Seotud klientide rühma** mõiste on muutunud. Seni keskenduti riskile, millega teatud ettevõtte võib kokku puutuda seoses teise ettevõtte finantsprobleemidega. Viimase aja sündmused on näidanud, et kaks või enam ettevõtet võivad sattuda raskustesse, kuna see ettevõtte, millest nad rahaliselt sõltuvad, on sattunud raskustesse.

4.3 Seetõttu lihtsustatud ja ühtlustatud **aruandlusnõudeid**, mis on põhjustanud kogu sektorile suuri kulusid ja raskusi. Kõige selgem muudatus on kohustus teavitada **konsolideeritud alusel oma 20 suuremast riskipositsioonist**, kui nad on arvatatud sisehindamise meetodi järgi. Erinevad varem rakendatud piirmäärad ühtlustati 25 %-le.

4.4 Kaotatud on paljud arvukad **erandid**, mis varem kehtisid ning põhjustasid suuri tõlgendusraskusi. Alles on üksnes sellised erandid, mis tõenäoliselt ei põhjusta suuremat riski. Loetelu on siiski üsna pikk, kuid vastab üldiselt hästi läbi mõeldud ettevõttekriteeriumitele.

4.5 Komitee nõustub üldjoontes kavandatud eeskirjadega, kuid soovib siiski **kommenteerida mõningaid olulisi aspekte**.

4.5.1 Artikli 111 lõike 1 punktis 4.3 nähakse ette ühtset 25 % suurust piirmäära ning seda rakendatakse ka pankadevaheliste hoiuste korral. Selline säte on igati põhjendatud: oleme

näinud krediitiasutuste, sealhulgas näiliselt kõige tugevamate krediitiasutuste kokkuvarisemist põhimõtteliselt ilma ühegi eelneva hoiatuseta. Kuid eeskirjad ei saa põhineda katastroofi stsenaariumil, isegi kui nad peavad olema kohandatavad võimalikele negatiivsetele olukordadele Liiga madala riskimäära rakendamise, nagu näib olevat toimunud pankadevaheliste hoiuste korral, piirab alati likviidsust, eriti turupingete olukorras. See eeskiri tuleks uuesti üle vaadata ning **tõsta lühiajaliste pankadevaheliste laenude piirmäära**, seda enam, et 25 % piirmäära rakendatakse laenude tähtaega arvesse võtmata. Eriti praeguses olukorras võiksid lühiajalised pankadevahelised laenud olla turu likviidsuse reguleerimise tegur. Lisaks sellele on nad üldjuhul vähem riskantsed kui teist liiki positsioonid. Erandlikest oludest tingitud hiljutised sündmused ei õõnesta seda põhimõtet, kuid eriolukorrad nõuavad erimeetmete rakendamist, samal ajal kui tavatingimustes peavad kehtima tavaeeskirjad.

4.5.2 Artikli 113 punkti d) lõikes 4 antakse liikmesriikidele võimalus lubada erandeid artikli 111 lõike 1 kohaldamisel. Komitee järgib sama põhimõtet nagu alati sarnastel juhtudel: **komitee on otsustavalt vastu kõigile meetmetele, mis võivad takistada võrdseid konkurentsitingimusi**. Võimalused või kohustused valida erinevaid lähenemisviise takistavad ühtlustamist. Nagu kõik teised, on teadlik komitee sellest, et aeg-ajalt tuleb mõnede nõuete rakendamisel jätta valikuvabadus, mis on pragmaatiline järeleandmine vastuoluliste seisukohtade korral. Siiski on komitee seisukohal, et direktiivis välja toodud eeskirjad tuleks esitada selgelt kas nõudmiste või keeldudena, jättes nende valikuliseks muutmiseparlamendi ja nõukogu otsustada. Arutelud annaks sotsiaalpartneritele võimaluse selgitada välja ühe meetme poolt- või vastuargumendid, mis edendaks läbipaistvust.

4.5.3 Ülalpool nimetatud võimalused erandite lubamise kohta hõlmaks **riskipositsioone, mis krediitiasutusel on emattevõtja** või rühma teiste ettevõtete suhtes, tingimusel (artikli 80 lõike 7 punkt), et vastaspool asub samas liikmesriigis. See piirang kahjustab **rahvusvahelisi rühmasid**, suurendamata turgude turvalisust. Ühisele konsolideeritud järelevalvele alluvate ettevõtete võetud tsentraliseeritud juhitud **rühmasisesed riskipositsioonid** peaksid kuuluma **erandite hulka**. See lahendus lükatakse kindlalt tagasi, arvestades, et riiklikud õigused likviidsuse ja konkurentsi valdkonnas keelavad ressursside ülekandmist ühelt ettevõttelt teisele seoses kriisi- ja võimaliku pankrotiolukorraga. Direktiivi eesmärk on muuhulgas hinnata ka **rühma üldriski**, võtmata arvesse meetmeid, mille eesmärk on toime tulla võimalike hädaolukordadega.

4.5.4 Üks mõistlik lahendus võiks olla riskipositsioonide vabastamine emattevõtja või rühma teiste ettevõtete suhtes, mis asuvad teistes liikmesriikides, andes loa iga üksiku juhtumi korral eraldi, **tingimusel, et rühm tervikuna ei anna maksu- või krediitivõime osas lähitulevikus põhjust muretsemiseks**. Selle loa võib viivitamata kehtetuks tunnistada, kui järelevalveasutus leiab, et ettevõtte või rühma puhul ilmnevad raskuste märgid.

4.6 Erilist tähelepanu väärivad „**riskipositsioonid, mis tulenevad kasutamata laenuvõimalustest, mis (...) liigitatakse madala riskiga bilansivälisteks kirjeteks**” (art 113). **Krediitkaartide maksimaalse kululimiidi** kogusumma on kõrge, eelkõige teatud liiki krediidasutuste jaoks. Krediidinappuse perioodidel võivad kasutamata jäänud marginaalid kiirelt kaheneda. Komitee on seisukohal, et **võimalikku riskipositsiooni** krediitkaardi kasutamata kredidivõimaluste osas tuleks tähelepanelikult ja ettevaatlikult hinnata.

5. Väärtpaberistamine

5.1 Uues artiklis 122a sätestatakse, et väljastajatel, vahendajatel ja haldajatel tuleb kohustusi tekitava algse lepingu sõlmimisel mitte otseselt osalenud investorist krediidasutusele anda lubadus säilitada oluline majanduslik huvi (vähemalt 5 % ulatuses).

5.2 Selle sätte põhjus on tõenäoliselt USA-s saadud väga halvad kogemused CDO-ga (*collateralized-debt obligations*) ning võib sellisel kujul näida põhjendatuna. Tuleb siiski märkida, et probleemid ei ole antud juhul tingitud esmajoones mitte väljastajate maksejõuetusest, vaid nende hüpoteekide halvast kvaliteedist, millel põhinesid CDO-d, ning mida üks USA ametiasutus iseloomustas kui „eluasemelaenu hooletu käsitlemise ja lõtvade seaduste tulemust”. See on üksikjuhtum, millel tagajärjed osutusid siiski globaalseks. Kuid CDO-de juhtumit ei saa üle kanda kogu või peaaegu kogu väärtpaberistamise tehnikale, mis on turu likviidsusele kaasa aitav instrument.

5.2.1 Väärtpaberistamise krediidiriski kehtestamine piirab krediidasutuste tegutsemisvabadust. Komitee nõuab, et sellise meetme ulatust analüüsitaks põhjalikult.

6. Järelevalvesüsteemid

6.1 Maailma finantsturge vapustanud kriis näitas selgelt vajadust vaadata üle järelevalvestruktuurid ja -meetodid, et nende abil oleks võimalik ette näha süsteemi kriisi ja võtta meetmeid hädaolukorras.

6.2 Eeskirjad **teabevahetuse** ja **koostöö** kohta vaadati läbi: artiklis 42b viidi sisse „**süsteemselt oluliste filiaalide**” mõiste, tunnistades mõnel juhul **vastuvõtva riigi huvi eesõigust päritoluriigi põhimõtte ees**. Komitee väljendab oma täielikku nõusolekut selle äärmiselt olulise lähenemisviisiga.

6.3 Kokkuvõttes nähakse uutes eeskirjades ette, et vastuvõtva riigi pädevad asutused võivad **nõuda** päritoluriigi pädevatelt asutustelt või vajadusel konsolideerivatelt järelevalveasutustelt, et nende territooriumile rajatud filiaali vaadeldakse „süsteemselt olulisena”, juhul kui selle turuosa ületab 2 % või kui tal on oluline osatähtsus riiklikul turul. See nõue peab sisaldama teatavat liiki **mõjuhinnangut**, kui on ette näha makse-, kliiring- ja arveldussüsteemide operatsioonide peatamist või võimalikku katkestamist, ning hinnangut selliste meetmete mõju kohta riiklikule turule.

6.4 Menetlus, mille kohaselt üks filiaal nimetatakse süsteemselt oluliseks, nõuab teatud aega. Seetõttu näib olevat põhjust kehtestada **eeskirjad, mida rakendada hädaolukorras** (artikkel 130) ning mis võimaldavad erakorraliste meetmete rakendamist. Direktiiviga loodavatel järelevalveasutuste kolleegiumidel (artikkel 131 a – vt punkt 6.5) ja olemasoleval Euroopa pangandusinspektorite komiteel peaks olema võimalik rakendada lihtsustatud menetlust koos vajalike tagatistega.

6.5 Komitee suhtub väga positiivselt **järelevalveasutuste kolleegiumide** (artikkel 131 a) loomisesse. Neid kolleegiume rajab konsolideeriva järelevalve eest vastutav asutus ja neisse kuuluvad asjaomaste riikide järelevalveasutused. Kolleegiumide ülesanne on peamiselt tagada järjepidev ja tõhus kontroll rahvusvaheliste rühmade üle (ja loodetavasti kiireloomuliste meetmete rakendamine hädaolukorras), teabevahetuse ja asjakohaste järelevalvemeetodite ühise määratlemise teel. Komitee tunneb heameelt selle otsuse ning esitatud järelevalve-eeskirjade üle, mis on kooskõlas varem nimetatud tõhususe suurendamise programmidega ning *Financial Services Forumi* eesmärkidega.

Brüssel, 24. märts 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus välismaksete kohta ühenduses”

KOM(2008) 640 lõplik – 2008/0194 (COD)

(2009/C 228/11)

30. oktoobril 2008. aastal otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 95 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus välismaksete kohta ühenduses”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 11. märtsil 2009. Raportöör oli Umberto BURANI.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 452. istungjärgul 24.–25. märtsil 2009 (24. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 178, vastu hääletas 3, erapooletuks jäi 1.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee kiidab heaks komisjoni ettepaneku põhijooned. Ettepaneku esmane eesmärk on laiendada välismaksete süsteeme käsitleva määrusega hõlmata maksetehingute ulatust otsekorraldustele. Põhimõtteliselt on algatus kooskõlas komisjoni poliitikaga, millega püütakse tagada, et välismakseid käsitletakse euroalal siseriiklike maksetena.

1.2 Mõtlemissainet annab veel see, et välismaksete otsekorralduste kulud on suuremad kui sarnaste maksete kulud siseriiklikul tasandil. Seetõttu kutsub komitee läbipaistvuse tagamiseks komisjoni üles teavitama oma järelduse aluseks olnud uuringute detailidest, meetodist ja allikatest. Faktide tundmine on tasakaalustatud otsusele jõudmise eeltingimus.

1.3 Igal juhul tuleb mees pidada, et kui määrus peaks jõustuma 1. novembril 2009. aastal, nagu kavandati, siis ei ole jäänud palju aega äriplaani koostamiseks. Äriplane ei saa aga koostada õigusliku kindlusega mitmepoolse vahendustasu osas.

1.4 Lisaks tehakse ettepanek liikmesriikidele kaks ettekirjutust: esiteks rajada seal, kus neid ei ole, pädevad asutused, kes vastutavad maksesüsteemide eest, ja teiseks luua asjakohane struktuur kaebustega tegelemiseks. Komitee sõnul on enamikus riikides sellised struktuurid juba olemas. Sellisel juhul hoiatab komitee uute struktuuride loomise eest, mis kattuksid osaliselt või täielikult juba olemasolevate struktuuridega.

1.5 Veel nõutakse liikmesriikidelt tõhusate, proportsionaalsete ja hoiatavate karistuste kehtestamist, mida kohaldatakse määruse reeglite mittejärgimise või rikkumise korral. Komitee on sellega nõus, kuid märgib, et teave liikmesriikides võetud

meetmete võrdleva uuringu kohta annaks ülevaate sellest, kui oluliseks liikmesriigid määrust peavad.

1.6 Määrust kohaldatakse ainult riikides, mis kuuluvad rahaliitu. Euroalavälised liikmesriigid võivad valida, kas nad kohaldatakse määrust oma vääringu suhtes. Kuna ükski riik ei ole seda võimalust kasutanud, siis peaks see panema mõtlema selle üle, kui kasulikuks liikmeriigid kõnealust algatust peavad.

2. Sissejuhatus

2.1 Määrus (EÜ) 2560/2001 välismaksete kohta ühenduses jõustus 31. detsembril 2001. aastal. Sellega nähakse ette, et välismakse tasu on kõikides liikmesriikides sama kui vastaval siseriiklikul maksel. Määrust kohaldatakse krediidikorraldusega maksetele, elektroonilistele maksetele, kõikidele kaardimaksetele ja pangautomaadist sularaha väljavõtmisele. Komisjoni ettepanekuga laiendatakse alates 1. novembrist 2009 määruse kohaldamisala otsekorraldustele, parandatakse kaebuste käsitlemise süsteemi ja lihtsustatakse statistilise aruandluse süsteemi.

2.2 Komisjoni eesmärk on parandada siseturu toimimist, mis puudutab eurodes tehtavate maksete süsteemi, kus siseriiklikele ja rahvusvahelistele maksetele kehtivad samad reeglid, võimaldades nii tarbijatel kui ka majandusel üldiselt raha kokku hoida ja kasu saada. Vaidluste lahendamisele tuleb erilist tähelepanu pöörata, et pakkuda lahendusi tarbijaorganisatsioonide poolt tõstatatud probleemidele. Teisalt statistiline aruandlus toob krediidiasutustele kaasa suure administratiivkoormuse ja kõrged kulud.

2.3 Komitee hindab komisjoni algatust ja toetab selle põhihooni, ent teeb siiski mõned märkused ja soovitused, et käima-solevasse arutellu kasulik panus anda.

3. Üldised märkused

3.1 Vastuseks survele, mida komisjon on aastaid avaldanud, on pangandussektor loonud üleeuroopalise makseteenuste infrastruktuuri (SEPA), mis töötab rahuldavalt nii tehniliselt kui ka korralduslikult ning on langetanud rahvusvaheliste maksete tasu siseriiklike maksete tasu määran. Komisjon ütleb, et kõnealust määrust võib „pidada SEPA nurgakiviks”.

3.2 Siiani saavutatuga saab vaid rahul olla. Jääb siiski peamine mure selles osas, **kas vastatakse ühtse turu üldpõhimõtetele**. SEPA esmane ülesanne on lahendada **eurodes tehtavate maksete** probleem. Euroalavälised liikmesriigid ei saa süsteemist kasu, v.a juhul, kui makse tehakse eurodes. Peale laienemist võib öelda, et SEPA hõlmab **suuremat osa** ühendustesisestest **ülekannetest**: see on osa mitmekiiruselisest siseturust.

3.3 Teiseks kehtivad **võrdsed** siseriiklikud ja rahvusvahelised **tingimused vaid ühe riigi sees**. Erinevused riikide vahel säilivad ja mõnel juhul on need märkimisväärsed, kuid erinevused kõikide euroala riikide ja euroalaväliste liikmesriikide vahel on veelgi suuremad. Kehtivas määrukses nähakse ette, et euroalavälised liikmesriigid võivad süsteemiga vabatahtlikult ühineda, kuid vähesed on selle valiku praeguseks teinud. Üldine tulemus on see, et **mõistlikust tasude konvergenstist ELi sees ollakse veel kaugel**.

3.4 Rääkimine tasude konvergenstist ei tähenda tingimata, et soovitakse saavutada ühtsed tasud. Kuid läbipaistvuse ja tarbijate ootustele vastamise seisukohast oleks samm edasi, kui kõik liikmesriigid viiksid läbi hoolika **tasude võrdluse**: jätkuvalt on väga suuri erinevusi maksete infrastruktuuri tasudes, maksudes ja sotsiaalmaksetes, korralduskuludes ning siseriiklike ja rahvusvaheliste maksete mahus. Taoline analüüs võiks anda kasulikku teavet selle kohta, kas on mõistlik määruks kohaldamisalasse haarata kõik elektroonilise välismakse vahendid.

4. Konkreetsete märkused

4.1 Artikli 1 lõikes 3 öeldakse, et määrust ei kohaldata makseteenuse pakkujate vahel nende enda kulul tehtavate maksete suhtes. Seda peaks laiendama ka **teiste makseteenuse pakkujate kulul** tehtavate maksetele. Komisjon on kinnitanud, et määrust tuleb selles tähenduses mõista. Kui see on nii, siis soovib komisjon lõike selgemalt sõnastada ja leiab, et oleks kahjulik, kui vabadust makseteenuse pakkujate vahel otse teenuseid pakkuda ei laiendata teistele isikutele, kes kasutavad ametlike vahendusteenuste pakkujate teenuseid.

4.2 Artikli 2 lõikes 1 selgitatakse, et määruks viidatakse **ainult elektroonilistele maksetehingutele**: välja jäävad seega sellised paberipõhised maksevahendid nagu tšekid ja vekslid. Komitee võib sellega vaid nõus olla, kuid ta sooviks esile tõsta, et liikmesriikides on nende peagi kaduvate maksevahendite tasude erinevused liiga suured, et ainsaks põhjenduseks võiks olla kõrgeid kulusid. Võib ka mõelda, et mõnes riigis kohaldatakse kõrgeid tasusid mitte ainult kulude katmiseks, vaid ka **hoiatusena**, et inimesed ei kasutaks praegusel elektroonilisel ajastul paberipõhiseid vahendeid: seda meedet komisjon toetab.

4.2.1 Artiklis 2 tuleks ka eraldi lõikes selgitada lõikes 1 viidatud elektroonilise makse mõistet. Arvestades segatehnikate kuludega ja kooskõlas praeguse tavaga, tuleks uues lõikes selgelt sätestada, et **elektroonilise maksega ei tohiks kaasneda paberipõhist menetlust**.

4.3 Artikli 1 lõikega 2 viiakse sisse uuendus: kui määrust kohaldatakse kuni 50 000 euro suuruste välismaksete suhtes, siis hõlmatakse **kõiki elektroonilisi makseid, sh otsekorraldusi**. Selle makseviisi suhtes sooviks komisjon mõne märkuse teha.

4.3.1 Otsekorralduste SEPA süsteem on siseriiklikest süsteemidest erinev, palju mitmetahulisem ja keerukam. Rahvusvaheliste otsekorralduste tasude toomine siseriiklike maksete tasemele võib kahjustada põhimõtet, mille kohaselt toodet või teenust ei saa müüa alla omahinna. Lisaks sellele pakuvad krediidiasutused oma klientidele otsekorralduste süsteemi, mida kasutavad ettevõtted, mitte erakliendid, tihtipeale reklaami tegemiseks soodustingimustel: siseriiklike maksete tingimused määratakse nii, et tasud katavad kulusid vaid vähesel määral, mistõttu ei saa neid laiendada kulukamatele välismaksetele. Komitee teeb ettepaneku, et **otsekorraldused jäetaks ajutiselt määruks välja**, tingimusel et neid saab hiljem lisada, kui sõltumatu ekspertaruanne peaks näitama, et puudub tasude ja konkurentsi moonutamise risk.

4.3.2 Igal juhul selleks, et kinni pidada elementaarsest läbipaistvuse põhimõttest, peaks komisjon oma uuringu avaldama, eelkõige selle osa, milles käsitletakse siseriiklike ja rahvusvahelisi kulusid, ning selgelt näitama, kuidas, millistest allikatest ja millise meetodiga teavet koguti ja töödeldi. Teabe puudumisel on raske võtta eelarvamusteta ja tasakaalustatud seisukohta.

4.3.3 Lisaks sellele pöörab komitee tähelepanu asjaolule, et uus määrus peaks jõustuma 1. novembril 2009. aastal. See tähtaeg on võib-olla liiga lähedal, et jõutaks koostada äriplaanid keskpikaks ja pikas perioodiks. Kavade koostamise oluliseks eelduseks on õiguslik kindlus mitmepoolse vahendustasu osas.

4.4 Artiklis 3 kinnitatakse kehtivas määruises sätestatud põhimõtet: **välismaksete eest võetav tasu peab olema sama suur kui tasu, mida makseteenuse pakkujad võtavad** vastavate sama väärtusega siseriiklike maksete eest. 2001. aastal sätestatud reeglit on rahuldavalt järgitud, kuid asjaomasest uuringust võib välja tulla, et **paljudes riikides on eurodes ja muudes vääringutes tehtud ülekannete pealt võetavad tasud väga erinevad**. Sellega diskrimineeritakse euroalast väljaspool elavaid kodanikke.

4.5 Artikliga 5 viiakse sisse oluline uuendus: hiljemalt 1. jaanuarist 2010 ei ole **ülekannete aruandluse kohustust** kuni 50 000 euro suuruste maksete puhul ja alates 1. jaanuarist 2012 kaob see kohustus üldse ära. See nõue, mille mõte oli koguda maksebilansi aruandluse jaoks vajalikke andmeid, on tekitanud segadust ja olnud kulukas. Liikmesriigid saavad andmeid koguda teiste süsteemidega. Komitee kiidab selle sätte täielikult heaks.

4.6 Artiklis 6 sätestatakse, et liikmesriigid määravad asutused, kes vastutavad määruse järgimise tagamise eest: sellest juba kehtivast nõudest peetakse enamasti kinni. Olulisem on artiklis 7 sätestatud reegel, millega liikmesriigid peavad kehtestama **menetlused kaebustega tegelemiseks** ja vaidluste kohtuväliseks lahendamiseks, pakkudes avalikkusele asjakohast teavet. Neid ülesandeid võivad täita uued sellel eesmärgil loodud või juba olemasolevad asutused. Komitee on sellega nõus, kuid ainult riikide puhul, kus struktuurid veel puuduvad, ning

hoiatab ohu eest, et luuakse uued struktuurid ülesannetega, mis kattuvad juba olemasolevate struktuuride ülesannetega. Komitee toob välja, et igal juhul teatakse vähe, kuidas need asutused toimivad, ja mis veelgi olulisem, kui paljude ja milliste juhtumitega on tegeletud ning millised on olnud tulemused. Täieliku ja läbipaistva teabe puudumise tõttu on raske läbi viia **tõsist uuringut selle kohta, kuidas ja kui paljudel juhtudel reeglit ei täideta**.

4.7 Artiklis 10 sätestatakse, et liikmesriigid kehtestavad **tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad** karistused, mida kohaldatakse käesoleva määruse kohustuste mittejärgimise korral, ning teavitavad komisjoni kehtestatud meetmetest. Nagu eelmiseski punktis peavad ka sel juhul huvitatud pooled saama **asjakohast teavet**, kui mitte muul põhjusel, siis selleks, et **hinnata, kui suurt tähtsust liikmesriigid määruse järgimisele omandavad**.

4.8 Artikliga 11 laiendatakse euroalaväliste liikmesriikidele **võimalus laiendada määruse kohaldamist oma vääringule**. See kaotaks raskused ja diskrimineerimised, millele komitee viitas punktis 4.6. Siiski tundub, et liikmesriikide reaktsioon kõnealusele ettepanekule on olnud leige, et mitte öelda olematu. Komitee ei soovi seda aspekti kommenteerida, kuid kutsub komisjoni üles mõtlema tõsiselt mõningate lahenduste eeldatava populaarsuse üle.

4.9 Määrus peaks jõustuma 1. novembril 2009. aastal. Komisjon peaks esitama hiljemalt 31. detsembriks 2012 aruande IBAN-numbri ja BIC-koodi toimimise kohta ning hiljemalt 31. detsembriks 2015 aruande määruse kohaldamise kohta. Komiteel ei ole selle kohta muid märkusi kui need, mis tehti punktis 4.6 ja 4.7 seoses huvitatud pooltele täielikuma teabe edastamisega.

Brüssel, 24. märts 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus ühenduse osalemise kohta mitme liikmesriigi algatatud Euroopa metroloogia teadusprogrammis”

KOM(2008) 814 lõplik – 2008/0230 (COD)

(2009/C 228/12)

21. jaanuaril 2009 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 169 ja artikli 172 lõikele 2 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus ühenduse osalemise kohta mitme liikmesriigi algatatud Euroopa metroloogia teadusprogrammis”

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee juhatus tegi 13. jaanuaril 2009. aastal käesoleva arvamuse ettevalmistamise ülesandeks ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioonile.

Arvestades töö kiireloomulisust, määras Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee täiskogu 452. istungjärgul (25. märtsi 2009. aasta istungil) pearaportööriks Antonello PEZZINI ja võttis vastu järgmise arvamuse ühehäälselt.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee peab ettepaneku eesmärgi esmatähtsaks ja innustab komisjoni jätkama tööd ühise metroloogia süsteemiga, mis ulatub kaugemale riiklikest teadusuuringutest ja edusammudest, et saavutada Euroopa lisaväärtus, mis on kõigi jaoks ühine.

1.2 Komitee arvates on põhieesmärk saavutada rahvusvahelisel tasandil ühine positsioon, mille raames ei oleks ELi seisukoht teisejärgulise tähtsusega, vaid EL ise edendaks Euroopas arendatud materjalide, toodete ja protsesside jaoks asjaomaseid standardeid, mis vastavad ELi tööstuslikele ja kaubanduslikele huvidele.

1.3 Komitee on veendunud, et praeguses globaliseerunud majanduslikus ja sotsiaalses kontekstis võib tiptasemel Euroopa metrooloogial olla üksnes positiivne mõju ELi majandusele.

1.4 Komitee on seisukohal, et Euroopa teadlasi tuleb üha enam kaasata selliste moodsate süsteemide arendamisse, mis võimaldavad metrooloogiat kasutada kõige uuemate teadussaavutuste puhul füüsika, keemia, bioloogia, keskkonnateaduste, ökoloogilise jalajälje, nanotehnoloogia, toiduainete, tööohutuse ja töötervishoiu valdkonnas.

1.5 Komitee peab soovitud tulemuste saavutamiseks vajalikuks otsustavat tööd, et integreerida tööstus, kaubandus ja avalik sektori ulatuslikumalt Euroopa metroloogia teadusuuringute arendamisse, et määratleda rahvusvahelises kontekstis uued standardid.

1.6 Komitee arvates on eriti oluline, et metroloogia teadusuuringute valdkond ei oleks eraldiseisev ega enesele viitav.

1.7 Reguleerimine ja standardimine toimub mõõdetavate süsteemide kaudu, mis põhinevad rahvusvaheliselt tunnustatud ja rakendataval metrooloogial. Seetõttu teeb komitee ettepaneku kaasata juba algusest uute süsteemide arendamisse Euroopa standardiorganisatsioonid (Euroopa Standardikomitee CEN, Euroopa Elektrotehnika Standardikomitee ENELEC ja Euroopa Telekommunikatsiooni Standardite Instituut ETSI) ning riiklikud asutused ja akrediteerimisasutused.

1.8 Komitee leiab, et tuleb teha kõik võimalikud jõupingutused, et saavutada järgmiste valdkondade ulatuslik integratsioon:

— teadusringkonnad,

— tööstus,

— ülikoolid, teadus- ja kõrgharidusasutused;

— tehnoloogiaplatvormide tulemused,

— organiseeritud kodanikuühiskond.

Komitee arvates on üksnes selliselt, välistades igasugust killustamist, võimalik saavutada rahvusvaheliselt tunnustatud tulemusi Euroopa tasandil.

1.9 Komitee hindab ja kiidab heaks komisjoni ettepanekuid, milles toetatakse Euroopa metroloogia teadusprogrammi⁽¹⁾ algatust selliste meetmete kaudu, millega nähakse ulatuslik nn ühenduse tasandile viimine järgmistes valdkondades:

- ühine programmitöö ja 7. raamprogrammis kehtestatud ühiste osalemiseeskirjade tunnustamine;
- ressursside jaotamise hinnanguline tase, mis läheb kaugemale puhtalt riiklikust sekkumisest.

1.10 Komitee arvates peaks haldusstruktuurid olema paremini määratletud. Selge on see, et asjaomane ebakindlus võib mõjutada teadustegevuse arengut ja loodetud tulemusi.

1.11 Sellega seoses rõhutab komitee metroloogia teadusuuringute tulemustest otseselt huvitatud osapoolte suurema kaasamise vajadust nii prioriteetide kehtestamisel kui ka nende konkursikutsete väljatöötamisel ja hindamisel, mis avaldatakse CORDIS kaudu või Euroopa Liidu Teatajas (ELT), ning mis koostatakse ettepanekute jaoks, mille puhul tagatakse ettevõtete, ülikoolide ning teadus- ja haridusasutuste osalemine rahastatud programme ja projektide järelevalves ja kontrollis.

1.12 Komitee arvates oleks mõttekas anda Euroopa metroloogia teadusprogrammi teadusnõukogule võimalus kontrollida Euroopa metroloogia teadusprogrammi komiteele suunatud siduvate arvamuste abil rahastatavate teadusuuringute liiki, igaaastast tööprogrammi ja ettepanekuid käsitleva sõltumatutest hindajatest koosneva meeskonna valikut. Samuti peaks komisjoni vaatlaja jälgima hindamispaneeli seitsmenda raamprogrammi eeskujul.

1.13 Komitee arvates oleks mõttekas näha teadusuuringute, tehnoloogiaarenduse ja tutvustamistegevuse kaheksanda raamprogrammi 2014–2020 kavandamise ettepanekutes ette tõeline ja alaline ELi programm metroloogia jaoks, mida koordineeriks ja juhiks komisjon ning mis põhineks asjaomaste sidusrühmade pideval osalusel. Programmi puhul tuleks eelkõige arvesse võtta tööstuse, ülikoolide, teadustegevuse ja standardimise nõudmisi ja metroloogia teadusuuringute rahvusvahelisi aspekte eriti suhte osas selliste rahvusvaheliste organisatsioonidega nagu Rahvusvaheline Standardiorganisatsioon (ISO), Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) ja teised kontrollasutused nagu IUAP⁽²⁾.

2. Sissejuhatus

2.1 Tööstustoodangu, teenuste osutamise ja kaubanduse kasvav globaliseerumine eeldab kaubanduse ees seisvate tehni-

liste takistuste vähendamist miinimumini. See protsess põhineb kõigi poolt tunnustatud usaldusväärsel mõõtesüsteemil.

2.2 Eeskirjade arvu pidev kasv eelkõige sellistes valdkondades nagu:

- ohutus,
- toiduainete märgistamine,
- tervishoiusüsteemid,
- keskkond,
- biotehnoloogia,
- nanotehnoloogiad ja kõrgtehnoloogilised materjalid,
- energia,
- transport ja telekommunikatsioon ning turvasüsteemid,

eeldab rahvusvaheliselt tunnustatud jälgitavust ja võrreldavust.

2.3 Metroloogiaalased teadusuuringud on oma olemuselt suuresti avalik hüve ning peamine riiklikku reguleerimist ja standardimist toetav tegevus.

2.3.1 Euroopa metroloogia infrastruktuure toetavad sellised Euroopa organisatsioonid nagu Euroopa akrediteerimiskoostöö organisatsioon (EA), Euroopa Standardikomitee (CEN), Euroopa metroloogia võrgustik EUROMET⁽³⁾ mis kuulub praegu riiklike metroloogiainstituutide Euroopa ühendusse EURAMET e.V. ja Geelis (Belgia) asuv Euroopa Komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskuse Etalonainete ja Mõõtmise Instituut (IRMM) koostöös Rahvusvahelise Kaalude ja Mõõtude Bürooga (BIPM).

2.4 Rahvusvahelise Kaalude ja Mõõtude Büroo arvates nõuab areng sellistes mitut teadusharu hõlmavates valdkondades nagu nanotehnoloogia, kõrgtehnoloogilised materjalid ja materjalio-madused, peagi tervet rida standardeid füüsikas ja keemia valdkonna uuteks võrdlusmõõtmisteks⁽⁴⁾.

2.5 Jätkusuutlik konkurentsivõime ja uuendustegevus eeldavad Euroopa kõigis valdkondades täpseid mõõtmisi ja proove jälgitavate tulemustega, et kehtestada pikas perspektiivis standardid võrdlusmõõtmiste jaoks vastavalt rahvusvahelise mõõtühikute süsteemi (SI) määratlusele.

⁽³⁾ Koosneb 32 riigi riiklikest metroloogiainstituutidest ja Geelis (Belgia) asuvast Euroopa Komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskuse Etalonainete ja Mõõtmise Instituudist (IRMM).

⁽⁴⁾ Rahvusvahelise Kaalude ja Mõõtude Büroo (BIPM). „Metroloogia arenevad vajadused kaubanduses, tööstuses ja ühiskonnas ning BIMP roll“ (*Évolution des besoins dans le domaine de la métrologie pour le commerce, l'industrie et la société et le rôle du BIPM*), aruanne 2007. Pariis, 2008.

⁽¹⁾ Vastavalt asutamislepingu artiklile 169.

⁽²⁾ *International Union of Pure and Applied Physics*.

2.6 Euroopa metroloogiaalast teadustegevust edendatakse nende riiklike metroloogiaalaste teadusprogrammide ja ERA-NET-projektide abil, mis kuuluvad kuuendasse raamprogrammi ja seitsmendas raamprogrammis sisalduvate ERA-NET Plus-projektide abil. Raamprogrammide raames arendati järgmisi projekte: iMERA (*Implementing Metrology in the European Research Area*); ⁽¹⁾ iMERA Plus, ⁽²⁾ mis kujutas endast Euroopa metroloogia teadusprogrammi esimest etappi; Teadusuuringute Ühiskeskuse tegevused; ⁽³⁾ ja Euroopa metroloogia teadusprogrammi käesolev „muutuva geomeetria” ettepanek.

2.7 USAs eraldati 2009. eelarveaastal 634 miljoni USA dollari ulatuses riiklike vahendeid riikliku standardite ja tehnoloogia instituudi (*National Institute of Standards and Technology, NIST*) teadusprogrammide jaoks.

2.8 Antud kontekstis peab komitee oluliseks suurendada Euroopa metroloogia teadusprogrammi jaoks ettenähtud vahendeid, ühendades liikmesriikide ja Teadusuuringute Ühiskeskuse käsutuses oleva uurimisvõimsuse, et luua rahvusvahelisel tasandil piisav kriitiline mass. Vältida tuleb dubleerimist ja vahendite raiskamist. Nii on võimalik saavutada palju paremaid tulemusi, kui ERA-NET Plus-süsteemi koordineerimise abil seitsmenda raamprogrammi (2007–2013) raames.

2.9 Komitee on seisukohal, et lähtuvalt metroloogiaalaste teadusuuringute olulisusest lähitulevikus, nagu seda on näidanud paljud uuringud, ⁽⁴⁾ tuleks seda uurimisvaldkonda käsitleda järgmise raamprogrammi (2014–2020) ühe temaatilise prioriteedina. Sellele tuleks omistada ELi alaliste teadusuuringute staatus ja struktuur koos riiklike algatuste koordineeritud ja pideva integreerimisega.

3. Programmittepanek vastavalt artiklile 169

3.1 Käesoleva, EÜ asutamislepingu artiklil 169 põhineva ettepaneku eesmärk on luua 22 riiklikku metroloogia teadusprogrammi ühendav Euroopa metroloogia teadusprogramm, et parandada avaliku sektori metroloogiauuringute tõhusust ja tulemuslikkust.

3.2 Seatud eesmärkide hulka kuulub samuti Euroopa teadusruumi kujundamine riiklike programmide parema kooskõlastamise kaudu, mis võimaldab tegeleda ühiste üleeuroopaliste

probleemidega ning kõrvaldada riiklike programmide vahelised takistused.

3.3 Euroopa metroloogia teadusprogrammi eesmärk on komisjoni arvates 22 liikmesriigi riiklike programmide ühendamine üheks ühiseks programmiks, et:

— toetada eelkõige Euroopa riikide mõõtesüsteemide eesmärke,

— kiirendada uute mõõtetehnikate väljatöötamist, kinnitamist ja kasutuselevõtmist;

— toetada direktiivide ja määruste väljatöötamist ja rakendamist.

3.4 Kavandatav juhtimismudel põhineb kogemustel, mis on saadud esimesest artikli 169 kohasest kuuenda raamprogrammi ajal läbiviidud algatusest „Euroopa ja arengumaade kliiniliste uuringute partnerlus” (EDCTP) ⁽⁵⁾.

3.5 Euroopa metroloogia teadusprogrammi algatuseks on ette nähtud 400 miljoni euro suurune eelarve, millest 200 miljonit eurot tuleb osalevate riikide maksetelt perioodiks 2009–2016 ja ülejäänud 200 miljonit eurot eraldab Euroopa Liit.

3.6 Algatuse koordineerimine tehakse ülesandeks riiklike metroloogiainstituutide Euroopa ühendusele EURAMET e.V.), mis rajati 2007. aastal mittetulundusühinguna Saksa õiguse alusel ning mille sekretariaat asub Alam-Saksimaal Braunschweisis, EURAMET e.V. tegutseb Euroopa piirkondliku metroloogiaorganisatsioonina ja Euroopa metroloogia teadusprogrammi täitevasutusena.

4. Komitee märkused

4.1 Komitee kiidab heaks ettepaneku põhieesmärgid ja toetab selles sisalduvaid meetodeid. Komitee rõhutab, et eesmärgid peavad praktikas viima järgmiste tulemusteni:

— metroloogia struktuuri tipptaseme saavutamine;

— ühised, konkurentsivõimelised ja avatud uurimisprojektid;

⁽¹⁾ iMERA projekt hõlmab 20 partnerit 14. riigist ja Euroopa Komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskust (CCR-CE) projektile IRMM.

⁽²⁾ iMERA Plus-projekt hõlmab lisaks Euroopa Komisjonile 45 partnerit 20 riigist

⁽³⁾ Teadusuuringute Ühiskeskuse tegevus metroloogia valdkonnas on määratletud järgmiselt: ELi konkurentsivõime ning siseturu ja kaubanduse läbipaistvuse toetamine rahvusvaheliselt tunnustatud võrdlusaluste väljatöötamise ja levitamise ning Euroopa ühise mõõtesüsteemi edendamise kaudu.

⁽⁴⁾ Vrd. U.S. National Science and Technology Council, *Instrumentation and metrology in nanotechnology*. 2006; ja BIPM. 2007. aasta aruanne

⁽⁵⁾ Tegemist on programmiga *European-Developing Countries Clinical Trials Program* (Euroopa ja arengumaade kliiniliste uuringute partnerlus).

— ELi teadlaste suurem osalemine pädevuste arendamise kaudu;

— tõeline rahvusvaheline koostöö, mis annab lisaväärtust Euroopa süsteemile;

— ühine seisukoht maailma tasandil;

— eelkõige tööstuse (ettevõtjate ja töötajate ühendused), kaubanduse ja avaliku sektori suurem kaasamine Euroopa metroloogia teadusuuringute arengusse.

4.2 Komitee leiab, et Euroopa metroloogia teadusuuringute jaoks on esmatähtis mitte jääda eraldiseisvaks, vaid olla võimeline kaasama kasutajad programmi prioriteetide määramise, projektide hindamise ja valiku süsteemi, ettepanekute tegemise ja projektide tulemuste järelevalvesse. Seda tuleb tihedas koostöös standardiorganisatsioonide ja akrediteerimisasutustega. Komitee on igasuguse killustamise vastu.

4.2.1 Komitee arvates tuleb Euroopa metroloogia teadusprogrammi osalemiseeskirjades eelkõige täielikult järgida määrust (EÜ) nr 1906/2006, milles kehtestatakse seitsmendas raamprogrammis osalemise eeskirjad, ning finantsmääruse rakendussätteid.

4.2.2 Euroopa metroloogia teadusprogrammis osalemise eeskirjad peavad looma sidusa ja läbipaistva raamistiku, et tagada võimalikult tõhus rakendamine, võttes arvesse lihtsustatud menetluste vajadust, et lihtsustada juurdepääsu kõigile osalejatele. Need eeskirjad peavad lihtsustama iga osaleja poolt arendatud intellektuaalomandi kasutamist ning samal ajal kaitsma teiste osalejate ja ühiskonna õigustatud huvisid.

4.2.3 Komitee rõhutab, et sellise metroloogiaalase teadustegevuse Euroopa integreeritud süsteemi käivitamine, mis on ühiselt kavandatud selles osalevate riiklike asutuste poolt, võib anda rahuldavaid tulemusi üksnes siis, kui sellesse on kaasatud teadusringkonnad, tööstus, kõrgkoolid, standardimis- ja akredi-

teerimisasutused ning struktureeritud dialoog Euroopa tehnoloogiaplatvormide ⁽¹⁾ ja organiseeritud kodanikuühiskonnaga.

4.3 Komitee rõhutab, et EÜ asutamislepingu artikkel 169 annab ühendusele õiguse osaleda teadusuuringute programides, mida viivad ühiselt läbi mitu liikmesriiki tingimusel, et eesmärgid on selgelt määratletud ning asjakohased ühenduse ja raamprogrammi seisukohalt annavad olulist lisaväärtust Euroopa tasandil ja tagavad kriitilise massi ning et ühine tegevuskava ja rakendus- ja haldusstruktuur on selgelt määratletud.

4.4 Komitee arvates tuleks eesmärgid paremini määratleda ning seda mitte üksnes riiklike mõõtesüsteemide toetamise, riiklike metroloogiainstituutide võrgustike ja määratud asutuste tugevdamise ja käimasolevate riiklike tegevuste kaasamise osas.

4.5 Komitee arvates jääb puudu tegevuse prioriteetide ja oodatud tulemuste selgest määratlusest, milles väljenduks:

— ettepaneku Euroopa lisaväärtus,

— integreeritud tegevuste ühise programmi selge ja põhjalik määratlus,

— haldusstruktuur.

4.6 Samal seisukohal on komitee tiptasemestipendiumite määramise osas teadlastele ja organisatsioonidele, riiklikele metroloogiainstituutidele või valitud asutustele.

4.7 Kavandatud haldussüsteemi võiks paremini määratleda. Rõhutades, et lisaks võrgustikule EURAMET e.V. tegutsevad Euroopa tasandil ka teised ühendused, sealhulgas EURACHEM, ⁽²⁾ soovib komitee esile tuua asjaolu, et suurt osa programmist hakkab „ajutise lahendusena” juhtima briti *National Physical Laboratory*, vaatamata sellele, et EURAMET e.V. nimetati Euroopa metroloogia teadusprogrammi läbi viivaks organisatsiooniks.

⁽¹⁾ Näiteks *microarrays* või kõrgelt arenenud mass-spektromeetria.

⁽²⁾ EURACHEM on Euroopa organisatsioonide võrgustik, mille eesmärk on luua keemiliste mõõtmiste rahvusvahelise jälgitavuse süsteem ja edendada häid tavasid. Euroopa EURACHEMisse kuulub 35 riiki.

4.8 Lõpetuseks soovib komitee väljendada oma muret selle üle, et ei õigusakti ettepanekus ega selle lisades ei ole ette nähtud nende asjaosaliste aktiivset osalust, kellel on otsene huvi metroloogiaalaste teadusuuringute tulemuste vastu, nimelt tööstusel tervikuna, kaubandusel, standardimis- ja akrediteerimisasutustel, samuti avalikul sektoril.

4.9 Kokkuvõttes leiab komitee, et oleks parem valida Euroopa metroloogialase teadustegevuse jaoks ajaliselt piiratud pilootprojekt (kuni aastani 2013), mis oleks iMERA Plus-projekti jätkuks, ning analüüsida teadusuuringute, tehnoloogiaarenduse ja tutvustamistegevuse kaheksanda raamprogrammi 2014–2020 väljatöötamise raames võimalust sellise ELi tõelise alalise programmi väljatöötamiseks, millel oleks selgem ja läbi-proovitud ülesehitus. Seda programmi peaks haldama komisjon koos kõigi liikmesriikide ja assotsieerunud riikidega ning sellele tuleks määrata korralduskomitee ja nõuandekomitee, mis võimaldaks stabiilset nõustamis-, juhtimis- ja järelevalveprotsessi asjaomaste osapoolte jaoks, eesmärgiga vastata eelkõige tööstuse vajadustele.

5. Konkreetsete märkused

5.1 Komitee hindab komisjoni ettepanekut, milles toetatakse Euroopa metroloogia teadusprogrammi algatust, ⁽¹⁾ tagades ulatusliku nn ühenduse tasandile viimise, mis peegeldub ühises programmi koostamises, ressursside kavandatud jaotamises, üksteiselt õppimise idees ning ettevõtete, kõrgkoolide ja teadusasutuste osalemise eeskirjades ning nende ettepanekute hindamises, milles komisjoni osaleb vaatlejana nagu seitsmenda raamprogrammi puhul.

5.2 Euroopa metroloogia teadusprogrammi juhtimise ettepanekute osas on komiteel järgmised seisukohad:

a) Euroopa metroloogia teaduskomitee, mis koosneb üksnes riiklikest metroloogiasutustest ja kus IRMM instituut ⁽²⁾ on üksnes vaatleja rollis, vastutaks eelkõige programmi järgmiste aspektide elluviimise eest:

— otsused Euroopa metroloogia teadusprogrammi arendamine ja ajakohastamine;

— alaprogrammide jaoks vajalike komiteede loomine ja nende tegevuse lõpetamine;

— otsuste väljatöötamine ja otsused Euroopa metroloogia teadusprogrammide elluviimise tingimuste kohta, kaasa arvatud valiku- ja hindamiskriteeriumid;

— hindajate meeskonna koosseisu kinnitamine;

— otsused teadusuuringute programmide ja projektide kohta rahastamistingimuste põhjal, sel määral, mida võimaldavad Euroopa Komisjoni võrgustikule EURAMET e.V antud volitused;

— Euroopa metroloogia teadusprogrammi jaoks ettenähtud eelarveosa kinnitamine järgmiseks eelarveaastaks;

— Euroopa metroloogia teadusprogrammi puudutavate hanke-menetluste ja konkursikutsete väljatöötamine ja avaldamine;

— Euroopa metroloogia teadusprogrammi sekretariaadi ülesannete asjakohase ja süstemaatilise aruandluse järelevalve;

— rahastatud programmide ja projektide edusammude järelevalve ja kontroll ning otsused vajalike parandusmeetmete kohta ⁽³⁾.

b) Euroopa metroloogia teadusprogrammi teadusnõukogu, mis koosneb 16 liikmest, sealhulgas:

— 1 Rahvusvahelise Kaalude ja Mõõtude Büroo esindaja,

— 1 Euroopa Komisjoni esindaja,

— 1 Euroopa teadusnõukogu esindaja,

— 1 Euroopa Parlamendi esindaja,

— 1 EUROLABI esindaja,

— 1 Euroopa standardimisasutuse esindaja,

— 1 Euroopa Legaalmetroloogia organisatsiooni Welmec ⁽⁴⁾ esindaja,

— 9 tööstuse, teadus- ja akadeemiliste ringkondade esindajad,

⁽¹⁾ Vastavalt asutamislepingu artiklile 169.

⁽²⁾ Euroopa Komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskuse Etalonainete ja Mõõtmise Instituut (IRMM, *Institute for Reference Materials and Measurements*).

⁽³⁾ Vt EURAMET e.V. põhikiri 11.01.2007, artikkel 14 punkt 5.

⁽⁴⁾ WELMEC: Western European Legal Metrology Cooperation. - Euroopa Legaalmetroloogia organisatsioon.

omab üksnes nõuandvat rolli Euroopa metroloogia teadusprogrammi strateegiliste aspektide ning eriprogrammide otsustusprotsesside valdkonnas ⁽¹⁾.

5.3 Komitee soovib veelkord rõhutada vajadust kaasata Euroopa metroloogia teadusprogrammi teadusnõukogu siduva arvamusega ja anda sellele võrdne koostööpositsioon eelkõige

järgmistes valdkondades: Euroopa metroloogia teadusprogrammi arendamine ja ajakohastamine, alaprogrammide jaoks vajalikud komiteed, hindajate meeskonna valik ja koosseis, otsused teadusuuringute programmide ja projektide rahastamise kohta, hankemenetluste ja avaldamine pakkumiskutsete jaoks ja ettepanekud, mis avaldatakse CORDISes ja ELTs ning rahastatud programmide ja projektide edusammude kontroll ja järelvalve.

Brüssel, 25. märts 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Mario SEPI

⁽¹⁾ Vt EURAMET E.V. Byelaws 11.01.2007, *Rules and procedures* parte B punkt III.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega kehtestatakse ühenduse programm, mille alusel toetatakse teatavaid tegevusi finantsteenuste, finantsaruandluse ja auditeerimise valdkonnas”

KOM(2009) 14 lõplik – 2009/0001 (COD)

(2009/C 228/13)

3. veebruaril 2009. aastal otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 95 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega kehtestatakse ühenduse programm, mille alusel toetatakse teatavaid tegevusi finantsteenuste, finantsaruandluse ja auditeerimise valdkonnas”

Komitee juhatus tegi 24. veebruaril 2009. aastal käesoleva arvamuse ettevalmistamise ülesandeks ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioonile.

Arvestades töö kiireloomulisust määras komitee täiskogu 452. istungjärgul 24.–25. märtsil 2009 (24. märtsi 2009. aasta istungil) pearaportööriks Umberto BURANI ja võttis vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 95, vastu hääletas 3, erapooletuks jäi 14.

1. Kokkuvõte ja järeldused

1.1 Praeguse kriisi tõttu on vaja üle vaadata finantstegevust reguleerivad eeskirjad. **Järelevalve** osas esitab Larosière'i rühma aruanne mitmeid soovitusi, mis samal ajal pakuvad põhjalikku analüüsi varasemate eeskirjade ja tavade puuduste kohta.

1.2 Kõnealune komisjoni ettepanek on kooskõlas nende soovitustega ja mõnes mõttes ennetab neid. Ettepanekuga suunatakse ühendused fondid nende kolme struktuuri **toetamiseks**, mis pakuvad järelevalveasutustele tehnilist ja õiguslikku tuge. Kõnealused struktuurid on Euroopa finantsaruandluse nõuanderühm (EFRAG), Rahvusvaheliste Raamatupidamisstandardite Komitee Sihtasutus (IASCF) ja üldiste huvide järelevalve nõukogu (PIOB). Selliste toetuste eesmärk on tagada nende struktuuride sõltumatus välismõjudest. Komitee on sellega nõus, kuid pöörab tähelepanu asjaolule, et need kolm struktuuri on loonud sektorid samade sektorite jaoks ning isegi, kui nende standardid on lisatud ühenduse ja rahvusvahelistesse õigusaktidesse, siis jäävad nad ikkagi erasektori struktuurideks. Nii muutub keeruliseks avaliku huvi eraldamine sektori huvides läbiviidavast tegevusest.

1.3 Samuti on kavas **rahalise toetuse andmine järelevalvekomiteede konkreetsetele meetmetele**. Järelevalvekomiteed on komisjoni loodud nõuande- ja toetuseorganid, kuhu kuuluvad liikmesriikide järelevalveasutuste esindajad. Konkreetsete meetmetena käsitletakse järelevalveasutuste töötajate koolitust ja IT-projektide haldust. Komitee on selles punktis kahtleval seisukohal: kuivõrd koolitusest ja projektidest saavad kasu liikmesriigid, jääb arusaamatuks, miks peaks selleks kasutama ühenduse фонде.

2. Sissejuhatus

2.1 Praegune ülemaailmne finantskriis on tekitanud ja tekitab veelgi tohutut kahju, mille ulatust ei saa veel täiel määral hinnata, kuid mis on kindlasti väga kaugele ulatuv. Peale tõsiste majanduslike ja sotsiaalsete tagajärgede on kriisil olnud ka positiivne mõju: see on sundinud **rangelt üle vaatama finantsmaailma senised aluspõhimõtted ja tõekspidamised**, mis varjutasid igasuguse finantstegevusega seotud riski hindamist.

2.2 Ülevaatamiseks on vaja, et kõik keerisesse sattunud sidusrühmad oleksid enesekriitilised oma käitumisviiside, hinnangute ja tegevuste suhtes. Finantsturgudel osalejad, õigusloojad, kontrollasutused, reitinguagentuurid, majandusteadlased – kõik nad jagavad vastutust. Teisest küljest ei kanna keegi üksinda täielikku vastutust: praegused sündmused ja varasemate tegevuste kokkuvõttest nähtub, et **kriis on mitme üksteisega kaasneva ja üksteisest sõltuva teguri tulemus**.

2.3 Kriisi mitmete põhjuste seast tõuseb selgelt esile **ebapiisav järelevalve**: eeskirjad näisid küll olevat hästi koostatud, kuid need osutusid ebapiisavaks, et seista vastu viimaste aegade sündmustele või rääkimata nende ennetamisest. Mõnel juhul olid eeskirjad ka kahju põhjustajaks. Olukorra analüüs ja soovitusel puuduste kõrvaldamiseks on kirjas **Larosière'i rühma raportis**. Kooskõlas rühma soovitustega ja ennetades neid kiiduväärse aegsusega, on komisjon esitanud ettepaneku luua ühenduse programm, **et toetada meetmeid, millega luuakse vahendid finantstegevuse tõhusamaks järelevalveks**.

2.4 Programmis nähakse ette **toetusi kolmele õigusstruktuurile**, mis pakuvad järelevalveasutustele tehnilist ja õiguslikku tuge **väärtpaberiturgude, panganduse, kindlustuse ja tööpensioonide järelevalve** valdkonnas. Kolm õiguslikku struktuuri on **finantsaruandluse valdkonnas** Euroopa finantsaruandluse nõuanderühm (EFRAG) ja Rahvusvaheliste Raamatupidamissandardite Komitee Sihtasutus (IASCF) ning **auditeerimise valdkonnas** avaliku huvi järelevalve nõukogu (PIOB).

2.5 Samuti on kavas **finantstoetuse andmine järelevalvekomiteede konkreetsetele meetmetele**. Tegemist on sõltumatu nõuandeorganitega, kes ei ole juriidilised isikud. Komisjon on need loonud kolmes pädevusvaldkonnas ja neisse kuuluvad riiklikud järelevalveasutused. Sellised organid on komisjoni jaoks arutelude, mõttevahetuse ja nõuande foorumid ning nendega „antakse panus ühenduse õigusaktide sidusaks ja õigeaegseks rakendamiseks liikmesriikides”. Kolm komiteed ei ole juriidilised isikud. Selleks, et nad saaksid sõlmida lepinguid kolmandate pooltega, tuli igatüpe jaoks luua juriidilisest isikust **tugistruktuur** igas liikmesriigis, kus komiteed tegutsevad: Ühendkuningriik lõi tugistruktuuri pangandusjärelevalvele (CEBS), Prantsusmaa väärtpaberiturujärelevalvele (CESR) ja Saksamaa kindlustus- ja pensionijärelevalvele (CEIOPS).

3. Märkused ja kommentaarid

3.1 Komitee kiidab heaks komisjoni algatuse pakkuda järjest paremaid vahendeid finantssektori järelevalveks kooskõlas Larosièrè'i rühma soovitustega. Komitee märgib siiski, et toetust saava kolme õigusstruktuuri ega finantstoetust saavate komiteede eesmärke ja ülesandeid ei ole uuendatud. Finantstoetustega aidataks seega parandada praegust olukorda, mis näitab rahulolu struktuuri kui sellisega, kuid ka vajadust parandada või tõhustada nende pakutavaid teenuseid.

3.2 Kaks **finantsaruandluse** valdkonnas tegutsevat asutust (Rahvusvaheliste Raamatupidamissandardite Komitee Sihtasutus ja Euroopa finantsaruandluse nõuanderühm) rajanevad kõrgetel rahvusvahelistel aruandlusstandarditel, mis kuuluvad osaliselt ühenduse õiguseaktidesse. Komisjoni sõnul tagavad need, et „investoritel, võlausaldajatel ja teistel sidusrühmadel on juurdepääs ajakohasele, usaldusväärsele ja asjaomasele teabele äriühingu finantsseisundi kohta”. Seda väidet tõendavad faktid: enne reformide algatamist peavad otsusetegijad vastama **küsimusele, kas läbikukkumise põhjustasid puudulikud aruandlusstandardid või aruandluseeskirjade hooletu rakendamine**.

3.2.1 **Väärtpaberituru** osas, mis on üks kõige tundlikumaid sektoreid, kus leiti suuri puudusi ja kus rakendatakse IASCF-i ja EFRAG-i eeskirju, rõhutas komisjon selgelt, kui oluline on standardite kehtestamise protsessi sõltumatus, mida ei tohi mõjutada kolmandad asjast huvitatud isikud. Samuti on oluline sõltumatus kolmandate isikute ebaühtlaselt jaotunud vabatahtlikust rahastamisest, mis on üks toetuse andmise põhjustest. Küsimus on varem tõstatatud majandus- ja rahandusküsimuste nõukogus ja Euroopa Parlamendis, kuid praegu tekib teine küsimus: arvestades, et nendel organitel on vaja vahendeid oma tundliku ülesande täitmiseks, **kas nn toetus on piisav nende sõltumatu tagamiseks**. Komitee usub, et see küsimus väärrib täiendavat analüüsi.

3.3 Sama kehtib **auditeerimise** kohta seoses üldiste huvide järelevalve nõukogule (PIOB) antud toetusega. PIOB on organ, mis valvab rahvusvaheliste auditeerimisstandardite (*International Standards for Auditing*) vastuvõtmise protsessi ja Rahvusvahelise Raamatupidajate Föderatsiooni (IFAC) üldist huvi pakkuvat tegevust. ISA standardite võimalik lisamine ühenduse õigusesse (direktiiv 2006/43/EÜ) õigustab huvi **eeskirjade neutraalsuse** vastu ja asjaolu, et komisjon on kahe liikmega kümnest PIOB-i juhtivorganites esindatud.

3.4 Toetuste peatükki kokku võttes peab komitee ütlema, et ta on komisjoniga nõus vajaduse osas pakkuda rahvusvaheliste standardite eest vastutavatele organitele piisavaid vahendeid tulemusliku ja sõltumatu tegevuse tagamiseks. Seda aspekti on vähem või rohkem otseselt korratud, mis on selge tõestus põhimõttelisest probleemist: need organid löid sektorid ise, et pakkuda eeskirju ja standardeid samade sektorite jaoks. Nad on **erasektori** organid, isegi kui eeskirjad ja standardid lisati avalikku õigusesse. Nii muutub keeruliseks **avaliku huvi eraldamine selle sektori huvides läbiviidavast tegevusest**, kus sektoril on organi üle seadusjärgne kontroll.

3.5 Finantstoetus **järelevalvekomiteedele** on mõeldud eelkõige riiklike järelevalveasutuste **personali koolitamiseks ja IT-projektide halduseks**. Nagu juba öeldud, on tegemist komisjoni ja riiklike asutuste poolt loodud sõltumatute nõuandeorganitega. Personali koolitus (Larosièrè'i rühma soovitus 19) ja projektide haldus on kindlasti oluline ning sellest saavad täiel määral kasu ka liikmesriigid, mistõttu jääb **komiteele arusamatuks, miks neid meetmeid ei rahastata ühenduse vahendite asemel liikmesriikide vahenditest**.

3.6 Oma ettepaneku kokkuvõttes mainis komisjon vajadust hakata toetuste saajate kindlaks määramisel kasutama paindlikkuse kriteeriumit. Kriisiga toimetuleku lahenduste täiendaval analüüsimisel võib ilmnedagi vajadus luua uusi organeid või anda olemasolevatele organitele uued ülesanded. Samuti võib osutuda vajalikuks lisada juba olemasolevatele toetusesaajatele uusi toetusesaajaid. Komiteel ei ole midagi selle vastu, kuid ta pöörab tähelepanu vajadusele **vältida** programmis osalevate **asutuste organite ebavajalikku suurendamist**. Parem oleks võimaluste piires laiendada olemasolevate asutuste ülesandeid.

Brüssel, 24. märts 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2002/15/EÜ autovedude alase liikuva tegevusega hõivatud isikute tööaja korralduse kohta”

KOM(2008) 650 lõplik – 2008/0195 (COD)

(2009/C 228/14)

6. novembril 2008 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 71 ja artikli 137 lõikele 2 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2002/15/EÜ autovedude alase liikuva tegevusega hõivatud isikute tööaja korralduse kohta”

Komitee juhatus tegi 2. detsembril 2008 käesoleva arvamuse ettevalmistamise ülesandeks transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsoonile.

Arvestades töö kiireloomulisust, määras komitee täiskogu 452. istungjärgul 24.–25. märtsil 2009 (25. märtsi 2009 istungil) pearaportööriks André MORDANTi ja võttis vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 93, vastu hääletas 7, erapooletuks jäi 7.

1. Ettepanekud ja soovitus

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on seisukohal, et komisjoni ettepanek on raskesti kohaldatav, kuna sellega kaasnevad suured lisakulutused ja suureneb halduskoormus. Pealegi ei vasta ettepanek ühelegi direktiivi 2002/15/EÜ põhilistest eesmärkidest. Kõnealusel direktiivis kehtestatakse tööaja korralduse miinimumnõuded, et parandada autovedudealase liikuva tegevusega hõivatud isikute tervise ja ohutuse kaitset ning liiklusohutust ja lähendada konkurentsitingimusi. Vastavalt sõidu- ja puhkeaja määrulesele 561/2006 ei tohi liikuva tegevusega hõivatud töötaja töötada rohkem kui 48 tundi (keskmiselt) nädalas, samas kui füüsilisest isikust ettevõtjana (FIE) tegutsev sõidukijuht võib vastavalt sellesama määrulese sätetele töötada 86 tundi nädalas.

1.2 Järgmise 20 aasta jooksul on oodata autovedude mahu 50-protsendilist kasvu, sõltumata teiste transpordiliikide (raudtee- ja veetransport) kasvust. Komitee väidab, et direktiivi eesmärkide saavutamiseks ei ole määrav mitte sõidukijuhi staatus, vaid tingimused, milles ta tegeleb vedualase liikuva tegevusega.

1.3 Komitee kordab käesolevas arvamuses arvamuse „Maanteeveod – FIEna tegutsevate sõidukijuhtide tööaeg” järelduste põhisuundi⁽¹⁾.

Olgu meenutatud, et mainitud arvamuses rõhutas komitee järgmist:

— direktiivi 2002/15/EÜ reguleerimisala peab hõlmama kõiki FIEna tegutsevaid sõidukijuhte, nagu on sätestatud direktiivi artiklis 2 (alates märtsist 2009), eesmärgiga edendada liiklusohutust, võrdsustada konkurentsitingimusi, parandada liikuva tegevusega hõivatud ja FIEna tegutsevate isikute töötingimusi ning eelkõige nende füüsilist ja vaimset tervist;

— direktiivi ja eelkõige FIEna tegutseva sõidukijuhi määratluse asjakohast ülevõtmist liikmesriikide õigusaktidesse, ning transpordiahela eri sidusrühmade ühisvastutust, nagu see toimub sõidu- ja puhkeaja eeskirjade puhul.

1.4 Komitee on seisukohal, et direktiivi eesmärged on võimalik saavutada vaid siis, kui autovedude sektoris kohaldatakse sotsiaalse kaitse miinimumnormid kõigile autovedude alase liikuva tegevusega hõivatud isikutele võrdselt ja nende staatusest sõltumata.

1.5 Komitee leiab, et FIEna tegutsevate sõidukijuhtide lisamine direktiivi reguleerimisalasse peab toimuma nii, et nende täidetavaid haldusülesandeid lihtsustatakse nii palju kui võimalik. FIEna tegutsevate sõidukijuhtide tööaja määratlus eeldab, et tööaja sisse ei arvestata üldist haldustööd.

1.6 FIEna tegutsevate sõidukijuhtide lisamine nõuab teatavate meetmete vastuvõtmist, et kontrollida direktiivi 2002/15 kohaldamist ja järgimist.

2. Sissejuhatus

2.1 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 2002. aasta direktiiv jõustus 23. märtsil 2005. Direktiivis käsitletakse autovedude alase liikuva tegevusega hõivatud isikute tööaja korraldust. Direktiivis sätestatud ühiseeskirjadega tagatakse sotsiaalse kaitse miinimumnormid kõnealuse sektori töötajatele. Kõnealuseid miinimumnorme peetakse oluliseks sammuks autovedude alase liikuva tegevusega hõivatud isikute tervise ja ohutuse kaitse parandamisel ning liiklusohutuse edendamisel ja ausa konkurentsi tagamisel.

⁽¹⁾ ELT C 27, 3.2.2009, lk 49-51.

2.2 Direktiiv, mille eesmärk on kaitsta liikuva tegevusega hõivatud töötajaid liiga pikkadest töötundidest, ebapiisavast puhkeajast või keerulisest töökorraldusest tulenevate negatiivsete mõjude eest, on üldise tööaja korralduse direktiivi 2003/88/EÜ suhtes eridirektiiv (*lex specialis*), millega täiendatakse 15. märtsi 2006. aasta määrust (EÜ) nr 561/2006, milles sätestatakse sõidukijuhtidele sõidu- ja puhkeaja ühiseeskirjad.

2.3 Direktiivi vastuvõtmisel pärast lepitusmenetlust leppisid nõukogu ja Euroopa Parlament kokku, et direktiivi tuleks põhimõtteliselt kohaldada füüsilisest isikust ettevõtjana (FIE) tegutsevate sõidukijuhtide suhtes alates 23. märtsist 2009. Komisjonil paluti Euroopa Parlamendile ja nõukogule esitada aruanne kaks aastat enne nimetatud kuupäeva ning seejärel aruandel põhinev õigusakti ettepanek, milles määratletakse üksikasjalikud sätted FIEna tegutsevate sõidukijuhtide kaasamiseks direktiivi reguleerimisalasse või millega jäetakse need juhid direktiivi reguleerimisalast välja.

3. Komisjoni ettepanek

3.1 Komisjoni ettepanek on muuta direktiivi 2002/15/EÜ, jättes FIEna tegutsevad sõidukijuhid selle reguleerimisalast välja, ja täpsustada direktiivi reguleerimisala, mis puudutaks kõiki ringi liikuvaid töötajaid, sealhulgas ka nn vale-FIEna tegutsevad sõidukijuhid, st juhid, kes on ametlikult füüsilisest isikust ettevõtjad, kuid kellel tegelikult puudub vabadus korraldada oma tööalast tegevust.

3.2 Komisjon soovib määratleda nn vale-FIE mõistet järgmiselt: „ringi liikuv töötaja tähendab ka sellist isikut, kes ei ole seotud mõne tööandjaga töölepingu või muud liiki hierarhilise töösuhtega, kuid

a) kellel ei ole vabadust korraldada asjaomast tööalast tegevust;

b) kelle sissetulek ei sõltu otseselt saadud kasumist;

c) kellel ei ole vabadust sõlmida üksi või koostöös teiste FIEna tegutsevate sõidukijuhtidega ärisuhteid mitme kliendiga.”

3.3 Komisjon teeb ettepaneku lisada öötöö määratlemiseks lisatingimus. Direktiivis 2002/15 käsitletakse öötööna iga tööd, mida on tehtud ööajal. Komisjon teeb ettepaneku muuta öötöö määratlust nii, et öötöö tähendaks vähemalt kahtunnilist tööaega ööajal.

3.4 Ettepanekus sisaldub ka uus kontrolli puudutav artikkel, mille eesmärk on tagada direktiivi 2002/15 eeskirjade nõuetekohane ja ühtne rakendamine. Kõnealuses artiklis täpsustatakse, et direktiivi jõustamise eest vastutavatel riigiasutustel peab olema piisav arv kvalifitseeritud inspektoreid ja et nad peavad võtma kõik vajalikud meetmed.

3.5 Direktiivi tulemusliku, tõhusa ja ühetaolise rakendamise tagamiseks kogu ühenduses toetab komisjon liikmesriikidevahelist dialoogi, mille eesmärgid on järgmised:

a) tugevdada liikmesriikide pädevate asutuste vahelist koostööd;

b) edendada ühist lähenemisviisi;

c) lihtsustada dialoogi transpordisektori ja kontrolliasutuste vahel.

4. Üldised märkused

4.1 Möjuanalüüsis esitatud probleemide osas on komisjon seisukohal, et „juhtide väsimusega seotud liiklusohutusprobleemide ennetamiseks tuleb sõidu- ja puhkeaja eeskirju rangelt kohaldada kõigi juhtide suhtes sõltumatult nende tööalasest staatusest”. Seetõttu ei loo tööaja korraldust käsitlev direktiiv liiklusohutuse seisukohast olulist „lisaväärtust.” Möjuanalüüsi käsitleva dokumendi järeldustest lähtudes eelistab komisjon varianti, mille kohaselt tuleks direktiivi reguleerimisalast välja jätta FIEna tegutsevad sõidukijuhid ja kaasata sinna nn vale-FIEna tegutsevad sõidukijuhid. Selle tulemusel vähenevad konkurentsimoonutused ning tagatakse töötajatele ja nendega võrdsustatud rühmadele parem sotsiaalkaitse.

4.2 FIEna tegutsevate sõidukijuhtide väljajätmine direktiivi reguleerimisalast on mitme sidusrühma väitel autovedude sektoris konkurentsi moonutanud. Selline väide ajendas komiteed hiljutises arvamuses transpordipoliitika valge raamatu vahekokkuvõtte kohta (TEN 257, raportöör Rafael Barbadillo López) ⁽¹⁾ esitama järgmise taotluse:

„Maanteevedusid käsitlevate sotsiaalõigusnormide osas tuleb nii töötajate kui ka füüsilisest isikust ettevõtjate puhul tagada võrdne kohtlemine. Seetõttu tuleb füüsilisest isikust ettevõtjate puhul kohe rakendada 11. märtsi 2002. aasta direktiivi 2002/15/EÜ, mis käsitleb autovedude alase liikuva tegevusega hõivatud isikute tööaja korraldust, ootamata ettenähtud üleminekuperioodi, sest kõnealuse direktiivi eesmärk on liiklusohutuse tagamine, konkurentsimoonutuste vältimine ja paremate töötingimuste loomine.” (punkt 4.3.1.2)

4.3 Arvestades järgmiseks 20 aastaks sõltumatult teiste transpordiliikide (raudtee ja veete) kasvumäärast prognoositavat maanteeliikluse 50-protsendilist kasvu, võib tagada 3,5 kuni 60 tonniste sõidukite juhtide füüsilise ja vaimse tervise ning liiklusohutuse ja ausa konkurentsi eeltingimused üksnes selle kaudu, et määratakse selgelt kindlaks sotsiaalsed miinimumnõuded, mida tuleb kohaldada eranditult kõigi autovedude alase liikuva tegevusega hõivatud töötajate suhtes sõltumatult nende staatusest. Seejuures ei saa komitee arvates olla määrav tegur isiku staatus, vaid asjaolu, et isik on hõivatud autovedude alase liikuva tegevusega.

⁽¹⁾ ELT C 161, 13.7.2007, lk 89.

4.4 Komitee nentis oma arvamuses „Maanteeveod – FIEna tegutsevate sõidukijuhtide tööaeg” (TEN/326), et tal on tõsiseid kahtlusi liiklusohutust, konkurentsitingimusi ja sotsiaalseid aspekte käsitletud uuringu ja mõjuanalüüsi tulemuste järelduste suhtes.

Arvamuses rõhutas komitee, et „liiga pikk tööaeg on väsimuse üks peamine põhjus ning võib viia roolis magama jäämiseni”.

Lisaks tõi komitee kõnealuses arvamuses, et „võrdne konkurents saavutatakse siis, kui kauba turustamise ja veo kõiki aspekte korraldavate suurte ettevõtete poolt alltöövõtjatele makstavad hinnad peegeldavad kõnealuses sektoris kehtivate sotsiaalsete õigusaktide järgimist nii liikuva tegevusega hõivatud kui ka FIEna tegutsevatele sõidukijuhtidele.”

4.5 Mõju hindamise aruandes esitatud väide, et tööaja korraldust käsitlev direktiiv ei loo liiklusohutuse seisukohast olulist lisaväärtust, ei vasta tõele. Vastavalt sõidu- ja puhkeaja määrusele 561/2006 ei tohi liikuva tegevusega hõivatud töötaja töötada rohkem kui 48 tundi (keskmiselt) nädalas, samas kui FIEna tegutsev sõidukijuht võib kooskõlas sellesama määruse sätetega töötada 86 tundi nädalas.

4.6 Komisjoni ettepaneku kohaselt on vale-FIEna tunnustatud sõidukijuht kohustatud järgima tööaja korraldust käsitleva direktiivi sätteid. Ent komisjoni ettepanekus jäävad vastuseta kõik järgmised küsimused: Kui FIEna tegutsenud sõidukijuhist saab ringi liikuv töötaja, peab tal olema tööleping. Keda tuleb lugeda teda tööle võtvaks tööandjaks? Kuidas toimida, kui ta on oma sõiduki omanik? Kes vastutab võimalike tagajärgede eest, kui sõidukijuht on investeerinud infrastruktuuri või teinud muid investeeringuid? Milliseid meetmeid peaks võtma riigid, kus FIE-d on juba kehtivate õigusnormidega hõlmatud?

4.7 Komitee arvates on oht, et ettepanek võiks põhjustada mitte ainult märkimisväärsed lisakulusid, vaid ka halduskoormuse suurenemist.

4.8 FIEna tegutsevate sõidukijuhtide lisamine direktiivi 2002/15/EÜ reguleerimisalasse eeldab komitee arvates direktiivi ja eelkõige FIEna tegutseva sõidukijuhi määratluse asjakohast ülevõtmist. Direktiivis tuleks sätestada, et üldine haldustöö ei kuulu FIEna tegutsevate sõidukijuhtide tööaega.

Brüssel, 25. märts 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv rehvide kütusesäästlikkuse ja muude oluliste parameetrite märgistamise kohta”

KOM(2008) 779 lõplik – 2008/0221 (COD)

(2009/C 228/15)

17. detsembril 2008. aastal otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 95 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv kütusesäästlikkuse ja muude oluliste parameetrite märgistamise kohta”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon võttis arvamuse vastu 12. märtsil 2009. Raportöör oli Virgilio RANOCCHIARI.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 452. istungjärgul 24.–25. märtsil 2009 (25. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 130, erapooletuks jäi 5.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab komisjoni otsust, millega ta kavandab juba praegu, pärast sõidukite üldist ohutust käsitleva määruse ettepaneku tegemist (mis on praegu kinnitamisel), kehtestada süsteemi määrukses sätestatud kolme peamise parameetri märgistamiseks rehvidele: kütusesäästlikkus, ohutus ja müra.

1.2 Komitee hindab ka seda, et märgistamisega soovitakse tarbijale anda otse teavet, et ta oskaks teha teadlikumaid valikuid kõnealuse määruse vastuvõtmise järgselt toodetud asendusrehvide ostmisel. Asendusrehvid moodustavad 78 % Euroopa turust.

1.3 Sõidukitootjate poolt paigaldatavate algsete rehvide osas peab komitee aga algatust üleliigseks, kuna kehtivate õigusaktidega nõutakse juba praegu tootjatelt sõidukile tüübikinnituse andmisel ja hiljem sõiduki tehnilistes reklaamväljaannetes ja kasutusjuhendis kõnealuste andmete edastamist.

1.4 Seoses tarbijate teavitamiseks kavandatud vahenditega, s.t rehvidele pandava kleebisega soovib komitee ette näha ka teistsuguseid vahendeid, juhaks kui kleebis peaks kaduma või saama kahjustatud (mida juhtub küllalt tihti).

1.5 Samuti loodab komitee, et nagu sõidukite üldise ohutusegi puhul, tehakse ka antud juhul õiguslik valik direktiivi

asemel määruse kasuks, et tagada ühtne tähtaeg ja kontrollsüsteem kõikides liikmesriikides.

2. Sissejuhatus

2.1 Energiatõhususe tegevuskavas pakutakse teatavasti 2020. aastaks välja 20 % kokkuhoidu tänu mitmetele meetmetele, millega energiakulu piirates aidatakse vähendada tarbimist ja seega ka keskkonna saastamist.

2.2 Selles kontekstis tuleb erilist ja pidevat tähelepanu pöörata maanteetranspordile, mis tekitab 20 % kogu CO₂ heitkogusest.

2.3 Lisaks paljudele juba kehtivatele või peagi vastuvõetavatele meetmetele seoses sõidukitega, püütakse nüüd ELi õigusaktides tegeleda ka rehvide näitajatega. Kuna rehvid on ainus ühenduspunkt sõiduki ja tee vahel, siis peaksid just rehvid tagama sõitjate ohutuse, kuid aitama vähendada ka kütuse tarbimist.

2.4 Selleks kavatakse parajasti Euroopa Parlamendis arutluses olevas Euroopa Komisjoni sõidukite üldist ohutust käsitlevad määruse ettepanekus⁽¹⁾ muu hulgas sätestada rangemad parameetrid rehvide tüübikinnitusele seoses kütuse tarbimise, ohutuse ja müraga.

⁽¹⁾ KOM(2008) 316 lõplik, mille kohta komitee juba võttis vastu arvamuse 14. jaanuari 2009. aasta täiskogu istungil (vt aramus CESE 37/2009).

2.5 Energiasäästlikkuse osas tuleks meelde tuletada, et rehvid mõjutavad veeretakistuse tõttu sõiduki kütuse kogukulu kuni 20 % ulatuses. Tegemist on liikumise takistusest põhjustatud energiakaoga, mis tuleneb omakorda rataste veeremisega kaasnevast soojusest ja deformatsioonist. Tuleks ka lisada, et veeretakistust nagu veeremismüragi mõjutab oluliselt teepinna seisukord, mis mõnel juhul võib muuta tühiseks rehvide tehnoloogilised parandused.

3. Euroopa Komisjoni ettepanek

3.1 Direktiivi ettepaneku eesmärk on tagada kasutajatele standardteave eelkõige kütusesäästlikkuse kohta, mis saavutatakse teistsuguse veeretakistuse, märghaardumise ja veeremismüraga. Neid kolme parameetrit käsitletakse juba nimetatud määruse ettepanekus (KOM(2008) 316).

3.2 Komisjon soovib, et tarbijad tunneksid mitte ainult veeretakistusele ette nähtud miinimumnõudeid, vaid oskaksid valida veelgi väiksema veeretakistusega rehve, mistõttu väheneks kütuse tarbimine. Näiteks sõiduautode puhul võib erineva veeretakistusega rehvikomplekti kütusekulu erinevus tänu uutele tehnoloogiatele olla kuni 10 %.

3.3 See on eriti oluline asendusrehvide turu jaoks, mis moodustab 78 % kogu turust. Nimelt uutele sõidukitele paigaldatud rehvide puhul (mille turuosa on 22 %) avaldavad sõidukitootjad teabe kütuse tarbimise kohta ostu hetkel ja see pannakse kirja ka kasutusjuhendisse. Samas asendusrehvide turul ei ole tarbijatel teavet, mis võimaldaks neil võrrelda rehvide hindu nende mõjuga kütuse tarbimisele.

3.4 Kuna rehvide näitajad on omavahel seotud, kuid samas ka vastuolus (veeretakistus seoses märghaardumisega ja märghaardumine seoses veeremismüraga), siis võib teave näidata, milline on parim võimalik kompromiss nende kolme parameetri vahel, võimaldades tarbijal teha teadlikku valikut.

3.5 Komisjoni ettepanekus nähakse ette, et A–G-klassi rehvidele kinnitatakse kleebitav energiamärgis veeretakistuse ja märghaardumise kohta, järgides praktikat, mis oli juba kasutusel kodumasinat märgistamisel, lisades sellele juurde detsibellides esitatava veeremismüra näitaja.

3.6 Ettepaneku järgi on liikmesriikide ülesanne kontrollida märgistamise sätetest kinnipidamist ja otsustada, milliseid karistusi rikkumise korral kohaldada.

4. Üldised märkused

4.1 Komitee toetab komisjoni algatust, millega soovitakse ühelt poolt tagada säästlikumat tarbimist ja teiselt poolt anda tarbijatele rohkem teavet, võimaldades nii vahetusrehvide ostmisel teha teadlikumat valikut, seda mitte ainult kütuse tarbimise, vaid ka teiste parameetrite, nagu märghaardumine ja veeremismüra seisukohast. Tarbija saaks nii hinnata, kas paremate näitajatega pakutavad eelised kompenseerivad kõrgema rehvihinna. Teadlikumad tarbijad aitaksid suurendada konkurentsi tootjate vahel, innustades tooteid parandama.

4.2 Nimelt tegi Euroopa Komisjon alguses ettepaneku nõuda teavet ainult kütuse tarbimise kohta. Kaks teist parameetrit lisati pärast avalikku arutelu kõnealusel teemal. Kuigi komitee kiidab heaks lõpliku valiku, siis kardab ta siiski, et nii on raskem andmeid hallata ja kontrolle läbi viia.

4.3 Samas on komiteel kahtlusi vahendi osas, millega tarbijatele teavet esitatakse. Kui kasutatakse ainult kleebist, siis ei pruugita alati soovitud tulemust saavutada.

4.3.1 Ostja ei näe tavaliselt asendusrehve enne, kui need müügikohas laost välja tuuakse ja sõidukile paigaldatakse. Pealegi võib juhtuda, et poes või müügikohas tuleb kleebis lahti, kaob ära või kleebitakse kogemata teisele rehville. Veelgi tõenäolisem on, et kleebised kaovad transportimisel või poes ära, eelkõige silikoonkattega rehvide puhul, millele on raskem kleebist kleepida. Kogemus on näidanud, et paljud tootjate märgised, mida praegu rehvidele paigaldatakse, kaovad rehvide transportimisel ja käitlemisel ära või saavad tõsiselt kahjustada. Tuleks meelde tuletada, et enesestmõistetavalt ei pakita kulude kokkuhoidmiseks rehve eraldi pakendisse ⁽¹⁾.

4.3.2 Komitee arvates on siiski vajalik alternatiivlahendus juhuks, kui kleebis puudub. Sellisel juhul peaks müüja andma arvega kaasa märgise või tõendi samade andmetega, mis peaks kirjas olema kleebisel, kuna need andmed oleks tootjalt igal juhul saadud.

⁽¹⁾ Kõnealuse sektori Euroopa esindusorgani ETRMA (European Tyre and Rubber Manufacturer Association) järgi kaotatakse 10–15 % kleebistest rehvide transportimisel või käitlemisel.

4.4 Samas uutele sõidukitele paigaldatud rehvide puhul tundub märgistamine ebavajaliku kuluna. Kehtivates õigusaktides sätestatakse juba praegu, kuidas autotootjad peavad pärast sõiduki tüübikinnituse andmist ostjat teavitama umbkaudsest kütuse tarbimisest ja CO₂ heitkogustest. See kehtib ka märghaardumise ja veeremismüra puhul, mida on samuti juba reguleeritud sõidukite tüübikinnituse puhul, nagu komisjon ka ise tunnistas ettepanekule lisatud aruandes.

Lisaks on see tootjate endi huvides kasutada alati viimase tehnoloogia rehve, et vähendada CO₂ heitkoguseid kavandatud 130g/km asemel potentsiaalsele tasemele 120g/km, mida saab saavutada mootorile alternatiivi pakkuvate tehnoloogiatega, sh rehvidega.

4.4.1 Sel juhul võib kaupmehelt, kes on tihti ka rehvide müüja, paluda esitada kliendile lisatõend täpsustusega, millistele õigusaktides nõutud parameetritele müüdüda sõiduki rehvid vastavad, ning pakkuma võimaluse korral alternatiivi. Selline algatus võiks pakkuda ka tuge teavitus- ja teadlikkuse tõstmise kampaaniale, mille liikmesriigid peaksid kõnealusel teemal läbi viima.

4.5 Komitee on teadlik mitmete sektorite esitatud taotlustest⁽¹⁾, millega soovitakse kõnealust ettepanekut direktiivist määruseks muuta. Esitatud põhjuseid saab vaid toetada: määrusega tagatakse ühtne jõustumise tähtaeg ja kontroll kõikides liikmesriikides nagu mainitud sõidukite üldise ohutuse määrase puhul, mis eelnes kõnealusele määrusele.

4.5.1 Seetõttu loodab komitee, et komisjoni, parlamendi ja nõukogu läbirääkimistel jõutakse kokkuleppele nagu varasematelgi juhtudel seoses selliste tundlike teemadega nagu ohutus ja keskkond.

4.5.2 Nimelt peab komitee väga oluliseks, et liikmesriikidele esitataks selged ja ühtsed reeglid, et hoolikalt kontrollida rehvide vastavust nõuetele. Selline kontroll on eriti oluline turul, kus suur osa toodetest on pärit väljaspool Euroopa Liitu.

5. Konkreetsete märkused

5.1 Komitee tervitab, et komisjon jättis kavandatud õigusaktist välja protekteeritud ja professionaalsed maastikurehvid, nagu komitee juba mainitud arvamuses sõidukite üldise ohutuse kohta soovitas, kinnitades samas muidugi, et kavandatud ohutuse nõudeid tuleb ikka täita.

5.2 Kooskõlas sõidukite üldist ohutust käsitleva arvamusega soovib komitee, et

- a) rehvid, mis on toodetud enne õigusakti jõustumist, jäetakse kohaldamisalast välja. Euroopa turu jaotusahelas on praegu u 80 miljonit rehvi. Kõikidele nendele juba jaotusahelas olevatele rehvidele kleebiste paigutamine oleks võimatu;
- b) tööstusele antaks vähemalt 18 kuud teostusaega, et rakendada vastuvõetavad meetmed.

Brüssel, 25. märts 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽¹⁾ ETRMA: European Tyre and Rubber Manufacturer Association.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: Teine strateegiline energiaülevaade – ELi tegevuskava varustuskindluse ja solidaarsuse tagamiseks energiavaldkonnas”

KOM(2008) 781 lõplik

(2009/C 228/16)

13. mail 2008 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: Teine strateegiline energiaülevaade – ELi tegevuskava varustuskindluse ja solidaarsuse tagamiseks energiavaldkonnas”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon võttis arvamuse vastu 12. märtsil 2009. Raportöör oli Ulla SIRKEINEN.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 452. istungjärgul 24.–25. märtsil 2009 (25. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 130, vastu hääletas 3, erapooletuks jäi 2.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab komisjoni teatist, eelkõige seetõttu, et selles pannakse nii vajalikku rõhku energiavarustuse kindlusele, ning järeldab, et

— hiljutised gaasikriisid on taas väga selgelt osutanud vajadusele liikmesriikide energiapoliitika ühise lähenemisviisi järele nii ELi siseselt kui väliselt;

— otsustamatus kolmanda energiaturu paketi osas on vastuolus energiapoliitika kõigi kolme eesmärgiga – varustuskindlus, konkurentsivõimelisus ja jätkusuutlikkus;

— komisjon ei ole pööranud piisavat tähelepanu väljakutsetele nafta ja transpordi valdkonnas;

— komisjon on selles kontekstis tähelepanuta jätnud energia- poliitika sotsiaalsed aspektid;

— teatistes ei ole rõhutatud küsimuse kiireloomulisust;

— väga on vaja teatist „Takistuste ületamine taastuenergia kasutamisel ELis”, milles taastuvaid energiaallikaid käsitletak osana energiastseemist;

— komisjoni kavatsus koostada poliitiline tegevuskava 2030. aastani ning visioon 2050. aastani on oluline, kuna suured tehnoloogilised ja süsteemide muutused võtavad aega;

— tuumaenergia ajakohastatud näidisprogrammi koostamisel on võetud arvesse komitee vastavateemalisi märkuseid.

1.2 Komitee soovitused:

— tõhusalt ja kiiresti tuleb võtta kasutusele kõik ELi vahendid, mis võivad leevendada riske varustuskindlusele;

— pärast otsuse langetamist hiljutiste õigusaktide ettepanekute kohta tuleb keskenduda nende rakendamisele ning hoiduda uute õigusaktide ettepanekute esitamisest, et säilitada õigusraamistik võimalikult stabiilse ja prognoositavana;

— tegevuskava viiest valdkonnast tuleb pidada esmatähtsaks energiasäästu, mille puhul energiatõhusus on keskne tööriist, kuna energia säästmise parandamiseks on palju majanduslikult tasuvaid meetmeid;

— komisjon peaks valima prioriteedid paljude valdkondade hulgas, milles ta kavatseb meetmeid võtta;

— eriti kiiresti tuleb pöörata tähelepanu isoleeritud energiaturgude probleemidele ja TEN-E lõpuleviimisele;

- lisaks infrastruktuuri tehtavatele investeeringutele on vaja pöörata suuremat tähelepanu vajadusele suurte investeeringute järele elektritootmise valdkonnas ja kuni aastani 2050 ulatuvatesse alusuuringutesse;
- välissuhetes on ELil vaja töötada välja vastutustundlik ja säästlik globaalne lähenemine energeetikale paralleelselt Euroopa enda energia varustuskindluse poliitikaga;
- vaja on suurt hulka meetmeid energiasäästmise parandamiseks, samas tuleks vältida ülereguleerimist ELi tasandil;
- EList peab saama energiatõhususe tehnoloogia eestvedaja;
- komisjon peab uurima, kas individuaalsete eesmärkide määramisega erinevatele energiakasutusvaldkondadele oleks võimalik tõhusalt suurendada energiatõhusust, eelkõige selliste teenuste ja toodete puhul, millel on siseturu mõõde;
- tuumaenergia tulevikku puudutavad otsused tuleb langetada kiiresti, võttes arvesse suurt vajadust investeeringute järele elektritootmise valdkonnas;
- visioon 2050. aastani peab hõlmama globaalset olukorda, kuna see moodustab raamtingimused ELi püüdlustele.

2. Sissejuhatus

2.1 Euroopa Liidu energiapoliitika eesmärgid on jätkusuutlikkus, konkurentsivõimelisus ja varustuskindlus. Viimasel ajal ei ole varustuskindlus olnud tähelepanu keskpunktis, mis on osutunud kahetsusväärseks seoses mõjuga, mida on avaldanud nii Ukraina ja Venemaa vahelise gaasijuhtme teemaline vaidlus kui ka järsk majanduslangus ja äärmiselt kõikumad energiahinnad. Sõltuvus ELi-välisest energiast ei ole iseenesest probleem, kuid varustatuse probleemide ohtu suurendavad üha suurem sõltuvus tarnijatest, kes ei mängi samade reeglite järgi nagu Euroopa, ning üha suurem nõudlus gaasi järele.

2.2 ELi viimase kahe aasta kõige olulisemad õigusaktide ettepanekud on elektri- ja gaasituru kolmas õigusaktide pakett ning energia- ja kliimapakett. Viimatinimetatu osas lepitati kokku detsembris 2008 rekordkiirusel toimunud esimesel lugemisel, millega jäeti paljud olulised üksikasjad komiteemenetluse

hooleks. Turupaketi osas ei ole siiani peaaegu kahe aasta jooksul otsusele jõutud, mis on selgelt vastuolus vajadusega hästi toimiva siseturu järele, et saavutada energiapoliitika kõik kolm eesmärki.

2.3 Energiapoliitika eri eesmärgid on üksteisega seotud ning nende saavutamiseks kavandatud meetmed tugevdavad suures osas üksteist, ent ei tee seda siiski igas aspektis. Esikohale tuleb seada varustuskindluse eesmärk. Arvestades katkestuste või energiapuuduse tõsiseid tagajärgi, peab üksikisikutele ja ettevõtetele olema alati kindlustatud energiaga varustatus.

3. Komisjoni dokumendi sisu

3.1 Komisjon avaldas novembris 2008 teise strateegilise energiaülevaate. Komisjoni ettepaneku kohaselt keskenduks **ELi tegevuskava varustuskindluse ja solidaarsuse tagamiseks energiavaldkonnas** järgmisele viiele punktile:

- infrastruktuuri vajadused ja energiaallikate mitmekesistamine;
- energiaalased välissuhted;
- nafta- ja gaasivarud ja kriisihjemehhanismid;
- energiatõhusus;
- ELi sisemiste energiaressursside maksimaalne kasutamine.

3.2 Teise strateegilise energiaülevaate üks osa on ajakohastatud andmete esitamine 2007. aasta tuumaenergia näidisprogrammi kohta. Dokumendis keskendutakse tarnekindlusele, investeerimisvajadustele ja investeeringute realiseerimise tingimustele.

3.3 Koos teise strateegilise energiaülevaatega esitas komisjon

- 2008. aasta energiatõhususe paketi,
- ettepaneku naftavarude direktiivi läbivaatamiseks ning

- läbivaadatud ettepaneku direktiivi kohta, millega sätestatakse tuumaalase ohutuse raamistik.

3.4 Teises strateegilises energiaülevaates väljendab komisjon kavatsust teha järgmised ettepanekud:

- täiustada 2010. aastal gaasivarustuskindluse direktiivi;
- toetada ELi fossiilkütusevarude keskkonnasõbralikku arendamist;
- esitada teatis „Takistuste ületamine taastuvenergia kasutamisel ELis” ning
- käivitada säästva energia rahastamise algatus, mis oleks komisjoni ja Euroopa Investeeringuspanga ühine projekt.

3.5 Komisjon teeb ka ettepaneku uuendada Euroopa energia- poliitikat aastani 2010, koostades ka poliitilise tegevuskava 2030. aastani ning visiooni ja uue tegevuskava 2050. aastani.

4. Üldised märkused

4.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab komisjoni teatist, eelkõige seetõttu, et selles pannakse nii vajalikku rõhku energiavarustuse kindlusele ning on püütud pakkuda terviklikku lähenemist energiapoliitika ajakohastele väljakutsetele. ELil on oma vahendid varustuskindluse riski vähendamiseks. Komisjon on need määratlenud ning need tuleb nüüd tõhusalt kasutusele võtta.

4.2 ELi meetmed energiavarustuse kindluse valdkonnas peaksid siiski piirduma õigusaktide ettepanekutega. Pärast praeguste pakettide vastuvõtmist tuleks keskenduda nende rakendamisele. Õigusraamistik tuleb säilitada stabiilsena, et vajalike meetmete jaoks oleks olemas võimalikult prognoositav raamistik.

4.3 Taas on ilmnunud, et on vaja liikmesriikide ühtset lähenemisviisi energiapoliitikale. Ühtse seisukoha kujundamiseks on

tehtud korduvaid üleskutseid, sh ka komitee poolt. Niikaua, kuni mõned, eelkõige suured liikmesriigid hoolitsevad enamasti vaid enda huvide eest, jääb Euroopa energiasektor oma tegelikult potentsiaalset nõrgemaks, haavatavamaks ja ebatõhusamaks.

4.4 Komitee nõustub tegevuskava viie valdkonnaga, kuid paneks esikohale energiatõhususe, õigemini energiasäästu, kuna eesmärk peaks olema energiakasutuse vähendamine. Parema energiatõhususe on sealjuures keskne vahend. Isegi kõige paremad tulemused selles valdkonnas ei saa asendada vajadust kiireloomulise tegutsemise järele teistes valdkondades. Ent suur potentsiaal on parema energiatõhususe saavutamiseks mõeldud meetmetel, mis on majanduslikult tasuvad ja see potentsiaal tuleks ära kasutada, vältides seeläbi teisi, kulukamaid meetmeid. Olulisima näitena võiks siinkohal nimetada hoonete energiatõhususe suurt potentsiaali.

4.5 Komitee oleks oodanud komisjonilt suuremat tähelepanu nafta ja transpordi valdkonna probleemidele. 36 % ELi kasutatavast energiast pärineb naftast, mida kasutatakse peamiselt transpordisektoris, ning kuna maanteetransport hoogustub, kasvavad ka süsinikdioksiidi heitkogused. Lisaks on oodata naftahindade äärmist kõikumust ning hinnad näitavad kasvutendentsi. Komitee koostas jaanuaris Euroopa Parlamendi taotlusel arvamuse teemal „Silmitsi naftaprobleemidega”⁽¹⁾.

4.6 Komisjoni dokumendis jäetakse tähelepanuta ka energia- poliitika sotsiaalsed aspektid, mis hõlmavad töökohtade kadumist, uute töökohtade loomist keskkonnasäästlikumas majanduses, haridust ja koolitamist, samuti energiapuudust. Komitee on teadlik sellest, et energia ei ole tavapärane kaup ja et energia tarbijateni toimetamine üldhuviteenusena peab vastama üldise juurdepääsu ja taskukohase hinna põhimõtetele.

4.7 Komitee arvates ei anna komisjon piisavalt mõista, et tegu on tõeliselt kiireloomulise küsimusega, nagu võiks oletada varasemate ja hiljutiste varustuskindluse probleemide taustal. Teatistes esitatakse terve hulk komisjoni kavatsusi (rohkem kui 45) meetmete võtmiseks, suurema osa näol on tegemist teatistega. Et sama hoogsalt jätkata, tuleb nende seast valida prioriteetidid.

⁽¹⁾ Vt EMSK arvamus teemal „Silmitsi naftaprobleemidega” CESE 46/2009, de 14.1.2009 raportöör Frederic Adrian Osborn.

4.8 Komitee tervitab ka kavatsust esitada poliitiline tegevuskava 2030. aastani ja visioon 2050. aastani, mida peab toetama uus tegevuskava. Komitee viitas sellisele visioonile juba oma 2006. aasta arvamuses, mis käsitles energiakandjate optimaalse kombinatsiooni strateegiat⁽¹⁾. Infrastruktuuridesse tehtavate investeeringute pika kasutusaja tõttu võtavad suured tehnoloogilised muutused aega, nagu ka energiasüsteemide tegelikud muutused. Seepärast on väga oluline tulevikuvision, mis ulatuks kaugemale tänapäeva tehnoloogia ja infrastruktuuri kohandamise piiratud võimalustest.

5. Konkreetsete märkused

5.1 ELi energiavajaduse katmise seisukohalt kõige olulisema infrastruktuuri arendamine

5.1.1 Pidades silmas muret ELi jätkuva sõltuvuse üle välistest energiaallikatest, toetab komitee komisjoni aktiivsust selles valdkonnas. Komitee soovib esitada järgmised tähelepanekud.

5.1.2 Komisjoni esitatud kuus prioriteeti tunduvad väga asjakohased, üksnes prioriteete seades võib oodata ka nende tõhusat rakendamist. Komisjon on alates 2009. aasta jaanuari lõpust esitanud kõnealuste prioriteetide raames konkreetseid projekte, et saada rahalist toetust osana ELi majanduse taastamise kavast. Nende prioriteetsete projektide osas on raske seisukohta võtta, kui puudub läbipaistev teave nii nende kui ka teiste suurima potentsiaaliga projektide kohta, sh teave kavandatava rahastamise kohta eraõiguslikest ja riiklikest allikatest.

5.1.3 On kahetsusväärne, et Balti riikide isoleeritud energiaturgude olukorra suhtes ei ole varem midagi ette võetud. Nüüd tuleb seda teha äärmiselt kiiresti. Samal ajal tuleks väikeste isoleeritud liikmesriikide energiavajaduste eest hoolitseda projektide abil, mille eesmärk on võrkude ühendamine Euroopa mandriga.

5.1.4 Mis puudutab gaasitransiidikoridore, siis märkis komitee oma hiljutises Euroopa energiapoliitika välismõõtme teemalises arvamuses, et maagaasiedastuse valdkonna tulevase vajadusi silmas pidades on vaja mitmeid projekte. Poliitilises mõttes ei peaks projekte vaatlema vastandlike võimalustena. Praegu on gaasivarude tagamiseks oluline kiiresti tegutseda, selleks on vaja liikmesriikide ja komisjoni koostööstatut tegevust.

⁽¹⁾ Vt EMSK arvamus „Euroopa Liidu energiavarustus: energiakandjate optimaalse kombinatsiooni strateegia“ CESE, raportöör Ulla Sirkeinen, ELT C 318, 23.12.2006, lk 185.

5.1.5 Ühisostumehhanismi idee vajab täiendavat selgitamist. Tekib ka küsimus, miks seada sihtmärgiks ainult Kaspia mere piirkond.

5.1.6 Varustuskindluse probleeme ei saa lahendada ainult energia edastamise infrastruktuuri abil. Energia tootmises tuleb läbi viia muudatusi, milleks vajalike investeeringute väärtus on peaaegu 1 000 miljardit eurot. Komisjon on seda osaliselt käsitlenud peatükis ELi energiaallikatest, kuid see vajaks tähelepanu ka investeerimisvajaduste ja nende rahastamise kontekstis.

5.1.7 Oluline küsimus seoses investeeringutega on eri osalejate – ELi, selle rahandusasutuste, liikmesriikide ja ettevõtete roll. Ettevõtted teevad investeeringuid ainult siis, kui õiged tingimused on täidetud. Isegi kui muutlikul energiaturul tehakse vigu, on ettevõtted parimal positsioonil turu hindamiseks ja riskide võtmiseks. Avalik sektor ja poliitikud võivad tegutseda õigete raamtingimuste loomise nimel ning pakkuda etteantud raamides stiimuleid ja poliitilist toetust. Seetõttu toetab komitee jõuliselt komisjoni kavatsust teha tihedamat ja tõhusamat koostööd erasektori ja rahandusasutustega.

5.2 Suurem rõhuasetus energiale ELi rahvusvahelistes suhetes

5.2.1 Komitee esitas 2009. aasta jaanuaris arvamuse Euroopa energiapoliitika välismõõtme kohta. Arvamuses esitatud märkused, järeldused ja soovitusel on siiani asjakohased ning kooskõlas siinkohal käsitletavas teatises esitatud komisjoni ettepanekutega. Komitee toonitab eelkõige kahte punkti: vajadust tegutseda selle nimel, et tarnijariigid kohaldaksid energiaturul samad tingimused kui EL, nt juurdepääs infrastruktuurile, investeeringute kaitse jne, ning eelkõige seda, et kui liikmesriigid toetavad kaubanduslepingute läbirääkimisi, siis peaksid nad oma toetuse eelduseks seadma ühiselt kokkulepitud tingimuste raamistikust kinnipidamise.

5.2.2 Komitee tutvustas ka kahel sambal põhinevat lähenemisviisi energiaalastele välissuhetele. Üks samm on Euroopa energiavarustuse kindlus, teine samm on vastutustundlik ja säästlik globaalne lähenemine energeetikale. Viimase samba, Euroopa globaalse vastutuse aspekte on komisjon puudutanud ainult põgusalt. Kõnealune vastutus nõuab tõsiselt tähelepanu ning seda ei saa lahendada üksnes ELi juhtiva rolliga rahvusvahelistel kliimaläbirääkimistel.

5.3 Paremad kriisiohjemehhanismid ning nafta- ja gaasivarustus

5.3.1 Komitee nõustub komisjoni praeguse seisukohaga gaasivarustuse kindluse teemal. Erakorraliste meetmete vajadusele tuleb ja on võimalik leida lahendus muul viisil kui kulukate kohustuslike gaasivarude näol. Alternatiivsed meetmed hõlmavad energiaallikate ringi ja tarneliinide mitmekesistamist, veeldatud maagaasi, koostööd naaberriikidega, katkestatavaid lepinguid ning asenduskütuseid.

5.4 Uus impulss energiatõhususe parandamiseks

5.4.1 Komitee on koostanud mitmeid arvamusi energiatõhususe kohta, sh korraldanud praktiliste meetmete teemalise üksikasjalise arutelu. Komitee nõustub komisjoni lähenemisviisiga, kuid soovib esitada paar märkust.

5.4.2 Energia tõhusamaks tootmiseks on tohtu hulk, praktiliselt piiramatult palju meetmeid. Komisjon on esitanud rea õiguslike meetmeid nt hoonete, energiamärgiste, ökomärgiste jne kohta, mitmed on veel väljatöötamisel. Komitee palub pidada väga täpselt silmas, et sellega ei kaasneks ülereguleerimist, vaid et uuendustegevuse potentsiaali oleks võimalik ära kasutada nii hästi kui võimalik. Energiasäästmise parandamiseks on vaja poliitilisi meetmeid – määruseid, riiklike toetusi jne, kuid neid tuleb iga sihtvaldkonna jaoks hoolikalt kavandada, nii et need oleksid võimalikult kulutasuvad ja moonutaksid võimalikult vähe turgu. ELi meetmed peaksid olema suunatud ainult toodetele ja teenustele, millel on selgelt siseturumõõde. Komitee soovib, et rohkem rõhutataks vabatahtliku tegevuse ning ise- ja kaasreguleerimise, sh standardimise võimalusi.

5.4.3 Euroopa on energiatõhususe valdkonnas teerajaja. EL peaks olema esirinnas ka energiatõhusate tehnoloogiate valdkonnas. Teerajaja positsiooni võimalusi tuleks täielikult ära kasutada. Meetmed selle toetamiseks hõlmavad teadus- ja arendustegevuse rahastamist, uuendustegevuse ja riskifinantseerimise toetamist, sobivat standardimist, avatud turgu Euroopas ja maailma mastaabis, tõhusat rahvusvahelist kliimakokkulepet ning energiatõhususe alast rahvusvahelist koostööd.

5.4.4 Komitee ei toeta mõnel pool esitatud ideed määrata energiatõhusus ELi siduvaks eesmärgiks. Energiatõhusus hõlmab kõiki inimtegevuse ja majandusliku tegevuse valdkondi ning seda on võimalik parandada väga paljudel eri viisidel. Kuidas saab sellises olukorras töötada välja õiglase jõupingutuste jagamise süsteemi? Ehkki komitee toetab jõuliselt energiatõhususe 20 % suurenemise saavutamise eesmärki, on ta kõhkleva seisukohal, kas see tuleks määrata siduvaks eesmärgiks. Energiatõhusus hõlmab kõiki inimtegevuse ja majandusliku tegevuse valdkondi ning seda on võimalik parandada väga paljudel eri viisidel. Kuidas näeb sellises olukorras välja näiteks õiglase jõupingutuste jagamine? Komitee soovib selle asemel komis-

joni uurida, kas individuaalsete eesmärkide määramisega erinevatele energiakasutusvaldkondadele oleks võimalik tõhusalt suurendada energiatõhusust, eelkõige selliste teenuste ja toodete puhul, millel on siseturu mõõde.

5.4.5 Lisaks ei ole lihtsalt vajalik kehtestada siduv eesmärk 20 %-lise energiasäästu eesmärgi saavutamiseks 2020. aastaks, tegelik majanduslik olukord liigub niikuinii selles suunas.

5.5 ELi energiavarude parem kasutus

5.5.1 Komitee on suures osas nõus ELi enda energiavarude kasutamist puudutavate komisjoni seisukohtadega. Oluline on omada realistlikku ülevaadet energianõudluse arengust ning eri energiaallikate arendamise ja kasutamise võimalustest, piirangutest ja tingimustest.

5.5.2 Komitee tervitab eriti komisjoni kavatsust esitada teatis teemal „Takistuste ületamine taastuvenergia kasutamisel ELis“ ning innustab komisjoni selles osas kiiresti tegutsema. Taastuvenergia (mis saab tulevikus olema kõige olulisem ja keskkonnasõbralikum omamine energia) ulatuslikuma kasutamise olulist küsimust oleks tulnud juba varem analüüsida ja käsitleda osana kogu energiasüsteemist. Nagu komisjon märgib, on siinkohal olulised küsimused jaotusvõrguga seotud piirangud, samuti energiavaru küsimus. Uuringu läbiviimisel tuleks pöörata tähelepanu ka küsimusele, kas võimaliku „energiavaru“ loomine võib teatud tingimustes muuta taastuvenergia jõupingutused heitkoguste või varustuskindluse suhtes negatiivseks. Teine küsimus puudutab planeerimise ja lubade väljastamise probleeme.

5.5.3 Komitee toetab ka seisukohta, et kohustuslike süsinikdioksiidi heitenorme elektrijaamades tuleks järgida alles pärast seda, kui süsinikdioksiidi tööstuslike tutvustuste tulemustele on hinnang antud.

5.5.4 Tuumaenergia osas on komitee kaua aega olnud seisukohal, et energiapoliitika eesmärkide saavutamiseks peavad energia tootmiseks olema avatud kõik võimalused. Arvestades lähemas tulevikus tekkivat vajadust suuremahuliste investeeringute järele elektri tootmisel, tuleb kiiresti langetada tuumaenergia tulevikku puudutavad otsused nendes liikmesriikides, mis on otsustanud või kavatsevad otsustada tuumaenergia kasuks. Komisjoni prognooside kohaselt langeb tuumajaamade võimsus ELis 2020. aastaks neljandiku võrra ning kui seda ei asendata uue tuumaenergiaga, asendatakse osa sellest maagaasi või söeküttel töötavate elektrijaamadega, mis tekitab probleeme heitkoguste ning varustuskindluse osas. Tuumaohutus vajab pidevat tähelepanu ja ametivõimude kaasatust; tuumajäätmete käitlemise osas tuleb langetada otsuseid. Komitee koostab eraldi arvamuse läbivaadatud ettepaneku direktiivi kohta, milles sätestatakse tuumaalast ohutust käsitlev ühenduse raamistik.

5.5.5 Komitee pooldab komisjoni kavatsust esitada dokumendid, mis puudutavad vajadust energiatootmise suutlikkuse järele, olgu tegu nafta rafineerimisega või elektrienergiaga. Samas tuleb rangelt meeles pidada, et EL ei saa otsustada investeeringute üle energia tootmiseks vajalikku võimsusse ega teha isegi soovitusi, kuna ta ei ole võimeline võtma vastutust võimalike riskide eest. Asjakohase teabe kogumine ja analüüsimine, sh kujundamine võib olla väga kasulik. Soovitatav on teha koostööd Rahvusvahelise Energiaagentuuriga.

5.6 Visioon 2050. aastani

5.6.1 Komitee toetab komisjoni kavatsust pakkuda välja uus Euroopa energiapoliitika 2010. aastani, poliitiline tegevuskava 2030. aastani ning visioon 2050. aastani. Komitee toetab ka ideed võtta selle aluseks laiaulatuslikud konsultatsioonid võimalike pikaajaliste eesmärkide üle.

5.6.2 Komitee leiab ka, et komisjoni poolt esialgu esitatud valdkonnad – süsinikuvaba elektrienergiatootmine, transpordisektori naftast sõltumine, hooned, elektrivõrk ning suure tõhususega vähem süsinikdioksiidiheiteid tekitav energiasüsteem kogu maailmas – on tõeliselt kesksed pikaajalised väljakutsed. Kõnealustele väljakutsetele vastamiseks on vaja kasutada kõiki tehnoloogilisi võimalusi, sh termotuumasünteesi ja vesinikku.

5.6.3 Visiooni tuleb kaasata ka olukord ja arengud maailma tasandil, kuna need moodustavad raamtingimused ELi püüdlustele. Kiiresti suurenev energianõudlus arengumaades, muutuv kliima ja (loodetavasti) rahvusvaheliselt kokkulepitud meetmed selle leevendamiseks ja sellega kohanemiseks, fossiilsete energiaallikate olemasolu jne avaldavad meie olukorrale ja valikutele mitmel viisil mõju. Ajakohane näide oleks nafta puudutavate probleemide muutumine – eile oli selleks rekordiliselt kõrgete hindade põhjustatud šokk, täna aga hirm madalatest hindadest põhjustatud ebapiisava tootmise pärast.

5.7 Tuumaenergia ajakohastatud näidisprogramm

5.7.1 Komitee märgib rahuldustundega, et komisjon on arvesse võtnud nii komitee arvamuses 2007. aasta uue tuumaenergia näidisprogrammi kohta ⁽¹⁾ kui ka ettevalmistavas arvamuses tuumatööstusesse tehtavate investeeringute kohta ⁽²⁾ esitatud märkusi. Lähtepunkt on ELi jätkuvalt oluline roll tuumaenergia kõige edumeelsema raamprogrammi edasiarendamisel, järgides kõige kõrgemaid ohutuse, turvalisuse ja tuumamaterjalide leviku tõkestamise norme. Radioaktiivsete jäätmete käitlemine, pikaajalise toetuse tagamine tegevuse lõpetamise puhul, terrorismioht ning vajadus ühtlustatud vastutussüsteemi järele on küsimused, mida käsitletakse kooskõlas komitee seisukohtadega. Komitee rõhutab, et tuumaenergia rajatiste käitajad peavad maksma kõigi nimetatud kontekstis tekkivate kulude eest.

5.7.2 Komitee nõustub taas, et tuumaenergia etendab olulist rolli Euroopa tulevases energialiikide kombinatsioonis, leevendades kliimamuutuste mõju ning tagades elektrivarustuse. Komitee nõustub ka vajadusega võtta arvesse üldsuse muresid ning on nõus nende lahendamiseks esitatud ettepanekutega. Komitee avaldab toetust soovitusel kehtestada ühtsed tuumareaktorite ohutuse tasemed ning otsusele ehitada ainult selliseid uusi reaktoreid, mis vastavad tootmise ohutuse ja turvalisuse III põlvkonna tasemele. Mõned meetmed uute ehitiste rahastamise hõlbustamiseks on õigustatud, eelkõige praeguses majanduslikus olukorras, kuid sellel eesmärgil ei tohi kasutada riiklikke toetusi või ELi eelarvevahendeid. Isegi kui mõned liikmesriigid on andnud mõista, et nad suhtuvad tuumaelektrijaamade ehitamisse avatumalt, siis vastutavad jaamade ehitamise, rahastamise, käitamise ja jäätmete käitlemise eest eraettevõtjad. Riik määrab vaid kindlaks raamid. Kavandatud tuumarajatiste kohta tuleks anda avameelset ja põhjalikku teavet, mis hõlmaks ka kulusid. Teavet tuleks anda võimalikult vara, et võimaldada avalikku arutelu.

Brüssel, 25. märts 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽¹⁾ Vt EMSK aramus „Tuumaenergia näidisprogramm” CESE, raportöör Ulla Sirkeinen, ELT C 256, 27.10.2007, lk 51.

⁽²⁾ Vt EMSK aramus teemal „Tulevased investeeringud tuumatööstusesse ja nende roll ELi energiapoliitikas” CESE 1912/2008, de 4.12.2008 raportöör Edgardo Maria Iozia.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv energiamõjuga toodete energiatarbimise ja muude ressursside tarbimise näitamise kohta märgistuses ja ühtses tootekirjelduses”

KOM(2008) 778 lõplik/2 – 2008/0222 (COD)

(2009/C 228/17)

30. jaanuaril 2009 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 95 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv energiamõjuga toodete energiatarbimise ja muude ressursside tarbimise näitamise kohta märgistuses ja ühtses tootekirjelduses”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektioon võttis arvamuse vastu 12. märtsil 2009. Raportöör oli Antonello PEZZINI.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 452. istungjärgul 24. – 25. märtsil 2009 (24. märtsi 2009 istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 180, erapooletuks jäi 3 liiget.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee tervitab komisjoni algatust ajakohastada kodumasinat märgistuses ja tootekirjelduses energiatarbimise näitamist käsitlevat direktiivi 92/75/EMÜ, millega on nüüdseks kursis nii miljonid tarbijad kui ka tööstus- ja müügiettevõtted.

1.2 Komitee arvates on direktiiv võimaldanud

— tootjatel turustada oma tooteid paremini, parandades nende kvaliteeti ja energiatõhusust;

— tarbijatel teha teadlikke valikuid ja muuta oma harjumusi, mida sageli mõjutab omavahel konkureeriv reklaam;

— ühiskonnal säästa rohkem keskkonda ja kasutada ressursse jätkusuutlikumalt, tagades järelevalve siseturu üle.

1.3 Komitee peab oluliseks tuua esile eduka poliitika eelduseks olevaid tegureid:

— lihtsad, selged ja arusaadavad kriteeriumid;

— täpne, asjalik ja võrreldav teave konkreetse toote energiatarbimise kohta;

— tõhusad tasuvusanalüüsid kõigi osapoolte jaoks;

— tõestatavad teaduslikud tulemused;

— bürokraatia ja halduskoormuse ning tegevuskulude vähendamine miinimumini;

— siduvate eeskirjade ja vabatahtlike vahendite ühildavus ja sidusus;

— dünaamilised ja paindlikud süsteemid, mis jätavad ruumi uuendustegevusele ja tehnoloogilisele arengule;

— lihtne ja kõigile arusaadav teabevahetus;

— säästva arengu edendamine maailmaturul, tekitamata peidetud takistusi rahvusvahelisele kaubandusele.

1.4 Komitee arvates tuleb märgistussüsteemi läbivaatamisel säilitada positiivsed aspektid: lihtsus, läbipaistvus, usaldusväärsus ja võrreldavus; tagada ajakohastamine paindlike ja dünaamiliste mehhanismide abil toodete liigitamiseks nende tõhususe alusel ning anda tarbijatele võimalus teha teadlikke valikuid tõhusamate, jätkusuutlikumate ja täpsetele nõuetele vastavate toodete osas.

1.5 Enne direktiivi kohaldamisala laiendamist uutele „energiamõjuga toodete” rühmadele soovib komitee teostada eri sektore jaoks selge, läbipaistva, kõige osapoolte heaks kiidetud ja teaduslikel tõenditel põhineva mõjuhinnangu ja tasuvusanalüüsi.

1.6 Lisaks tuleb komitee arvates tagada direktiivi 92/75/EMÜ⁽¹⁾ tõrgeteta toimimine, parandades ja täiendades direktiiviga seotud dünaamilisi ümberliigitamismehhanisme⁽²⁾.

1.7 Komitee tervitab energiatarbimise märgistuse laiendamist teistele energiat tarbivatele toodetele, kuna teave on selgelt ja läbipaistvalt esitatud ning turul probleemideta võrreldav ning sellest võib saada edukas turustamisvahend.

1.8 Euroopa Majandus- ja Sotisaalkomitee on seisukohal, et muude energiat mittetarbivate, ent sellegipoolest energiamõju avaldavate toodete või teenuste puhul võivad osutuda sobivaks teised teabe- ja keskkonnavalused vahendid.

1.9 Komitee arvates tuleb vältida igasugust kattuvust sageli omavahel konkureerivate ja/või teineteisega vastuolus olevate eeskirjade vahel ning sellest tulenevat kulude ja halduskoormuse suurendamist ning säilitada integreeritud valdkondlik lähenemise viis, milles arvestatakse kolme säästvuse sambaga.

1.10 Komitee nõustub komisjoniga selles osas, et on oluline tagada soodustuste võimalus, ilma et rikutaks ühenduse eeskirju riigihangete valdkonnas.

1.11 Riigihangete reguleerimiseks kavandatud sätete osas hoiatab komitee siduvate meetmete kehtestamise eest ja peab oluliseks, et liikmesriikides võetavate meetmete osas tagatakse paindlikkus ja asjakohane tasakaal siduvate meetmete ja keskkonnasäästlike riigihangete raames võetavate vabatahtlike meetmete vahel.

2. Sissejuhatus

2.1 Nõukogu 22. septembri 1992. aasta direktiiv 92/75/EMÜ kodumasinade energia ja muude ressursside tarbimise näitamise kohta märgistuses ja ühtses tootekirjelduses on raamdirektiiv, mille eesmärk on suurendada energiatõhusate toodete osakaalu kodumasinade turul, pakkudes tarbijatele ja turul osalejatele kasulikku ja võrreldavat teavet.

2.2 Energiatarbimise märgistuse olulisimad eelised on järgmised:

— märgistamise kohustuslikkus;

— nähtavus;

— teabe selgus;

— vahetu võrreldavus sama tooterühma toodete vahel.

2.3 Kuigi süsteem hõlmab vaid teatavaid sektoreid ning täpseid valdkondlikke analüüse ja uuringuid, on see komitee arvates võimaldanud

— tootjatel turustada oma tooteid paremini, parandades nende kvaliteeti ja energiatõhusust, ning viia turule kvaliteetsemaid ja uuenduslike lahendustega kodumasinaid;

— tarbijatel teha teadlikke valikuid ja muuta tarbimismudeleid;

— ühiskonnal säästa rohkem keskkonda, kasutada ressursse jätkusuutlikumalt ja vähendada nende tarbimist.

2.4 Komitee arvates on oluline rõhutada, et praegune energiamärgistuse direktiiv on ühenduse edukaimaid vahendeid, kuna see tugineb järgmistele teguritele:

— lihtsad, selged ja arusaadavad kriteeriumid;

— täpne, asjalik ja võrreldav teave konkreetse toote energiatarbimise kohta;

— tõhusad tasuvusanalüüsid kõigi osapoolte jaoks;

— tõestatavad teaduslikud tulemused;

— bürokraatia ja halduskoormuse ning tegevuskulude vähendamine miinimumini;

— ühenduse eeskirjade ja konkureerivate vabatahtlike vahendite ühildavus ja sidusus ning nende vahelise kattuvuse puudumine;

— süsteemi dünaamilisus, paindlikkus ja selle pakutavad võimalused uuendustegevuseks ja tehnoloogiliseks arenguks;

— lihtne ja kõigile osalejatele, eriti tarbijatele kergesti äratuntav ja arusaadav teave;

— säästva arengu põhimõtete levitamine maailmaturul.

2.5 Asjasse puutuvad olulise keskkonnamõjuga sektorid on järgmised: külmikud, sügavkülmikud ja nende kombinatsioonid; pesumasinad, kuivatid ja nende kombinatsioonid; nõudepesumasinad, küpsetusahjud, veekuumutid ja kuumaveesalvestid, valgustusseadmed ja õhukonditsioneerid. Nendes sektorites on 2009.–2010. aastaks kavas energiatarbimise märgistuse ajakohastamine.

⁽¹⁾ Praeguse läbivaatamise objektiks olev direktiiv.

⁽²⁾ Vt energiatõhususe tegevuskava, KOM(2006) 545.

2.6 Komisjoni toetatud eelnevatest uuringutest energiat tarbivate toodete kohta selgus, et kõnealuste toodete kasutamine põhjustab üle 80 % keskkonnamõjust.

2.7 Direktiivi 92/75/EMÜ kohaldamisala laiendamine teistele kodumasinadele ja kõigile energiamõjuga toodetele (v.a transpordivahendid, mille suhtes kohaldatakse eraldi eeskirju) on märkimisväärne muudatus, mis nõuab palju tööd. Sarnaseid jõupingutusi tehakse praegu toimuval ökodisaini käsitleva direktiivi 2005/32/EÜ läbivaatamisel.

2.8 Kavandatud energiasäästu kohaldamine iga kauba puhul, „mille kasutamine mõjutab energiatarbimist ning mis viiakse turule ja/või võetakse kasutusele ühenduses, sealhulgas osad, mis on ette nähtud [...] energiamõjuga toodetesse paigaldamiseks,” tähendab seda, et kohaldamisala ei piirdu ainult vahetult energia tarbivate toodetega, vaid et see hõlmab ka tooteid, millel on nende kasutamisel vahetu või kaudne mõju energiatarbimisele, nagu ukseid ja aknad ning ehitus- ja kattematerjalid.

2.9 Läbivaadatud direktiivi kohaldamisala laiendamisega nimetatud uutele toodetele ja sektoritele võib kaasneda energiatarbimise näitamisel arvestatavate parameetrite muutmine ning ka märgistuse enda muutmine, lisades sellele erinevaid parameetreid vastavalt sektorile ja tootele.

2.10 Energiamärgistuse direktiivi uuesti sõnastamine kuulutati energiatõhususe tegevuskava⁽¹⁾ ning säästva tarbimise ja tootmise ning säästva tööstuspoliitika tegevuskava⁽²⁾ prioriteediks. Tegevuskavade kohta on komitee oma seisukoha juba avaldanud⁽³⁾. Siia alla kuuluvad lisaks energiamärgistusele ka ökomärgis, *Energy Star*i märgis, ökodisaini tehnilised spetsifikatsioonid, tippstandard EMAS, hoonete tõhususe standardid ja muu keskkonnanalane teave, nt toodete keskkonnadeklaratsioonid (*Environmental Product Declarations*) ning hulk sektorispetsiifilised märgised, eelkõige toiduainete sektoris⁽⁴⁾.

2.11 Lisaks toetas komitee „keskkonناسäästlike riigihangete arendamist. Selleks tuleks määratleda keskkonناسäästlike toodete

tehnilised omadused (alustades nendest, millel on keskkonnale parim mõju).” Sellega seoses soovitas komitee

— lisada toodete ja teenuste spetsifikatsioonidesse nende elutsükli maksumuse;

— muuta Internetis kättesaadavaks vastavasisulise andmebaasi;

— ajakohastada EÜ avaliku hanke direktiive, lisades viited ühistele standarditele;

— laiendada EMASi sertifitseerimissüsteemi;

— edendada ökomärgist;

— edendada ökodisaini⁽⁵⁾.

3. Komisjoni ettepaneku põhisisu

3.1 Ettepanekuga soovitakse laiendada ühenduse kehtiva eeskirja⁽⁶⁾ kohaldamisala, mis praegu piirub kodumasinatega. See võimaldab märgistada kõik kodumajapidamistes ning kaubandus- ja tööstussektoris kasutatavad energiamõjuga tooted ning mõned energiat mittetarbivad tooted (näiteks aknad), mille kasutamise või paigaldamisega on võimalik energiat märkimisväärselt säästa.

3.2 Ettepaneku üldeesmärk on tagada toodete vaba liikumine ja parandada nende energiatõhusust.

3.3 Energiamärgistuse raamdirektiivi ettepanek, mis on direktiivi 92/75/EMÜ uuesti sõnastamine ning mis sisaldab ka sätteid riigihangete ja soodustuste kohta, on komisjoni arvates integreeritud keskkonناسäästliku tootepoliitika oluline element, soodustades ja suurendades nõudlust paremate toodete järele ning aidates tarbijatel teha paremaid valikuid.

⁽¹⁾ KOM(2006) 545 lõplik.

⁽²⁾ KOM(2008) 397 lõplik.

⁽³⁾ Komitee arvamus CESE 337/2009 25.2.2009 teemal „Säästev tarbimine ja tootmine”, raportöör José María Espuny Moyano.

⁽⁴⁾ Vt Suurbritannia tarbijate nõukogu (*National Consumer Council*) 2003. aasta uuring „Green Choice: What Choice?”, millest selgus, et praegune keskkonnamärgistussüsteem võib tarbijates tekitada segadust.

⁽⁵⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus CESE teemal „Ökoloogiline tootmine”, raportöör: Anna Maria Darmanin, ELT C 224, 30.8.2008, lk 1.

⁽⁶⁾ Nõukogu 22. septembri 1992. aasta direktiiv 92/75/EMÜ kodumasinade energia ja muude ressursside tarbimise näitamise kohta märgistuses ja ühtses tootekirjelduses. EÜT L 297, 13.10.1992, lk 16.

3.4 Komisjon on seisukohal, et raamdirektiivi ettepanek täiendab kehtivaid ühenduse õigusakte, nt ökodisaini direktiivi, ⁽¹⁾ *Energy Star*i määrust ⁽²⁾ ja ökomärgise määrust ⁽³⁾.

4. Üldised märkused

4.1 Komitee tervitab komisjoni algatust ajakohastada kodumasinat märgistuses ja tootekirjelduses energiatarbimise näitamist käsitlevat direktiivi 92/75/EMÜ, millega on nüüdseks kursis nii tarbijad kui ka tööstus- ja müügiettevõtted.

4.2 Igasugune algatus märgistussüsteemi muutmiseks peaks komitee arvates säilitama selle omadused, mis on edu aluseks – lihtsus, läbipaistvus, usaldusväärsus ja võrreldavus. Samaaegselt tuleb paindlike ja dünaamiliste mehhanismide abil tagada ka see, et aja möödudes viidaks läbi toodete ümberliigitamine, et võimaldada tööstusele muutuste tegemist, mis on kooskõlas tehnilise ja teadusliku arenguga, ning tagada tarbijale võimalus otsustada toodete kasuks, mis on pidevalt täpsemaks muutuvate normide alusel energiasäästlikumad, pikema elueaga ning tõhusamad.

4.3 Komitee soovib enne direktiivi kohaldamisala laiendamist uutele „energiamõjuga toodete” rühmadele teostada eri sektorite jaoks selge, läbipaistva, kõikide osapoolte poolt heaks kiidetud ja teaduslikel tõenditel rajaneva mõju hindamise ning tasuvusanalüüsi.

4.4 Võib-olla oleks mõistlik püüda vältida olukorda, kus üksteisega tihti konkureerivad eeskirjad kattuvad, kuna see toob endaga kaasa täiendavaid kulusid ja halduskoormust. Lisaks tuleb täies ulatuses järgida integreeritud valdkondlikku lähenemisviisi, „mis peaks koosnema kolmest [...] säästvuse sambast. Toote terve elutsükliga seotud keskkonnanõuetele tuleb mõelda juba tootekujunduse etapis, tõstes pidevalt kvaliteeti ning suurendades uuendustegevust ja klientide rahulolu ⁽⁴⁾.”

4.5 Eelnimetatud tasuvusanalüüsi ning mõju hindamisega samaaegselt tuleks komitee arvates uurida ka seda, mil määral on Euroopa majandus ja ettevõtted võimelised kandma täiendavaid kulusid, ilma et nad tõmbaksid kokku tootmisüksusi, alandaksid tööhõive taset või viiksid tootmise Euroopast välja. Komitee on korduvalt rõhutanud, et tuleb tagada nende sektoreile täielik jätkusuutlikkus, kus leiavad aset tööstuse muutused.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. juuli 2005. aasta direktiiv 2005/32/EÜ, mis käsitleb raamistiku kehtestamist energiat tarbivate toodete ökodisaini nõuete sätestamiseks ja millega muudetakse nõukogu direktiivi 92/42/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 96/57/EÜ ja 2000/55/EÜ, ELT L 191, 22.7.2005, lk 29.

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 106/2008, 15. jaanuar 2008, ühenduse kontoriseadmete energiatõhususmärgistuse programmi kohta (uuesti sõnastatud), ELT L 039, 13.2.2008, lk 1.

⁽³⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1980/2000, 17. juuli 2000, ühenduse muudetud ökomärgise andmise süsteemi kohta, EÜT L 237, 21.9.2000, lk 1.

⁽⁴⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus CESE teemal „Ökoloogiline tootmine”, raportöör: Anna Maria Darmanin, ELT C 224, 30.8.2008, lk 1.

4.6 Lisaks rõhutab komitee vajadust selguse ja läbipaistvuse järele energiamärgistuse osas:

— märgistus, mis näitab selgelt ja mõistetavalt toote energiatarbimist selle kasutamise ajal. Selle aluseks peavad olema ühtsed parameetrid, mis tagavad energiatarbimise märgistuse ajakohastamisel täieliku võrreldavuse ja võimaldavad dünaamilist ümberliigitamist (muudetavad normid, avatud kategooriad ja järk-järguline kõige halvemate tulemustega toodete välja jätmine);

— märgistus, mis lisaks energiatarbimisele annab teavet ka selliste näitajate kohta nagu energiatõhusus, veetarbimine, müratase, vastavus standarditele jne. Kui tuleb valida märgistatud toote ja mõne teise toote vahel, muudaks see objektiivse võrdluse keeruliseks ning lisaks raskendaks see ka ümberliigitamise dünaamikat. Sellised andmed võiks pigem kasutusele võtta toodete ökodisaini märgistuses direktiivi 2005/32/EÜ läbivaatamise raames;

— või võetakse vastu valdkonnapõhine ajutine direktiiv, nii nagu tehti komisjoni koostatud direktiivi ettepanekus rehvide märgistamise kohta kütusesäästlikkuse ⁽⁵⁾ osas.

4.7 Komitee on seisukohal, et mõttekam oleks tagada direktiivi 92/75/EMÜ tõrgeteta toimimine ja seejuures tuleks parandada ja täiendada direktiiviga seotud dünaamilisi ümberliigitamismehhanisme ning seda ka täpsemate testimisnormide valguses, jättes seejuures põhilised omadused samaks.

4.8 Komitee tervitab energiatarbimise märgistuse laiendamist teistele energiat tarbivatele toodetele, kuna teave on esitatud selgelt ja läbipaistvalt ja on turul lihtsalt võrreldav ning sellest võib saada edukas turustamisvahend. Mis puudutab teisi energiat mittetarbivaid, ent siiski energiamõju avaldavaid tooteid või teenuseid, siis on nende jaoks sobivamad teised teabe- ja keskkonnavalandid (nii nagu ühenduse tasandil rakendatakse juba mõningate toodete jaoks vabatahtlikke süsteeme).

4.9 Komitee on juba avaldanud poolehoidu ⁽⁶⁾ võimalusele soodustuste tagamiseks, ilma et rikutaks ühenduse eeskirju riigihangete valdkonnas.

⁽⁵⁾ Vt KOM(2008) 779 lõplik ja komitee arvamus CESE 620/2009 25.3.2009 teemal „Rehvide kütusesäästlikkuse märgistamine”, raportöör Virgilio Ranocchiari.

⁽⁶⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus CESE 337/2009 teemal „Säästev tarbimine ja tootmine”, raportöör José María Espuny Moyano, punkt 3.5 „Komitee tervitab komisjoni ettepanekut [...]”.

4.10 Mis puudutab riigihangete valdkonnas kavandatud sätteid, siis tuleks komitee arvates suurte ülevõtmiskulude vältimiseks anda esitatud siduvatele eeskirjadele täpne hinnang.

4.10.1 Komitee on seisukohal, et antud kontekstis on mõttekas tagada liikmesriikidele teatud paindlikkuse määr, kehtestades soovituslikud standardid ja tagades tasakaalu vabatahtlike meetmete (mis on kooskõlas keskkonnasäästlike riigihangete raames esitatud soovitustega) ja siduvate sätete vahel. Seejuures tuleks nii palju kui võimalik kasutada direktiivi 2004/18/EÜ pakutavaid võimalusi ja arvestada riigihangete puhul keskkonnavalaste kriteeriumitega.

Brüssel, 24. märts 2009.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektiiooni arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr .../2008, [kuupäev], millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1692/2006 teise Marco Polo programmi loomise kohta, et anda ühenduse finantsabi kaubaveosüsteemi keskkonnakaitsemeetmete tõhustamiseks (Marco Polo II)”

KOM(2008) 847 lõplik – 2008/0239 (COD)

(2009/C 228/18)

12. veebruaril 2009 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artikli 71 lõikele 1 ja artikli 80 lõikele 2 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr .../2008, [kuupäev], millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1692/2006 teise Marco Polo programmi loomise kohta, et anda ühenduse finantsabi kaubaveosüsteemi keskkonnakaitsemeetmete tõhustamiseks (Marco Polo II)”

Komitee juhatus tegi 13. jaanuaril 2009 käesoleva arvamuse ettevalmistamise ülesandeks transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektiioonile.

Arvestades töö kiireloomulisust, määras komitee täiskogu 452. istungjärgul 24.–25. märtsil 2009 (24. märtsi istungil) pearaportööriks Nikolaos LIOLIOSE ja võttis vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 97, erapooletuks jäi 3.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee väljendab oma toetust komisjoni poliitikale, mille eesmärk on suunata maanteekaubavedude mahu vältimatu ja prognoositav kasv ümber teistele transpordiliikidele, ent samas juhib komitee tähelepanu piisavalt ambitsioonikate eesmärkide puudumisele ja eraldatavate ressursside ebapiisavusele.

1.2 Komitee kiidab heaks määruse muutmiseks võetavad meetmed, mis hõlmavad järgmist:

1.2.1 usaldada programmi juhtimine Konkurentsivõime ja Uuendustegevuse Täitevasutusele (EACI);

1.2.2 alandada ja lihtsustada projektidele kohaldatavaid abikõlblikkuse künniseid;

1.2.3 kahekordistada rahastamise maksimaalset määra ühelt eurolt kahele eurole 500 tonnkilomeetri kohta, mis maantee-transpordis ära jäetakse või mõnele teisele transpordiliigile ümber suunatakse;

1.2.4 kehtestada eriti madal künnis siseveetranspordi soodustavatele projektidele;

1.2.5 lubada üksikutel ettevõtetel taotleda toetuse saamist;

1.2.6 kaotada liikluse vältimisele suunatud projektidele kehtiv 10-protsendiline künnis;

1.2.7 kaasata veoki komponent vedude ümbersuunamise arvutamisse;

1.2.8 lihtsustada lisainfrastruktuuri rahastamistingimusi.

1.3 Komitee arvates ei ole Marco Polo programm täielikult saavutanud oma esialgseid eesmärgi, mistõttu programm ei toimi täies mahus. Komitee juhib erilist tähelepanu tõigale, et programmile eraldatud 60 miljoni euro suurusest eelarvest ei pruugi piisata 25 miljardi tonnkilomeetri ümbersuunamiseks. Arvestades märkimisväärset väliskulude kokkuhoidu (9,15 eurot), tasub komitee arvates pöörata senisest rohkem tähelepanu vajalike vahendite leidmisele võimalikult suure tonnkilomeetrite määra ümbersuunamiseks ja programmile esialgselt seatud eesmärkide saavutamisele. Igal juhul on selgesti mõistetav, et kogu ühiskonnale tekkivad alternatiivkulud ületavad mitu korda ettevõtetele otseselt antavate toetuste kogusummat. Nagu juba varasemalt arvamustes 842/2002 ja 247/2005 esile toodud, leiab komitee, et komisjon peaks kavandama programmi rakendamise aja jooksul selle eelarve mahu suurendamist, nii et programmile oleks võimalik eraldada täiendavaid vahendeid juhul, kui asjaomaste projektide hulk osutub oodatust suuremaks.

1.4 Komitee märgib hämmastusega, et uues määruses ei sätestata taotlusi esitavate väikeettevõtete toetamist ja nende kulude hüvitamist, kuigi mõjuhindamises seda mainiti ja esitati sellekohane ettepanek. Komitee märgib pettumusega, et kõnealune soovitus jäeti arvesse võtmata, ja teeb samas ettepaneku laiendada meetmeid ka väikeettevõtetele, kuna komitee arvates kehtivad samad kaalutlused ka nende puhul ja selliste projektide koostamine tekitab ka väikeettevõtetele olulisi kulusid.

1.5 Komitee märgib rahuloluga, et komisjon näib olevat valmis vähendama ettepaneku heakskiitmiseks ja rahastamiseks vajaminevat ajavahemikku. Siiski leiab ta, et kiiresti arenevas ettevõtluskeskkonnas, kus määrava tähtsusega on turuarengutele reageerimise tähtsajad, oleks eelkõige kohane panustada iga üksikprojekti hindamiseks, heakskiitmiseks ja rahaliseks toetamiseks nõutava ajavahemiku lühendamisse, rakendades eri abinõusid nagu taotluste eelhindamine ja hindamisprotsessi osalise standardimine.

1.6 Komitee arvates ei ole esitatud ja rahastatud taotluste geograafiline jagunemine optimaalne, kuna see ei toeta ELi eesmärke ega aita kaasa ühendvedude vajalikule edendamisele viisil, mis tagaks tasakaalu ELi liikmesriikide vahel. Seetõttu soovib komitee arendada projekti edasi, pöörates tähelepanu lõunariikide ja Vahemere rannikupiirkondade probleemidele. Komitee peab vajalikuks võtta arvesse teatavate riikide loodustingimustest tulenevaid puudusi nagu näiteks ulatusliku raudteevõrgu puudumine, pikk rannajoon või saarelisus, et nimetatud piirkondades paiknevad ettevõtted saaksid samuti taotlusi esitada.

1.7 Komitee kordab oma varasemalt avaldatud seisukohta, leides, et vaja on läbi viia uuring „ladustamise vältimise” ja „ringluses ladustamise” strateegiade kohta, et analüüsida nende mõju jätkusuutlike transpordiliikide edendamisele või edendamata jätmisele. Ladustamise vältimine soodustab maanteevedusid, mis omakorda mõjutab energiakulu ja keskkonnakaitset. Antud kontekstis tuleks uurida kogu tarneahelat.

1.8 Komitee arvates tuleb kasutada maanteevedudega tegelevate ettevõtete kogutud teadmisi, kaasates nad aktiivselt vastavatesse programmidesse, millega soovitakse suunata maanteevedo ümber teistele transpordiliikidele. Selleks tehakse ettepanek edastada neile pidevalt teavet ja aidata neil muuta omaksvõetud ja tootmisprotsessis kasutatavaid mudeleid.

1.9 Kuna osa eraldatud vahenditest jäi kasutamata, tuleks komitee arvates komisjonil kaaluda rahastamise ülempiiri suurendamist ümbersuunamismeetmete, siseveetranspordi puudutavate meetmete, katalüsaatormeetmete, merekiirteedega seotud meetmete ja liikluse vältimise meetmete suhtes praegu kehtivalt 35 %-lt 50 %-le ning ühiste õppemeetmete suhtes praegu kehtivalt 50 %-lt 75 %-le. Selline suurendamine tundub olevat vajalik väikeettevõtete jaoks, kellel on muutuvate kulude suhtes kõrgemad püsikulud kui suurettevõtetel. Konkreetsemalt katalüsaatormeetmete osas soovib komitee finantsabi suurendamist kahelt eurolt kolmele eurole iga tonnkilomeetri kohta, kuna tegu on uuenduslike lahendustega, mis soodustavad kaubavedude ümbersuunamist maanteedelt teistele transpordiliikidele ja millel on mõju avalikule arvamusele.

1.10 Komitee soovib komisjonil koostada kõigis ELi ametlikes keeltes kõigi kasutajate jaoks mitu Euroopa juhust, milles loetletakse kõik ELi ühendvedude terminalid, täpsustades igaühe eripära, ning võtta kõik vajalikud meetmed, et tutvustada senisest paremini rahastamismehhanismi ning läbiviidud projektide mõju ja eeliseid vahe- ja lõppkasutajate jaoks. Lisaks pooldab komitee ideed, et komisjon töötaks välja konkreetsed kavad programmi edendamiseks ja selle paremaks propageerimiseks. Selleks teeb komitee komisjonile ettepaneku korraldada ühiselt seminare, teabeüritusi ja -tuure.

1.11 Komitee soovib uurida võimalust võtta Marco Polo programmi abikõlblike projektide hulgas arvesse ka algatusi, mis hõlmavad vedelainete transporti juhtmete kaudu või gaasi tarnimist ümberlaadimis- või ühendveoterminalidesse.

1.12 Komitee rõhutab, et senisest ulatuslikumalt tuleb uurida meretranspordi (ja siseveetranspordi) sektori praegust olukorda, arvestades asjaolu, et antud valdkonnas peetakse ühendveosüsteemide kasutuselevõttu turu killustatuse tõttu keeruliseks. See nähtub kasvõi sellest, et meremagistraale puudutavad meetmed ei ole osutunud kuigi populaarseks, moodustades 2007. ja 2008. aastal kõigest taotlustest vastavalt vaid 9 ja 4 %, ning et esitatud taotlustest kiideti heaks vaid väga vähesed või mitte ühtegi, nagu juhtus 2008. aastal.

1.13 Komitee on endiselt kindlal seisukohal, et kehtestatud 36-kuuline tähtaeg on teistele transpordiliikidele ümbersuunamise meetmete jaoks liiga lühike, ning teeb ettepaneku pikendada meetmete nõutavat minimaalset kestust 48 kuuni.

1.14 Komitee arvates tuleb uurida võimalust toetada üleriigilisi projekte, mille eesmärk on parandada ühendvedude levitamist ja kaubavedude ümbersuunamist maanteedelt teistele transpordivõrkudele. Komitee on seisukohal, et kaaluda tasub ka üheainsa liikmesriigi piires võetavaid kohalikke meetmeid, mis avaldavad sellegipoolest positiivset mõju kõigile, kes vastava riigi territooriumil asjaomaseid transpordiliike kasutavad.

1.15 Komitee kinnitab taas kord oma toetust programmi kohaldamisala laiendamisele kolmandatele riikidele (kandidaat- ja muud riigid) ning nendib, et programmi vahenditega võidakse kõnealuste riikide territooriumil ellu viidavaid meetmeid rahastada üksnes juhul, kui neist saab otsest ja mõõdetavat kasu mõni konkreetne ELi liikmesriik.

1.16 Komitee arvates tuleb nii kiiresti kui võimalik avaldada kokkuvõtte edukalt lõpule viidud projektidest ja nende kaudu saavutatud tegelikust ressursside kokkuhoiust. Selline algatus annaks võimaluse programmi propageerida ja levitada seni saavutatud tulemusi.

1.17 Komitee tuleb meelde, et tema arvates tuleks komisjonil kutsuda liikmesriike üles selgitama välja kõik olemasolevad, praegu kõrvalejätud või vähe kasutatavad võrgud, mida oleks võimalik kaupade vedamiseks uuesti kasutusele võtta. See puudutab eelkõige raudteeliine, ent ka mere- ja siseveetransporti, nii et alati kui võimalik saaks pakkuda maanteeveost kiiremaid ja säästva arengu seisukohast soodsamaid lahendusi.

2. Üldised märkused

2.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kokkuvõtte programmide Marco Polo I ja Marco Polo II järeldest

2.1.1 Komitee tõi oma 17. juuli 2002. aasta arvamuses 842/2002 ja 9. märtsi 2005. aasta arvamuses 247/2005 programme Marco Polo I ja Marco Polo II käsitletud määruste ettepanekute kohta esile programmi vajakajäämisi. Komitee leidis, et programm ei võimalda saavutada komisjoni seatud eesmärki suunata kaubavedu ümber teistele transpordiliikidele, ning sellest tulenevalt soovitas seda täiendada konkreetsete meetmetega. Kahes kõnealus arvamuses esitatud ettepanekud hõlmasid muu hulgas järgmisi:

2.1.1.1 rahastada kaubavedude ümbersuunamise infrastruktuuri (nt terminalid ja nende juurde viivad teed) avalikest vahenditest;

2.1.1.2 teha halduskomiteele ülesandeks rahastatud meetmete pidev järelevalve, et Marco Polo programmi vahendamisel oleks selles võimalik teha vajalikke kohandusi;

2.1.1.3 lubada selliste projektide rahastamist, mis hõlmavad kohalikke, vaid üheainsa liikmesriigi piires võetavaid meetmeid, kui nende projektide mõjust saavad kasu kõik vastava riigi territooriumi läbivad rahvusvahelised liiklejad;

2.1.1.4 luua võimalus võtta Marco Polo programmi abikõlblikes projektides arvesse meetmeid, mis hõlmavad ka lennustransporti ja juhtmevedu, kui need on ühendatud teiste transpordiliikidega;

2.1.1.5 langetada üksikmeetmele kohaldatavat rahastamiskünnist;

2.1.1.6 pikendada kaubavedude ümbersuunamise meetmete lõpuleviimise maksimaalset tähtaega;

2.1.1.7 koostada kasutajatele Euroopa juhised, milles on loendatud ELi kõik ühendvedude terminalid koos nende kirjeldusega;

2.1.1.8 luua eraldi siseveetranspordi kategooria alandatud 500 000 euro suuruse miinimummääraga, kuna siseveetransporti ei saa võrrelda meretranspordiga, mille puhul vajatakse laevade suurusele vastavaid investeeringuid.

2.1.2 Komitee väljendas samuti soovi osaleda koos komisjoni arutelus järkjärgulise ülemineku üle ladustamise vältimiselt ringluses ladustamisele, mida võiks kasutada, kui tegemist ei ole just eriti kiireloomuliste tarnetega.

2.2 Hindamisaruanne

Komitee võttis rahulolevalt teadmiseks hinnangu, mille komisjon oli tellinud väliseksperdilt,⁽¹⁾ ning soovib juhtida tähelepanu mõnele küsimusele, mida aruandes üksikasjalikumalt ei käsitletud.

— Esitatud taotluste arv on pidevalt vähenenud (2003. aastal esitati 92 taotlust, 2004. aastal 63, 2005. aastal 62 ja 2006. aastal 48), samas jäi heaks kiidetud ja finantsabi saanud projektide arv peaaegu samaks (12 kuni 15).

— Huvitav on täheldada, et rahastatud projektides esialgselt kavandatud vedude ümbersuunamisest saavutatakse lõppkokkuvõttes 75 %, kusjuures raudteeprojektid saavutavad 99 %. Seevastu saavutatakse siseveetranspordi alaste projektide puhul vaid 45 % esialgsetest eesmärkidest.

— Programmis Marco Polo I seatud, maanteekaubavedude teistele transpordiliikidele ümbersuunamist käsitletud eesmärkide saavutamine 64 % ulatuses moodustab üksnes 5,8 % ELi rahvusvaheliste maanteekaubavedude kogumahust. Üldisemalt rääkides on tegu suhteliselt tagasihoidliku muutusega.

— Taotluste hindamismenetlust kuni lepingu sõlmimise etapini peeti keeruliseks, mitte piisavalt läbipaistvaks ja üsna aeganõudvaks, eriti mis puudutab ajavahemikku läbirääkimiste alustamise ja lepingu sõlmimise vahel. Olgu siinkohal mainitud, et paljud asjaomased pooled peavad selgeks ja läbipaistvaks projektide valikukriteeriume, ent mitte menetlust, mille käigus määratakse kindlaks kõnealuste parameetrite alusel antav hinne ja lõplik ettepanek heakskiidetud projektide kohta.

— Nõutavad miinimummäärad on eriti kõrged väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete jaoks ning ei soodusta uute ühendvedude käivitamist. Selle tulemusena soodustatakse tekkinud olukorras suurte ettevõtete väheseid projekte, ent mitte paljusid väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete projekte. Väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele keskenduv lähenemisviis võiks aga aidata võidelda maantee-liikluse ülekootatuse vastu kohalikul ja piirkondlikul tasandil.

— Arvestades merekiirteede alaste projektitaotluste vähesust soovitatakse asjaomaseid projekte jälgida ja julgustada osalemist nende elluviimises.

— Tehakse ettepanek pöörata senisest rohkem tähelepanu liiklusummikute vähendamisele.

⁽¹⁾ *Evaluation of the Marco Polo Programme (2003-2006)*, Ecorys, allikas (üksnes inglise keeles): http://ec.europa.eu/transport/evaluations/annual_en.htm.

3. Märkused

Komitee avaldab kahetsust, et komisjon ei võtnud arvesse suuremat osa kõnealusel teemal koostatud kahes komitee arvamuses esitatud ettepanekutest, mis – nagu välishinnangust selgub – oleksid aidanud tõsta programmi tulemuslikkust. Samas tervitab komitee oma ettepanekutele praegu hilinemisega antavat toetust. Konkreetsemalt esitab komitee järgmised tähelepanekud:

3.1 Alates 1. märtsist 2008 vastutab programmi juhtimise eest Konkurentsivõime ja Uuendustegevuse Täitevasutusele (EACI), nagu ka ühenduse teiste programmide puhul. Komitee toetab seda abinõu, millega peavad aga kaasnema teised meetmed ja algatused, mille abil vähendatakse halduskoormust ja meelitatakse ligi teisi võimalikke abisaajaid.

3.2 „Vastavalt määruse 1692/2006 I lisa punkti 2 alapunktis d ettenähtud korrale kahekordistab komisjon rahastamise maksimumalset määra ühelt eurolt kahele eurolle 500 maanteetranspordis välidit või mõnele teisele transpordiliigile ümbersuunatud tonnkilomeetri kohta.” Komitee peab toetuse kahekordistamist Marco Polo programmi edasiarendamise seisukohast vajalikuks, kuna väliskulude ning sotsiaalsete ja keskkonnanalaste tagajärgede vähendamisest ühiskonnale loodav kasu ületab mitu korda antava finantsabi mahu.

3.3 „Lubada üksikutele ettevõtetele taotleda toetuse saamist. Võimaldades ettevõtetel esitada projekt üksi, selgitatakse ja lihtsustatakse taotlejate abikõlblikkuse tingimusi.” Komitee kiidab kõnealuse algatuse heaks ja kordab, et tuleks luua võimalus võtta arvesse vaid ühe liikmesriigi territooriumi hõlmavaid projekte, kuna selline võimalus aitaks vähendada maanteekaubavedusid.

3.4 „Kehtestada eriti madal künnis siseveetransporti soodustavatele projektidele. Vähendatud künnis kehtestataks projektidele, mille eesmärk on suunata maanteekaubavedu ümber siseveetranspordile”:

Projekti liik	Praegused künnised		Kavandatud künnised
Siseveetransport	—	—	17 miljonit tonnkilomeetrit

Komitee sedastab heameelega, et tema esitatud ettepanekud abikõlblikkuse künniste vähendamise kohta – eelkõige siseveetranspordi osas – kiideti lõpuks heaks, ning leiab, et kõnealune muudatus aitab kaasa esitatavate taotluste arvu suurendamisele.

3.5 „Hüvitada mikroettevõtetele taotluste koostamisega kaasnevad kulud. Maantee- ja siseveetranspordi sektorile iseloomulikud mikroettevõtted saavad kindlasummalise hüvitise, millega kaetakse taotluste koostamisega kaasnevad kulud ja millega julgustatakse neid finantsabi taotlema.” Komitee märgib hämmastusega, et uues määruses ei nähta ette toetuse andmist väikeettevõtetele, et aidata neil taotlusi esitada, kuigi mõjuhinangus seda mainiti ja esitati sellekohane ettepanek.

3.6 „Alandada ja lihtsustada projektidele kohaldatavaid abikõlblikkuse künniseid. Teatavate künniste lihtsustamine ja alandamine tõmbab ligi uusi väiksemaid projekte ja aitab kaasa programmis seatud eesmärkide saavutamisele.” Kavatsus viiakse ellu järgmise tabeli kohaselt:

Projekti liik	Praegused künnised		Kavandatud künnised
Vedude ümbersuunamine	250 miljonit tonnkilomeetrit	500 000 eurot	80 miljonit tonnkilomeetrit
Siseveetransport	—	—	17 miljonit tonnkilomeetrit
Katalüsaatormeetmed	—	2 miljonit eurot	30 miljonit tonnkilomeetrit
Ühised õppemeetmed	—	250 000 eurot	250 000 eurot
Meremagistraalid	1,25 miljardit tonnkilomeetrit	2,5 miljonit eurot	250 miljonit tonnkilomeetrit
Liikluse vältimine	500 miljonit tonnkilomeetrit	1 miljon eurot	80 miljonit tonnkilomeetrit

Lähtudes oma varasematest ettepanekutest, kiidab komitee heaks ettepaneku esitatavate projektide abikõlblikkuse künniste langetamise ning tonnkilomeetrite kasutamise eri taotluste võrdlusaluse.

3.7 „Kaotada liikluse vältimisele suunatud meetmele kehtiv 10-protsendiline künnis.” Komitee kiidab heaks nimetatud künnise kaotamise ja arvab, et sel viisil õnnestub meelitada ligi rohkem asjaomaseid taotlusi.

3.8 „Kaasata veokid ümbersuunamise arvutamisse.” Komitee arvates kujutab transpordivahendi läbitud vahemaa arvestamine endast mõistlikku ettepanekut. Siiski tuleb uurida, kuidas

soodustada ühendvedusid kõige paremal viisil kasutatavaid taotlusi, nagu kauba saatjata saatmine ro-ro tüüpi laevadel.

3.9 „Anda erandkorras luba projektide kestuse pikendamiseks 6 kuu võrra abisaaja poolt nõuetekohaselt põhjendatud juhtudel.” Komitee kiidab ettepaneku heaks, kuna sellise abinõuga antakse abisaatjatele kindlustunne, et neile korvatakse projekti käivitamisjärgus tekkinud kulud ühenduse toetusega.

3.10 „Lihtsustada lisainfrastruktuuri rahastamistingimusi.” Komitee kiidab heaks künniste kaotamise lisainfrastruktuuriga seotud projektide elluviimiseks ja on seisukohal, et kõnealuse lihtsustamisega kaotatakse ebavajalikud ja põhjendamatult kehtestatud piirangud.

3.11 „Lihtsustada programmi haldusmenetlusi.” Komitee tervitab selgesõnaliselt kõiki abinõusid menetluste parandamiseks ja toetuste saamise haldusformaalsusteks kuluva aja lühendamiseks, kuna senised kogemused on olnud negatiivsed. Sellegipoolest ootab komitee osalejate kogemustel põhineva tagasiside andmist, et ta saaks antud küsimuses kindlama seisukoha kujundada.

3.12 „Artikli 5 lõikes 2 jäetakse välja teine lause: „Lisainfrastruktuuri rahastamistingimused artikli 2 punktis h määratletud tähenduses on sätestatud II lisas.”” Komitee nõustub kõnealuse ettepanekuga ja on arvamusel, et nimetatud menetlusviis raskendas taotluste edukat elluviimist, eriti meremagistraalide kasutamisele suunatud taotluste puhul.

3.13 „Lisainfrastruktuuridele riigiabi ja ühenduse finantsabina antava toetuse kogumaht ei tohi ületada 50 % abikõlblikest kuludest (väljajäetud säte).” Komitee peab kavandatud meedet põhjendatuks ja arvab, et liikmesriikide valitsused osalevad asjaomastes projektides senisest aktiivsemalt.

3.14 „Artikli 14 teine lõige asendatakse järgmise tekstiga: „Komisjon esitab 30. juuniks 2011 Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele hindamisaruande Marco Polo programmi tulemuste kohta aastatel 2003–2009.”” Komitee kahtleb eespool esitatud ajakavas, kuna ta leiab – arvestades tööka, et nimetatud hindamisaruannet ei ole vaja konkreetsete meetmete võtmiseks –, et oleks parem varuda rohkem aega muudetud määrase ulatuslikumaks hindamiseks.

Brüssel, 24. märts 2009.

Euroopa
Majandus- ja Sotsiaalkomitee president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega kehtestatakse kolmandate riikide valdkondlike asjatundjatega audiovisuaalvaldkonna koostööprogramm MEDIA Mundus”

KOM(2008) 892 lõplik – 2008/0258 (COD)

(2009/C 228/19)

2. veebruaril 2009 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artikli 150 lõikele 4 ja artikli 157 lõikele 3 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega kehtestatakse kolmandate riikide valdkondlike asjatundjatega audiovisuaalvaldkonna koostööprogramm MEDIA Mundus”

Komitee juhatus tegi 24. veebruaril 2009 käesoleva arvamuse koostamise ülesandeks transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioonile.

Arvestades töö kiireloomulisust, määras komitee täiskogu 452. istungjärgul 24.–25. märtsil 2009 (25. märtsi istungil) pearaportööriks Bernardo HERNÁNDEZ BATALLERI ja võttis vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 79, vastu hääletas 5, erapooletuks jäi 3 liiget.

1. Järeldused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab otsuse ettepanekut ning on nõus sellega, et on vaja levitada demokraatliku ühiskonna ja õigusriigi väärtusi ja põhimõtteid, sest Euroopa Liit on rajatud vabaduse, demokraatia, inimõiguste ja põhivabaduste austamise põhimõtetele.

1.2 Komitee peab sobivaks ja kohaseks, et komisjonile antakse volitused määratleda programmi elluviimisel programmi rakendamise üldsuunised ja projektide valiku kriteeriumid, sest need on elemendid, mis ei muuda otsuse ettepaneku põhielemente ja jäävad otsuse 1999/468/EÜ kohaldamisalasse.

1.3 Komitee nõustub programmi üldeesmärkidega (Euroopa audiovisuaaltööstuse konkurentsivõime suurendamine, tarbijate valikuvõimaluste ja kultuurilise mitmekesisuse laiendamine), kuigi tuleks üksikasjalikumalt selgitada programmi praegu liiga üldiseid konkreetseid eesmärke, rõhutades enam programmi piiriülest ja rahvusvahelist mõõdet.

1.3.1 Erilist toetust väärivad uute tehnoloogiate kaasamine audiovisuaalteoste tootmisse, levitamis- ja turustamisse erinevate digitaalsete rakenduste näol (sh uued platvormid, nagu VoD, IP-televisioon).

1.4 Kavandatud 15 miljoni euro suurune eelarve näib liiga napp programmis sedastatud ambitsioonikate üldeesmärkide jaoks ning seda tuleks seepärast märgatavalt suurendada, et tõhusamalt toetada Euroopa audiovisuaaltööstust, piiramata seejuures eelarvekorra ja hea finantsjuhtimise põhimõtete ranget rakendamist.

1.5 Komisjon peab tihedas koostöös liikmesriikidega tagama programmi rakendamise sidususe ja täiendavuse teiste asjaomaste ELi poliitikameetmete, programmide ja algatustega.

2. Taust

2.1 Käesoleva aasta 9. jaanuaril esitas komisjon Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsuse ettepaneku, millega kehtestatakse kolmandate riikide valdkondlike asjatundjatega audiovisuaalvaldkonna koostööprogramm MEDIA Mundus.

2.2 Kõnealuses ettepanekus käsitletakse Euroopa audiovisuaalsektori olulist rolli Lissaboni tegevuskava eesmärkide saavutamisel ning algatuse i2010 jaoks Lissaboni tegevuskava raames. Samuti mainitakse 18. detsembril 2006. aastal Euroopa Ühenduse ja 13 liikmesriigi poolt ratifitseeritud UNESCO kultuuri väljendusvormide mitmekesisuse kaitse ja edendamise konventsiooni. Tuleb arvestada sellega, et kõnealune tööstus annab tööd vähemalt 5,8 miljonile inimesele, mis on 3,1 % EL 25 koguelanikkonnast.

2.3 Kõnealuses dokumendis märgitakse struktuuriprobleeme, mis mõjutavad jätkuvalt Euroopa audiovisuaalteoste levikut kolmandate riikide turgudel ja mis esinevad hoolimata jõupingutustest, mis on tehtud kõnealuse tööstuse tugevdamiseks (tehnoloogia areng, uute ettevõtjate ja platvormide esilekerkimine, infosisu tootmise edendamine).

2.4 Programmiga MEDIA Mundus püütakse täiendada meetmeid, mida viiakse ellu teiste, enam ELi-sisesele koostööle keskendunud algatuste raames (MEDIA 2007, Euromed Audiovisual II või EL-AKV programm), ning korvata rahvusvaheliste filmifondide piiratust.

3. Otsuse ettepanek

3.1 Otsuse ettepaneku, millega kehtestatakse kolmandate riikide valdkondlike asjatundjatega audiovisuaalvaldkonna koostööprogramm MEDIA Mundus, peamised elemendid on järgmised.

3.1.1 Tegemist on programmiga kolmandate riikidega läbiviidavate rahvusvaheliste koostööprojektide rahastamiseks ning seda rakendatakse 1. jaanuarist 2011 kuni 31. detsembrini 2013. Nimetatud programmiperioodi rakendamise eelarve on 15 miljonit eurot.

3.1.2 Programmi peamised eesmärgid on rahvusvaheliste võrgustike loomise edendamine, et tugevdada Euroopa tööstuslikku, kultuurilist ja poliitilist rolli audiovisuaalvaldkonnas, parandades konkurentsivõimet ning audiovisuaalteoste levitamist ja esitamist.

3.1.3 Igal projektil peab olema vähemalt kolm partnerit ning seda koordineerib Euroopa valdkondlik asjatundja, kes vastutab projektiettepaneku esitamise, projekti juhtimise, finantsjuhtimise ja projekti rakendamise eest.

3.1.4 Programmi üks oluline element on Euroopa ja programmis osaleda soovivate kolmandate riikide valdkondlike asjatundjate pidev kooolitamine ja kvalifikatsioon, pöörates erilist tähelepanu nii audiovisuaalteoste tootmisele, turustamisele, esitamisele, levitamisele ja ladustamisele kui ka õigusraamistike ja rahastamissüsteemidega seonduvale.

3.1.5 Samuti kavatakse korraldada üritusi ja ettevõtmisi, mis on suunatud eelkõige noorte audiovisuaalteadmiste suuren-

damisele, asetades erilise rõhu üldsuse nõudluse suurendamisele kultuuriliselt mitmepalgelise audiovisuaalsisu järele.

3.1.6 Teoste levitamise seisukohalt on üks kõige tähelepanuväärsemaid aspekte programmi juures nii Euroopa audiovisuaalteoste esilinastuste programmidesse lülitamise ning linastamise soodustamine kolmandates riikides kui ka vastupidi kolmandate riikide teoste linastamise soodustamine ELi liikmesriikides. Selleks on vaja jõuda kokkuleppele nii ELis kui ka kolmandates riikides kinosale omavate kinovõrgustikega, julgustades neid parandama linastamistingimusi (kestus, meediakajastus ja linastuste arv).

3.1.7 Samuti kavatakse toetada ringhäälinguettevõtjate (või VoD platvormide) ja õiguste omajate vahelisi partnerlussuhteid, mis on suunatud teoste kataloogide koostamisele, et neid levitada VoD platvormidel.

3.1.8 Programmi meetmed sisaldavad ka toetust audiovisuaalteoste dubleerimisele ja subtiitritega varustamisele tootjate, levitajate ja ringhäälinguettevõtjate huvides Euroopa ja kolmandate riikide audiovisuaalteoste turustamisel ja nende levitamisel kõigi kättesaadavate kanalite kaudu.

3.2 Programmi raames eraldatavad summad ei tohi ületada 50 % rahastatava projekti lõppmaksumusest, välja arvatud selgelt määratletud juhtudel, kui rahastamismäär võib olla ka kuni 80 %.

3.2.1 Toetusesaaja osalus võib olla osaliselt või täielikult mitterahaline, eeldusel et toetuse väärtus on tuvastatav tegelikult kantud ja nõuetekohaselt tõendatud kulude alusel, sh kooolituseks või müügievenduseks kasutatavate ruumide kulud.

3.2.2 Komisjon peab esitama Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele hiljemalt 30. juuniks 2012 teatise programmi jätkamise kohta ning hiljemalt 31. detsembriks 2015 järeelhindamise aruande.

3.2.3 Otsuses mainitakse selgelt Euroopa Ühenduse läbivaid strateegiaid, mille tugevdamisele programm MEDIA Mundus kaasa aitab:

— arutelu ja teave Euroopa Liidu kui rahu, heaolu ja turvalisust esindava piirkonna kohta;

-
- väljendusvabaduse põhimõtte edendamine;
 - teadlikkuse kujundamine kultuurilise mitmekesisuse ja mitmekultuurilisuse olulisuse kohta maailmas;
 - Euroopa majanduse teadmistebaasi laiendamine ja Euroopa Liidu globaalse konkurentsivõime tõstmisele kaasa aitamine;
 - toetus, millega aidatakse kõrvaldada igasugune diskrimineerimine soo, rassilise või etnilise päritolu, usutunnistuse või veendumuste, puuete, vanuse või seksuaalse sättumuse alusel.

Brüssel, 25. märts 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1927/2006 Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi loomise kohta”

KOM(2008) 867 lõplik – 2008/0267 (COD)

(2009/C 228/20)

20. jaanuaril 2009 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artikli 159 lõikele 3 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1927/2006 Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi loomise kohta”

Komitee juhatus tegi 13. jaanuaril 2009 käesoleva arvamuse ettevalmistamise ülesandeks tööstuse muutuste nõuandekomisjonile.

Arvestades töö kiireloomulisust, määras komitee täiskogu 452. istungjärgul 24.–25. märtsil 2009 (24. märtsi istungil) pearaportööriks Luis Miguel PARIZA CASTAÑOSE ja võttis vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 152, vastu hääletas 5, erapooletuks jäi 12 liiget.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab Euroopa Komisjoni ettepanekut laiendada ajutiselt Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi (edaspidi „EGF”) reguleerimisala, et abistada praeguse ülemaailmse majanduskriisi tõttu koondatud töötajaid.

1.2 On väga oluline, et parlament, nõukogu ja komisjon kiirendaksid läbirääkimisi, et võtta uus määrus vastu võimalikult kiiresti ja kehtiva õiguskorra raames.

1.3 Komitee soovib EGF-i hinnata, kui kõnealuse määruse avaldamisest Euroopa Liidu Teatajas on möödunud 12 kuud, et analüüsida menetlusi, fondi haldamist ning majanduse ja tööturu olukorda. Komitee teeks Euroopa Komisjoniga kõnealuse hindamise elluviimisel koostööd.

1.4 Komitee leiab, et 500 miljoni suurune eelarve ei ole piisav, ja soovib fondile eraldada 1 miljard eurot, mida peaks majanduskriisi arengut arvestades olema võimalik järgnevatel aastatel veelgi suurendada.

1.5 Praegu möödub taotluse esitamisest seitse kuud, enne kui komisjon vastava makse teeb. Kuna see aeg on koondatud töötajate aitamiseks liiga pikk, teeb komitee ettepaneku, et EGF-i oleksid enda esialgsed eelarvevahendid.

1.6 Komitee toetab fondi kasutamiseks nõutava koondatud töötajate künnise vähendamist 500-le, fondi vahendite kasutusperioodi pikendamist 24 kuule ning EL-i rahalise panuse tõstmist 75 %-le.

1.7 Komitee soovib anda tööturu osapooltele aktiivsema rolli EGF-i esitatud abitaotluste menetlemise kõigis etappides nii ettevõtte kui ka piirkonna, liikmesriigi ja EL-i tasandil.

2. Taust

2.1 2006. aasta märtsis avaldas komisjon ettepaneku Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi loomiseks, ⁽¹⁾ mille eesmärk oli anda ühekordset eritoetust, millega lihtsustada töötajate naasmist tööturule piirkondades või sektorites, mida on kahjustanud töökohtade kolmandatesse riikidesse ümberpaigutamise, impordimahu järsu suurenemise või konkreetsetes sektoris EL-i turuosa vähenemise tõttu tekkinud majandushäired. Komisjon koostas määruse ettepaneku ning nõukogu taotles Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteelt selle kohta arvamuse koostamist.

2.2 Komitee võttis 13. detsembril 2006 vastu arvamuse CCM/036 ⁽²⁾ (raportöör Joost van Iersel, kaasraportöör Enrico Gibellieri). Selles arvamuses avaldas komitee komisjoni ettepanekule poolehoidu ja nõustus EGF-i eesmärkidega. Komitee sõnastas ka mitmeid märkusi ja ettepanekuid, et tagada fondi käsitleva määruse tõhus toimimine ⁽³⁾.

2.3 Määrus (EÜ) nr 1927/2006 ⁽⁴⁾ Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi loomise kohta kehtib 1. jaanuarist 2007 kuni aastani 2013. Fondi toetused võivad ulatuda 500 miljoni euroni aastas ning need täiendavad struktuurifondide ja eelkõige Euroopa Sotsiaalfondi vahendeid. EGF-i haldamine on Euroopa Komisjoni tööhoive, sotsiaalküsimuste ja võrdsete võimaluste peadirektoraadi ülesanne.

⁽¹⁾ KOM(2006) 91 lõplik, 2006/0033 (COD).

⁽²⁾ ELT C 318, 23.12.2006, lk 38–41.

⁽³⁾ Euroopa Parlament avaldas oma resolutsiooni 13. detsembril 2006 (l PE A6-0385/2006), ELT L 406, 30.12.2006, lk 1; parandus: ELT L 048, 22.2.2008, lk 82. Taotleti ka Regioonide Komitee arvamust (CdR 137/2006 fin, raportöör Irene Oldfather), ELT C 51, 6.3.2007.

⁽⁴⁾ ELT L 406, 30.12.2006, lk 1. Määrust on parandatud: ELT L 48, 22.2.2008, lk 82, inglise keele puhul: ELT L 202, 31.7.2008, lk 74.

2.4 Taotluse peavad esitama liikmesriigid, mitte ettevõtted ega asjaomased töötajad.

2.5 Komisjon koostas 2008. aasta juulis teatise,⁽¹⁾ milles hinnatakse EGF-i esimeste töökuude tulemusi⁽²⁾ ning analüüsitakse tulevikuväljavaateid ja muudatusettepanekuid.

2.6 Komisjon andis positiivse hinnangu, kuigi fondi kasutamine on olnud oodatust väiksem, ning teatas, et lihtsustab menetlusi, edendab heade tavade levitamist ja tutvustab fondi paremini. Samuti võttis komisjon kohustuse esitada ettepanekuid määruse muutmiseks enne järgmise, 2009. aasta keskel koostatava aastaaruande avaldamist.

2.7 Ülemaailmse finants- ja majanduskriisi tulemusena koondatakse praegu palju töötajaid ning paljud ettevõtted sulgevad oma ukse ajutiselt või lõplikult.

2.8 Euroopa majanduse taastamise kavas⁽³⁾ teatas Euroopa Komisjon oma kavatsusest muuta EGF Euroopa kriisiohje raamistiku osana tõhusamaks varakult sekkumise vahendiks. Selleks on vaja muuta kõnealust määrust nii, et teatud valdkondades oleks võimalik kiiremini sekkuda, näiteks kaasrahastades majanduskriisi tõttu koondatud töötajate koolitamist ja praktilist koolitust.

3. EGF-i määruse muutmise ettepanekud

3.1 Kõnealuse ettepaneku eesmärk on võimaldada Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondil kiiremini aidata globaliseerumise tagajärjel koondatud töötajaid, laiendada ajutiselt EGF-i reguleerimisala nii, et see hõlmaks ka ülemaailmsest finants- ja majanduskriisist põhjustatud koondamisi, ning viia EGF-i tegevus paremini vastavusse selle solidaarsuse eesmärkidega. Selle eesmärgi saavutamiseks on vaja muuta teatavaid sätteid määruses (EÜ) nr 1927/2006 Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi loomise kohta.

3.2 Enne ettepaneku koostamist konsulteeris komisjon liikmesriikide ja tööturu osapooltega ning korraldas 4. septembril 2008 Brüsselis konverentsi.

3.3 Määruse muutmise eesmärk on tagada EGF-i vastavus eesmärgile näidata üles solidaarsust töötajatega, kes on kaotanud oma töö globaliseerumisest põhjustatud oluliste muutuste tagajärjel, ning lisada ajutine säte, mis käsitleb ülemaailmse finants- ja majanduskriisi tõttu koondatud töötajate toetamist.

3.4 Euroopa Komisjon esitab ka mitmeid määruse muutmise ettepanekuid, et muuta menetlused ja taotlustele esitatavad

nõuded paindlikumaks ja lihtsamaks ning laiendada fondi ulatust.

4. Üldised märkused

4.1 Viimastel kuudel on ülemaailmse majandus- ja finantskriisi tõttu koondatud tuhandeid Euroopa töötajaid. Komitee leiab, et lisaks majandus- ja rahapoliitika meetmetele, mida võetakse Euroopa majanduse taastamise kava⁽⁴⁾ raames, peab Euroopa Liit edendama ka koondatud töötajaid toetavaid erimeetmeid.

4.2 Praegusel kriisi ja ebakindluse ajal peavad Euroopa kodanikud saama Euroopa Liidult selge sõnumi, mis kinnitab, et EL on valmis koondatud töötajaid aitama.

4.3 Seepärast toetab komitee Euroopa Komisjoni ettepanekut laiendada ajutiselt EGF-i reguleerimisala, et abistada praeguse ülemaailmse majanduskriisi tõttu koondatud töötajaid.

4.4 Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni institutsioonidevahelise kokkuleppe artiklis 28 sätestatud EGF-i aastaeelarve on maksimaalselt 500 miljonit eurot.

4.5 Komitee leiab, et praeguses olukorras võib selline eelarve olla eesmärkide saavutamiseks ebapiisav. Seepärast teeb komitee ettepaneku eelarvet ajutiselt suurendada seni, kuni püsib tõsine kriis, vähenevad töökohad ja koondatakse töötajaid. Komitee teeb ettepaneku eraldada 2009. aastal fondile 1 miljard eurot ja näha 2010. aastaks ette eelarve kasv juhul, kui abitaotluste arv kasvab.

4.6 Praegu möödub taotluse esitamisest seitse kuud, enne kui komisjon vastava makse teeb. Komitee leiab, et see aeg on koondatud töötajate aitamiseks liiga pikk, ja teeb seepärast ettepaneku, et EGF-i oleksid enda esialgsed eelarvevahendid.

4.7 Komitee toetab komisjoni ettepanekut alandada EGF-i sekkumise taotlemiseks nõutavat koondamiste künnist 1 000 koondatud töötajalt 500 koondatud töötajale, sest see on paremini kooskõlas Euroopa ettevõtete suurusega.

4.8 Globaliseerumise tagajärgede valguses on komitee komisjoniga⁽⁵⁾ ühel meelel, et arvestada ei tule mitte ainult maailma kaubanduses toimunud struktuurimuutustest põhjustatud koondamisi, vaid ka teist tüüpi struktuurimuutusi, mis on seotud tehnoloogiaga, toodetega, tootmise korraldusega ning juurdepääsuga toorainele ja selle hinnaga.

⁽¹⁾ KOM(2008) 421 lõplik.

⁽²⁾ 2007. aastal esitati kümme taotlust ja 2008. aastal vaid viis.

⁽³⁾ KOM(2008) 800, 26.11.2008.

⁽⁴⁾ KOM(2008) 800.

⁽⁵⁾ „Solidaarsus ja muutused. Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fond (EGF) – 2007. aasta aruanne ja edasised perspektiivid“, KOM(2008) 421 lõplik.

4.9 Kuna algne määruses kavandatud 12 kuu pikkune tähtaeg ei ole paljudel juhtudel piisav, et koondatud leiaksid uue töökohta, toetab komitee komisjoni ettepanekut pikendada fondi rahastamisperioodi 24 kuuni.

4.10 Komitee toetab komisjoni ettepanekut tõsta EGFi sekkumise määra 50 %-lt 75 %-le, sest praeguses erakorralises olukorras peab EL tugevdama solidaarsust koondatud töötajatega ja liikmesriikidega.

4.11 Komitee on nõus, et koondamiste arvu arvutamiseks võib koondamist arvestada kas kuupäevast, millal ettevõtja esitas töötajale eraldi teatise koondamise kohta, või töölepingu tegeliku lõpetamise kuupäevast enne lepingu ettenähtud aegumist.

4.12 Komitee tõlgendab artiklit 2 nii, et see hõlmab ka töötajate koondamist ELi mis tahes ettevõttes või piirkonnas, kui see toimub töökohtade ümberpaigutamise tõttu ELi teistesse piirkondadesse. Kuigi kõik ELi piirkonnad moodustavad ühe siseturu, nõuab surve, mille globaliseerumine asetab ettevõtetele, et nad suudaksid konkureerida maailmatasandil, sageli asukoha muutust kas ELis või väljaspool ELi asuvate piirkondade kasuks, kus tootmiskulud on väiksemad.

4.13 Juba eelmises arvamuses⁽¹⁾ tegi komitee ettepaneku, et menetlustesse tuleb piisavalt kaasata eri valdkondade (ettevõtteid või piirkonnad) tööturu osapooli. Määruse artiklis 5 sätestatakse, et taotlust esitades teavitavad liikmesriigid menetlustest, mida on järgitud tööturu osapooltega konsulteerimiseks. Komitee leiab, et tööturu osapoolte osalemine ettevõtte, piirkonna ja liikmesriigi tasandi menetlustes peaks olema taotluse vastuvõtmise üks vältimatu eeltingimus.

4.14 Komitee soovib tugevdada Euroopa Komisjoni rolli liikmesriikide abistajana halduslikes ja tehnilistes küsimustes, et aidata neil taotlusi koostada ja seeläbi parandada taotluste üleeuroopalist sidusust. Komitee soovib komisjonil etendada liikmesriikide ja tööturu osapooltega seoses ettearvestavat rolli.

4.15 EGF peab täiendama struktuurifonde, eriti Euroopa Sotsiaalfondi, seepärast tuleb vältida dubleerimist. Komitee leiab, et piirkondlikud omavalitsused, tööturu osapooled ja kodanikuühiskonna organisatsioonid saavad Euroopa Sotsiaalfondis osalemise menetluste kaudu teha koostööd selle nimel, et nimetatud kahte fondi kasutatakse nõuetekohaselt.

4.16 Komitee soovib **EGFi hinnata**, kui uue määruse avaldamisest Euroopa Liidu Teatajas on möödunud 12 kuud, et analüüsida määruses sätestatud menetlusi, fondi haldamist ning majanduse ja tööturu olukorda. Selle hindamise raames tuleks kaaluda järgmisi küsimusi.

4.16.1 Kui majanduskriis ja töökohtade kadumine jätkub, tuleks EGFi kohaldamisega pikendada kauemaks kui 2011. aastani.

4.16.2 Vastavalt esitatud taotlustele ja kriisi edasisele arengule tuleks kaaluda vajadust 1 miljardi suurust eelarvet veelgi suurendada.

4.16.3 Tuleb hinnata seda, kas EGFi toetuse taotlemiseks nõutavat koondatute arvu (500) oleks vaja vähendada, arvestades väiksemate ettevõtete probleeme teatud sektorites ja teatud piirkondades.

4.16.4 Samuti tuleks menetletud taotluste analüüsist lähtudes anda hinnang muudetud määruses sätestatud sekkumise määrale (kuni 75 %) ning sekkumise kestusele (24 kuud).

5. Konkreetsed märkused määruse artiklite kohta

5.1 Artikli 1 lõige 1. Komitee teeb ettepaneku, et globaliseerumise tagajärgede valguses hõlmataks määrusega ka sellised koondamised, mis ei toimu ainult kaubandusstruktuuri muutmise otsesel tagajärjel, vaid ka teist tüüpi struktuurimuutuste tagajärjel, mis on seotud tehnoloogiaga, toodetega, tootmise korraldusega ning juurdepääsuga toorainele (vt punktid 4.7 ja 4.11).

5.2 Artikkel 2. Sekkumiskriteeriumid. Komitee nõustub ettepanekuga alandada EGFi sekkumise taotlemiseks nõutavat koondamiste künnist 500-le koondatud töötajale, kuid järgmise hindamise raames tuleks kaaluda võimalust vähendada seda arvu veelgi vastavalt asjaomasele sektorile ja piirkonnale (vt punkt 4.6).

5.3 Artikkel 2. Koondamiste arvestamine. Komitee toetab komisjoni ettepanekut (vt punkt 4.10).

5.4 Artikli 5 lõike 2 punkt a. Komitee nõustub komisjoni kavandatud muudatusega ning teeb ettepaneku lisada juurde artikli 1 lõike 1 kohta tehtud ettepanek. Lisaks teeb komitee ettepaneku muuta punkti f järgmiselt: „Kuna tööturu osapoolte osalemine on hädavajalik fondi tõhusaks kasutamiseks, peavad taotlused sisaldama menetlusi, mida järgitakse tööturu osapoolte konsulteerimiseks ja kaasamiseks.” (vt punkt 4.12)

5.5 Artikkel 8. Komitee on nõus lõigetes 1, 2 ja 3 tehtud muudatustega, kuid teeb ettepaneku lisada uus lõige 4 järgmiselt: „Komisjoni tehniline abi peab olema ettearvestava iseloomuga, kaasates liikmesriigid ning Euroopa ja riigi tasandi tööturu osapooled EGFi kasutamisse, jälgimisse ja hindamisse.” (vt punkt 4.13)

5.6 Artikli 10 lõige 1. Komitee on nõus, et EGFi rahalise toetuse suurus võib ulatuda 75 %-ni hinnangulisest kogukulust (vt punkt 4.9).

⁽¹⁾ ELT C 318, 23.12.2006, lk 38–41.

5.7 Artikli 13 lõige 2. Komitee on nõus, et kõnealust rahalist toetust saab kasutada 24 kuu jooksul (vt punkt 4.8).

5.8 Artikkel 17. Komitee teeb ettepaneku muuta lõiget a järgmiselt: „Komisjon teostab kooskõlas liikmesriikidega ja tööturu osapooltega vahehindamise fondi tõhususe ja toimimise

kohta pärast 12 kuu möödumist käesoleva määruse avaldamisest Euroopa Liidu Teatajas.” (vt punkt 4.14)

5.9 Artikkel 20. Komitee teeb ettepaneku muuta komisjoni ettepanekut järgmiselt (uus lõik 2): „Artiklis 17 sätestatud hindamise tulemustest lähtudes võivad Euroopa Parlament ja nõukogu komisjoni ettepaneku alusel läbi vaadata käesoleva määruse, sealhulgas artikli 1 lõikes 1a sätestatud ajutise erandi.”

Brüssel, 24. märts 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv füüsilisest isikust ettevõtjatena tegutsevate meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte kohaldamise kohta, millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 86/613/EMÜ”

KOM(2008) 636 lõplik – 2008/0192 (COD)

(2009/C 228/21)

24. novembril 2008. aastal otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv füüsilisest isikust ettevõtjatena tegutsevate meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte kohaldamise kohta, millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 86/613/EMÜ”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 10. märtsil 2009. Raportöör oli Madi SHARMA.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 452. istungjärgul 24.–25. märtsil 2009 (24. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 101, vastu hääletas 29, erapooletuks jäi 26.

1. Soovitused

1.1 Üldised soovitused

1.1.1 Komisjoni tuleks kiita katsete eest suurendada naiste ja meeste võrdõiguslikkust tööturul ning luua paremad võimalused neile naistele, kes soovivad tegutseda füüsilisest isikust palgatöötaja, ettevõtja (FIE) või eraettevõtjana. Ent kodanikuühiskonna seisukohalt on kõnealuse direktiivi ⁽¹⁾ ümbersõnastatud versiooni pealkiri eksitav, kuna direktiivis ei käsitleta füüsilisest isikust ettevõtjatena tegutsevate meeste ja naiste võrdõiguslikkust, vaid keskendutakse eelkõige naissoost füüsilisest isikust ettevõtjate rasedus- ja sünnituspuhkuse sotsiaalkindlustushüvitistele, abistavate abikaasade sotsiaalkindlustusmaksetele ja hoolduspuhkusele. Võrdõiguslikkust tuleks näha terviklikult, võttes arvesse selle mõju teistele valdkondadele, nagu sotsiaalsed õigused, võrdsed võimalused, lapse- ja pereõigused.

1.1.2 Komisjon peaks kõik kolm direktiivis käsitletud valdkonda läbi vaatama eraldi juhtumitena, et tagada nende nõuetekohane arvessevõtmine võrdõiguslikkuse kontekstis. Kuigi komitee mõistab, et tööhõive, sotsiaalküsimuste ja võrdsete võimaluste peadirektoraadile on tehtud ülesandeks sotsiaalkaitse probleemidega tegelemine, rõhutab komitee, et füüsilisest isikust ettevõtja staatust ei peaks arutama samas kontekstis töötaja staatusega.

1.1.3 Õiguste tõeliseks käsitlemiseks peavad kavandatavad meetmed ja esitletavad vahendid olema praktilised ja rakenda-

tavad. Kõnealuse direktiivi muudatusettepanekud aitavad kahtlemata parandada lapse saavate naissoost füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende abistavate abikaasade olukorda ühenduse õiguse tasandil, millel on omakorda positiivne mõju nende lastele. Komitee leiab, et direktiivi uuesti sõnastamine on vajalik.

1.1.4 Soolise võrdõiguslikkuse vallas kehtivate õigusaktide parem jõustamine oleks ebavõrdsuse kaotamisel mõjusam, kui neid rakendataks sagedamini. Seega peaks komisjon välja selgitama ebapiisava rakendamise põhjused.

1.1.5 Üritades suurendada ettevõtjate ja eelkõige naissoost ettevõtjate arvu, peab Euroopa Liit arvesse võtma väärtusi, mis on olulised neile, kes soovivad alustada tegutsemist füüsilisest isikust ettevõtjana. Eelnimetatu ja üldine hoiakute muutus ettevõtluse suunas Euroopas määratleks valdkonnad, millele komisjoni direktoraadid peaksid suunama oma jõupingutused.

1.1.6 Hoolikalt tuleb kaaluda sotsiaalkindlustusmaksude või mis tahes halduskoormuse suurendamist nii riigi kui ka ettevõtete suhtes.

1.1.7 Tõstatub kõnealuse direktiivi läbivaatamisega Euroopale tekkivate kulude küsimus. Komisjoni esitatud mõjuaruandest nähtub selgelt, et liikmesriikide kasu on väike.

⁽¹⁾ „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv füüsilisest isikust ettevõtjatena tegutsevate meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte kohaldamise kohta, millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 86/613/EMÜ” KOM(2008) 636 lõplik – 2008/0192 (COD).

1.2 Füüsilisest isikust ettevõtjate ja eraettevõtjatega seotud soovitus

1.2.1 Füüsilisest isikust ettevõtja staatusel on mitmeid ainulaadseid omadusi ja sellena tegutsejaid ei ole võimalik käsitleda ühtemoodi töötajatega, samuti ei ole võimalik füüsilisest isikust ettevõtjaid käsitleda ettevõtjana selle üldises tähenduses.

1.2.2 Komitee mõistab, et väga keeruline on ette kujutada, kuidas võiksid toimida rasedus- ja sünnituspuhkuse sätted naissoost füüsiliste ettevõtjate puhul. Füüsilisest isikust ettevõtja äritegevus ja sellega seotud kohustused tähendavad, et pikaajaline eemalolek on võimalik vaid ulatuslikuma kavandamise ja finantstagatistega või töö haldamiseks sobiva personali olemasolul. Iga korralikult kavandamata eemalolek võib kaasa tuua lepingute lõppemise või äri kaotamise, mis kehtib eelkõige väga väikeste ettevõtete kohta.

1.2.3 Kõigi pakutud meetmete puhul tuleb silmas pidada aega, mis on vajalik, et tagada raseduse normaalne kulgemine, ema sünnitusjärgne taastumine, ema ja lapse vahelise sideme tekkimine ja lapse heaolu.

1.2.4 Kahjuks ei paku komisjon ülalnimetatud dilemmaadele ühtegi lahendust, jättes vastavad kaalutlused liikmesriikidele. Enamik naissoost füüsilisest isikust ettevõtjaid peavad koolitama endale asendaja, sulgema äri või jätkama tööd kogu sünnitus- ja raseduspuhkuse vältel – selline on kõiki naissoost füüsilisest isikust ettevõtjaid puudutav olukord kehtivate õigusaktide kohaselt.

1.3 Abistavate abikaasadega seotud soovitus

1.3.1 Üldiselt ei käsitleta direktiivis „abistavate abikaasade“ puudulikku tunnustamist, nende poolt ettevõtlusse tehtava panuse kvaliteeti ja kvantiteeti või poliitilisi meetmeid nende naiste toetamiseks. Direktiivis ei esitata ettepanekuid meetmete kohta, mis parandavad abistavate abikaasade sotsiaalset või rahalist positsiooni või sotsiaalset kaitset.

1.3.2 Vaja on austada liikmesriikide pädevust selles valdkonnas ja jätta neile õigus arendada võimalusi kõnealuste „töötajate“ kaasamiseks kehtivatesse tööhõive- ja kindlustusmu-

delitesse ja nende kaudu sotsiaalkaitse süsteemidesse. Euroopa Liit saab siin luua suurimat lisaväärtust, kui toetab teabe ja heade tavade levitamist avatud kooskõlastusmeetodi kaudu ⁽¹⁾.

1.3.3 Komisjon peaks uurima, miks ei osale abistavad abikaasad ametlikus majanduses ega kuulu vabatahtlike sotsiaalkaitse süsteemide alla. Samuti tuleks tegeleda nende probleemsete juhtudega, kus abikaasad on küll lahus, ent tegutsevad jätkuvalt äripartneritena.

2. Taust

2.1 Naistel on ühiskonnas nii sotsiaalselt kui ka majanduslikult aktiivne roll, ent sageli ilma tunnustuse, tasu või õigusliku staatusega. Euroopa Liit peab keskenduma eelkõige Lissaboni strateegia eesmärkide saavutamisele ja üks oluline samm on naiste tööhõive ning ettevõtjate ja eelkõige naisettevõtjate arvu suurendamine.

2.2 Uues kavandatavas direktiivis, mis asendab direktiivi 86/613/EMÜ, üritatakse käsitleda puudusi füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise alal ning pereettevõtetes tegutsevate abistavate abikaasadega seotud küsimustes järgmiste meetmete abil:

— raseduse ja sünnituse puhul tagatava kaitse parandamine, kehtestades rasedus- ja sünnituspuhkuse sätted naissoost füüsilistele ettevõtjatele;

— puhkuse tagamine perekonnaliikmete eest hoolitsemiseks;

— abistava abikaasa panuse tunnustamine, pakkudes neile sotsiaalset kaitset, mis on võrdväärne nende füüsilisest isikust ettevõtjast partneri sotsiaalse kaitsega;

— riiklikele võrdõiguslikkusega tegelevatele asutustele asjaomase pädevuse andmine.

3. Üldmärkused

3.1 Komisjoni tuleks kiita katsete eest suurendada naiste ja meeste võrdõiguslikkust tööturul ning luua paremad võimalused neile naistele, kes soovivad tegutseda palgatöötajana, füüsilisest isikust ettevõtjana (FIE) või eraettevõtjana. Ent muutuste tegemisel tuleb arvesse võtta kõigile sidusrühmadele avalduvaid rahalisi, ajalisi ja ressursidega seotud mõjusid.

⁽¹⁾ Belgias, Luksemburgis ja Prantsusmaal on head mudelid abistavate abikaasade kaasamiseks.

3.2 Mis tahes õiguste tõeliseks käsitlemiseks peavad kavandatavad meetmed olema selged, praktilised ja rakendatavad. Kahjuks ei näi kõnealune direktiiv toovat piisavat jõustatavat või teostatavat kasu valitseva ebavõrdsuse kaotamiseks. Lisaks on ettepanek segadust tekitav, kuna ühes ja samas dokumendis käsitletakse kolme eraldi teemat ning veel võrdõiguslikkusega tegelevaid asutusi.

3.3 Euroopa õigusraamistik keelab soolise diskrimineerimise terve rea õiguslike meetmetega. Siiski näitavad kõik Euroopa statistikad, et naised on jätkuvalt vähem tasustatud kui mehed, samuti on naised alaesindatud poliitikas, töajõus, juhtivatel kohtadel ja ettevõtjatena. Kõigis neis valdkondades on vajalik kehtivate õigusaktide parem jõustamine ja komisjon peaks esmalt läbi vaatama võrdõiguslikkuse kehtiva õigusraamistiku puuduliku rakendamise.

3.4 Üritades suurendada ettevõtjate ja eelkõige naissoost ettevõtjate arvu, peab Euroopa Liit arvesse võtma väärtusi, mis on olulised neile, kes soovivad alustada tegutsemist füüsilisest isikust ettevõtjana ⁽¹⁾. Rasedus- ja sünnituspuhkuse sätete kehtestamine ei pruugi mõjutada ettevõtlustegevust kaaluvate naiste arvu. Komisjoni enda statistika näitab, et nii mehed kui ka naised käivitavad üha vähem ettevõtteid, ja see tuleneb Euroopas valitsevast negatiivsest suhtumisest tegutsemisse füüsilisest isikust ettevõtjana. Märkimisväärsed muutused saavutamiseks on vaja muuta hoiakuid. Näiteks võib Euroopa uus väikeettevõtlusalgatus „Small Business Act” ⁽²⁾ pakkuda ulatuslikumaid meetmeid naisettevõtjate toetamiseks.

3.5 Sotsiaalkaitse kuulub liikmesriikide pädevusse. Kõnealust uut direktiivi ei toeta praegu kõik liikmesriigid, mistõttu on oht, et see muutub Euroopa tasandil ebatõhusaks ja mõttetuks ürituseks. Et kavandatav direktiiv oleks tõepoolest tõhus, tuleb seda

oluliselt parandada minimaalsete kaitsestandardite osas ning rakendada direktiivi kõigis liikmesriikides. Üldiselt on komisjoni pakutud meetmed normatiivsed, ignoreerides liikmesriikide sotsiaalkaitse süsteemide mitmekülgset ning parema õigusloome põhimõtteid.

3.6 Üldise suundumuse kohaselt on eelkõige põllumajandus-, käsitööstus- ja VKEdes tegutsevatel väikeettevõtjatel ja füüsilisest isikust ettevõtjatel rahalised kitsendused ja mis tahes järjekordset koormat võidakse pidada negatiivseks, kuigi sotsiaalkaitse võib luua nõu turvavõrgu potentsiaalsetele emadele ja abistavatele abikaasadele. Hoolikalt tuleb kaaluda sotsiaalkindlustusmaksude või mis tahes halduskoormuse suurendamist nii riigi kui ka ettevõtete suhtes.

3.7 Uue direktiivi eesmärk on edendada soolise võrdõiguslikkuse kava koos pakutud muudatustega, kuigi selles viidatakse vähe vanemapuhkusele või meessoost füüsilisest isikust ettevõtjatele seoses isapuhkusega.

3.8 Kooskõlas ÜRO lapse õiguste konventsiooniga ⁽³⁾ peaks komisjon juhtima paralleelset menetlust, milles analüüsitakse kavandatud meetmete mõju lastele. Lastele eest tuleb hästi hoolitseda ja tagada nende isiklik heaolu.

4. Konkreetsed märkused

4.1 Komisjon on mitme sidusrühmaga konsulteerides koostanud kõnealuse direktiivi teemal ulatusliku mõjuhindangu. Pärast mõjuhindangu läbivaatamist leiab komitee, et väga palju on vastuseta küsimusi, eelkõige kavandatava ümbersõnastamise tõelise tõhususe, selguse ja rakendamise osas.

4.2 Füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise võib jagada eri kategooriatesse: ettevõtjad, ettevõtte omanikud, vabakutselised, kodus töötajad ja nn vale-FIEd, kellega nende endised tööandjad sõlmivad alltöölepingu, et täita samu ülesandeid füüsilisest isikust ettevõtjana. Siiski on väga oluline jätta emadusega seotud kaitse valik füüsilisest isikust ettevõtjale ja abistavale abikaasale, kuna seeläbi austatakse nende autonoomiat ja sõltumatust, mis määratluse kohaselt iseloomustab füüsilisest isikust ettevõtja staatust. Naissoost füüsilisest isikust ettevõtjate

⁽¹⁾ Vt näiteks EMSK arvamused ettevõtlushariduse kohta:

- aasta arvamus „Tööalane konkurentsivõime ja ettevõtlikkus – kodanikuühiskonna, tööturu osapoolte ning piirkondlike ja kohalike omavalitsuste roll soolisest vaatenurgast”, raportöör: Luis Miguel Pariza Castaños (ELT C 256, 27.10.2007);
- aasta arvamus „Ettevõtlik meelelaad ja Lissaboni tegevuskava”, raportöör Madi Sharma ja kaasraportöör Jan Olsson (ELT C 44, 15.1.2008);
- aasta arvamus „Naiste ettevõtluse edendamine Euroopa-Vahemere piirkonnas”, raportöör: Grace Attard (ELT C 256, 27.10.2007);
- aasta arvamus „Ettevõtliku meelelaadi edendamine hariduse ja õppimise kaudu”, raportöör: Ingrid Jerneck (ELT C 309, 16.12.2006).

⁽²⁾ „Kõigepealt mõtle väikestele”. Euroopa väikeettevõtlusalgatus „Small Business Act” (KOM(2008) 394 lõplik, 25.6.2008).

⁽³⁾ Lapse õiguste konventsioon vastu 20. novembril 1989 peaassamblee resolutsiooniga 44/25 ja see jõustus 2. septembril 1990 kooskõlas artikliga 49 (<http://www2.ohchr.org/english/law/crc.htm>).

kohustamine pikemale sünnituspuhkusele ei oleks ühildatav nende äride sujuva toimimisega ja ohustaks sageli nende ettevõtete elujõulisust. Seetõttu ei tohiks kõnealuses direktiivis mingil juhul otseselt viidata rasedus- ja sünnituspuhkuse direktiivile 92/85/EÜ. Seega oleks sobimatu kohandada füüsilisest isikust ettevõtjate ja abistavate abikaasade rasedus- ja sünnituspuhkuse süsteemi töötajate vastavale süsteemile.

4.3 Vajalik on selgus selles osas, kuidas liikmesriigid korraldavad artikli 7 lõikes 1 kirjeldatud rasedus- ja sünnituspuhkuse mittetöötavate naiste puhul. Need inimesed korraldavad oma tööd ise ja võivad otsustada, millal nad soovivad oma töö katkestada. Nad ei vaja „õigust puhkusele“.

4.4 Lisaks sellele peaksid liikmesriigid kaaluma mitte üksnes hüvitise maksmist, vaid ka toetust ajutise asendaja näol. Naissoost füüsilisest isikust ettevõtjate ja abistavate abikaasade jaoks on asendusabisüsteemid sama olulised kui rahalised toetused. Direktiivis tuleks vältida nende hüvede igasugust tähtsuse järjekorda seadmist. Lisaks sellele tuleks riiklikul tasandil otsustada piisavate toetussummade üle, võttes arvesse objektiivseid erinevusi füüsilisest isikust ettevõtjate ja abistavate abikaasade vahel.

4.5 Abistavate abikaasade puhul tuleb kaaluda artikli 7 lõike 4 tagajärgi. Selles nähakse ette eritoetus ajutise asendaja leidmiseks rasedus- ja sünnituspuhkuse ajal. Selline kohustus ei puuduta ettevõtete töötajaid ja selle kohaldamine abistavate abikaasades suhtes võib osutada halduslikult keeruliseks ja kulukaks, puudutades eelkõige väikeettevõtteid ja riigisektorit.

4.6 Täpsustada on vaja artikli 7 lõiget 2, milles tagatakse tingimusteta piisava toetuse maksmine rasedus- ja sünnituspuhkuse ajal. Samal ajal öeldakse artiklis 6, et „abistavatel abikaasadel on õigus samaväärsele kaitse tasemele, mis on füüsilisest isikust ettevõtjatel, vastavalt füüsilisest isikust ettevõtjate suhtes kohaldatavatele tingimustele“, ning rasedate töötajate direktiivi artikli 11 lõikes 4 võimaldatakse liikmesriikidel siduda rasedus- ja sünnitushüvitiste maksmine teatud tingimustega.

4.7 Reeglina ületavad füüsilisest isikust ettevõtja töötunnid töötajate omad, lisades naissoost füüsilisest isikust ettevõtjate muredele ka lastehooldusega seonduva. Ka siin ei tee komisjon ettepanekuid lastehoolduse sätete või füüsilisest isikust ettevõtjate hoolduskohustuste osas. Kõik liikmesriigid peaksid paran-

dama kättesaadavat ja taskukohast kõrgetasemelist lastehooldust, et aidata kaasa füüsilisest isikust ettevõtjate ja abistavate abikaasade töö ja pereelu ühitamise meetmetele, nagu seda tehakse töövõtjate puhul.

4.8 Direktiivi üldine eesmärk on parandada füüsilisest isikust ettevõtjate ja abistavate abikaasade soolist võrdsuslikkust. Lisaks loodab komisjon, et kõnealuse direktiiviga suurendatakse naissoost füüsilisest isikust ettevõtjate arvu, tunnustatakse abistavate abikaasade staatust, suurendatakse sotsiaalkaitsega kaetud abistavate abikaasade arvu ning antakse füüsilisest isikust ettevõtjatele ja abistavatele abikaasadele tõhusad õiguskaitsevahendid. Sellele vaatamata

— korraldab kõiki puudutavat soolist võrdsuslikkust Euroopa võrdsuslikkuse õigusraamistik;

— on naissoost füüsilisest isikust ettevõtjate arvu suurenemine ebatõenäoline väheste sotsiaalkaitsemeetmete tõttu, kuna peaaegu kõigis liikmesriikides on neil juba võimalik teha vabatahtlikke sotsiaalkindlustusmaksid;

— ei saaks abistavad abikaasad ikkagi õiguslikku staatust või tõhusaid õiguskaitsevahendeid, kuigi nad tasuvad vabatahtlikke sotsiaalkindlustusmaksid.

4.9 27st liikmesriigist 18s on abistavatel abikaasadel ja füüsilisest isikust ettevõtjatel juba võimalik teha vabatahtlikke maksid rasedus- ja sünnitushüvitiste saamiseks. Seda meedet tuleb laiendada kõigile liikmesriikidele, et oleks võimalik tagada sotsiaalne kaitse kõikjal, kus naine soovib süsteemis osaleda. On vastuvõetamatu, et liikmesriik võib diskrimineerida neid, kes teevad enda kaitseks sotsiaalkindlustusmaksid riiklikku sotsiaalkindlustussüsteemi, olgu siis töötajad või füüsilisest isikust ettevõtjad või mittetöötavad isikud, mis on abistavate abikaasade tänapäevane staatus.

4.10 Artikliga 6 loodaks täiesti uus sotsiaalkindlustuse kategooria (kuhu ei kuulu töötajad, füüsilisest isikust ettevõtjad ega ka vabatahtlikult kindlustatud isikud). Komitee on siiski seisukohal, et täiesti uue sotsiaalkindlustusklassi või rasedus- ja sünnituspuhkuse hüvitamise korra loomine ei ole õigustatud.

4.11 Abistavad abikaasad on nn nähtamatu majanduse osa. Nad annavad oma panuse Euroopasse ja jäävad seejuures varju. Vajalik on arutelu nende õigusliku staatuse üle füüsilisest isikust ettevõtja või töötajana. Kehtivas direktiivis, mida ei ole läbivaadatud aastast 1986, sedastatakse järgmist: „Liikmesriigid peavad välja selgitama, millistel tingimustel artikli 2 punktis b nimetatud abikaasade töö tunnustamist võib toetada, ja selle väljaselgitamise tulemusel kaaluda kõiki asjakohaseid samme sellise tunnustamise toetamiseks”. Ebamäärase õigusliku staatuse tõttu on seda kohustust järginud vaid mõned riigid⁽¹⁾ ja seetõttu ei peaks seda direktiivi ümber sõnastama enne, kui on määratletud kokkulepitud staatus. Kui õiguslik staatus on määratletud, tuleb luua teabe levitamise mehhanism, et teavitada abistavaid abikaasasid nende seaduslikest õigustest.

4.12 Komitee mõistab, mitmed liikmesriigid on seadnud küsimuse alla õigusliku aluse, eriti EÜ asutamislepingu eraldi-seisva artikli 141 rakendusala ja piisavuse eelkõige direktiivi artikli 6 osas. Komitee kutsub komisjoni üles enne pakutud direktiivi elluviimist hoolikalt kaaluma nõukogu õigusteenistuse arvamust.

4.13 Vastasel juhul tekib kahtlemata 1994. aastaga sarnane olukord, mil komisjon võttis vastu aruande⁽²⁾ direktiivi 86/613/EMÜ rakendamise kohta, milles ta järeldas: „Puhtjuriidiliselt paistab, et direktiiv 86/613/EMÜ on liikmesriikides rakendatud. Praktiline tulemus ei ole aga päris rahuldav, arvestades direktiivi peamist eesmärki, milleks on abistavate abikaasade olukorra üldine parandamine”. Aruandes rõhutati ka abistavate abikaasade olukorda käsitleva üldise poliitika puudumist ja juhtiti tähelepanu, et „abikaasa töö tunnustamise seisukohalt (...) seisneb ainus viis see eesmärk tegelikult saavutada abikaasadele omaette sotsiaalkindlustusõiguse andmises”.

4.14 Artikli 2 ümbersõnastuses rühmitatakse ümber kõik direktiivis kasutatavad mõisted. „Füüsilisest isikust ettevõtjate” ja „abistavate abikaasade” määratlused on võetud direktiivi 86/613/EMÜ artiklist 2. „Abistavate abikaasade” määratlust on muudetud: lisatud on sõnad „abistavad” ja „või elukaaslased”. Muudatuse eesmärk on hõlmata kõik isikud, keda peetakse „elukaaslasteks” liikmesriigi õiguses ja kes korrapäraselt osalevad pereettevõtte tegevuses, olenemata nende perekonnaseisust. Ebamäärasuse vältimiseks on sõna „partner” asendatud sõnaga „äripartner”⁽³⁾. Ent kui abistavatel abikaasadel ei ole jätkuvalt omaette õiguslikku staatust, on nende ettevõttes osalemise tõestamine õiguslikult endiselt keeruline ja neil puudub kaitse surma, lahutuse või vaidluse korral.

4.15 Perekonnaliikmete eest hoolitsemiseks antavale puhkusele viidatakse ümbersõnastatud versioonis ilma, et oleks mainitud praktilisi meetmeid selle elluviimiseks. Vananeva ühiskonnaga Euroopas on see vastuvõetamatu Nii meeste kui ka naistele tuleb luua võimalused oma eakamate sugulaste ja väikeste laste, eelkõige puuetega laste eest hoolitsemiseks.

4.16 Komisjon peab teema läbi vaatama väljaspool direktiivi ümbersõnastamise konteksti, kuna selle tähtsus kasvab Euroopa demograafilist olukorda silmas pidades. Kui ei toimu tõsist arutelu vanemate inimeste ja väikeste laste eest hoolitsemise üle, põhjustavad töötajad ja füüsilisest isikust ettevõtjad järgmiste põlvkondade jooksul majandusele järjest enam kaotatud päevi.

4.17 Komitees kodanikuühiskonnaga peetud konsultatsioonide käigus rõhutati vale-FIEna tegutsemise kontseptsiooni. Kuna kõnealuses valdkonnas tekib järjest enam probleeme, peavad ELi asjaomased organid seda täiendavalt uurima. Komitee väljendab valmisolekut toetada komisjoni tema sellealases töös.

Brüssel, 24. märts 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽¹⁾ Nimelt Belgia, Luksemburg ja Prantsusmaa.

⁽²⁾ Komisjoni aruanne 11. detsembri 1986. aasta direktiivi (füüsilisest isikust ettevõtjatena, kaasa arvatud põllumajanduses füüsilisest isikust ettevõtjatena tegutsevate meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte kohaldamise kohta, ja füüsilisest isikust ettevõtjatena tegutsevate naiste kaitse kohta seoses raseduse ning sünnitusega) kohta, KOM(94) 163, II osa; Järeldused, punktid 1 ja 4.

⁽³⁾ KOM(2008) 636 lõplik, Seletuskiri, punkt 5.

LISA

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse

Arutelu käigus lükati tagasi järgmised muudatusettepanekud, mis kogusid hääletamisel siiski enam kui veerandi häälest (kodukorra artikli 54 lõige 3):

Punkt 1.1.2

Muuta teksti järgmiselt:

„Komisjon peaks kõik kolm direktiivis käsitletud valdkonda läbi vaatama eraldi juhtumitena, et tagada nende nõuetekohane arvessevõtmine võrdõiguslikkuse kontekstis. Kuigi komitee mõistab, et tööhõive, sotsiaalküsimuste ja võrdsete võimaluste peadirektoraadile on tehtud ülesandeks sotsiaalkaitse probleemidega tegelemine, rõhutab komitee, et füüsilisest isikust ettevõtja staatust ei peaks arutama samas kontekstis töötaja staatusega. Seda erinevust on komisjoni ettepanekus siiski ka arvesse võetud, kuna naissoost füüsilisest isikust ettevõtjatel on ainult nende taotluse korral õigus saada sama palju rasedus- ja sünnituspuhkust kui rasedus- ja sünnituspuhkuse direktiivi 92/85/EÜ alusel ette nähtud ning seega ei ole põhimõttelist töötamiskeeldu ning eelnimetatud isikute rühmal on võimalus valida ajutise asenduse ja sotsiaalhüvitise vahel.”

Hääletuse tulemus:

Poolt: 72 Vastu: 73 Erapooletud: 8

Punkt 4.11

Muuta teksti järgmiselt:

„Abistavad abikaasad on nn nähtamatu majanduse osa. Nad annavad oma panuse Euroopasse ja jäävad seejuures varju. Vajalik on arutelu nende õigusliku staatuse üle füüsilisest isikust ettevõtja või töötajana. Kehtivas direktiivis, mida ei ole läbivaadatud aastast 1986, sedastatakse järgmist: „Liikmesriigid peavad välja selgitama, millistel tingimustel artikli 2 punktis b nimetatud abikaasade töö tunnustamist võib toetada, ja selle väljaselgitamise tulemusel kaaluda kõiki asjakohaseid samme sellise tunnustamise toetamiseks”. Ebamäärase õigusliku staatuse tõttu on seda kohustust järginud vaid mõned riigid⁽¹⁾ ja seetõttu ei peaks seda direktiivi ümber sõnastama enne, kui on määratletud kokkulepitud staatus. Kui õiguslik staatus on määratletud, tuleb luua teabe levitamise mehhanism, et teavitada abistavaid abikaasasid nende seaduslikest õigustest.”

Hääletuse tulemus:

Poolt: 68 Vastu: 73 Erapooletud: 11

⁽¹⁾ Nimelt Belgia, Luksemburg ja Prantsusmaa.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Nõukogu soovitus, mis käsitleb patsiendi ohutust, sealhulgas tervishoiuteenustega seotud nakkuste ennetamist ja tõrjet”

KOM(2008) 837 lõplik/2 – 2009/003 (CNS)

(2009/C 228/22)

21. jaanuaril 2009. aastal otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Nõukogu soovitus, mis käsitleb patsiendi ohutust, sealhulgas tervishoiuteenustega seotud nakkuste ennetamist ja tõrjet”

Komitee juhatus tegi 24. veebruaril 2009. aastal käesoleva arvamuse ettevalmistamise ülesandeks tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektiioonile.

Arvestades töö kiireloomulisust määras komitee täiskogu 452. istungjärgul 24.–25. märtsil 2009 (25. märtsi istungil) pearaportööriks Lucien BOUIS¹ ja võttis vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 135, erapooletuks jäi 4.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Hinnanguliselt kannatab ELi liikmesriikides 8–12 % patsientidest ravi jooksul esinevate kõrvalekallete tõttu,⁽¹⁾ mida neil haiglaravile tulles ei olnud.

1.2 Hoolimata vähestest selleteemalistest uuringutest tundub, et tervishoiuteenustega seotud nakkused suurendavad surmariski kolm korda, kui võrrelda taolise nakkuse saanud patsientide suremust sama patoloogiaga patsientide arvuga, kes seda nakkust ei saanud.

1.3 Tervishoiuteenustega seotud nakkustega kaasneb suur rahaline lisakulu, mis tuleneb peamiselt haiglaravi pikenemisest, nakkusevastasest ravist, laboratooriumiuuringutest ja nakkuse jälgimisest, tüsistuste ravist ning isegi perekonnale surma korral hüvitise andmisest.

1.4 Tervishoiuteenustega seotud nakkuste vähenemine 10 % võrra viiks rohkem kui viis korda suurema kokkuhoiuni kui tervishoiuasutuste poolt ennetuseks tehtavad kulutused⁽²⁾.

1.5 Soovituse ettepanek patsiendi ohutuse, sh tervishoiuteenustega seotud nakkuste ennetamise ja tõrje kohta on seega kooskõlas eetilise, sotsiaalse ja majandusliku lähenemisviisiga. Tervishoiuteenustega seotud nakkuste olulisuse tõttu oleks vaja olnud direktiivi ettepanekut.

1.6 Komitee tervitab ettepanekut, mis on kooskõlas artikliga 152, milles sätestatakse, et ühenduse tegevus täiendab liikmesriikide rahvatervise ja haiguste ennetamise poliitikat.

⁽¹⁾ Tehniline aruanne „Patsientide ohutuse parandamine ELis”, mis koostati Euroopa Komisjonile ja mille avaldas RAND Corporation 2008. aastal.

⁽²⁾ Tervishoiupoliitika hindamise parlamentaarse ameti aruanne „Haiglanakkuste tõrje poliitika”, 2006

1.7 Komitee peab kavandatud toetusmeetmeid kasulikuks, kuid teeb mõne märkuse ja ettepaneku, mille eesmärk on täpsustada ja parandada patsientide ohutust tervishoiuteenustega seotud nakkuste ennetamise ja tõrje abil.

1.8 Komitee peab nimelt vajalikuks arendada edasi tervishoiuteenustega seotud nakkuste ja kõrvalekallete esinemise tingimuste analüüsi. Sellega seoses ja arvestades võimalike kohtumenetlustega, soovib komitee täpsustada, milline on kogutud andmete õiguslik seisund, et kinni pidada patsientide õigustest, toetades samas ka riskijuhtimisega tegelevate töötajate ja struktuuride analüüsitavasid.

1.9 Komitee rõhutab eelkõige vajadust kujundada ja laiendada riiklikke poliitikameetmeid ja programme, teavitada kodanikke ja patsiente, kooskõlastada aruandlussüsteeme ning koolitada personali liikmesriikide ja tervishoiuasutuste tasandil.

1.10 Märkides, et tervishoiuteenustega seotud nakkuste areng puudutab nii haiglaravil kui ka ambulatoorsel ravil olevaid patsiente, soovib komitee, et kõrvalnähtude ravimisel ja tõrjel ollakse sama valvas kõigis ravistruktuurides.

2. Komisjoni soovitusel kokkuvõte

2.1 Taust

2.1.1 Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklis 152 on sätestatud, et ühenduse meetmed, mis täiendavad riikide poliitikat, on suunatud rahvatervise parandamisele, inimeste haigestumise ennetamisele ja nende tervist ohustavate tegurite kõrvaldamisele.

2.1.2 Hinnanguliselt kannatab ELi liikmesriikides ligikaudu 10 % patsientidest ravi jooksul esinevate kõrvalekallete tõttu ⁽³⁾.

2.1.3 Tulemuslike ja kõikehõlmavate patsiendi ohutuse strateegiate väljatöötamises ja rakendamises on ELi liikmesriigid eri tasemel.

2.2 Soovituse lähenemisviis

2.2.1 Liikmesriigid peaksid looma kõikehõlmavad aruandlus- ja õppesüsteemid või parandama neid nii, et oleks võimalik kindlaks teha kõrvalekallete ulatust ja põhjusi ning välja töötada tõhusad lahendused ja sekkumismeetmed.

2.2.2 Ühenduse tasandil tuleks koguda võrreldavaid ja koondataud andmeid ning liikmesriikides tuleks levitada parimaid tavasid.

2.2.3 Tervishoiuteenustega seotud nakkuste ennetamine ja tõrje peaks tervishoiuasutuste jaoks olema pikaajaline prioriteet. Kõikidel hierarhilistel tasanditel ja kõikide funktsioonide puhul peaks toimuma koostöö.

2.2.4 Patsiente tuleks teavitada ja suurendada nende mõjuvõimu, kaasates neid patsiendi ohutusega seotud protsessi.

3. Üldised märkused

3.1 Komitee tuleb meelde, et tervishoiuteenustega seotud nakkused on nakkused, mis saadakse tervishoiuasutuses, kui patsient ei olnud selle nakkusega nakatunud haiglasse vastuvõtu hetkel. Need nakkused võivad olla seotud raviga või tekkida lihtsalt haiglas oleku ajal, sõltumata igasugustest meditsiinilistest toimingutest.

3.1.1 Komitee rõhutab, et kõrge hügieenitaseme tagamiseks tuleb personalile luua vajalikud eeltingimused. See puudutab eelkõige personali töötingimusi seoses patsientide käsutuses oleva tööajaga, vajalikku täiendavat kvalifitseerimist ja rahulolu töötingimustega. Seetõttu kutsutakse tervishoiu eest vastutavaid organeid üles eraldama selleks vajalikke vahendeid.

3.2 Komitee märgib, et nakatumise viisid võivad olla endogeenset või eksogeenset päritolu, nt hoolduspersonali tegevusega või meditsiini- või parameditsiinitöötaja töövahenditega ühelt haigelt teisele edasi antud nakkus. Nakkus võib aga olla seotud ka keskkonna (vee, õhu, vahendite, materjalide, söögi jm) saastatusega.

3.2.1 Sõltumata nakatumise viisist soodustab nakatumist patsiendi seisund, arvestades:

— tema vanust ja patoloogiat;

— teatud ravi (eelkõige antibiootikumidega liialdamist);

— teatud, ravi jaoks vajalike toimingute läbiviimist.

3.3 Arvestades seda, et tänu meditsiinilistele edusammudele on võimalik ravida järjest nõrgemaid patsiente, mistõttu suurenevad mitmed riskifaktorid, peab ravikvaliteet ning kõikide toimingute ja vastuvõtva keskkonna ohutus olema allutatud rangle korraldusele ning kuuluma kindlaks määratud ja jälgitavate protseduuride, suurema valvsuse ning teavitamise ja koolituse süsteemi.

3.4 Selliste raviga seotud ärahoitavate nakkuste nagu haiglanakkuste osa vähendamine on väga tähtis patsientide ohutuse tegur. Haiglaraviga kaasnevad ka teised riskid, nagu kukkumine, ravimite kõrvaltoimed jne, mistõttu peab nakkuste ennetamine olema osa terviklikumast lähenemisviisist, milles arvestatakse kõikide kõrvalnähtudega.

3.5 Seepärast tervitab komitee komisjoni esitatud soovitusel kavandit.

4. Konkreetsete märkused

4.1 Patsiendi ohutusega seotud üldküsimumused

4.1.1 Komitee soovib rõhutada eelkõige vajadust moodustada kõikides liikmesriikides tervishoiuteenustega seotud nakkuste tõrje komitee, mille ülesanne oleks koostöös hügieeni eest vastutavate meeskondadega koostada riiklik strateegiline kava, mida ellu viia piirkondlikul tasandil ja igas tervishoiuasutuses. Kõnealust kava peaks regulaarselt hindama.

4.1.2 Komitee leiab, et väga oluline on tugevdada tervishoiuteenustega seotud nakkuste tõrje struktuure ja innustada tervishoiuasutusi vastu võtma nakkuste ennetamise ja kontrolli poliitikat. Sama valvas tuleb olla ambulatoorse ravi osas.

4.1.3 Komitee väljendab heameelt, et patsientide ohutuse poliitika ja programmide kujundamisse soovitakse kõikidel tasanditel kaasata patsientide organisatsioonid ja esindajad. Selleks on vaja, et kohapealne ohutuse jälgimine oleks tõepoolest läbipaistev, ja sellega peab kaasnema asjaomase teabe tutvustamine üldsusele.

4.1.4 Komitee leiab, et tuleks määratleda tervishoiuteenustega seotud nakkuste ja teiste kõrvalnähtude kohta kogutud kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete andmete õiguslik seisund, võttes arvesse, et mõned andmed on kohtumenetluse korral kohtus kasutatavad. Riskijuhtimisega tegelevad töötajad ja struktuurid peaksid püüdma leida tasakaalu patsientide õigustest kinnipidamise ja kõrvalnähtude põhjalikumale analüüsile innustamise vahel.

⁽³⁾ Vt allmärkus 1.

4.1.5 Kuna komitee tunneb muret, et hindamine toimuks usalduslikus õhkkonnas, siis soovib ta rõhutada, et mis tahes aruandlussüsteem peab olema eraldatud nii haldus- kui ka teenindavale ning meditsiini- ja parameditsiinipersonalile kohaldatavatest distsiplinaarsüsteemidest ja -menetlustest.

4.1.6 Komitee tunneb muret, et patsientidele antaks teavet riskide ja ohutuse taseme kohta, ning peab vajalikuks koostada teabelehed, milles antakse soovitusi hügieeni heade tavade kohta ja teavet võetud meetmete kohta.

4.1.7 Arvestades seda, et igasuguse ennetusstrateegia alus on patsientide ohutuses rolli omavale personalile hariduse ja koolituse pakkumine, leiab komitee, et hügieenile spetsialiseerunud personali koolitust on võimalik parandada arstide, meditsiinide ja ülejäänud haiglapersonali koolituse sisu paremini määratledes.

4.1.8 Komitee rõhutab, kui oluline on, et meditsiinitöötajad arvestaksid patsientide ja/või nende lähedaste tehtud märkustega meditsiinitöötajate puuduliku hügieeninõuete järgimise kohta. Lisaks patsientide teavitamisele haigla hügieeninõuetest peaksid meditsiinitöötajad olema samuti rohkem valmis kuulama patsientide ja nende lähedaste märkusi ja neid arvesse võtma.

4.2 Tervishoiuteenustega seotud nakkuste ennetamine ja tõrje

4.2.1 Komitee arvates on tervishoiuteenustega seotud nakkuste tõkestamiseks vaja ka

- tagada, et biohügieenitehnik jälgiks keskkonda, pöörates tähelepanu õhu kvaliteedile, vee kontrollimisele, vahendite desinfitseerimisele ja pindade mikrobioloogilisele kvaliteedile;

- tagada, et tervishoiutöötajate, patsientide ja nende lähedaste käte hügieeninõuetest peetaks rangelt kinni;

- jälgida tootlustussektorit, korraldades mikrobioloogilisi kontrole, millega kontrollitakse toorainete ja lõpptoodete vastavust nõuetele, külma- ja kuumaahela katkematust, kaupade ja jäätmete käitlustsükli ning köögitoimkonna ja teenindava personali hügieenitavasid;

- jälgida haigla ruumide, operatsioonisaalide ja ravikabinettide puhtust, milleks võib olla vaja regulaarselt vahetada puhastustooteid;

- pöörata erilist tähelepanu kõigile kättesaadava külma ja sooja vee ning selle vee kontrollile, mida on töödeldud meditsiiniliseks kasutuseks.

4.2.2 Komitee kahetseb, et komisjoni soovitus ei pöörata piisavalt tähelepanu kõrvalekallete analüüsimise kohustusele. Mitmed meetmed, nt haigestumisest ja suremusest regulaarse ülevaate tegemine tervishoiutalitustes, võivad raviohutust parandada.

4.2.3 Komitee leiab, et teabe edastamine komisjoni ja liikmesriikide vahelise kooskõlastamise raames tehtud tähelepanekute ja heade tavade kohta on asjakohane meede, mis võimaldab teatud tavaid klassifitseerida, kodifitseerida või isegi standardiseerida. Lisaks aitab see luua võrdlusaluse, mis on väga kasulik tervishoiuhoonete renoveerimisel või uute hoonete ehitamisel.

4.2.4 Komitee võtab teadmiseks komisjoni üleskutse luua kõnealuses valdkonnas ühe aasta jooksul valdkondadevaheline mehhanism ja jälgib tähelepanelikult selle kavatsuse elluviimist.

Brüssel, 25. märts 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele, Regioonide Komiteele ning Euroopa Keskpagale: EMU@10 – majandus- ja rahaliidu edusammud ja ülesanded pärast kümnet tegutsemisaastat”

KOM(2008) 238 lõplik – SEK(2008) 553

(2009/C 228/23)

7. mail 2008 otsustas komisjon vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele, Regioonide Komiteele ning Euroopa Keskpagale: EMU@10 – majandus- ja rahaliidu edusammud ja ülesanded pärast kümnet tegutsemisaastat”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 5. märtsil 2009. Raportöör oli Umberto BURANI.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 452. istungjärgul 24. – 25. märtsil 2009 (24. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 79, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 17.

1. Kokkuvõte ja järeldused

1.1 Kõnealuse arvamusega esitab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee märkused komisjoni teatise kohta, milles kirjeldatakse majandus- ja rahaliidu edusamme kümme aastat pärast selle loomist ning juhitakse tähelepanu tulevastele väljakutsetele. Teatis koostati enne seda, kui ilmnis praeguse kriisi täielik ulatus. Komitee on võimalikult palju hoidunud esitamast praeguste sündmuste mõjul märkusi teemade kohta, mis jäävad komisjoni teksti ulatusest välja. Aktuaalseid sündmusi käsitletakse teistes arvamustes.

1.2 Kõik algsed ootused ei ole täitunud. Majandus- ja rahaliidu loomise optimismi on kahandanud negatiivsed majanduslikud suundumused, mille näol oli tegemist objektiivsete teguritega, mis ei olnud suuresti seotud ühisrahaga. Üldsust ei ole alati nõuetekohaselt teavitatud; sellele on osaliselt mõju avaldanud jätkuv usaldamatus Euroopa Liidu vastu ja seega on üldsus pidanud euro süüks majandust aeglustavaid tegureid, mis tegekkuses ei ole euro probleemidega seotud.

1.3 Üks rahaliidu vaieldamatu edusamm on see, et ta on **hoidnud pikaajalised inflatsiooniootused** püsivalt lähedal näitajale, mis vastab hinnastabiilsuse määratlusele; lisaks sellele on intresside üldine alandamine aidanud kaasa majanduskasvule. Finantsturgude integreerimine on aidanud kaasa mujal alguse saanud majanduskriisi Euroopasse jõudmisele.

1.4 Vaatamata sellele, et euro on tähtsuselt teine rahvusvaheline valuuta, ei ole Eurogrupil ega Euroopa Keskpangal insti-

tutsioonilist rolli rahvusvahelistes majandus- ja finantsorganisatsioonides. Sellel on mitmeid põhjuseid, millest üks on euroalasse kuuluvate (ja mittekuuluvate) liikmesriikide mitteosalemine kõnealustes organisatsioonides. Majanduse parem juhtimine oleks teoreetiliselt tõenäolisem, kui need kaks institutsiooni oleks rahvusvahelistes organisatsioonides esindatud.

1.5 ELi sisesed tulevased väljakutsed hõlmavad peamiselt viimase kümne aasta puudujääkide katmist: majandus- ja rahaliitu kuuluvate riikide erinevused inflatsiooni ja töödükulude osas ning siiani vaid osaliselt realiseerunud kaupade ja teenuste turu integratsioon. Esimese eesmärgiga tuleks tegeleda rea riiklike programmide raames, mis stabiilsuse ja kasvu pakti asjakohaselt arvesse võttes töötavad valitsuste ja sotsiaalpartnerite poolt kokku lepitud lähenemise nimel. Teise eesmärgiga tuleks tegeleda uuringu raames, millega määratletakse integratsiooni sisemine loomulik piir, mida ületades muutub integratsioon tegelikult võimatuks või liiga koormavaks.

1.6 Rahvusvahelises mõistes seisab majandus- ja rahaliit silmitsi poliitiliste ja konkurentsipuudutavate väljakutsetega, mida tal tuleb lahendada liidusisese eelarvepoliitika programmide abil ja struktuurireformide parema integreerimise teel, samuti euro rahvusvahelise tähtsuse tugevdamise ja viimaks majanduse tõhusa juhtimise teel. Viimase punkti puhul tuleks tähelepanu pöörata riiklikele kulutustele, konkurentsivõimele ja sotsiaalkindlustussüsteemidele. Nendes kolmes valdkonnas on ühtsete meetmete rakendamine raskendatud erinevate tingimuste tõttu liikmesriikides.

1.7 Finantsjuhtimise osas kutsub komitee üles läbi vaatama kõik poliitikad, millel turul toimuv tegevus siiani on põhinenud: finantskriisi põhjustasid kõrge riskitasemega (*subprime*) laenud, mida majanduskriis on omakorda negatiivselt mõjutanud; finantskriisi algne põhjus on aga juba loomu poolest väga ebausaldusväärsete toodete turuleviimine. See oli turumajanduse valesti tõlgendamise tulemus. Turumajandusest ei tuleks loobuda, kuid selle reguleerimiseks on tingimata vaja eeskirju.

2. Sissejuhatus

2.1 2008. aasta mais avaldas komisjon teatise, milles hinnatakse majandus- ja rahaliidu (EMU) esimese kümne tegutsemis-aasta tulemusi ja esitatakse poliitikakava järgmiseks kümneks aastaks ⁽¹⁾. Teatis avaldati väljaande *European Economy* ⁽²⁾ teises numbris ja sellele lisandus kõnealuse teema analüüs (üle 300 lehekülje). Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kui üks teatise adressaat tänab komisjoni võimaluse eest avaldada omapoolset arvamust. Komitee loodab, et esitatud märkused võetakse vastu nii, nagu need on mõeldud, – katsena anda aruteludesse konstruktiivne panus.

2.2 Analüüs aitab oluliselt mõista teatise kirjeldatud küsimusi ja heidab valgust komisjoni seisukohavõttudele. Tegemist on ökonomeetrilise dokumendi ja finantsanalüüsiga, millel on väike spetsialistidest koosnev lugejaskond. Komitee on seda asjaolu arvesse võtnud ja viitab sellele seoses mitmete küsimustega, mis vajavad üksikasjalikku analüüsi.

2.3 Komitee esitab omapoolsed märkused komisjoni mitmete seisukohtade kohta, käsitledes neid teatise esitatud järjekorras ning lootes, et need märkused osutuvad kasulikuks ja et neid mõistetakse komitee poolt esindatavate sotsiaalpartnerite aktiivse panusena.

3. Teatis kui ajalooline samm

3.1 Teatis algab tõdemusega, et majandus- ja rahaliit oli Euroopa elanikele ja muule maailmale **selge poliitiline märk**, et Euroopas on võimalik teha kaugeleulatuvaid otsuseid ning et „**kümme aastat pärast loomist on euro vaieldamatult edukas**”. Nende seisukohtade **esitamise viis teatises tundub olevat sobimatu**. Rahulolu väljendamine on veenev, kui see esitatakse järeldusena pärast tõendavate asjaolude väljatoomist, ent saavutab vastupidise tulemuse, kui see esitatakse sissejuhatavas osas. Komitee on põhimõtteliselt nende avaldustega nõus, ent oleks eelistanud neid näha teatise sissejuhatava osa asemel pigem teatise lõpus.

⁽¹⁾ KOM(2008) 238 lõplik

⁽²⁾ *European Economy* 2/2008, EMU@10, Successes and Challenges after 10 Years of Economic and Monetary Union, Euroopa Komisjoni majandus- ja rahandusküsimuste peadirektoraat.

3.2 Muutes veidi oma seisukohta, märgib komisjon, et **ühisraha ei ole „mõnesid algseid ootusi seni täitnud”**; põhjuseks on tootlikkuse madal kasv, globaliseerumine, loodusvarade nappus, kliimamuutus ja elanikkonna vananemine – need kõik on probleemid, mis „avaldatavad täiendavat survet majanduse kasvuvõimele”. Esmapilgul tunduvad need tõdemused loovat seose – ehkki see ei ole kindlasti komisjoni kavatsus – ülemaailmsete sotsiaalmajanduslike tendentside ja asjaolu vahel, et euro ei ole talle esitatud ootusi täitnud.

3.2.1 Veel avaldab komisjon kahetsust (lk 7), et „**eurot süüdistatakse** [üldsuse poolt] **tihti** halbades majandusnäitajates, mis on tegelikult tingitud sellest, et liikmesriigi tasandil võetavad meetmed ei ole piisavad”, eristades nii asjakohaselt majandustendentse euroga seotud probleemidest. Euro propageerimise seisukohalt oluks kasulikum selgitada, et **ülemaailmsed majandustendentsid, mis mõjutavad rahapoliitikat**, avaldavad seeläbi mõju ka ühisrahale – nagu suuremal või vähemal määral ka enamikule teistele vääringutele.

3.2.2 Ainuüksi rahapoliitika, eriti majandus- ja rahaliidu poliitika abil ei saa lahendada raskusi **ülemaailmsel integreeritud turgudel**, kus probleemid levivad reaajas doominoefektina ühelt turult teisele. Turud väljaspool Euroopat on liiga kaua toiminud turumajanduse liiga liberaalse tõlgendamise alusel nii majandus- kui ka rahandussektoris. Vaba turg vajab **reegleid**, mis sätestavad piirangud, mida ei või ignoreerida, ja tulemuslikku **järelevalvet**, mis tagaks reeglite täitmise: Euroopa on need kaks nõuet suurel määral täitnud, ent kahjuks ei saa seda öelda teiste turgude kohta.

4. Esimese kümne aasta peamised kordaminekud

4.1 Komisjon rõhutab õigusega, et rahapoliitika „**on hoidnud pikaajalised inflatsiooniootused** püsivalt lähedal näitajale, mis vastab Euroopa Keskpanga hinnastabiilsuse määratlusele”. Komisjon mõonab, et inflatsioon on peamiselt naftahindade ja kaupade hindade tõusust tingituna hiljuti kiirenenud, ent prognoosib, et välissurve vähenemisel langeb inflatsioonitase taas, nagu hiljuti ka juhtus. **Intressimäärade** osas seostab komisjon **majapidamiste ja ettevõtjate jaoks karmistunud laenuitingimused** finantsturgude ebastabiilsusega, ent prognoosib laenuitingimuste normaliseerumist, „isegi kui naftahinnad... jätkuvalt tõusevad...”.

4.1.1 Enamik vaatlejaid ennustab pikaajalist kriisi ega prognoosi, kui kaua võtab aega riikide, eelkõige lääneriikide majanduse taastumine. Kahjuks tuleb ökonomeetrilisi prognoose maailma geopoliitilise olukorra pideva muutumise tõttu pidada pelgalt arvamuste vahetamiseks. Komitee soovib eriti juhtida tähelepanu teatise ühele punktile. Komisjon kritiseerib asjaolu, et inflatsiooni tõttu on laenuitingimused majapidamiste ja ettevõtjate jaoks karmistunud, ent **jätab mainimata selle, et olles laenuvõtjad, on pered ka hoiustajad**, kes annavad oma investeeringutega panuse majanduskasvu ning lõpptulemusena rahastavad riigivõlga ja ettevõtlust.

4.1.2 Nii pangahoiuste kui ka väärtpaberite vormis hoitavate **säästude intressimäärad on kasvanud inflatsioonist aeglase-malt**. Pärast maksude mahaarvamist on tulemuseks **ostujõu** märkimisväärne kahanemine ja investeeritud kapital kaotab oma väärtust. Tohutud kaotused aktsiaturgudel on seevastu julgustanud peresid otsima kindlamaid investeerimisvõimalusi traditsiooniliste hoiuste näol, hoolimata madalast intressimäärast ja kapitali kahanemisest.

4.2 Komitee nõustub komisjoni poolt väljatoodud euro kasuteguritega. 2005. aastal muudetud stabiilsuse ja kasvu pakti tulemusena võtsid liikmesriigid vastu eelarvepoliitika, mis toetab makromajanduslikku stabiilsust majandus- ja rahaliidus, tugevdades majanduslikku ja turuintegratsiooni, ning tänu millele on euro andnud „**olulise tõe rahaturgude integratsioonile**”. Ent selle integratsiooni üle, mis „on aidanud parandada euroala vastupanu erinevatele ebasoodsatele välismõjudele”, tuleb veidi järele mõelda.

4.2.1 Ehkki on tõsi, et majandus- ja rahaliit on võimaldanud luua tugeva integreeritud finantsturu, mis on paljude üksikturgudega võrreldes kindlasti vastupidavam ebasoodsatele välismõjudele, tuleb mees pidada, et majandus- ja rahaliidu sisene integratsioon käib ka käsikäes tihedate ja **keerukate seostega ülemaailmsete turgudega**. Komisjon märgib, et euroala tundub olevat kaitstud „maailma rahaturgude praeguse ebastabiilsuse halvimate mõjude eest”, ent see ebastabiilsus, eelkõige kõrge riskitasemega laenude valdkonnas, on tulnud välisturgudelt ja seda on põhjustanud majandus- ja rahaliiduga mitteseotud olukorrad.

4.2.2 Seda arvestades muutub asjakohaseks komisjoni poolt teatistes tõstatatud küsimus **Eurogrupi välise mõju kohta, mida ta avaldab majandusjuhtimisele, aga ka finantsturge reguleerivatele institutsioonidele**. Kõrge riskitasemega

laenude turu kriisi kutsusid esile ebaõige laenuandmispraktika ja küsitavad väärtpaberistamissüsteemid, millest mõningaid Euroopas ei kasutata. Seetõttu tundub olevat põhjendatud küsimus, kas kahju saanuks vältida või leevendada, kui **Eurogrupil (või Euroopa Keskpangal) oleks olnud institutsiooniline roll ülemaailmsetes majandus- ja finantsorganisatsioonides**.

4.2.3 Selle idee poolt räägivad riiklikud toetusmeetmed ja Euroopas tütarettevõtteid omavate USA suurte finantskontsernide pankrotid, millest kerkivad tõsised konkurentsi ja järelevalvega seotud küsimused. Ent see ei ole ainult komitee seisukoht. Ka komisjon ise avaldab kahetsust, et puudub „tugev esindatus rahvusvahelisel areenil”; samas ei ütle komisjon (rääkimata kommenteerimisest), kui palju – või kui vähe – on nõukogu **reaalselt teinud tugeva esindatuse tagamiseks Euroopale**.

4.3 Puudub vajadus mainida olulist kasu[, mida] on „saanud majandus- ja rahaliidu liikmesriigid, kes osalevad järelejätkumise protsessis”. Komisjon on seda küsimust käsitlenud ühes varasemas teatises⁽¹⁾, mida komitee on ühes oma arvamuses⁽²⁾ kommenteerinud.

4.4 Euro on „**muutunud maailmas tähtsuselt teiseks rahvusvaheliseks valuutaks**” ja moodustab neljandiku maailma reservidest. Euroala pankade laenu euroalast väljaspool olevatele laenusajatele moodustavad 36 % kõikidest laenudest, samas kui USA pankade laenu moodustavad neist 45 %. Ent me ei saa loorberitele puhkama jääda. Euro tähtsus, mis kõikide prognooside kohaselt peaks kasvama, tuleb muuta **käegakatsutavateks tulemusteks ja kasuteguriteks**, eelkõige **naftahindade** kontekstis. Sõltuvus sellest energiaallikast on üks pidureid, mis takistab euroala riikide majanduse arengut, mõnede riikide puhul isearanis tõsiselt. Hinnakõikumised ei tulene ainult tootjariikide monopolistlikust poliitikast. Neid põhjustavad ka dollariga spekulatsioonid ja dollari kõikumine. Dollarit ei saa enam pidada piisavalt stabiilseks, et seda käsitleda usaldusväärse vääringuna. Me peame hakkama mõtlema **naftahindade eurodes noteerimise** strateegiale, vähemalt majandus- ja rahaliidu liikmesriikidega tehtavate tehingute puhul. See on aga samm, mis ei ole täielikult probleemivaba ja mille puhul tuleb tegutseda ettevaatlikult. Edukus ei sõltu mitte ainult euro positsioonist, vaid ka Euroopa kui terviku kauplemisjõust.

⁽¹⁾ Komisjoni teatis „Eli majandus: 2006. aasta ülevaade – Euroala tugevdamine: poliitika põhilised prioriteedid” KOM(2006) 714 lõplik.

⁽²⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Eli majandus: 2006. aasta ülevaade – Euroala tugevdamine: poliitika põhilised prioriteedid”, ELT C 10, 15.1.2008, lk 88.

4.5 Lõpuks käsitleb komisjon **majanduse juhtimist**, mis sai võimalikuks tänu Eurogrupi tööle, mis on olnud veelgi tulemuslikum nüüd, kus Eurogrupil on **alaline eesistuja**. Ent euro sisenemine juhtimine ei ole piisav ühisraha stabiilsuse ja prestiiži tagamiseks. Eespool esitatud märkused rõhutavad vajadust „välise juhtimise” järele, mis saab võimalikuks ainult siis (vt punktid 4.2.2 ja 4.4), **kui Eurogrupile ja Euroopa Keskpangale tagatakse institutsiooniline roll rahvusvahelistes organisatsioonides**, eriti Rahvusvahelises Valuutafondis. Rahvusvaheline Valuutafond ei aktsepteeri enam seda, kui ühisraha esindavad institutsioonid üldiselt hääletada ei saa.

5. Majandus- ja rahaliidu püsivad väljakutsed

5.1 Majandus- ja rahaliidu riikide majanduses on languseperiood, nagu ka USA majanduses ja teiste, majandus- ja rahaliitu mittekuuluvate Euroopa riikide majandustes. See olukord valitseb kõikides lääneriikides ja eksitav oleks seda seostada euro otsese või kaudse mõjuga. Üksikasjalikum analüüs näitab aga, et „inflatsiooninäitajad ja tööjõu erikulu näitajad **erinevad riigiti märkimisväärselt ja püsivalt**”. Komisjon omistab need erinevused põhjustele, mis on nüüd hästi teada: hindade ja palkade jäikus, kehvad tulemused struktuurireformide vallas, vähene turgude integratsioon ja teenuste piiriülese osutamise vähene areng.

5.1.1 Komitee arvates sõltuvad neis valdkondades võetavate meetmete väljavaated suuresti liikmesriikidest ja nende sotsiaalpartneritest. Samal ajal kutsus komitee komisjoni üles käivitama nii euroalal kui ka kogu ühenduses **kauba- ja teenusteturgude integratsiooni saavutamise pikaajaliste võimaluste uuringu**. Olenemata sellest, milliseid põhimõtteid komisjon sooviks järgida, **on integratsioonis sisemine loomulik piir**, mida ei saa kunagi ületada. Konkurentsi ühtlustamiseks ja õiguslike takistuste kõrvaldamiseks vajalikele jõupingutustele vaatamata jäävad alati eksisteerima sotsiaalse konteksti, maksumäärade ja tööturgude erinevused ning keeleerinevused, mida ei saa likvideerida.

5.1.2 Nimetatud uuringu eesmärk peaks seisnema komisjoni ja liikmesriikide juhtimises sellise poliitika määratlemise suunas, mille aluseks on **ühtlustamise kulude ja kasutegurite järjepidev hindamine**. Siseturu väljakujundamine ja konkurentsivõime ei saa olla ainus eesmärk. Arvesse tuleb võtta sotsiaalsed ja majanduslikku mõju üksikutele riikidele ning nende kohane misvõimet.

5.2 Kui inflatsioon kõrvale jätta, siis **mõjutab rahapoliitika** kehva majanduskasvu põhjustavaid muid tegureid **ainult kaudselt** ning igal juhul ei ole need tegurid Eurogrupi kontrolli all. Seetõttu oleks komitee arvates vale süüdistada eurot **majandusolukorras, mis on sarnane nii euroalal kui ka teistes riikides**. Pealegi ei ole ühegi muu riigi üldsus süüdistanud riiklikku vääringut, samas kui suur osa euroala avalikkusest on süüdistanud ühisraha.

5.3 Üldiselt julgustaval ja optimistlikul taustal annab üks komisjoni tõdemus põhjust muretsemiseks⁽¹⁾: „lisaks algsete ootuste täitmisele iseloomustab majandus- ja rahaliidu järgmise kümnendi poliitikakava **uute üleilmsete probleemide** esilekerkimine, mis **võimendab majandus- ja rahaliidu** eespool nimetatud **nõrkusi**”. Tundub, et majandus- ja rahaliidu nn nõrkuste asemel tuleks rääkida hoopis väljakutsetest euroala riikide konkurentsivõimele: vajadus muuta üha halvemas olukorras olevaid majandussektoreid, teadusuuringud, innovatsioon ja inimkapital ning kasvavad toiduainete, energia ja (mingil määral) tarbekaupade hinnad, samuti kliimamuutused, elanikkonna vananemine ja sisseränne. Probleem on seega eelkõige majanduslik ja sotsiaalne.

5.3.1 Kõigi nende aspektide tõttu **„tuleb euroalal lahendada eriti olulisi poliitilisi probleeme”**, nagu tõdeb komisjon. Nõustudes komisjoni analüüsiga, tõlgendab komitee seda seisukohta nii, et ehkki nimetatud probleemid mõjutavad majandus- ja rahaliidu poliitikat, tuleb need Eurogrupi tasandi asemel lahendada pigem ühenduse tasandil. Teisisõnu peab väljatöötatav poliitika olema nn Euroopa poliitika, samas kui Eurogrupi pädevus peaks piirduma otseste (ja kooskõlastatud) meetmetega, mis puudutavad vaid rahalisi, euroga seotud küsimusi.

6. Poliitikakava järgmiseks kümnendiks

6.1 Komisjoni teatistes on esitatud kava, mille kohaselt „majandus- ja rahaliidu kümme esimest aastat olid üldiselt... edukad, kuid ilmnes mitu puudust, mis tuleb kõrvaldada”. Lisaks **makromajandusliku stabiilsuse tugevdamisele** on vaja suurendada kasvupotentsiaali ja elanike heaolu, kaitsta euroala huve maailmajanduses ning tagada majandus- ja rahaliidu uute liikmete tõrgeteta kohanemine.

⁽¹⁾ KOM(2008) 238 lõplik. „EMU@10 – majandus- ja rahaliidu edusammud ja ülesanded pärast kümnet tegutsemisaastat”, punkt pealkirjaga „Uued üleilmsed suundumused võimendavad probleeme, mida majandus- ja rahaliidul tuleb veel lahendada”, viienda lõigu lõpp.

6.2 Komisjon on nende eesmärkide saavutamiseks kavandanud kolmetasandilise tegevuskava:

- **sisepoliitiline tegevuskava**, mis hõlmab muu hulgas eelarvepoliitilise kooskõlastamise ja järelevalve tugevdamist ning struktuurireformidega seotud küsimuste paremat kaasamist majandus- ja rahaliidu poliitika üldise kooskõlastamise raamistikku;
- **välispoliitiline tegevuskava**, mis hõlmab euroala tähtsuse suurendamist maailmamajanduse juhtimisel;
- **majandusjuhtimise süsteem**, mis on vajalik nende kahe kava rakendamiseks.

6.3 **Sisepoliitika** osas ei ole komisjon sisuliselt uusi põhimõtteid sõnastanud. Komisjon kordab vaid varasemalt mitmel korral väljendatud vajadust mõistliku valitsemise suuniste järele, mis hõlmavad riigi rahanduse jätkusuutlikkuse tagamist ja kvaliteedi tõstmist riigi raha otstarbekama kulutamise ja maksusüsteemide abil, mis edendavad majanduskasvu ja soodustavad konkurentsi. Lisaks mainib komisjon vajadust „**järelevalvet laiendada, et vähendada makromajanduslikku tasakaalutust**”, näiteks jooksevkonto puudujäägi suurenemist ning pidevat inflatsioonierinevust. Komisjon rõhutab, et kuigi integratsioon, eriti finantsturgude integratsioon, on aidanud majandus- ja rahaliitu tugevdada, võib see asjakohase poliitika puudumisel võimendada erinevusi osalevate riikide vahel.

6.3.1 Komitee nõustub selle analüüsiga, et juhib tähelepanu vajadusele jääda realistlikuks ehk teisisõnu võtta arvesse praktilikas rakendatavate põhimõtete kehtestamise keerukust.

6.3.2 Üks võtmelement on **valitsemissektori kulud**. Komisjon pooldab „hästi kavandatud kulu-eeskirju, mis võimaldavad automaatsetel eelarvestabilisaatoritel toimida stabiilsuse ja kasvu paktiga ettenähtud piirides ja samal ajal kohandada valitsemissektori kulukategooriaid vastavalt majanduse struktuurilistele ja tsüklilistele vajadustele”. Seda soovitusi on raske praktikas rakendada majanduse ebastabiilsuse perioodidel, mille kestust ei ole võimalik prognoosida. **Inflatsioonisurve** on avaldanud suurt mõju sissetulekute jagunemisele, palkadele ja investeringutele ning lõpptulemusena ka **konkurentsivõimele ja sotsiaalsüsteemidele**, ent selle mõju ulatus on majandus- ja rahaliidu eri liikmesriikides väga erinev. Esmase puudujäägi struktuur on riikide lõikes erinev; suuremad või väiksemad energiakulud mõjutavad üha enam kaubavahetuse tasakaalu ning pensionisüs-

teemide vahel on märkimisväärsed struktuurierinevused, mida on keeruline vähendada isegi ajal, kui asjad kulgevad tavapäraselt, ja veelgi raskem siis, kui olukord on ebataoline.

6.3.3 Realistlikust seisukohast tuleks **keskpikaks ja pikaajaliseks eesmärgiks** seada **vastastikune lähenemine**. Komitee nõustub sellega, et eksisteerib selge vajadus olemasolevate vahendite abil „**järelevalvet laiendada, et vähendada makromajanduslikku tasakaalutust**”, ent hoiatab, et nende vahendite kiiret tõhusust ei tohiks pidada iseenesestmõistetavaks.

6.3.4 **Euroala kandidaatriikide osas kavatseb komisjon** laiendada järelevalvet nende majanduse arengu üle, eelkõige riikides, mis osalevad vahetuskursimehhanismi ERM II raamistikus. Ka selles punktis ei ole esile toodud midagi uut: tegemist on vaid olemasolevate mehhanismide tõhustamisega. Peab olema üheselt mõistetav, et kui riik on täitnud majandus- ja rahaliiduga liitumise kriteeriumid, ei ole ühinemine enam vabatahtlik, vaid ühinemislepinguga nõutav. Praegune kriis võiks põhjustada mõningat viivitust kriteeriumide täitmisel; arvestades Euroopale ühisraha andmise prioriteeti, on soovitatav teatav paindlikkus kriteeriumitele vastamise hindamisel või kriteeriumite läbivaatamisel.

6.3.5 **Kauba-, teenuste- ja tööturgude integreerimise** osas märgib komisjon, et riikide vahel eksisteerivad endiselt õiguslikud takistused ja arenguerinevused. Kuna need aspektid ei ole aga omased mitte ainult euroalale, siis tuleks neid vaadelda osana ELi kui terviku laiemast pildist. Nagu punktis 5.1.1 juba mainitud, on integratsioonil sisemine loomulik piir, ent integratsiooni piiravad ka erinevate riikide majanduslikud ja sotsiaalsed piirangud. Neid piiranguid tuleb käsitleda eraldiseisvalt ja vajadusel arvesse võtta.

6.3.6 **Finantsturgude** osas märgitakse teatistes, et „euroala saab **ELi finantsintegratsiooni edendamise suhteliselt palju kasu**”, kuid „on vaja teha suuremaid jõupingutusi, et muuta euroala rahaturud tõhusamaks ja likviidsemaks”. Komitee tõdeb, et Euroopa Keskpanka poliitika on selles valdkonnas eeskujuvääriv ja sisendab usaldust, et ägedatele kriisidele suudetakse ka edaspidi vastu panna. USA kriisi tagajärjed oleksid võinud olla palju halvemad, kui neid ei oleks pidurdanud **poliitika, mille aluseks on turgude vastupidavuse ja likviidsuse tagamine**. Komitee hoidub praegu andmast hinnangut järelevalvestruktuuridele, mis ei suutnud prognoosida, veel vähem ära hoida mitmete suurte institutsioonide kokkuvarisemist, ning ootab täiendavat teavet, mida turul ja üldsusel on õigus nõuda.

6.3.6.1 Eelnevale punktile viidates märgib komitee, et USA kriis oli tingitud ebapiisavate eeskirjade ja järelevalvestruktuuridega turust. Paradoksaalsel kombel on **just vabaturumajandus pidanud** katastroofi vältimiseks **tuginema valitsuse toetusele**, saades riigiabi ja tohutuid rahasüste. See tekitas kahju majandusele, riigieelarvele ja Ameerika Ühendriikide elanikele, ent ennekoike süsteemi usaldusväärsusele.

6.4 **Välispoliitilise** tegevuskava osas on komisjon teinud ettepaneku **euroala rahvusvahelise mõju suurendamiseks** strateegia abil, mis „vastaks ühisraha rahvusvahelisele staatusele”. Lisaks kordab komisjon varasemalt juba mitmel korral tehtud üleskutset euroala **ühtse poliitika** kohta kõikidel rahvusvahelistel finantsfoorumitel. Komitee rõhutab veelkord oma täielikku toetust sellele tegevuskavale. Asjaolu, et ühisraha reguleerivad institutsioonid ei saa osaleda ülemaailmsetes finantsorganisatsioonides, on **vastuvõetamatu** nii tegevuse korraldamise kui ka eelkõige poliitilises kontekstis.

6.4.1 Komisjon mainib teiste riikide vastuseisu, mille põhjuseks on komisjoni arvates asjaolu, et ELi ja euroala peetakse rahvusvahelistes organisatsioonides ülesindatuks (arvestades kohtade arvu ja hääleõigust). Vastumeelselt avalikustatud andmed viitavad sellele, et see vastuseis eksisteerib ning et surve ELi liikmesriikide, majandus- ja rahaliidu liikmete ning majandus- ja rahaliitu mittekuuluvate ELi liikmesriikide esindatuse suurendamiseks ei ole tugev ega kooskõlastatud. **Eurogrupp peaks esinema veenvalt, eelkõige nõukogus.**

6.4.2 Kolmandate riikide vastuseisu vähendamiseks on **üks suure sümboolse väärtusega samm**, mille majandus- ja rahaliidu liikmed saaksid teha: nad võiksid loobuda mitte oma kohtadest, vaid **individuaalse hääletamise õigusest**. Kuna euro on ühisraha, mida haldab üks institutsioon, siis loogiliselt võttes peaks **ainuüksi sellel institutsioonil olema õigus hääletada**. Ka sotsiaalpartneritel on õigus saada sellekohast teavet. Vastumeelsus teabe edastamise suhtes on kindlasti tingitud tundlikest poliitilistest küsimustest, ent vaikimine ja läbipaistvuse puudumine ei aita kaasa Euroopa, rääkimata euro, suuremale aktspteerimisele.

6.5 Komisjoni teatis lõpeb punktiga, mis on ilmselt kõige sisutihedam ja tagajärgerohkem. See punkt käsitleb **majandus- ja rahaliidu juhtimist**. Komisjon kutsub üles tagama **ELi kõigi liikmesriikide suurema osalemise majandus- ja rahandusküsimuste nõukogus, majandus- ja rahaliiduga seotud küsimuste suurema integreerituse** ja järjepidevama lähenemisviisi järgimise majandus- ja rahandusküsimuste nõukogu pädevusse kuuluvates valdkondades, milleks on makromajanduspoliitika, rahaturud ja maksustamine.

6.5.1 Selline lähenemisviis oleks iseenesestmõistetav. Siiski märgib komitee, et majandus- ja rahandusküsimuste nõukogu otsustes mainitakse üksnes harva majandus- ja rahaliitu kui institutsiooni, mida need otsused otseselt või kaudselt puudutavad. Majandus- ja rahapoliitika sõltuvad vastastikkult teineteisest. Euro ei ole ELi ainuke vääring, vaid kõige olulisem ELis kasutatavatest vääringutest; seda mitte ainult seetõttu, et euro on kasutusel märkimisväärsel arvul riikides, vaid ka seoses euro võimaliku kasutuselevõtuga teistes liikmesriikides.

6.5.2 Komisjonil on majandus- ja rahaliidu juhtimisel oluline roll, mis ei seisne pelgalt tulemusliku toimimise toetamises, vaid hõlmab ka eelarvete ja makromajanduslikku järelevalvet. Komisjon teeb ettepaneku oma sellealase töö tõhustamiseks ja oma rolli suurendamiseks rahvusvahelisel areenil. Need rollid muutuvad laiemaks ja tõhusamaks tänu **uuele asutamislepingule**, mis võimaldab komisjonil **võtta** majandus- ja rahaliidu liikmesriikide jaoks **vastu** eelarvedistsipliini puudutavaid **meetmeid** ja kavandada majanduspoliitilisi suuniseid ning millega komisjonile pannakse ka järelevalvekohustus. Lisaks annab asutamislepingu artikkel 121 komisjonile õiguse teha liikmesriikidele nn hoiatusi, kui nende majanduspoliitika ei ole kooskõlas üldsuunistega.

6.5.3 Komitee tervitab komisjoni kavatsust ja usub, et uue asutamislepingu alusel on komisjonil võimalik täita nii oma traditsioonilist kui ka uut rolli äärmiselt tulemuslikult ning teenida seejuures ära austus. Eelkõige kutsub komitee kõiki majanduse ja rahandusega tegelevaid ametiasutusi üles õppima USA kõrge riskitasemega laenuuru kriisist ja otsustama **seni finantsturgude toimimise aluseks olnud poliitika põhjaliku läbivaatamise kasuks**.

6.5.4 USAs aset leidnud sündmused puhusid lõkkele **süsteemse kriisi** kogu maailmas. Euroopa on juba tugevalt kannatanud ning edaspidiseid šokke ei saa täielikult välistada. Oleks väga kasulik seda kriisi analüüsida nii makromajanduslikust kui ka ajaloolisest vaatenurgast, **võttes arvesse mikromajanduslikke kaalutlusi**. See paralleelne lähenemisviis võiks paljastada juba mõnda aega käärinud kriisi põhjused.

6.5.5 Ameerika Ühendriikides on **alati olnud võimalik võtta 100 % ulatuses hüpooteeklaene**, kusjuures seotud kulud on laenusummasid märkimisväärselt kasvatanud. Enamikus Euroopa riikides lähtuti veel mõned aastakümned tagasi ettevaatuspõhimõttest ja mõnedel juhtudel panganduseeskirjadest, mis **lubasid anda laenu maksimaalselt 70–80 % ulatuses**. Selle lähenemisviisi põhjus on ilmselge: kinnisvarahinnad võivad langeda ja vähendada tagatise väärtust.

6.5.6 Turu liberaliseerimise tuhinas ja eelkõige turgude integreerimisega seoses valla pääsenud konkurentsi tõttu loobuti ka Euroopas nn 70 % reeglist, ehkki see ei olnud senini mingeid märkimisväärsed probleeme tekitanud. **Laenu andmine 100 % ulatuses ei ole kohane ei konservatiivsuse põhimõtte seisukohalt ega ka turueetika mõttes.** Hõlpsa laenusaamise süsteem ohutab igauht kinnisvara ostma. Kriisi saabudes lõpetavad nn nõrgad laenusajaad maksete tegemise, mis tekitab **üldise ülemäärase võlakooormuse** olukorra. Laenuandja saab panditud kinnisvara, mille väärtus sageli ei kata antud laenu, mistõttu ta otsustab selle maha müüa; see suurendab turul veelgi survet hindade alandamiseks.

6.5.7 **Majanduskriiside ja kinnisvaraturgude kriiside vastastikune toime on selge**, ent kui väärtpaberistamine, nn paketid ja kõrge riskitasemega laenud muutuvad valdavaks praktikaks, **levib kriis üle kogu finantsturu, tekitades** enneolematute mõõtmetega **nn süsteemidevahelise kriisi**. Valitseb õigus-tatud hirm, et sellega ei ole lugu veel lõppenud: perekondade suured võlad, mis on tekkinud tarbijakrediidi ja krediitkaartide

tõttu, panevad tundma muret, et varsti lõhkeb veel üks ettearvamatu suurusega mull.

6.5.8 Euroopa juhtivad poliitilised organid ja rahandusasutused on andnud oma parima, et vältida veelgi hullemaid kriise, **tehes rahasüste ja võttes finantsasutusi üle.** Tegemist on hädaolukorraga, mis nõuab **riigiabi** ning mis on seega vastuolus vähese järelevalve objektiks oleva reguleerimata vabaturumajanduse põhimõttega.

6.5.9 Lisaks kriisi lahendamisele on tekkinud ka kiireloomuline vajadus **vaadata minevikku ja teha kindlaks kriisi juured.** Tuleb kehtestada selged eeskirjad hüpoteeklaenude ja krediitkaartide andmise kohta, panna paika tulemuslikumad järelevalvesüsteemid, mis hõlmavad mitmekesist ja läbipaistmatut nn mittepangandussektorit, ning hinnata täiendavalt, kas on õige lubada väärtpaberiturule suurel hulgal läbipaistmatuid tooteid, mille olemust ja usaldusväärsust ei suuda isegi eksperdid kindlaks teha. Tegemist ei ole turumajandusest loobumisega, vaid pigem selle mõningase reguleerimisega.

Brüssel, 24. märts 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Regioonide Komiteele ja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Roheline raamat territoriaalse ühtekuuluvuse kohta. Territoriaalse mitmekesisuse muutmine Euroopa tugevaks küljeks”

KOM(2008) 616 lõplik

(2009/C 228/24)

Euroopa Komisjon otsustas 6. oktoobril 2008 vastavalt EÜ lepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Regioonide Komiteele ja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Roheline raamat territoriaalse ühtekuuluvuse kohta. Territoriaalse mitmekesisuse muutmine Euroopa tugevaks küljeks”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 5. märtsil 2009. Raportöör oli Jan OLSSON.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 452. istungjärgul 24. ja 25. märtsil 2009 (25. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 88, vastu hääletas 0, erapooletuks jäi 11.

1. Taustteave

1.1 Alates Euroopa Liidu loomisest on tema ülesandeks olnud tagada liikmesriikide majanduse harmooniline areng piirkondlike erinevuste vähendamise kaudu ⁽¹⁾.

1.2 See ülesanne, mis oli Euroopa Liidu ülesehitamise esimestel aastakümnetel tagaplaanile jäänud, muutus esmatähtsaks 1988. aasta reformiga, mille algatas Jacques Delors pärast ühtse Euroopa akti vastuvõtmist, millega loodi konkreetne majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse poliitika.

1.3 1997. aastal allkirjastatud Amsterdami lepingus ühendatakse Euroopa väärtustena sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus ning üldist majandushuvi pakkuvad teenused ⁽²⁾.

1.3.1 Amsterdami lepingus täpsustatakse, et „ühendus taotleb eri regioonide arengutaseme ühtlustamist ning mahajäämuse vähendamist kõige ebasoodsamates piirkondades ja saartel, sealhulgas maapiirkonnad”.

1.4 Kui Lissaboni lepingu ratifitseerimise protsess lõpule jõuab, saab Euroopa Liit uue eesmärgi: edendada majanduslikku, sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust ⁽³⁾.

1.5 „Asjaomaste regioonide puhul pööratakse erilist tähelepanu maapiirkondadele, tööstuslikust üleminekust mõjutatud piirkondadele ja regioonidele, kus valitsevad rasked ja püsivad ebasoodsad looduslikud või demograafilised tingimused, näiteks väga väikese rahvastikutihedusega põhjapoolseimatele piirkondadele, saartele, piiriülestele ja mäestikualadele ⁽⁴⁾”.

1.6 Linnaarenduse ja territoriaalse ühtekuuluvuse eest vastutavate ministrite mitteametlikul kohtumisel 2007. aasta mais võeti vastu territoriaalne tegevuskava. Selles dokumendis võtavad 27 liikmesriiki endale kohustuse teha koostööd nii omavahel kui ka Euroopa Komisjoni ja teiste ELi institutsioonidega, et julgustada ELi politsentrilist territoriaalset arengut ja kasutada paremini piirkondades olemasolevaid ressursse ⁽⁵⁾. Liikmesriigid võtsid vastu ka tegevuskava aastani 2011.

2. Üldised märkused

2.1 Komisjon avaldas 6. oktoobril 2008 dokumendi „Roheline raamat territoriaalse ühtekuuluvuse kohta. Territoriaalse mitmekesisuse muutmine Euroopa tugevaks küljeks” ⁽⁶⁾. Seda lühikest dokumenti alustab komisjon majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse tutvustamisega piirkondlikust seisukohast. Seejärel määratleb komisjon ELi territoriaalse mitmekesisuse tugevad küljed ja väljakutsed, võttes arvesse kolme peamist poliitilist vastust – koondumine, ühendamine ja koostöö –, millele lisanduvad geograafilised isärasused, sealhulgas mäed, saareliisus ja väike rahvastikutihedus. Komisjoni arvates on territoriaalse ühtekuuluvuse eesmärgi saavutamiseks kõige otstarbekam ühendada valdkondliku poliitika kooskõlastamise parandamine mitmetasemelise partnerluse laiendamisega.

2.1.1 Konsultatsioonidokumendi lõpus on toodud 15 küsimust, mis on jaotatud kuude teemasse. Komitee järgib küsimuste esitamise järjekorda. Komitee märgib siiski, et küsimustele eelneb alati lause, mida mõnel juhul tuleks arutada.

2.1.2 Roheline raamat annab komiteele võimaluse väljendada oma mõtteid territoriaalse ühtekuuluvuse kohta, lähtudes sellest erilist rollist, mis talle on aluslepingutega määratud, ning komitee koosseisust ja liikmete erialastest teadmistest.

⁽¹⁾ Rooma lepingu preambul.

⁽²⁾ Vt Euroopa Liidu toimimise lepingu tulevane artikkel 14.

⁽³⁾ VT Euroopa Liidu lepingu tulevane artikkel 33.

⁽⁴⁾ Vt Euroopa Liidu toimimise lepingu tulevane artikkel 174.

⁽⁵⁾ „Teel konkurentsivõimelisema ja säästvama ning mitmekesiste piirkondadega Euroopa poole”, Euroopa Liidu territoriaalne tegevuskava, linnaarenduse ja territoriaalse ühtekuuluvuse eest vastutavate ministrite mitteametlik kohtumine, Leipzig, 25. mai 2007.

⁽⁶⁾ KOM(2008) 616 lõplik

2.1.3 Mõttevahetuse rikastamise eesmärgil soovib komitee pigem täiendada kui toetada teiste ELi organitega peetud arutelusid.

2.1.4 Tuleb märkida, et ELi tegevuse ja valdkondlike poliitikameetmete territoriaalset mõõdet ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse poliitika territoriaalset lähenemisviisi on käsitletud paljudes komitee arvamustes, mis kujutavad endast hindamatut inspiratsiooniallikat.

2.1.5 Seega peab territoriaalne ühtekuuluvus olema komitee arvates ühine eesmärk, millesse annavad oma panuse kõik geograafilised tasandid subsidiaarsuse põhimõtet järgides, kuid mida on võimalik tõhusalt saavutada üksnes siis, kui kõigil tasanditel võetakse vastutus kooskõlastatult ja üksteist täiendavalt.

2.2 Komiteel on oluline roll organiseeritud kodanikuühiskonna toetuse ja osaluse suurendamisel, mis on vajalik Euroopa projekti elluviimiseks, ning kõnealusel juhul selle poliitika ja nende meetmete rakendamise lihtsustamisel, mis tõhustavad territoriaalset ühtekuuluvust. Komitee rõhutab, et **osalusdemokraatia** kui üks ELi ⁽¹⁾ demokraatia põhimõtte on selle eesmärgi saavutamise vältimatu tingimus.

2.2.1 Majanduslike ja sotsiaalsete erinevuste suurenemise tendents, mis teatud piirkondades on sageli kumulatiivne, kujutab endast olulist ohtu poliitilisel tasandil. See võib tugevdada kodanike umbusaldust poliitikute vastu üldiselt ning eelkõige Euroopa projekti vastu.

2.2.2 Vastupidiselt sellele võib territoriaalne ühtekuuluvus aidata sotsiaalset kapitali säilitada või arendada. Ühe rühma või kogukonna liikmete vaheliste suhete rikkus kohalikul tasandil on dünaamilisuse ja uuenduslikkuse tagatis sotsiaalsel, majanduslikul, poliitilisel ja kultuurilisel tasandil, sõltudes oluliselt harmoonilistest elutingimustest ja suhtlemisvõimalustest teiste piirkondadega.

2.3 Komitee peab eriti oluliseks lähenemisviisi, mis lähtub kodanikest, nende vajadustest ja ootustest. Inimeste, eeskätt **kõige ebasoodsamates oludes** elavate inimeste elutingimused peab olema kõigi arutelude keskne teema ning territoriaalse ühtekuuluvuse põhieesmärk. Ühiskondlik areng, mida toetab majanduslik areng, on põhitingimus olemasolevate erinevuste vähendamiseks nii kodanike kui ka piirkondade vahel.

2.4 Komitee arvates peavad **inimene ja kodakondsus** olema ELi poliitika ja meetmete keskmes. Komitee rõhutab põhiõiguste harta kui territoriaalse ühtekuuluvuse vältimatu vahendi rakendamise vajadust.

2.4.1 Komitee leiab, et territoriaalne ühtekuuluvus peab toetuma sellele uuele kokkuleppele kodanike ja organiseeritud kodanikuühiskonnaga, mis võimaldab vastastoimet altpoolt üles suunatud osalusmenetluste, sealhulgas kodanikega peetav dialoog, ja ELi algatuste vahel.

2.4.2 Komitee rõhutab seetõttu põhimõtte „kõigepealt mõtle väikestele” rakendamise vajalikkust, et töötada valdkondlikud poliitikameetmed välja kodanike ja kõige madalama piirkondliku tasandi sotsiaal-majanduslike osalejate vajadustest lähtuvalt.

2.5 Komitee edendab Euroopa sotsiaalmudelit, mis põhineb **ELi ühistel väärtustel ja eesmärkidel**, mis hõlmavad ka majanduslikku ja sotsiaalset arengut. Sotsiaalpoliitika ja majanduspoliitika on vastastikusel sõltuvuses, nad tugevdavad teineteist ja väljenduvad väga sageli selgelt ühe piirkonna raames.

2.5.1 Komitee meenutab, et territoriaalse ühtekuuluvuse mõiste on Euroopa Liidu lepingus juba üle kümne aasta kirjas olnud koos üldist majandushuvi pakkuvate teenustega. Komitee kutsub seetõttu komisjoni üles koostama võimalikult kiiresti kokkuvõtte selle artikli rakendamise kohta õiguse, kohtupraktika ja majanduse seisukohast alates Amsterdamil lepingu jõustumisest.

2.5.2 Komitee juhib tähelepanu asjaolule, et piirkonna mõiste ei ole ainult geograafiliselt määratletud, see sisaldab ka identiteedi mõistet. Seega hõlmab territoriaalne ühtekuuluvus ka kuuluvustunnet, sealhulgas kõiki isiklikku ja ühiskondlikku elu puudutavaid elemente.

2.5.3 Mõne jaoks tähendab piirkond midagi positiivset, mille üle võib uhkust tunda, kui on tegemist küla, linna või piirkonnaga, millel on kuulsusrikas minevik või märkimisväärne kultuuripärand või mis on tuntud oma kultuurilise või majandusliku dünaamilisuse poolest. Teiste jaoks seostub see mõiste negatiivsete tunnetega, seondudes ebasoodsate tingimuste, majanduslike raskuste, puuduse ja sotsiaalse ebaõiglusega, näiteks mahajäänud linnaosad.

2.5.4 Territoriaalset ühtekuuluvust toetav tegevus peab seega olema **mitmemõõtmeline ja mitmesuunaline**. Selle eesmärk on mõnikord lihtsustada ja toetada positiivseid aspekte, mõnikord parandada või vältida negatiivseid aspekte.

2.6 Komitee on seisukohal, et territoriaalse ühtekuuluvuse eesmärgile tuleb anda konkreetne vorm ja muuta see **toimivaks**, määratledes selgelt tegevuskava. Seni on tegevuskava põhimõtte alati väga tõhusalt toiminud, näiteks eesmärk luua aastaks 1992 ühtne turg, majandus- ja rahaliidu etapid või ühinemisläbirääkimised Kesk- ja Ida-Euroopa riikidega. Komitee soovib seepärast koostada pärast konsultatsiooni lõppu ajakava ning teha ettepanekuid sekkumisvahendite ja meetodite kohta.

⁽¹⁾ Vt Euroopa Liidu lepingu tulevane artikkel 11.

2.6.1 Sellega seoses meenutab komitee, et ELi praegune eelarve ei võimalda tagada Euroopa Liidus piisavas ulatuses majanduslikku, sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust⁽¹⁾. Lisaks tunneb komitee kahetsust, et liiga sageli raskendab menetluste raskepärased ja keerukus lõppsaajate, st kodanike ja ettevõtete juurdepääsu rahastamisvahenditele.

2.6.2 Komitee toetab rohelist raamatut kui veel ühte sammu Euroopa Liidu integratsiooni teel ja tunneb heameelt selleteemalise arutelu alustamise üle. Ta tunnistab aga, et seda uut eesmärki võivad ohustada praktilised takistused ja poliitiline vastuseis. Komitee kahetseb, et kõnealuses dokumendis on liiga vähe teavet olemasolevate kooskõlastus- ja koostöömeetmete kohta ning et selles ei esitata piisavalt meetmete ettepanekuid.

3. Vastused küsimustele

3.1 Kuidas territoriaalset ühtekuuluvust kõige asjakohasemalt määratleda?

3.1.1 Komitee tunneb kahetsust selle üle, et komisjon pole esitanud rohelises raamatus kõnealusel teemal toimunud mõttevahetusi, kuigi komisjon juba tegi määratluste ettepanekuid ühtekuuluvusaruannetes.

3.1.2 Komitee toetab analüüsi, mille komisjon esitas oma kolmandas ühtekuuluvusaruandes: „Poliitiliselt on eesmärgiks aidata saavutada tasakaalustatum areng, vähendades olemasolevat ebavõrdsust, vältides territoriaalset tasakaalustamatust ning muutes selgemaks nii sektoraalse poliitika, millel on ruumiline mõju, kui ka regionaalpoliitika. Tuleb arendada territoriaalset integratsiooni ja soodustada regioonidevahelist koostööd” ning „Territoriaalse ühtekuuluvuse põhitingimuseks on, et vaatamata mõnedes piirkondades esinevatele raskustele, peab kõigi inimeste jaoks elukohast sõltumata olema tagatud võrdne juurdepääs põhirajatistele, hädavajalikele teenustele ja teadmistele — mida kokku mõistetakse termini all „üldist majandushuvi pakkuvad teenused””.

3.1.3 Toetudes oma varasematele arvamustele, leiab komitee ka, et territoriaalne ühtekuuluvus peab võimaldama ühtse ettekujutuse saamist ELi territooriumist⁽²⁾. Komitee on seisukohal, et ELi piirkondade tasakaalustatud ja säästev areng⁽³⁾ peab aitama ühendada konkurentsivõime, majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse ning teadmispõhised majanduslikud saavutused⁽⁴⁾ solidaarsuse ja sotsiaalse võrdsuse eesmärkidega⁽⁵⁾.

3.1.4 Komitee leiab, et kodanikud võtavad territoriaalse ühtekuuluvuse omaks vaid siis, kui ta omandab nende jaoks

konkreetse tähenduse, ja tingimusel, et nad osalevad selle määratlemisel ja rakendamisel. Lõpetuseks eelistab komitee sellist territoriaalse ühtekuuluvuse määratlust, milles tuuakse esile selle kasu kodanike ja kohalike sotsiaal-majanduslike osalejate seisukohast: **territoriaalne ühtekuuluvus peab tagama võrdsed võimalused ja võrdsed elutingimused kõigi kodanike jaoks kõikjal Euroopa Liidus.**

3.2 Milliseid lisaelemente tooks see Euroopa Liidu praegusse majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse käsitlusviisi?

3.2.1 Komitee leiab, et territoriaalne ühtekuuluvus toob taas esile vajaduse tagada majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse koosmõju. Praeguses kontekstis, mida iseloomustavad kriisid – finants-, majandus-, toiduainete-, kinnisvara- ja kliimakriis –, juhib territoriaalne ühtekuuluvus tähelepanu selle arengumudeli jätkusuutmatule iseloomule, mida me oleme järginud viimase 50. aasta jooksul.

3.2.2 Komitee on seisukohal, et kolme mõõdet – sotsiaalset, majanduslikku ja territoriaalset – tuleb tõhustada üheaegselt, innustades jätkusuutlikuma arengumudeli loomist.

3.2.3 Komitee meenutab, et kolmandas ühtekuuluvusaruandes võttis komisjon territoriaalse ühtekuuluvuse poliitika määratlemisel aluseks kolm mõõdet, mis on võrdväärsed: parandusmõõde, mille abil vähendada olemasolevat ebavõrdsust; ennetusmõõde, mille kaudu muuta sidusamaks territoriaalse mõjuga poliitikavaldkonnad, ning kolmandaks ärgitav mõõde, mille abil arendada territoriaalset integratsiooni ja soodustada koostööd.

3.2.4 See lähenemisviis näib komitee arvates mõistlik, kuid komitee siiski rõhutab, et territoriaalse ühtekuuluvuse korral ei tohiks mingil juhul piirduda vaid ühe mõõtme lisamisega praegusele majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse poliitikale. Territoriaalsesse strateegiasse, mis tuleb määratleda nii ELi kui ka riiklikul, piirkondlikul ja isegi kohalikul tasandil, tuleb hõlmata kõik poliitikavaldkonnad⁽⁶⁾.

3.2.5 Mis puudutab ELi struktuuripoliitikat (nii nagu seda määratletakse rohelises raamatus), toetab komitee fondide paremat integreerimist, mis ulatuks kaugemale nõutava kooskõlastamise tasemest.

3.3 Millisel tasandil ja millises ulatuses tuleks territoriaalset tegevust arendada?

3.3.1 Komitee on üllatunud, et komisjon esitleb mitmetasandilist valitsemist üksnes kui üht võimalust, samal ajal kui komitee leiab, et see on pigem vajadus, mille tõhusus on tõestatud ja mis moodustab üha tugevama valitsemispõhimõtte Euroopa Liidus.

⁽¹⁾ EMSK arvamus teemal „Neljas aruanne majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse kohta”, ELT C 120, 16.5.2008, lk 73, punkt 2.1.

⁽²⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Territoriaalne tegevuskava”, ELT C 168, 20.7.2007, lk 16.

⁽³⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ühtse põllumajanduspoliitika teine samm: maapiirkondade arengu poliitika kohandamise perspektiivid (Salzburgi konverentsi tagajärjed)”, ELT C 302, 7.12.2004, lk 53, punkt 2.4.

⁽⁴⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Tööstuse areng ja majanduslik, sotsiaalne ning territoriaalne ühtekuuluvus”, ELT C 302, 7.12.2004, lk 41, punkt 1.3.

⁽⁵⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa ruumi arenguplaan (SDEC)”, EÜT C 407, 28.12.1998, punkt 2.5.

⁽⁶⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Territoriaalne tegevuskava”, ELT C 168, 20.7.2007, lk 16.

3.3.2 Komitee toetab integreeritud lähenemisviisi ettepanekut, kuid leiab siiski, nagu varem mainitud, et see peab väljenduma konkreetsetes meetmetes, nagu näiteks ELi struktuuripoliitika fondide kaasamine. Ta rõhutab kahetsusega, et praegune tegevus on võrreldes varasemate programmiperioodidega ebatõhusam. Keerulisemad raamatupidamis-, finants- ja auditeerimiseeskirjad tõid endaga kaasa rohkem halduskontrolle, mis tähendab lõplike abisaajate jaoks palju keerulisemaid menetlusi.

3.4 *Kas EL peaks osalema territoriaalse ühtekuuluvuse edendamises? Kuidas määratleda tema osalust subsidaarsuse põhimõtet arvesse võttes?*

3.4.1 Komitee on arvamusel, et tõhusa territoriaalse ühtekuuluvuse poliitika peamine võtmelement on selliste asjakohaste haldussüsteemide loomine, mis võimaldaksid hallata integreeritud keerukaid olukordi ja sisaldaksid järgmisi elemente:

— meetmete võtmine ja otsuste tegemine eri territoriaalsetel tasanditel;

— otsuste tegemine mitmetes eri keskustes, millel on oma eripära ja esmatähtsad eesmärgid;

3.4.2 Alt-üles lähenemisviis, mis põhineb kodanike aktiivsel osalusel, aitab integreerida ELi ja riiklikke poliitikameetmeid, eelkõige seetõttu, et organiseeritud kodanikuühiskonna lähenemisviis poliitikale ja meetmetele on enamasti terviklik erinevalt valdkondliku poliitika eest vastutavatest ametiasutustest riiklikul ja ELi tasandil. See lähenemisviis on täielikult kooskõlas subsidaarsuse põhimõtte kõikide vormidega.

3.4.3 Komitee kordab üleskutset koostada täpne ajakava, kus määratakse üksikasjalikult kindlaks eesmärgid ja meetmed lühikeses, keskpikas ja pikas perspektiivis⁽¹⁾, sealhulgas tähtsajad ning asutuste ja sidusrühmade rakendatavad või kavandatud meetmed, eelkõige ELi ja riiklikul tasandil.

3.5 *Milline peaks olema territoriaalse mõõtmega seotud poliitilise sekkumise ulatus vastavalt lahendatava probleemi laadile?*

3.5.1 Komitee jaoks on territoriaalse ühtekuuluvuse üks konkreetsemaid ja prioriteetsemaid väljendusi tagada kõigile Euroopa kodanikele olenemata nende elu- või töökohast juurdepääs üldhuvi pakkuvatele majandusteenustele ja üldhuvi pakkuvatele sotsiaalteenustele⁽²⁾. Täpsemalt on tegemist valdkonnaga, mis nõuab poliitika tugevat ühtlustamist ning toimivat mitmetasandilist valitsemist. Praegune olukord ei ole kaugeltki rahuldav, eelkõige kõige haavatavamate piirkondade, nende elanike ning nende majanduslike ja sotsiaalsete sidusrühmade jaoks.

⁽¹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile linnakeskkonda käsitleva temaatilise strateegia kohta“, ELT C 318, 23.12.2006, lk 86, punkt 2.3.7.

⁽²⁾ Üldhuvi pakkuvad majandusteenused (SGEI – *services of general economic interest*) ja üldhuvi pakkuvad sotsiaalteenused (SSGI – *social services of general interest*).

3.5.2 Komitee kordab soovi, et ELi tasandil määrataks kõigi üldhuviteenuste (nii majandusliku kui ka mittemajandusliku iseloomuga) jaoks kindlaks „ühised võrdlemiskriteeriumid; nimetatud ühised standardid, mis peavad käsitlema kõiki üldhuviteenuseid, sealhulgas üldist huvi pakkuvad sotsiaalteenused, sisaldaksid kaasotsustamismenetlusega vastuvõetavas raamdirektiivis, millega loodaks kõnealustele teenustele kohandatud liidu õigulik raamistik“⁽³⁾.

3.6 *Kas eriliste geograafiliste tunnustega piirkondade suhtes on vaja võtta poliitilisi erimeetmeid? Kui jah, siis missuguseid meetmeid tuleks võtta?*

3.6.1 Selleks, et luua piirkondade vahel tõeliselt võrdsed võimalused, toetab komitee ideed võtta ebasoodsate püstitingimustega piirkondade, sealhulgas äärepoolseimate piirkondade jaoks vastu eripoliitika, mis põhineks sellistel põhimõtetel nagu püsivus (pikas perspektiivis prognoositavad meetmed), positiivne diskrimineerimine (seoses eelarvevahenditega ja ühiste põhimõtete teatud juriidiliste eranditega) ja proportsionaalsus (meetme ulatus ja mõju peab olema kohandatud konkreetsele juhtumile). See on vajalik, et võtta arvesse olukordade mitmekesisust⁽⁴⁾.

3.6.2 Nendes piirkondades, mis vajavad täiendavaid jõupingutusi arengu suunamiseks ja finantsprojektide ettevalmistamiseks, ei tohiks EL mitte asendada kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi ning sotsiaal-majanduslikke partnereid, vaid peaks tungivalt julgustama neid osalema ja koostööd tegema.

3.7 *Parem koostöö*

3.7.1 Komitee on seisukohal, et koostöö on Euroopa sotsiaalmudeli üks aluseid ning integratsiooni vältimatu vahend.

3.7.2 Komitee leiab, et territoriaalne koostöö seisab vastamisi takistustega, mis tulenevad eri tasandi ametiasutuste soovimatusest koostööd teha ja oma pädevusi jagada. EL peab piirkondades levitama koostöökultuuri, toetades ja lihtsustades olemasolevate vahendite, nt partnerluse kasutamist.

3.7.3 Komitee tunnustab territoriaalse ühtekuuluvuse eesmärgi kahe esimese mõõtme – piiriülese koostöö ja riikidevahelise koostöö – tulemusi. Sellegipoolest rõhutab komitee piirkondadevahelise koostöö olulisust – see on Euroopa Komisjoni rohelises raamatus unustatud –, sest see kujutab endast märkimisväärset vahendit kogemuste ja heade tavade vastastikuks tutvustamiseks nende piirkondade vahel, mis ei asu küll kõrvuti, ent jagavad samu eesmärke.

⁽³⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Neljas aruanne majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse kohta“, ELT C 120, 16.5.2008, lk 73, punkt 3.4.

⁽⁴⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Kuidas saavutada looduslikult ja struktuuriliselt ebasoodsate püstitingimustega piirkondade parem lõimumine“, ELT C 221, 8.9.2005, lk 141.

3.8 Milline peaks olema komisjoni roll territoriaalse koostöö edendamisel ja toetamisel?

3.8.1 Komitee leiab, et territoriaalne ühtekuuluvus peab pakkuma vähemsoodsate piirkondade kõigile sidusrühmadele ja isikutele võimaluse rakendada oma arengustrateegiaid, mitte lihtsalt olla sõltuv ja võimaliku finantshüvitise ootel. Selleks, et innustada neid oma eeliseid väärtustama ja projekte koostama, peab neil olema juurdepääs innovatsiooni ja heade tavade levitamise erivõrgustikele, kuhu kuuluvad sidusrühmad samade geograafiliste, kliimaatiliste või demograafiliste probleemidega piirkondadest.

3.8.2 Komitee palub komisjonil pöörata piirkondadevahelise koostöö programmis INTERREG IV C senisest enam tähelepanu territoriaalsele, sotsiaalsele ja poliitilisele innovatsioonile, tugevdada koostööd Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi (EAFRD) neljandas meetmes, milleks on LEADERi programm, ning kehtestada menetlusi olemasolevate rahastamisvahendite kasutamise lihtsustamiseks.

3.9 Kas on vajadust territoriaalse koostöö uute vormide järele?

3.9.1 Komitee toetab ühenduse algatatud programmide (taas)käivitamist kohe pärast struktuuripoliitika vahetamist. Selliste oma tõhusust tõestanud programmide nagu URBAN, EQUAL, Interprisi jt lõpetamine oli kaotus nii territoriaalse ühtekuuluvuse kui ka sotsiaalse innovatsiooni seisukohast, kuna neid ülesandeid ei täideta praegu ei vahendite süvalaiendamise ega millegi muuga.

3.9.2 Komitee rõhutab, et territoriaalse koostöö tavapäraseid vorme tuleb kohandada vastavalt sellistele piirkondadele, mis asuvad maailma teiste suurte alade lähedal ning mille geograafiline olukord on seepärast erinev. Sellised piirkonnad on näiteks Kariibi meres ja India ookeanis asuvad äärepoolseimad piirkonnad ning ELi idapiiril asuvad piirkonnad.

3.10 Kas on vaja välja arendada uusi õiguslikke ja juhtimisvahendeid, et hõlbustada koostööd, sealhulgas välispiiri äärsedel aladel tehtavat koostööd?

3.10.1 Komitee toetab väga tugevalt Euroopa territoriaalse koostöö rühmituste (ETKR) loomist. Komitee kutsub üles kohandama riiklikke õiguslikke raamistikke, et võimaldada rühmituste rakendamist kogu ELis. Kuna rühmituste käivitamine on alles algusjärgus, on komitee hinnangul veel vara kokkuvõtete tegemiseks ning uute vahendite peale mõtlemiseks. Selle tegevuse juurde võiks asuda eespool nimetatud tegevuskava raames.

3.11 Parema koostöö

3.11.1 Komitee on seisukohal, et territoriaalse koostöö parandamine eeldab piirkondade arengu puhul **strateegilist**

lähenemisviisi meetmete ühtlustamise näol, kuna ühegi poliitika ükski ei ole võimalik parandada piirkondlike erinevusi, mis tulenevad valdkondlikest poliitikameetmetest ja praeguse arengumudeli kontrollimatutest suundumustest.

3.12 Kuidas saaks parandada territoriaalse ja valdkondliku poliitika koostööd?

3.12.1 Komitee rõhutab, et kõik Euroopa poliitikavaldkonnad peavad edendama sotsiaalse ühtekuuluvuse eesmärki ning piirkondade tasakaalustatumat majandusarengut⁽¹⁾.

3.12.2 Territoriaalne ühtekuuluvus nõuab kõigi valdkondlike poliitikameetmete ja eri valitsustasandite (kohalikust tasandist ELi tasandini) eelnevat kooskõlastamist.

3.13 Milliste valdkondlike poliitikate kujundamisel tuleks rohkem tähelepanu pöörata nende territoriaalsele mõjule? Milliseid vahendeid saaks selleks välja arendada?

3.13.1 Komitee nõustub Euroopa Parlamendiga, et ELi poliitikavaldkondade integreeritud lähenemisviis on vältimatu, hõlmates territoriaalset mõõdet eelkõige transpordi-, keskkonna-, põllumajandus-, energia-, konkurents- ja teaduspoliitikas.

3.13.2 Komitee soovib, et ühise põllumajanduspoliitika tuleviku üle peetavas arutelus võetaks arvesse territoriaalse ühtekuuluvusega seotud väljakutseid, kuna ühine põllumajanduspoliitika avaldab ELi territooriumil olulist mõju nii majanduslikule, sotsiaalsele, keskkonna- kui ka maastiku kujundamise mõõtmele.

3.13.3 Euroopa Liidu õigusakte, poliitikat ja programme tuleks uurida, lähtudes nende mõjust territoriaalsele ühtekuuluvusele. Komisjonil on erinev vastutus selle mõjuhinnangu eest, mis peaks aktiivselt kaasama kõik asjaomased sidusrühmad. Vajaliku analüüsi ja hindamise toetamiseks tuleks kehtestada kvaliteedikriteeriumid⁽²⁾.

3.14 Kuidas saaks territoriaalset poliitikat ühtsemaks muuta?

3.14.1 Komitee toetab ühtsuse suurendamist ja teeb ministrite nõukogule ettepaneku rakendada territoriaalse ühtekuuluvuse puhul avatud kooskõlastusmeetodit⁽³⁾ koos täpsete suunistega, millega kaasnevad võrdlusanalüüsid, vastastikune hindamine, heade tavade levitamine, näitajad ning kõigi asjaomaste sidusrühmade kaasatus. Komitee soovib, et ka mitmetasandilist valitsemist ning valdkondadevahelist kooskõlastamist tunnustataks kõnealuse meetodi suuniste seas, kui meetodit ellu viiakse.

⁽¹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Territoriaalne tegevuskava“, ELT C 168, 20.7.2007, lk 16, punkt 7.2.

⁽²⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Euroopa uus sotsiaalvaldkonna tegevuskava“, ELT C 27, 3.2.2009, lk 99.

⁽³⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Territoriaalne tegevuskava“, ELT C 168, 20.7.2007, lk 16.

3.14.2 Avatud kooskõlastusmeetodi rakendamine võiks sisaldada ka eelnevalt viidatud tegevuskavas.

3.15 Kuidas saaks ühenduse ja riiklikku poliitikat paremini ühendada, et see annaks panuse territoriaalsesse ühtekuuluvusse?

3.15.1 Komitee tõstab esile edusamme, mis liikmesriigid on teinud linnaarenduse ja territoriaalse ühtekuuluvuse eest vastutavate ministrite mitteametlikel koosolekutel Leipzigis, Assouridel ja Marseille's. Komitee soovib liikmesriikide poliitika vabatahtlikku kooskõlastamist ning valdkondlike poliitikameetmete integreerimist vastavalt territoriaalses tegevuskavas kehtestatud kohustustele ning kohalike ja piirkondlike omavalitsuste julgustamist seda tegevust oma valitsustasandil ellu viima. Komitee tuleb meelde, et kultuuri- ja looduspärand on Euroopa territooriumil peamine väljakutse, mis eeldab kooskõlastatud lähenemist, ehkki selles osas puudub selge pädevus.

3.16 Uued territoriaalsed partnerlused

3.16.1 Komitee on seisukohal, et asjaomaste sidusrühmade ulatuslikum osalemine poliitika väljatöötamisel ja elluviimisel on territoriaalse ühtekuuluvuse vältimatu eeldus.

3.16.2 Sotsiaaldialoog peab olema territoriaalse valitsemise üks peamine alustala. Sotsiaalpartnerite kaasatuse suurendamiseks soovib komitee, et komisjon väärtustaks ja edendaks territoriaalset sotsiaaldialoogi.

3.16.3 Komitee tervitab asjaomaste ministrite seisukohta, mida nad väljendasid esimeses tegevusprogrammis⁽¹⁾, kinnitades oma veendumust, et mitmetasandiline valitsemine on peamine vahend ELi tasakaalustatud territoriaalse planeerimise tagamiseks, ning avaldades soovi kohtuda asjaomaste sidusrühmade ning kohalike ja piirkondlike omavalitsustega, et arutada territoriaalse tegevuskava prioriteetide elluviimist.

3.17 Kas territoriaalse ühtekuuluvuse edendamisel tuleks poliitika arendamisse kaasata uusi osalejaid, nagu sotsiaalmajandusvaldkonna, kohalike sidusrühmade, vabatahtlike organisatsioonide ja valitsusväliste organisatsioonide esindajad?

3.17.1 Territoriaalse arengu paktid on selle poolest huvitav lähenemisviis, et mitmekesised olukorrad ja konkreetsed väljakutsed nõuavad eri vahendite ja pädevuste mobiliseerimist ning eelkõige tuleb kaasata kõik sidusrühmad – eriti sotsiaalpartnerid, sotsiaalmajandusvaldkonna sidusrühmad ning sotsiaal-, keskkonna-, kohaliku arengu, soolise võrdsuslikkuse ja elukestva õppe valdkonnas tegutsevad valitsusvälised organisatsioonid.

3.17.2 Finants- ja majanduskriisist tulenevate ümberkorralduste kontekstis on nüüd veelgi olulisem ja koguni pakiline kehtestada asjaomastes piirkondades vastavad paktid.

3.17.3 Komitee toetab Regioonide Komitee väljendatud ideed, et kohalike ja piirkondlike omavalitsuste ning sotsiaalmajandusvaldkonna organisatsioonide partnerlused võivad olla oluline vahend asulate, linnade ja piirkondade ning teiste territoriaalsete tasandite sotsiaal-majandusliku arengu ning territoriaalse ühtekuuluvuse edendamiseks. Sellist partnerlusel põhinevat lähenemisviisi tuleks laiendada, nii et see hõlmaks asjaomaste kodanikuühiskondade kõiki uusi sidusrühmi.

3.17.4 Komitee juhib tähelepanu sotsiaalmajanduse olulisusele, kuna 10 % Euroopa ettevõtetest tegutseb selles valdkonnas. Samuti toonitab komitee sotsiaalmajanduse rolli ühtekuuluvuses ja säästvas arengus, kuna ta loob aluse piirkonna tööhõivele, muudab maapiirkonnad dünaamilisemaks, loob sotsiaalset kapitali ning osaleb valdkondliku ja territoriaalse ümberstruktureerimise protsessis⁽²⁾.

3.18 Kuidas kaasata vajalik arv osalejaid?

3.18.1 Komitee leiab, et hästi struktureeritud konsultatsioonid võivad viia viljakate partnerlusteni valitsusväliste sidusrühmade ja sotsiaalpartneritega territoriaalse ühtekuuluvuse elluviimise kõigil etappidel (määratlemine, järelevalve ja hindamine)⁽³⁾.

3.18.2 Hea mitmetasandiline valitsemine eeldab ka partnerlusi kohalikul ja piirkondlikul tasandil esindatud organiseeritud kodanikuühiskonnaga. Oma tegevuse kaudu võiksid need organisatsioonid anda panuse kodanikuühiskonda kaasava mudeli arendamisse, osaledes territoriaalset ühtekuuluvust tugevdavate poliitikameetmete väljatöötamises ja rakendamises⁽⁴⁾.

3.18.3 Seega tuleks kohalikul ja piirkondlikul tasandil esindatud organiseeritud kodanikuühiskonnal võimaldada osaleda vastutustundlikult ja läbipaistvalt territoriaalse ühtekuuluvuse poliitika ja meetmete määratlemises ja elluviimises⁽⁵⁾.

⁽²⁾ Vt Euroopa Parlamendi aruanne sotsiaalmajanduse kohta (2008/2250(INI)), raportöör Patrizia Toya ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 2007. aastal avaldatud aramus „Euroopa Liidu sotsiaalmajandus“.

⁽³⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Partnerlus struktuurifondide elluviimiseks“, ELT C 10, 14.1.2004, lk 2. Aramus teemal „Valitsemistava ja partnerlus liikmesriikide ja piirkondlikul tasandil ning projektide alus regionaalpoliitikas“, ELT C ..., punkt 1.9 ja 1.10 (ECO/228).

⁽⁴⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Valitsemistava ja partnerlus liikmesriikide ja piirkondlikul tasandil ning projektide alus regionaalpoliitikas“, ELT C ..., punkt 1.2 (ECO/228).

⁽⁵⁾ Nt üks kõnealuse aktiivse kaasatuse näide on Euroopa linnade ja piirkondade sotsiaalmajandusvõrgustiku REVES (*Réseau des villes et régions pour l'économie sociale*) koostatud territoriaalse sotsiaalse vastutuse põhimõte.

⁽¹⁾ Euroopa Liidu territoriaalse tegevuskava rakendamise esimene tegevusprogramm, 23. november 2007.

3.19 Teadmiste suurendamine territoriaalse ühtekuuluvuse kohta

3.19.1 Selleks, et suurendada kodanike teadmisi territoriaalse ühtekuuluvuse kohta, peab komitee oluliseks luua kõigil tasanditel kestev arutelu, et määratleda territoriaalse ühtekuuluvuse tulevased väljakutsed ja strateegilised valikud. Arutelu eesmärk peaks olema aidata saavutada uut konsensust territoriaalses ühtekuuluvuses, mis põhineks kõigi asjaomaste sidusrühmade, eelkõige kodanikuühiskonna organisatsioonide ühisel pühendumisel.

3.20 Millised kvantitatiivsed/kvalitatiivsed näitajad tuleks ELi tasandil välja arendada, et jälgida territoriaalse ühtekuuluvuse tunnuseid ja suundumusi?

3.20.1 Komitee on arvamusel, et vaja on luua uued heaolu näitajad, mis ei ole enam tihedalt seotud SKP või RKT-ga, vaid mis võimaldavad näidata elukvaliteedis saavutatud piirkondlikke edusamme ⁽¹⁾.

3.20.2 Komitee hinnangul tuleb kiiresti luua uus hindamiskriteeriumide sari, et koostada Euroopa ühtekuuluvuse uus kaart ELi piirkondade abikõlblikkuse määramiseks, kuna praegune ainus kriteerium – SKP elaniku kohta – põhjustab struktuuripoliitika elluviimisel diskrimineerimist. Inimeste kutseoskuste tase, sissetulekute ebavõrdsus, infrastruktuuri puudused, sealhulgas üldhuviteenustele juurdepääsu määr ja sotsiaalkaitse ulatus, kaugus Euroopa majanduskeskusest ja demograafiline struktuur on samuti olulised tegurid, mida tuleks arvesse võtta ⁽²⁾. Eurostat, ESPON ja sarnased asutused liikmesriikides peaksid püüdma välja töötada täielikuma ja täpsema statistilise vahendi. Hindamiskriteeriumid ja statistiline vahend moodustaksid aluse eespool nimetatud avatud kooskõlastusmeetodi näitajatele.

3.20.3 Samuti tasub arvesse võtta piirkondade endi poolt loodud meetodeid ja levitada häid tavasid ⁽³⁾.

Brüssel, 25. märts 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽¹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Euroopa uus sotsiaalvaldkonna tegevuskava”, ELT C 27, 3.2.2009, lk 99, punkt 7.11.1.

⁽²⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Struktuuripoliitika mõju ja tagajärjed Euroopa Liidu ühtekuuluvusele”, ELT C 93, 27.4.2007, lk 6, punkt 1.3.

⁽³⁾ Nt Euroopa linnade ja piirkondade sotsiaalmajandusvõrgustiku REVES (Réseau des villes et régions pour l'économie sociale) koostatud territoriaalse sotsiaalse vastutuse põhimõte.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiive 92/79/EMÜ, 92/80/EMÜ ja 95/59/EÜ tubakatoodete suhtes kohaldatava aktsiisimaksu struktuuri ja määrade osas”

KOM(2008) 459 lõplik – 2008/0150 (CNS)

(2009/C 228/25)

11. septembril 2008 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 93 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiive 92/79/EMÜ, 92/80/EMÜ ja 95/59/EÜ tubakatoodete suhtes kohaldatava aktsiisimaksu struktuuri ja määrade osas”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 5. märtsil 2009. Raportöör oli Martin CHREN.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 452. istungjärgul 24.–25. märtsil 2009. aastal (25. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 32 ja vastu 2 liiget.

1. Järeldused

1.1 Kui tubakale kehtestatud esimeste aktsiisimaksude põhieesmärk oli puhtalt fiskaalne, siis tänases maailmas on nende ülesanne muutumas: aktsiisimaksudest on järjest enam saamas rahvatervise ja sotsiaalpoliitika vahend. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab Euroopa Komisjoni jõupingutusi arvestada aktsiisimaksu meetmete puhul tubakatoodete valdkonnas mitte ainult eelarvemõjusid. Selle uue poliitilise lähenemisviisi puhul keskendutakse eelkõige tubakatoodete tarbimise piiramise raamkonventsioonis sätestatud tervishoiupoliitika eesmärkide saavutamisele. Euroopa Liit võttis kõnealuse raamkonventsiooni ametlikult vastu 2005. aastal ja sellest sai ELi tulevase poliitikaloome siduv alus.

1.2 Ent siiski tuleb märkida, et tubaka aktsiisi läbivaatamise teisi poliitilisi eesmärgi, sealhulgas põhieesmärgi, milleks on siseturu nõuetekohane toimimine, nagu on sätestatud tubakatoodete suhtes kohaldatava aktsiisimaksu direktiivi artiklis 4, ei tohi unustada ega kõrvale heita. Seega leiab komitee, et antud valdkonna poliitikute keerulisim ülesanne on leida optimaalne tasakaal majandus-, sotsiaal-, julgeoleku- ja fiskaalpoliitika erinevate huvide vahel. Arvesse tuleb võtta erinevaid aspekte ja väärtusi.

1.3 Euroopa Komisjoni ettepanek ühtlustada peeneks lõigatud tubaka minimaalne maksumäär järk-järgult sigarettide maksumääraga ja täpsustada sigarettide, sigarite ja piibutubaka määratlusi, et vältida tubakatoodete nimega manipuleerimist eesmärgiga maksta madalaimat aktsiisimaksu, on kiiduväärne.

1.4 Komitee toetab Euroopa Komisjoni lähenemisviisi, mis annab liikmesriikidele suurema vabaduse võtta vastu otsuseid kooskõlas nende endi poliitiliste eesmärkidega, nagu näiteks sigarettidele kohalduva maksukoormuse konkreetse osa suurem

ulatus või heldemad eeskirjad sigarettidele minimaalse maksu baastaseme kehtestamisel.

1.5 Komitee teeb ettepaneku, et pakutud 90 euro suurust minimaalset aktsiisinõuet tuleks vähendada või nelja-aastast perioodi tuleks pikendada 8 aastale (1. jaanuar 2018). Arvestades liikmesriikide erinevaid traditsioone ja sotsiaalseid erinevusi, tuleb märkida, et mõnes riigis, eelkõige Euroopa Liiduga hiljuti liitunud riikides, võib minimaalse aktsiisimaksu tõstmisel 64 eurolt 90 euroni 1 000 sigareti kohta olla mitmeid negatiivseid tagajärgi. Mõningad neist riikidest ei ole endiselt saavutanud kehtivates direktiivides nõutud minimaalse aktsiisimaksu taset. 90 euro suurune minimaalne aktsiisimaks kõigile jaemüügihindadele tähendab 41 % tõusu 4 aasta jooksul ja on vähemalt 300 % kõrgem kui eeldatav tarbijahindade tõus Euroopa Liidus. On võimalik, et selline radikaalne samm võib vähesel määral piirata tarbimist, ent võib samuti vähendada võimalikku eelarvetulu ja tarbijate ostujõudu, soodustada salakaubandust ja ebaseadusliku tegevust ning suurendada inflatsiooni.

1.6 Tuleb märkida, et vaid mõned pakutud meetmed toovad kaasa maksumäärade suurema ühtlustamise Euroopa Liidus. Pakutud meetmeid silmas pidades on väga tõenäoline, et liikmesriikidevahelised absoluutsed ja suhtelised erinevused maksustamistasemetes ei kao.

1.7 Näiteks väärtuselise maksunõude ajalooline põhjus on aktsiisimaksu ühtlustamine Euroopa Liidus, ent see ei ole minevikus kaasa toonud mingit ühtlustamist ja võib anda lausa vastupidiseid tulemusi. Aktsiisimaksu miinimumnõude pakutud tõstmine 57 %-lt 63 %-le tooks kaasa täiendavad absoluutsed erinevused aktsiisimaksudes ja nagu komisjoni mõjuhinnaangust nähtub, võivad sellel olla tõsised inflatsioonilised tagajärjed. Arvestades väärtuselise miinimumnõude kõnealuseid küsitavaid mõjusid, tuleks veel kord tõsiselt analüüsida ja läbi vaadata mitte ainult selle kavandatav tõstmine, vaid selle olemasolu üldiselt.

1.8 Levinuima hinnakategooria asemel kaalutud keskmiste hindade kasutamine väärtuseliste miinimumnõuete etalonina ei too tõenäoliselt kaasa turu suurema läbipaistvuse, samuti ei võimalda see riigi tulusid täpsemini prognoosida ega sigarettide turgu ulatuslikumalt ühtlustada. Seega tekib küsimus, kas komisjoni ettepanekut ei peaks täiendavalt lihtsustama.

1.9 Endiselt jääb lahtiseks küsimus, milline on tubakatoodele kohaldatav parim aktsiisimaksu tüüp. Väärtuselisele maksu määrale rõhumine võib aidata vähendada musta turu osakaalu, ent kõnealune mõju sõltub erinevatest teguritest ja ei ole seega üheselt selge. Puhtalt koguselise maksumäära eelistamine võib aidata saavutada suuremat maksutulu ja tuua kaasa maksu kõrgema minimaalse baastaseme, aidates liikuda tervishoiupoliitika eesmärkide saavutamise ning maksude ühtlustamise suunas siseturul.

1.10 Kohustusliku minimaalse aktsiisimaksu määra (vastavalt 38 % ja 42 %) kehtestamine kogu peeneks lõigatud tubaka suhtes praeguse minimaalse aktsiisimaksu asemel, mis on kehtestatud kas protsendina jaemüügihinnast või kindlaksmääratud summana kilogrammi kohta, tooks kaasa kohustusliku väärtuselise aktsiisimaksu ja kaotaks praeguse peeneks lõigatud tubaka maksustruktuuri valikuvabaduse, mistõttu ei saa seda soovitada.

1.11 Maksu- ja tervishoiupoliitika seos on suures osas tingitud tubaka aktsiisimaksu tulude sidumisest meetmetega, mille eesmärk on vähendada tubakatarbimise negatiivseid tagajärgi. Ent kui vaadelda nende meetmete tänast kogurahastamist, on üsna selge, et suurem osa tubaka aktsiisimaksu tuludest kulutatakse meetmetele ja poliitikale, millel ei ole mingit seost selliste tervishoiupoliitika eesmärkidega. Seega on üsna selge, et fiskaaleesmärgid on endiselt tubakatoodele suhtes kohaldatavate aktsiisimaksude põhieesmärgid.

2. Sissejuhatus

2.1 Vastavalt tubakaaktsiisi direktiividele peab komisjon iga nelja aasta järel uurima ühtse turu sujuvat toimimist ning vaatama läbi aktsiisimäärade tegeliku väärtuse ja asutamislepingu üldeesmärgid. Euroopa Liidu tubakatoode eeskirjad peavad tagama siseturu nõuetekohase toimimise ja olema samas kooskõlas Euroopa Liidu tubakatarbimise piiramise eesmärgiga.

2.2 Praegune läbivaatamine on neljas ning selles soovitatakse teha mitu olulist komisjoni õigusnormide muudatust, et ajakohastada kehtivaid eeskirju ja tagada ettevõtjatele võrdsed võimalused. Reform koosneb mitmest ettepanekust.

2.3 Kuigi aktsiisimaks on peaaesjalikult riigi tulullikas, tuleb kõnealuse valdkonna poliitikaloomes arvesse võtta asutamislepingu laiemaid eesmärgi (¹). Lisaks on käesolevas läbivaatamises keskne tähtsus rahvatervise kaitsel, pidades silmas asjaolu, et Euroopa Ühendus liitus 30. juunil 2005 Maailma Tervishoiuorganisatsiooni tubakatoode tarbimise piiramise raamkonventsiooniga ning et mitu liikmesriiki nõuavad kõrgetasemelist inimtervise kaitsset ja sellest tulenevalt kõrgemaid Euroopa tubakaaktsiisi miinimummäärasid.

2.4 Komisjoni ettepanekus soovitatakse kehtestada fikseeritud minimaalne maks ning maksu baastase kõigile ELis müüdavatele sigarettidele, et kõigi sigarettide kategooriate puhul oleks võimalik arvesse võtta terviseprobleeme. Kavandatava direktiiviga suurendatakse miinimumnõudeid, et vähendada tubakatarbimist järgmisel viiel aastal, vältides eelkõige seda, et liikmesriikide tubakatarbimise piiramise poliitikat ei õnnestaks teiste liikmesriikide märkimisväärselt madalamad maksumäärad. Ettepanek tagab liikmesriikidele ka suurema paindlikkuse koguseliste maksude kohaldamisel ning sigarettidele minimaalsete aktsiisimaksude kehtestamisel tervisega seotud eesmärkide saavutamiseks. Lisaks viiakse sigarettide keeramiseks mõeldud peeneks lõigatud tubaka aktsiisimaksu miinimummäärad ja struktuur ettepaneku kohaselt vastavusse sigarettide aktsiisimaksu määrade ja struktuuriga, et vältida sigarettide asendamist peeneks lõigatud tubakaga.

3. Komisjoni kavandatud meetmete kokkuvõte

3.1 Kasutada levinuima hinnakategooria asemel kaalutud keskmisi hindu väärtuseliste miinimumnõuete etalonina. Komisjoni väitel ei ole levinuim hinnakategooria miinimummäärade etalonina kooskõlas siseturu eesmärkidega, kuna kätkeb liikmesriikide tubakaturgude osadeks jaotamist.

3.2 Suurendada sigarettidele kehtestatud aktsiisimaksu miinimummäära kooskõlas siseturu hindade ühtlustamise ja tervishoiuaspektidega. Ettepaneku kohaselt suurendatakse 1. jaanuarist 2014 aktsiisimaksu miinimumsummat 64 eurolt 90 euroni 1 000 sigareti kohta ja väärtuselist miinimumnõuet 57 %-lt 63 %ni kaalutud keskmistest hindadest. Liikmesriigid, kes kehtestavad kaalutud keskmise jaemüügihinna alusel vähemalt 122 euro suuruse aktsiisimaksu 1 000 sigareti kohta, ei pea siiski 63 % nõuet täitma. Samuti pikendatakse riigi õigusesse ülevõtmise perioode 1 või 2 aasta võrra nende riikide puhul, kellele võimaldati sigarettide maksustamise praeguse miinimumtaseme saavutamiseks üleminekuperiood, et ka nemad võiksid täita uusi kõrgemaid nõudmisi.

(¹) Asutamislepingu artiklis 152 on sätestatud, et kogu ühenduse poliitika ja meetmete määratlemisel tuleb tagada inimeste tervise kõrgetasemeline kaitse.

3.3 Kohaldada ELi direktiivis sätestatud aktsiisimaksu miinimumnõuet mitte ainult levinuima hinnakategooria sigarettide suhtes (nagu on sätestatud praegu), vaid kõigi riigis müüdavate sigarettide suhtes. Komisjoni kohaselt looks see samuti ELis müüdavate sigarettide maksu baastaseme, lahendades kõigi sigarettide kategooriate puhul esinevad siseturu- ja terviseprobleemid.

3.4 Võimaldada liikmesriikidel laiendada koguselise aktsiisimaksu vahemikku 5 %–55 % vahemikuni 10 %–75 % kogu maksukoormusest, et muuta aktsiisimaksu struktuur paindlikumaks.

3.5 Ühtlustada sigarettide keeramiseks mõeldud peeneks lõigatud tubaka minimaalne maksumäär järk-järgult sigarettide maksumääraga. Peeneks lõigatud tubaka ja sigarettide maksutamise vaheline suhe on kaks kolmele. Seega tuleks peeneks lõigatud tubaka puhul määrata koguseliseks miinimummääraks 43 eurot kilogrammi kohta ja väärtuseliseks miinimummääraks 38 % kaalutud keskmisest hinnast. Eelnimetatud kaks kolmele suhte rakendamise korral sigarettide kavandatavate aktsiisimaksu tõusude suhtes alates 1. jaanuarist 2014 suureneks peeneks lõigatud tubaka aktsiisimaks 60 euroni ja 42 %ni. Käesoleva ettepanekuga kaoks peeneks lõigatud tubaka osas ka praegune valikuvõimalus kohaldada väärtuselist või kogulist miinimumnõuet, mis tooks kaasa kohustusliku väärtuselise maksustruktuuri seda tüüpi tubakatoodetele.

3.6 Kohandada sigarite ja sigarillode ning suitsetamistubaka miinimumnõudeid vastavalt inflatsioonile. See on vajalik, et võtta arvesse 2003.–2007. aasta inflatsiooni, mis Eurostati andmete põhjal ühtlustatud tarbijahinnaindeksi aastase muutuse kohta on 8 %. Tehakse ettepanek suurendada miinimumnõuet 12 euroni sigarite ja sigarillode puhul ja 22 euroni muu suitsetamistubaka puhul.

3.7 Muuta ja täpsustada sigarettide, sigarite ja piibutubaka määratlusi, et vältida tubakatoodete nimega manipuleerimist eesmärgiga maksta madalaimat aktsiisimaksu.

3.8 Komisjoni väitel on koguselistel ja minimaalsetel maksudel nii siseturu, eelarvetulude kui ka tervishoiu seisukohast selged eelised. Seetõttu teeb komisjon ettepaneku võimaldada rohkem paindlikkust neile liikmesriikidele, kes toetuvad enam koguselistele või minimaalsetele aktsiisimaksudele.

3.9 Euroopa Komisjon kontrollib korrapäraselt liikmesriikides kohaldatavate aktsiisimaksude struktuuri ja määrasid

ning kasutab teavet liikmesriikides tarbimiseks ringlusse lubatud tubakatoodete koguste ja hindade kohta. Selle teabe tõhusa ja tulemusliku kogumise tagamiseks kõigist liikmesriikidest tehakse ettepanek kehtestada uued eeskirjad teabe edastamise kohta ning vajalike statistiliste andmete määratlus.

4. Erinevad lähenemisviisid aktsiisimaksu määra osas

4.1 Rohkem kui poolteist sajandit pärast esimese sigareti turuletoomist Londonis 1861. aastal on tubakas ja tubakatooted ulatuslikult reguleeritud ja maksustatud. Aktsiisimaksu kehtestamine oli sellel alal oluline verstapost. Kui tubakale kehtestatud esimeste aktsiisimaksude põhieesmärk oli puhtalt fiskaalne, siis tänases maailmas on nende ülesanne muutumas: aktsiisimaksudest on järjest enam saamas rahvatervise ja sotsiaalpoliitika vahend.

4.2 Kõnealune olukord tekitab mitmeid eetilisi, majanduslikke ja muid küsimusi. Neist tavapäraseim on kõige sobivamate maksustamisviiside küsimus eelkõige Euroopa ühtse turu kontekstis. Tekivad küsimused, kuidas kasutada tubaka maksustamisest saadavat tulu ja kas tervishoiu- ja sotsiaalpoliitilised eesmärgid on kõige paremini saavutatavad maksupoliitika abil.

4.3 Euroopa on rohkem kui 30 aastat üritanud ühtlustada tubaka suhtes kohaldatavaid aktsiisimakse. Kõnealuse protsessi eesmärk oli ühtlustada nii maksustamise struktuuri kui ka maksumäärasid. Kuigi Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab selgelt valdkonna ühtlustamist, on kahetsust tekitav tõsiasi, et reaalselt lähenemist ei ole tegelikult kunagi toimunud. Riiklikud traditsioonid ja pikaajalised ajaloolised erinevused riikide maksusüsteemides on peamised põhjused, miks valitsevad üksikute liikmesriikide vahel jätkuvalt lõhed.

4.4 Tänapäeval on võimalik tubaka ja tubakatoodete suhtes kohaldada kolme tüüpi aktsiisimaksu: koguselist, väärtuselist ja kahe eelneva ühendamisel saadavat aktsiisimaksu vormi. Hetkel on liikmesriigid kohustatud sigarettide suhtes kohaldama segastruktuuri ja nad võivad vabalt valida, millist tüüpi tubaka aktsiisimaksu soovivad nad kohaldada teistele tubakatoodetele.

4.4.1 Väärtuseline aktsiisimaks on protsendimäär konkreetse tubakatoote jaemüügihinnast. Fiskaalsetel põhjustel on kõrge inflatsiooni tingimustes väärtuseline aktsiisimaks riigi jaoks kõige tõhusam, kuna maksutulu suureneb automaatselt tubakatoodete iga hinnatõusuga. Samas ei pruugi väärtuseline aktsiisimaks innustada tootjaid oma toodete kvaliteeti parandama, kui see tähendab kõrgemat hinda ja seega ka kõrgemaid makse.

4.4.2 Koguselise aktsiisimaksu puhul tähendab see kindlaks-määratud summat kilogrammi või tüki kohta (sigarite ja sigarilode puhul). Koguseline maksumäär on kõige tõhusam vahend tubakatoote tarbimise vähendamiseks. Kuid ka sellel on oma puudused. Tubakatootjad ei saa koguselist aktsiisimaksu mõjutada, samuti ei mõjuta tubaka kvaliteet või hind riigi maksutulusi.

4.4.3 Aktsiisimaksu segastruktuur on kombinatsioon koguselisest ja väärtuselisest maksumäärast. Liikmesriigid on kohustatud kõnealust maksumäära kohaldama sigarettide suhtes. Ent on võimalik kindlaks määrata ka minimaalne aktsiisimaks – maksu olulisus kasvab väärtuselise osa suurenemisega kogu kombineeritud maksumäärast.

4.4.4 Lisaks aktsiisimaksule maksustatakse tubakatooteid Euroopa Liidus ka käibemaksuga. Õigusaktide kohaselt tuleb käibemaksu baasmäära kohaldada kõigi tubakatoote suhtes kõigis liikmesriikides.

4.5 Tubaka aktsiisimaksu struktuuri valikul tuleb arvesse võtta kõiki asjakohaseid tegureid. Ühe või teise maksustamistüübi eelistamisel tuleb arvesse võtta mõjusid tarbija, riigi ja tootjate seisukohalt. Ei ole olemas ühte optimaalset maksustruktuuri kõigile osapooltele, kuna koguselise ja väärtuselise maksumäära optimaalne kombinatsioon sõltub iga riigi või valitsuse poliitilistest eesmärkidest.

Table 1: Comparison of Specific and Ad Valorem Taxes on Tobacco Market Participants

Participant/Concern	Impact	Specific Tax	Ad Valorem Tax
Consumer: Quality and Variety	Provide an incentive for higher quality and greater variety of products	Yes (upgrading effect).	No.
	Effect of tax increase on price.	Higher prices (overshifting).	Lower prices (undershifting).
Government: Revenue and Administration	Maintain revenue value under high inflation.	No (should be adjusted by CPI).	Yes.
	Minimise evasion/avoidance and realise expected revenues.	Manufacturer can manipulate cigarette length or pack size to reduce tax payment.	May need to set minimum price to counter abusive transfer pricing.
	Administration and Enforcement.	Easy.	Must define the base for ad valorem in a way that minimises the industry's ability to avoid taxes.
Domestic Producer: Profits and Marketshare	Protect domestic brands against international brands.	No.	Yes (the higher the price, the higher the absolute amount of tax paid per unit since tax is a percentage of price).

Source: The World Bank, www.worldbank.org/tobacco/pdf/Taxes.pdf

5. Erinevad lähenemisviisid aktsiismaksude maksubaasi osas

5.1 Euroopa Liidu liikmesriikide maksupoliitikate ühtlustamise püüdlustes valiti nn levinuima hinnakategooria põhimõtte tubakatoote aktsiisimaksu miinimumnõuete arvutamise vahendiks.

5.2 Ent levinuima hinnakategooria kui vahendi tõhusus on küsitav. Kõige sagedasemad kahtlused levinuima hinnakategooria kasutamisel on järgmised.

— Levinuima hinnakategooria määratlemisel puuduvad ühtsed või ühtlustatud eeskirjad, millest tulenevalt valitsevad liikmesriikide vahel märkimisväärsed erinevused (vt joonis 1 ja graafik 1).

- Levinuima hinnakategooria 30 aasta tagusest kasutuselevõttust saadik on turuolukord muutunud ja toodete mitmekesisus märkimisväärselt kasvanud.
- Juhtivad tootjad võivad suurendada oma konkurentide maksukoormust, muutes oma toodete hindu eesmärgiga muuta levinuimat hinnakategooriat.
- Levinuima hinnakategooria hinnad võivad aasta-aastalt muutuda, mis muudab muu hulgas keeruliseks tulevaste aktsiisimaksutulude hindamise.

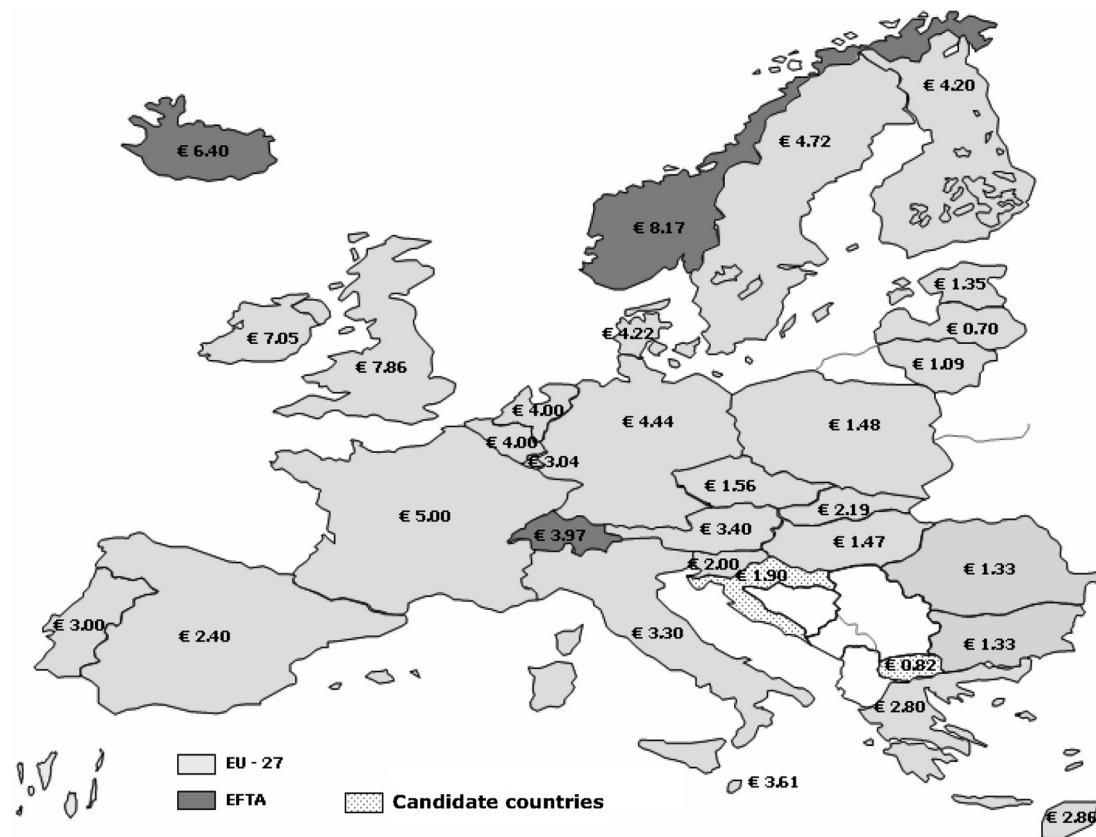
5.3 Kõigil eelmainitud põhjustel teeb Euroopa Komisjon ettepaneku kasutada levinuima hinnakategooria asemel kaalutud keskmisi hindu väärtuselistele miinimumnõuete etalonina. Kõnealuse muudatuse tulemusel kohaldatakse ka Euroopa Liidu direktiivis sätestatud aktsiisimaksu miinimummäära nõuet mitte ainult levinuima hinnakategooria sigarettidele (nagu on sätestatud praegu), vaid kõigile riigis müüdavatele sigarettidele.

Kaalutud keskmise hinna arvutamiseks jagatakse müüdud sigarettide arvu ja hinna korrutis müüdud sigarettide koguarvuga. Seega võib mõju aktsiisimaksu suurusele olla kaheksugune. Kui suhteliselt kallid sigaretid on teatud riigis populaarsemad, siis oleks kaalutud keskmist hinda etalonina kasutades saadav minimaalne aktsiisimäär väiksem kui levinuima hinnakategooria alusel arvutatud aktsiisimaks. Ja vastupidi: kui populaarsemad on suhteliselt odavamad sigaretid, oleks kaalutud keskmise hinna alusel arvutatud aktsiisimaks suurem võrreldes levinuima hinnakategooria alusel arvutatud aktsiisimaksuga. Kui kõige populaarsemad sigaretid on keskmises hinnakategoorias, oleks aktsiisimaks mõlema arvutusmeetodiga ühesugune.

5.4 Riigi maksude kavandamise seisukohalt on keeruline nii levinuima hinnakategooria kui ka kaalutud keskmise hinna põhimõte, kuna need muutuvad aasta-aastalt ja neid ei ole lihtne ennustada. Kaalutud keskmise hinna arvutamise selge ja ühtse metoodika puudumisel on oht, et sellest saab taas üks keeruline ja läbipaistmatu meede. Seega tekib küsimus, kas komisjoni ettepanekuid ei peaks täiendavalt lihtsustama.

Picture 1:

Different prices of the MPPC across Europe (as of January 1, 2008)



Source: <http://europa.eu> - Excise duty tables: Manufactured Tobacco

6. Võimalikud mõjud ja kaalumist vajavad poliitilised eesmärgid

6.1 Tervishoiupoliitika eesmärgid

6.1.1 Pärast 2003. aastal toimunud liikmesriikide kohtumist avaldas Maailma Terviseorganisatsioon (WHO) tubakatoodete tarbimise piiramise raamkonventsiooni, milles kirjeldatakse tubakatoodete tarbimise vähendamise võimalusi. Euroopa Liit võttis raamkonventsiooni ametlikult vastu 30. juunil 2005 ja Euroopa Komisjon võttis selle üle kõigile liikmesriikidele kehtivasse õigusse.

6.1.2 Euroopa Liidu tubakatarbimise vastase võitluse strateegiat kirjeldatakse komisjoni dokumendis „Tubakas või tervis Euroopa Liidus”. Kõnealuse dokumendi kohaselt on tubaka aktsiisimaks peamine vahend tubakatarbimise vastases võitluses. Dokumendis öeldakse selgelt, et tervishoiupoliitika eesmärgid peaksid tubaka aktsiisimaksu puhul olema kõrgemal fiskaalpoliitika eesmärkidest. Muude meetmetena pakub komisjon tubaka väljaarvamist tarbijahinnaindeksist.

6.1.3 Euroopa Komisjon teeb ettepaneku tubaka aktsiisimaksu määrasid järk-järgult, ent järsult tõsta, asetades rõhu aktsiisimaksu määrade ühtlustamisele liikmesriikides. Peeneks lõigatud tubaka osas tehakse ettepanek selle maksustamist oluliselt suurendada, kuna käsitsi keeratud sigaretid on hetkel saavutamata märkimisväärset turuosa. Komisjon toonitab, et liikmesriigid peaksid panema rõhku tubakatoodetega seotud salakaubanduse ja teiste ebaseaduslike tegevuste kontrollile.

6.1.4 Euroopa Liidu tubakatootmise kulud on hinnanguliselt umbes 100 miljardit eurot. Hinnanguliselt sureb igal aastal ligi

kaudu 650 000 eurooplast tubakatarbimise tagajärjel ning umbes 13 miljonit kannatab suitsetamisega seotud krooniliste haiguste all.

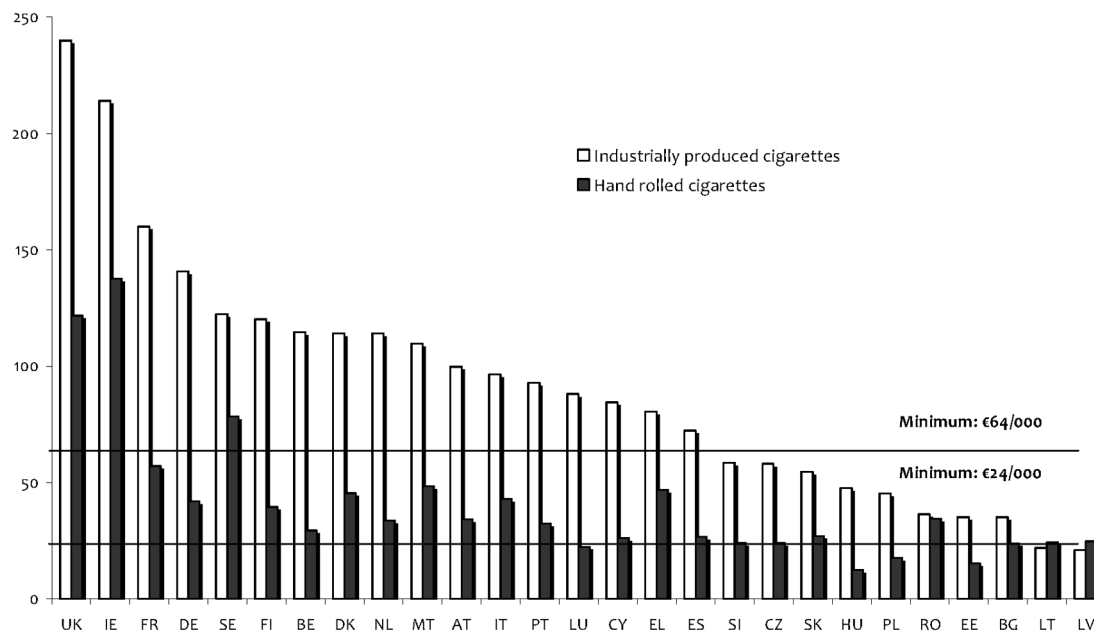
6.1.5 Tubaka maksustamisega seoses tuleks välja tuua veel üks aspekt – erinevus sigarettide ja suitsetamistubaka maksustamises, millel on oluline mõju tarbijakäitumisele. WHO asjaomaste uurimuste⁽¹⁾ kohaselt asendavad suitsetajad ühe tubakatoote teisega senikaua, kuni kõiki tubakatooteid ei maksustata ühtemoodi. Seetõttu soovib WHO maksustada kõiki tubakatooteid – sigaretid, tubakas, sigarid ja teised tooted – võrdsete maksumääradega.

6.1.6 Lisaks maksude suurendamisele on mõned riigid kehtestanud sigarettidele miinimumhinnad, kuna maksutõus üksi ei toonud alati kaasa soovitud hinnatõusu tubakatarbimise vähendamiseks. Praegu on neli riiki (Itaalia, Iirimaa, Austria ja Prantsusmaa; lisaks pakuvad Portugali õigusaktid valikuvõimalust) kehtestanud sellised hinnameetmed ja komisjon on kõik neli riiki kaevanud selle eest Euroopa Kohtusse. Komisjon leiab, et sellise korraldusega rikutakse Euroopa Liidu maksudirektiivide ja asutamislepinguga tagatud hinnavabadust. Euroopa Liidu riikide valitsuste teine tavapärane praktika on püüd reguleerida sigarettide arvu sigaretipakis. 1. maist 2006 on sigarettide miinimaalne arv ühes pakis reguleeritud 17 Euroopa Liidu liikmesriigis. Enamikus neist võeti selline korraldus vastu viimase viie aasta jooksul. Seega võib täheldada, et liikmesriigid täiendavad oma fiskaalraamistikku hinna- ja paki minimaalset sisu käsitlevate meetmetega kui täiendavate vahenditega, mille abil luua õige tasakaal fiskaal- ja tervishoiupoliitika eesmärkide vahel. Käesolev läbivaatamine loob võimaluse selliseid riiklikke meetmeid nüüd Euroopa Liidu tasandil reguleerida, et edendada ühtlustamist Euroopa Liidus.

⁽¹⁾ Maailma Terviseorganisatsioon, Guidelines for Controlling and Monitoring The Tobacco Epidemic, 1998.

Chart 1:

Comparison of excise duty on cigarettes (min. EUR 64 per 1 000) and hand rolled cigarettes (fine cut, min. EUR 24 per 1 000 hand rolled cigarettes) as of 1 January 2007 ⁽¹⁾



Source: Excise Duty Tables – Part III – Manufactured Tobacco – TIRSP 2007 for fine cut as per the EU Commission Impact Assessment, accompanying document to the Proposal for a Council Directive – SEC(2008) 2266.

6.2 Sotsiaalpoliitika eesmärgid

6.2.1 Lähtudes viimaste aastate kogemustest, on Euroopa Komisjoni hinnangul vajalik sigarettide aktsiisimaksu 25 % tõus, et vähendada 22 liikmesriigis sigarettide tarbimist 10 % võrra. Arvestades erinevaid maksustamistasemeid liikmesriikides, võivad selle mõjud siiski olla erinevad, puudutades enam teatud riike ja eelkõige uusi liikmesriike.

6.2.2 Kõrgemast aktsiisimaksust tulenev sigarettide hinnatõus vähendaks tarbijate ostujõudu. Selle mõju võib olla tugevam vaesemates riikides, eelkõige mõnes ELi uues liikmesriigis. ELi vanemate liikmesriikidega võrreldes on elatustase mõnes Kesk- ja Ida-Euroopa riigis endiselt madal; inimesed kulutavad suurema osa oma sissetulekust esmatarbekaupadele. Kuigi sigarethinnad on neis riikides oluliselt madalamad kui ELi vanades liikmesriikides, siis ostujõu alusel hinnatuna ei ole sigarettid ega ka teised tooted hinnalt kättesaadavamad. Lisaks sellele on tavapärane, et madalama elatustasemega riikides kulutatakse suurem osa sissetulekust alkoholile ja tubakatoodetele. Seega mõjutaksid

kõrgemad hinnad enam Euroopa Liidu uute liikmesriikide kui kõrgema elatustasemega liikmesriikide tarbijaid.

6.2.3 Sigarettide nõudlus on suhteliselt mitteelastne. See tähendab, et sigarettide hinnatõus ei too kaasa suurt langust tarbimises. Seetõttu võivad tarbijad reageerida sigarettide hinnatõusule kahte moodi. Mõned võivad olla sunnitud kulutama vähem raha teistele kaupadele, mis tähendab, et nende ostujõud väheneb. Teised hakkavad ostma kas odavamaid sigarette ja tubakatooteid (nn *downgrading*) või ostavad neid ebaseaduslikest kanalitest.

6.2.4 Meditsiiniliste uuringute kohaselt võib sigarettide hinnatõusu korral suitsetamine küll üldiselt väheneda, ent sissetulekust sõltuvad erinevused suitsetamises ei pruugi kaduda. Ajakirjas American Journal of Public Health avaldatud uurimusest nähtus, et lõhed suitsetajate osakaalus erineva sissetulekuga elanikkonnarühmades olid seda suuremad, mida rohkem tõusis ühe sigaretipaki hind, seejuures kasvas madalama sissetulekuga

⁽¹⁾ 1 piece of hand rolled cigarette = 0.75 g.

suitsetajate osakaal. Uurimuses jõuti järeldusele, et sigarettide hinna tõstmine paneb vaestele suitsetajatele ebaproportsionaalselt suure koorma ⁽¹⁾.

6.2.5 Kavandatav 90 euro suurune minimaalne aktsiisimaks kõigile jaemüügihindadele tähendab 41 % tõusu 4 aasta jooksul ja on vähemalt 300 % kõrgem kui eeldatav tarbijahindade tõus Euroopa Liidus. Selline aktsiisimaksu tõstmine suurendaks inflatsiooni. Sigarettide aktsiisimaksu järsk tõus võib tõsta sigarettide hinda ja suurendada seeläbi tarbijahinnaindeksit. Sigarettide hinnade väljaarvamine ühtlustatud tarbijahinnaindeksist (nagu pakuti välja uurimuses „Tubakas või tervis Euroopa Liidus”) kõrvaldaks selle efekti küll teoreetiliselt, ent praktiliselt võivad sellel ikkagi olla sotsiaalsed tagajärjed, kuna see annaks valesti arvatud inflatsiooniindeksi, millel oleks omakorda negatiivne mõju palgakohandustele.

6.3 Fiskaalpoliitika eesmärgid

6.3.1 Arvestades tubaka aktsiisimaksust saadavat tulu ja võimalusi selle tulu kasutamiseks, on selge, et tegelikult on aktsiisimaksu põhieesmärk koguda rahalisi vahendeid riikide üldiste kulutuste katteks.

6.3.2 Maksu- ja tervishoiupoliitika seos on suures osas tingitud tubaka aktsiisimaksu tulude sidumisest meetmetega, mille eesmärk on vähendada tubakatarbimise negatiivseid tagajärgi. Ent kui vaadelda nende meetmete tänast kogurahastamist, on üsna selge, et suurem osa tubaka aktsiisimaksu tuludest kulutatakse meetmetele ja poliitikale, millel ei ole mingit seost selliste tervishoiupoliitika eesmärkidega.

6.3.3 Seega on üsna selge, et fiskaaleesmärgid on endiselt tubakatoodete suhtes kohaldatavate aktsiisimaksude põhieesmärgid. Ent riikliku tervisekindlustuse olemasolu tingimustes on fiskaaleesmärkide saavutamine keeruline. Kui tervisekindlustussüsteemid ja eelkõige tervisekindlustuspreemiad arvestaksid suitsetamisega seotud ohte, oleksid suitsetajad sunnitud kandma oma harjumusega seotud kulusid. See täidaks põhimõtteliselt rahvusvaheliste organisatsioonide ja riikide valitsuste tubaka ja suitsetamise vastu võitlemisele suunatud enamike strateegiate eesmärgid.

6.3.4 Tubaka maksustamise fiskaalaspektidega seoses tuleb märkida, et aktsiisimaksu tõstmine võib, ent ei pruugi tingimata suurendada eelarvetulusid. Salakaubanduse ja ebaseadusliku kaubanduse võimaliku tõusu tõttu ning odavamate sigarettide populaarsuse kasvust tingituna on võimalik, et eelarvetulude kasvu asemel on aktsiisimaksu tõstmisel vastupidine efekt. Kui aktsiisimaks kasvab, millele järgneb musta turu kasv, võib eelarvetulude langus musta turu õitsengu tõttu olla tegelikult suurem kui aktsiisimaksu tõstmisest tulenev eelarvetulude kasv.

6.4 Julgeolekupoliitika eesmärgid (ebaseaduslik kaubandus)

6.4.1 Maksukogujate jaoks on maksudest kõrvalehoidmine igapäevane probleem. Tubakatoodetega on seotud kaks peamist ebaseaduslikku tegevust: võltsimine ja salakaubandus.

6.4.2 Majanduslikust seisukohast suurendab aktsiisimaksu tõstmine stiimuleid sigarettide salakaubanduseks ja musta turu tekkeks. Salakaubandus on majandustegevus, mis allub nõudluse ja pakkumise seadustele. Aktsiisimaksu tõstmine suurendab seaduslike ja salasigarettide hinnaerinevust ja selle tulemusel suureneb salasigarettide nõudlus. Kui suureneb nende nõudlus, kasvab ka salasigarettide hind, muutes sigarettide salakaubanduse tulusamaks ja tuues kaasa salakaubanduse suurenemise. See kehtib sigarettide salakaubanduse kohta nii Euroopa Liidu sees kui ka teistest riikidest pärit salasigarettide kohta. Eelkõige uutes liikmesriikides soodustavad hind ja teised tegurid väljastpoolt ühisturgu pärineva salakaubanduse laienemist: hinnad idapoolsetes naaberriikides muutuvad suhteliselt odavamaks; uutel liikmesriikidel on tagasihoidlikumad piirikontrolli vahendid ja mõnikord on varimajanduse ulatus märkimisväärne. Näiteks 2008. aastal Leedus korraldatud arvamusküsitlusest ⁽²⁾ nähtus, et 38,9 % küsitletud inimestest õigustas salakaubandust täielikult või osaliselt. Samuti on musta turu arengutingimuste uurimisel oluline silmas pidada varimajanduse ulatust mitte ainult Euroopa Liidus, vaid ka võimalikes salakaubanduse allikates, st naaberriikides.

6.4.3 Eelnimetatud olukorda on võimalik kirjeldada Leedu näite põhjal. Üritades ühtlustada maksusüsteemi Euroopa Liiduga, tõsteti Leedus aastatel 2002–2004 märkimisväärselt tubaka aktsiisimaksu (ajavahemikus 2001–2004 kasvas aktsiisimaksu koorem 121 %). See on kaasa toonud sigarettide hinna järsu tõusu. Aktsiisimaksude tõstmine kujundas ümber tubakaturu. Vähenes seaduslike sigarettide müük, samas kui salakaubandus ja must turg kasvas. Ajavahemikul 2001–2004 kasvas kinnipeetud salakauba hulk ligikaudu kolmteist korda. 2004. aastal oli sigarettide seadusliku ja ebaseadusliku kauplemise osakaal (müüdnud ühikutes) peaaegu võrdne.

⁽¹⁾ Franks et al: Cigarette Prices, Smoking, and the Poor: Implications of Recent Trends, avaldati ajakirjas American Journal of Public Health, oktoober 2007, kd 97, nr 10.

⁽²⁾ http://www.freema.org/index.php/research/opinion_poll_public_perceptions_of_smuggling/4656

6.4.4 Aktsiisimaksu tõhususe hindamisel on väga oluline arvesse võtta muutusi sigarettide kogutarbimises (st nii seaduslik kui ebaseaduslik tarbimine). Rahvusvaheline kogemus näitab, et agressiivne maks ja selle järgnev hinnatõus pigem vähendavad seaduslikku müüki kui muudavad kogutarbimist ja see efekt tuleneb musta turu laienemisest. Nii juhtus ka Leedus: kui aastatel 2002–2004 aktsiisimaksu tõsteti, vähenes kogutarbimine, ent see muutus ei olnud nii silmatorkav kui seaduslike sigarettide müügi vähenemine.

6.4.5 Euroopa Komisjoni volinik Laszlo Kovacs tunnistas 2008. aasta septembris Euroopa Parlamendi ees kõneledes tõsiasja, et kõrge hind ja maksuerinevused on üks peamine põhjus, miks eelkõige teatud naaberriikidest Euroopa Liitu toimuv sigarettide salakaubandus on nii ulatuslik. Seega oleks mõtlematu võtta vastu Euroopa Liidu minimaalsete aktsiisimaksude tõstmist käsitlevad otsused, mis süvendaksid seda probleemi veelgi.

6.5 Siseturu eesmärgid (ühtlustamine)

6.5.1 Hoolimata Euroopa Liidu tubakaaktsiisi kolmekümneaastasest ühtlustamisest on ELi-sisesed erinevused tubakatoode maksustamisel – nii maksu struktuuri kui üldise maksukoormuse osas – jätkuvalt suured.

6.5.2 Kuigi mõni riik on valinud oma põhiprioriteediks tervishoiupoliitika, põhjustavad traditsioonid ja sotsiaalne olukord endiselt tubaka maksustamises tervikuna suuri lahknevusi. Aktsiisimaksu erinevus Euroopa Liidus ulatub 242 eurolt 1 000 sigareti kohta Ühendkuningriigis 19 euronile 1 000 sigareti kohta Lätis (1. jaanuari 2007. aasta seisuga). See võibki olla peamine põhjus, miks ELi-sisene ebaseaduslik kaubandus (sigarettide arvu alusel) on kaks korda nii suur kui salakaubandus kolmandatest riikidest.

6.5.3 Tuleb märkida, et vaid mõned pakutud meetmed toovad kaasa maksumäärade ulatuslikuma ühtlustamise Euroopa Liidus. Pakutud meetmeid silmas pidades on väga tõenäoline, et liikmesriikidevahelised absoluutsed ja suhtelised erinevused maksustamistasemetes ei kao.

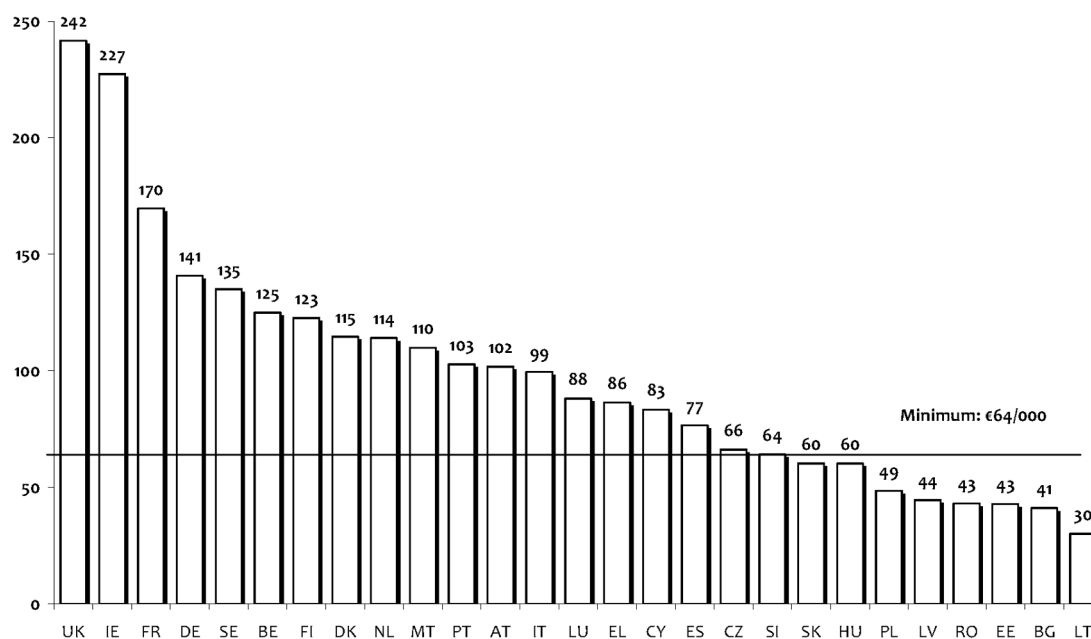
6.5.4 Näiteks väärtuselise maksunõude ajalooline põhjus on aktsiisimaksu ühtlustamine Euroopa Liidus, ent see ei ole minevikus kaasa toonud mingit ühtlustamist ja võib anda lausa vastupidiseid tulemusi. Näiteks Sloveenia ja Itaalia levinuima hinnaklassi sigarettidel on sarnane aktsiisimaks (ligikaudu 58 %), ent levinuima hinnakategooria aktsiisimaksu tulu Itaalias on 80 % kõrgem kui Sloveenias ehk vastavalt 102,38 ja 57,6 eurot 1 000 sigareti kohta. Aktsiisimaksu kavandatav tõstmine 57 %-lt 63 %-le tooks kaasa täiendavad absoluutsed erinevused aktsiisimaksudes, ja nagu komisjoni mõjuhinnangust nähtub, võivad sellel olla tõsised inflatsioonilised tagajärjed. Arvestades väärtuselise miinimumnõude kõnealuseid küsitavaid mõjusid, tuleks veel kord tõsiselt analüüsida ja läbi vaadata mitte ainult selle kavandatav tõstmine, vaid selle olemasolu üldiselt.

6.5.5 Isegi sigarettide minimaalse aktsiisimaksu summa kavandatav tõstmine 64 eurolt 90 euronile 1 000 sigareti kohta tooks ühtlustamise kaasa vaid juhul, kui kõrgema maksutase-mega riigid enam täiendavalt makse ei tõstaks. Sellest seisukohast oleks ehk huvitav kaaluda maksimaalset maksutaset lisaks olemasolevale minimaalsele maksumäärale.

6.5.6 Pidades silmas tõsiasja, et mitmed liikmesriigid ei ole seni suutnud kohaldada 64 euro suurust miinimumsummat isegi 1 000 levinuima hinnakategooria sigareti kohta, tuleks ettepanek maksu tõstmise kohta 90 euronile veel kord läbi vaadata ja seda summat tuleks kas mitmel põhjusel vähendada või tuleks pikendada kõrgema maksumäära sisseviimise tähtaega 1. jaanuarini 2018.

Chart 2:

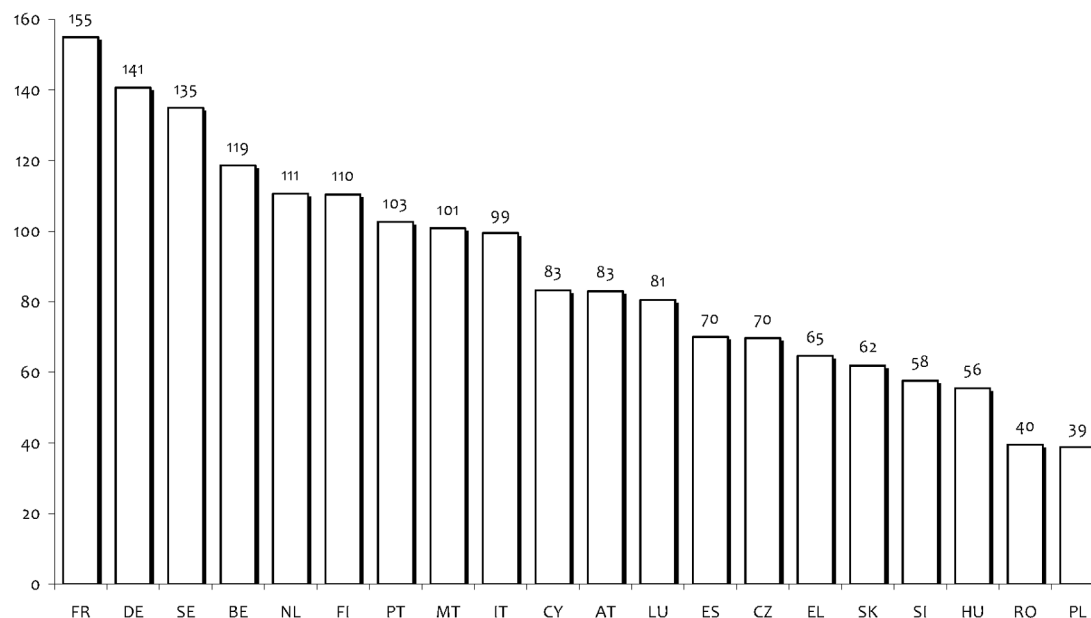
Excise tax yield in EU countries as of January 1, 2008 (EUR per 1 000 cigarettes)



Source: Excise Duty Tables – Part III – Manufactured Tobacco

Chart 3:

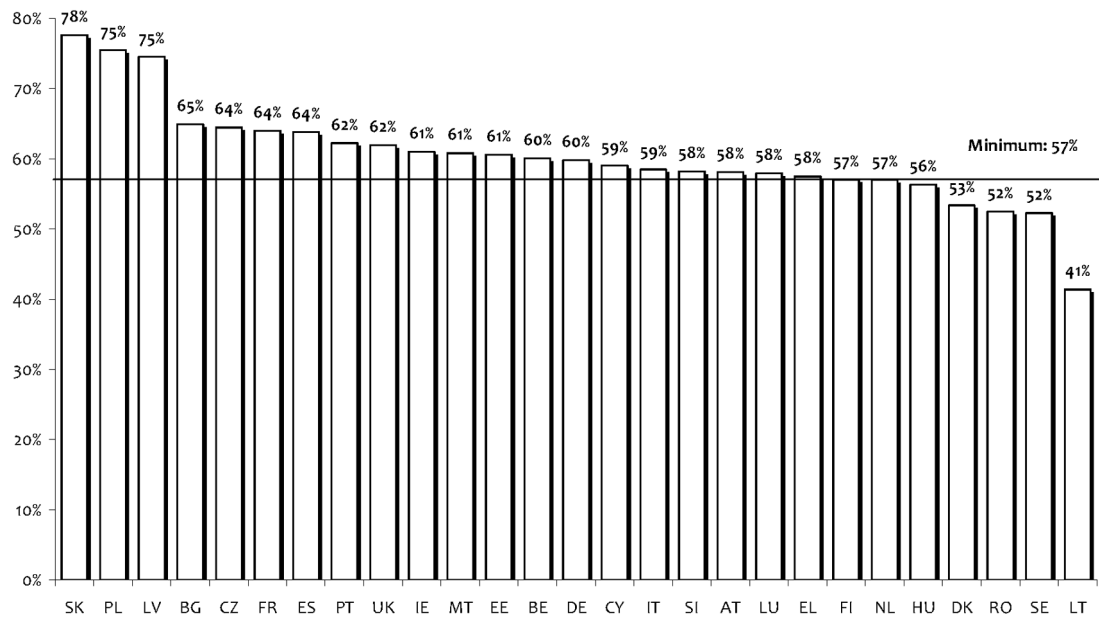
Minimum Excise Tax in EU countries as of January 1, 2008 (EUR per 1 000 cigarettes)



Source: Excise Duty Tables – Part III – Manufactured Tobacco

Chart 4:

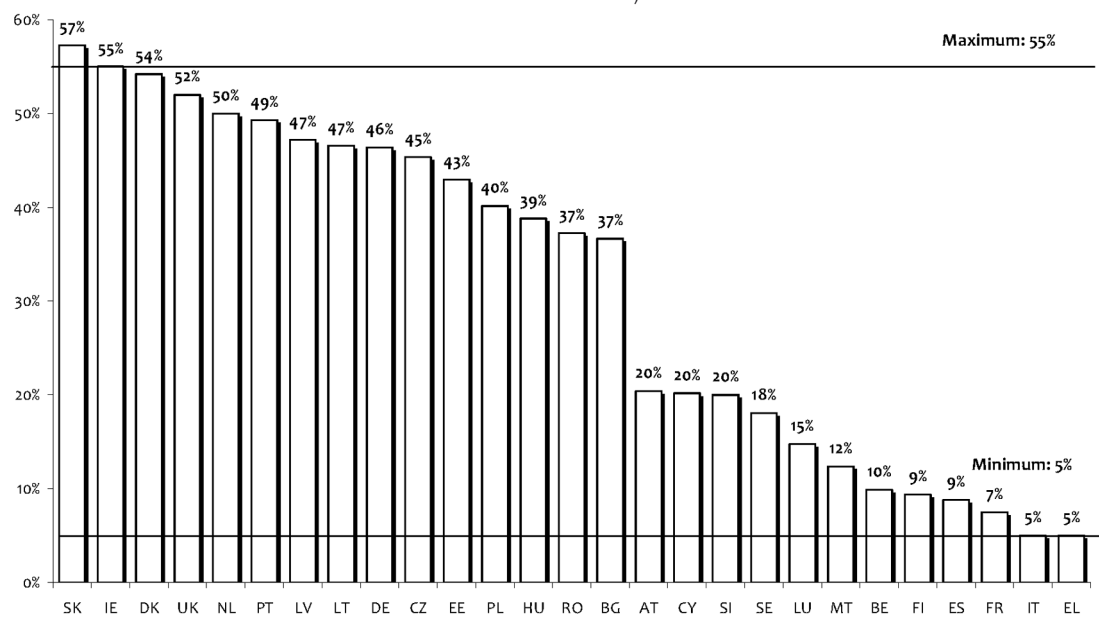
Total excise tax in EU countries as of January 1, 2008 (percentage of the MPPC, minimum set to 57 %)



Source: Excise Duty Tables – Part III – Manufactured Tobacco

Chart 5:

Specific ratio in EU countries as of January 1, 2008 (percentage specific to total tax on MPPC; set to 5 – 55 %)



Source: Excise Duty Tables – Part III – Manufactured Tobacco

Brüssel, 25. märts 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele programmiperioodiks 2007–2013 kavandatud ühtekuuluvuspoliitika strateegiaid ja programme käsitlevate läbirääkimiste tulemuste kohta”

KOM(2008) 301 lõplik

(2009/C 228/26)

14. mai 2008 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 93 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele programmiperioodiks 2007–2013 kavandatud ühtekuuluvuspoliitika strateegiaid ja programme käsitlevate läbirääkimiste tulemuste kohta”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 5. märtsil 2009. Raportöör oli Carmelo CEDRONE.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 452. istungjärgul 24. – 25. märtsil 2009 (25. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 40 liiget, vastuhääli ei olnud, erapooletuks jäi 1 komitee liige.

1. Järeldused ja soovitus

1.1 *Lissaboni strateegia:* Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab seost struktuurifondide ja Lissaboni strateegia vahel ning sealhulgas ka nimetatud strateegia raames kavandatud poliitika- valdkondade rahastamist, kuid seda punktis 5.1.2 esitatud tingimustel. Oluline on siiski vältida Lissaboni strateegia ilmajäämist sõltumatust rahastamisest.

1.2 *Ajakava:* Tuleb teha kõik, et pidada kinni programmide elluviimise tähtaegadest ning vältida eesmärkide saavutamist takistavaid kattumisi ja viivitusi. Lisaks on oluline arvestada ELi programmide erinevaid tähtaegu.

1.3 *Tähtajad ja vahendid:* Tasuks vaadata, kas tähtajad tuleks üksteisega kooskõlastada ning seada 10 aasta peale. Selles osas rõhutab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee taas, et üksiku osaleja jaoks erinevatel tasanditel kättesaadavate vahendite kombineeritud ja kooskõlastatud kasutamisega seoses esineb raskusi ja takistusi. Neid tuleks välja selgitada (õiguslik alus, temaatiline spetsialiseerumine, geograafiline piirkond, rakenduskord) ja täpsustada eriti seda, kas projektid on piiriülesed või mitte; kas need algavad, neid rahastatakse ja viiakse ellu samal ajal ning kas ühte suurt projekti saab jagada allprojektideks.

1.4 *Parameetrid:* Tuleks kehtestada sätted ka muu kohta lisaks SKT-le, et oleks objektiivsem kriteeriumide kogum, millega arvestataks kohalikke vajadusi (punkt 5.9).

1.5 *Terviklik lähenemine:* Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab vajalikuks hinnata ELi finantsvõimalusi vahendite mahu suurendamiseks ning pöörata lisaks Euroopa Liidu asutuste poolsele rahastamisele ka enam tähelepanu liikmesriikide poolsele kaasrahastamisele. Praegu, tagantjärele vaadatuna paistavad eraldatud summad tühiised võrreldes miljardite eurode suuruste summadega, mis on eraldatud pankade päästmiseks. Komitee leiab, et terviklikku lähenemist tuleks tugevdada ja

muuta see kohustuslikuks eesmärgiga taastada strateegiline lähene- mine ühtekuuluvuspoliitikale.

1.6 *Kooskõlastamine:* Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib paremini kooskõlastada ühtekuuluvuspoliitika strateegiaid ja programmid ning ühenduse teadus- ja arendustegevuse (FP7) ning innovatsiooni ja konkurentsivõime (CIP) raamprogrammid. Samuti soovib komitee konkurentsivõime, innovatsiooni ja tööhõive edendamiseks tugevdada nende programmide piiriülese ja rahvusvahelise võrgustiku mehhanisme. Oluline on, et ühtekuuluvuspoliitika eesmärgid ning tegevusi sobitatakse pidevalt teadus- ja innovatsioonipoliitika omadega.

1.7 *Tulemused:* Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et lisaks finantskontrollile tuleks enam tähelepanu pöörata ka saavutatud tulemuste kvaliteedile seoses asjaomaste programmide abil esile kutsutud majanduskasvu ja tööhõivega perioodil 2000–2006 saavutatul põhjal.

1.8 *Hindamine:* Komitee on arvamisel, et ühtekuuluvuspoliitika paremaks ja tõhusamaks toimumiseks tuleks meetmeid rakendada valikulisemalt, et saavutada arengu osas paremaid tulemusi, ning tugevdada kontrolli ja hindamist, näiteks asutades selleks kohased sõltumatud riigiüleised komiteed seal, kus neid veel ei ole. Ühtekuuluvuspoliitika erinevate etappide puhul rakendatavad hindamis- ja kontrollimehhanismid peaksid olema läbipaistvamad ning majanduslikele ja sotsiaalsetele sidusrühmadele ligipääsetavamad.

1.9 *Läbipaistvus ja teabevahetus:* Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et kõige olulisem on läbipaistvus – rahastamises, teabes, kohaliku üldsuse toetuses tehtud valikutele ning tulemustele. Nii saab kõige paremini muuta ELi tegevust nähtavamaks ja tavainimeste jaoks olulisemaks. Läbipaistvus peab olema ELi esmatähtis eesmärk ühtekuuluvuspoliitika kõigil etap- pidel.

1.10 *Järjekindlus*: On oluline säilitada suhteid ja järjekindlat nägemust rahaliste vahenditega seotud kõigil etappidel: ettevalmistamisel, rakendamisel, kasutamisel, kontrollil ja hindamisel.

1.11 *Lihtsustamine*: Tuleb tõsiselt kaaluda nende menetluste lihtsustamist, mille tõttu programme rakendatakse sageli hilinenult või üldse mitte. Tähelepanu tuleks keskendada tulemuste hindamisele selgete ja tõhusate süsteemide abil ning kaaluda võimalust võtta kasutusele **trahvid** nende jaoks, kes ei järgi programmi meetodit, sisu ja tähtaegu, alustades sellest, et ELi eelarve piiratud tõttu ei tagastata liikmesriikidele kasutamata jäänud toetussummasid.

1.12 *Mitmekordistamine*: Ühtekuuluvuspoliitika koos ELi ja liikmesriikide majanduspoliitikaga ei tohi piirduda vaid ressurside ümberjaotamisega, vaid selle eesmärgiks peab olema ka mitmekordistava mõju tekitamine, mille läbi tõmmatakse ligi ka muid investeeringuid majanduskasvu, konkurentsivõime ja tööhõive ning teadus- ja arendustegevuse edendamiseks. Peamiseks eesmärgiks peab olema avalike teenuste (veevarustus, jäätmete kogumine ja kõrvaldamine, eakatele mõeldud teenused, koolitused, koolieelsed lasteasutused jne) parandamine parimate meetmetena kõnealuste piirkondade atraktiivsemaks muutmiseks.

1.13 Arvestades rahvusvahelist finantskriisi ja selle tagajärgi ning 11. –12. detsembril 2008 toimunud Euroopa Ülemkogul heakskiidetud kava majanduslanguse vastaseks tegutsemiseks, sh ettepanekuid ühenduse fonde reguleerivate määruste muutmiseks, on komitee arvates saabunud hetk vaadata lõpuks põhjalikult läbi ühtekuuluvuspoliitikale eraldatavate vahendite kasutamist reguleerivad mehhanismid, et viia need senisest paremini kooskõlla majanduskasvu ja Euroopa uuendatud majanduspoliitikaga.

1.14 *Finantsstruktuur*: Tuleb vältida toetussummade sihitut laialijagamist. Selle asemel on vaja vahendite finantsstruktuuri põhjalikult muuta, eelkõige et tagada laenuhinna taasavamine eriti VKEdes⁽¹⁾ ja kohalike omavalitsuste jaoks, valides selleks kohasemad meetmed ning lisades Euroopa Investeeringufondi ja Euroopa Investeeringuspanu.

1.15 *Soosimine*: Komisjon peab vastu võtma kohased meetmed, et välistada ühtekuuluvuspoliitikat mõjutavaid soosimisvorme. Eriti tuleks kaotada erineval kujul alltöövõtt või seda vähemalt vähendada, et vältida vahendite raiskamist ja kuritarvitamist.

1.16 *Sotsiaal- ja ühtekuuluvuspoliitika*: Samuti tuleks taastada sotsiaalpoliitika koht ühtekuuluvuspoliitika keskmes ja selle ühe põhilise eesmärgina. See on eriti vajalik ajal, mil finantskriisile järgnenud majandus- ja sotsiaalkriis on avaldanud ränka mõju kõige haavatavamatele elanikkonnarühmadele.

1.17 *Tööturg*: Ühtekuuluvuspoliitika peab edendama suuremat integratsiooni Euroopa tööturul – pöörates erilist tähelepanu naistele –, sealhulgas katsetamist uute töösuhte vormidega, mis soodustavad majanduskasvu ja tööhõivet.

1.18 *Hea tava*: Komisjon peaks hõlbustama Euroopa erinevates piirkondades parimaid tulemusi saavutanud programmide elluviimist suuremal määral. Samuti oleks kasulik pöörata tähelepanu sellele, et vältida oodatud tulemusi mittesaavutanud programmide kordamist.

1.19 *Väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted*: Selleks, et suurendada ja arendada konkurentsivõimet, peavad VKEd, sh ka sotsiaalmajanduse valdkonna VKEd alati olema ühtekuuluvuspoliitika keskmes peamiste toetuse saajatena. VKEd on tõepoolest määrava tähtsusega majanduskasvu ja tööhõive jaoks. Seetõttu on esmatähtis lihtsustada nende juurdepääsu laenuude praeguse majanduslanguse ajal.

1.20 *Partnerlus*: Komisjon peaks pöörama enam tähelepanu sotsiaalse partnerluse küsimusele. Ei tohiks piirduda määruse artikli 11 formaalse tõlgendusega, vaid pöörduda tagasi Euroopa sotsiaalkultuuri keskmeks oleva partnerluse idee juurde. Partnerluses ei tohiks seega teha järeleandmisi ja see ei tohiks olla vaid formaalsus, vaid see peaks toimuma tõelise kokkuleppe saavutamisel programmidega seotud töökorra, nende sisu, rakendamise ja hindamise ning läbipaistvuse üle.

1.21 *Poliitiline Euroopa*: Selle kohta on komiteel üks soovitus lisaks juba antutele, kuid see on kõige tähtsam: komisjon, liikmesriigid, piirkonnad ja sotsiaalpartnerid saavad teha ja peavad tegema palju ühtekuuluvuspoliitika parandamiseks, kusjuures nad ka proovivad seda teha.

1.22 *Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee* peab aitama Euroopa Liidul teha otsuseid tuleviku üle, teha kindlaks, millised on need juriidilised ja poliitilised vahendid, mis annavad talle otsustusjõu teatud poliitikavaldkondade puhul, muuta ELi tegevus tõhusamaks ning saada lahti pettekujutelmast, et EL saab jääda kõige suhtes immuunseks ning passiivseks pealtvaatajaks.

2. Ettepanekud

2.1 Luua reeglid institutsionaalse juhtimise parandamiseks, töötada välja kord, mis lihtsustab töhosa partnerluse loomist sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna esindajatega kokkuleppe saavutamiseks, kehtestada suunised vastavate menetluste kohta, kasutades selleks eelkõige eelnevaid kogemusi, et arutleda ja pidada läbirääkimisi programmide, sisu, menetluste jms üle.

2.2 Võtta kasutusele uued hindamiskriteeriumid, mis kehtivad kõigile riikidele ja on abiks sidusrühmadele, kuna nad muudavad vastavate komiteede jaoks tegevuste tulemuste ja kvaliteedi objektiivse hindamise lihtsamaks, mis läbi **tõhusus** oleks üheks ühtekuuluvuspoliitika mõju mõõtmise vahendiks.

⁽¹⁾ Vt komisjoni programmi JEREMIE.

2.3 Edendada seetõttu Euroopa ühist koolitusprogrammi, et koolitada välja ühtekuuluvuspoliitika elluviijaid, kes on võimelised kasutama sama töömeetodit kõigil rahaliste vahendite kasutamise seotud etappidel. Lisaks tuleks kõigile lähenemispiirkondadele ja asjast huvitatud sidusrühmadele kättesaadavaks muuta tehnilise abi mehhanismid, nagu JASPERS-programm.

2.4 Lihtsustada ja tõhustada menetlusi kõigil rahaliste vahenditega seotud etappidel, mida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on mitmeid kordi palunud, kuid peaaegu alati asjatult.

2.5 Sätestada trahvid reeglitest mittekinnipidamise ja/või tulemuste mittesaavutamise puhul, et vältida raiskamist, vigade kordamist ja erinevat laadi soosimist.

2.6 Kehtestada kaitseklausel kõige vaesemate ja kõige vähem struktureeritud piirkondade jaoks, et tagada nende jaoks mõeldud ressursside võimalikult hea ära kasutamine.

2.7 Edendada kodanike senisest suuremat kaasatust ning kõigi inimeste suuremat majanduslikku ja sotsiaalset ühtekuuluvust nii ühtekuuluvuspoliitika kui ka liikmesriikide poliitika abil.

2.8 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee juhib tähelepanu sellele, et Euroopa Komisjoni, liikmesriikide ja piirkondade vahelist institutsionaalset partnerlust tuleks eristada partnerlusest sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna esindajatega. Viimast partnerlust tuleks aktiivselt edendada partnerite tegeliku ja mitte ainult formaalse osalemise kaudu nii Euroopa ja liikmesriikide kui ka piirkondlikul tasandil.

2.9 Moodustada ELi eri institutsioonide (Euroopa Komisjon, Euroopa Parlament, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, Regioonide Komitee) esindajatest koosnev komisjon (töörühm), mille ülesandeks oleks uurida ühtekuuluvuspoliitika praegusi mehhanisme ja teha ettepanekuid nende põhjalikuks läbivaatamiseks.

3. Sissejuhatus

3.1 Sotsiaalse ühtekuuluvuse põhimõte on üheks ELi poliitika alustalaks, mida käsitletakse Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklis 158, mida Lissaboni lepinguga laiendati, et lisada sinna territoriaalpoliitika. Nii on majanduslik ja sotsiaalne ühtekuuluvus ühendatud moel, mis väljendab seda olemust, millel EL põhineb. See põhimõte peaks kehtima alati, igal pool ja kõigis poliitikavaldkondades, kuid ometi sageli see unustatakse. Ühtekuuluvus ja poliitiline solidaarsus peaksid iseloomustama selgelt kõiki ELi tegevusi. Tihti see aga ei ole nii, nagu on näidanud viimase aja sündmused seoses finantskriisiga.

3.2 Ühtekuuluvuspoliitika – sellisena nagu seda esitatakse – näib ikkagi olevat vaid ümberjaotamise poliitika, mis ei lisa väärtust majanduspoliitikale, monetaarpoliitikale ega ühtsele

turule, vähendades lõhet piirkondade ja riikide vahel ning võideldes hävitava konkurentsi vastu.

3.3 Ühtekuuluvuspoliitika piiratus, mis teatistes selgelt ilmneb, ei sõltu mitte ainult eelarve piiratusest, vaid ka vähesest kooskõlastatusest ühtekuuluvuspoliitika ja muu majanduspoliitika vahel, mis on senini liikmesriikide kättes, kes ei taha Euroopa ja oma poliitikat veelgi enam kooskõlastada. Nimetatud nõrgad küljed kajastuvad ka teatistes ja on kahjuks otsustussüsteemile omased ning mõjutavad seega ka Euroopa Komisjoni võimet tegutseda.

3.4 Komisjon piirdub praegu vaid tegevusmehhanismide kaitsja, töölepaneja ja vormiliste külgede (üksnes reeglite järgimine) korraldaja rolliga, kuid ta peaks võtma endale tähtsama juhtrolli, püüeldes enam tõeliste ja tõhusate tulemuste poole. Teisisõnu sellise rolli, milles komisjon saab taas tõlgendada ühtekuuluvuspoliitika algset vaimu ajast, mil tal oli pigem juhtiv roll eraldatud vahendite kasutamise eest vastutavate inimeste pädevuste parandamisel.

3.5 Seda näitab ka kõnealune teatis ja viies ühtekuuluvusaruanne. Seega peab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tegema jõupingutusi strateegilise lähenemise tagasitoomiseks ühtekuuluvuspoliitikasse, tehes selleks konkreetseid ettepanekuid ja, mis veelgi tähtsam, tagades nende kasutuselevõttu.

3.6 Käesolevas arvamuses püüame mitte käsitleda kõiki ühtekuuluvuse aspekte, kuna seda on varem juba palju kordi tehtud. Piirdume üksnes mõne põhilise märkuse ja praktilise ettepanekuga.

4. Komisjoni teatis: kokkuvõte

4.1 Pärast 2007.–2013. aasta tegevuskavaga seotud programmide erinevatel etappidel toimunud konsultatsioonide ja läbirääkimiste lõppemist on komisjon esitanud aruande, kus ta toob esile nende läbirääkimistega saavutatu ilma ühegi kriitilise sõnata.

4.2 Nimetatud aruandes rõhutatakse tehtud valikute kvantitatiivseid (347 miljardi euro ulatuses investeeringuid) ja kvalitatiivseid külgi väga ametlikul moel koos täiuslike tabelite ja diagrammidega. Ühtekuuluvuspoliitika perioodiks 2007–2013 põhineb neljal valdkonnal ja seatud on järgmised eesmärgid:

— ühtekuuluvuspoliitika ja Lissaboni tegevuskava;

— globaliseerumine ja struktuurilised muutused;

— demograafilised muutused ning osalust soodustavad tööturg, ühiskond ja majandus;

— säästev areng, kliimamuutused ja energia.

Aruandes räägitakse ka juhtimisest ja toimunud läbirääkimistest (meetod).

4.3 Nimetatud on programmi konkreetsed eesmärgid ning antud arvulised andmed ja vahendite eraldamisega ⁽¹⁾ seonduv jne. Kokkuvõtteks:

- prioriteetideks peetakse teadustegevust ja innovatsiooni (86 miljardit), millele eraldatakse 25 % olemasolevatest ressursidest;
- 15 miljardit teenustele ja infrastruktuurile;
- 27 miljardit (8 %) VKEdele;
- 26 miljardit haridusele ja koolitustele;
- tööhõivet – eriti noorte, naiste ja siserännanute tööhõivet – toetav poliitika jne;
- abi allpool vaesuspiiri elavatele inimestele, kes ei suuda tööturule siseneda;
- keskkond ja jätkusuutlik areng, milleks eraldatakse 102 miljardit.

5. Märkused

5.1 Poliitika

5.1.1 Komisjoni teatise esimeses osas viidatakse Lissaboni strateegiale, mida peetakse ühtekuuluvuspoliitika võtmeaspektiks. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et praegusel ajal on raske leida liikmesriigi või rahvusvahelist institutsiooni, mis ei oleks täielikult toetanud majanduspoliitika strateegiat, mille eesmärgiks on kutsuda esile rahuldav majanduskasv ühildatuna kõrge tööhõive määraga. Kõnealuses dokumendis aga ei puudutata üldse küsimust (kuigi see ei olnud ka kavas), kuidas rakendada nimetatud strateegiat sellises majandussituatsioonis, mis hõlmab 27 väga erinevate majandus-, finants- ja sotsiaalressurssidega ning eelkõige erineva regionaalse arenguga riiki.

5.1.2 Avalikkuse toetuse saamiseks peab Lissaboni strateegia ühtekuuluvuspoliitika elluviimiseks sobima erinevate olukordade jaoks ning iga olukorra jaoks tuleb kindlaks määrata majanduspoliitika meetmed, mis antud piirkondades saadaolevate ressursside (inimressursid, infrastruktuur jne) abil võimaldavad edendada sissetulekute ja tööhõive kasvu. See tähendab, et lisaks nägemusele nende piirkondade arengust lühikeses kuni keskpikas perspektiivis (mitmekesistamiseks ja ümberõppeks, kohalike institutsioonide tugevdamiseks, muutustega toimetulekuks

vajaliku inimkapitali koolitamiseks, uute investeeringute ligiõmbamiseks jne) on vaja ka võimet kasutada majanduspoliitika meetmeid nii regulatsiooni kui ka tegevuste vallas, et saavutada soovitud mõju kohalikule majandusele.

5.1.3 Teatises räägitakse väga üldiselt ka edusammudest ning piirdatakse ühtekuuluvuspoliitika raames iga tegevusvaldkonna jaoks mõeldud finantsressursside loetlemisega (ligipääs Euroopa turule, kulutused teadus- ja arendustegevusele ning innovatsioonile, ettevõtlusele, tööturule, keskkonnale jne). Oleks olnud kohane viidata mineviku kogemuste ja 12 uue liikmesriigi hiljutisemate kogemuste põhjal erinevate piirkondade tegelikule ostujõule ning ühenduse ressursside kasutamise mõõdetavale mõjule peamistele makromajanduslikele muutujatele (sissetulekute ja investeeringute kasv, alanev inflatsioon).

5.1.3.1 Konkreetseteks eesmärkideks eraldatud ressursid on vajalik eeldus muutuste tagamiseks, kuid sellest üksi ei piisa tegelike muutuste toimumiseks. Kasulik oleks olnud mainida ära ka põhiprobleemid seoses ühtekuuluvuspoliitika juhtimisega, sealhulgas ühenduse programme juhtimise keerulisus ning viidata ka rahvusvahelise makromajandusliku kliima halvenemisele, mis kindlasti ei aidanud kaasa kõige ebasoodsamas olukorras olevate Euroopa piirkondade arengule.

5.1.4 Pealegi muudab vaid üks lihtne asjaolu ühtekuuluvuspoliitika edusammude rõhutamise küsitavaks. Viimastel aastatel on Euroopa riikide areng vaatamata struktuurifondidest aastatel 2000–2006 investeeritud suurele ressurssihulgale (260 miljardit eurot) olnud oluliselt aeglasem kui peamistel konkurentriikidel (Ameerika Ühendriigid, Kanada ja vähemal määral Jaapan). See on olnud eriti märgatav piirkondades, mis jäävad ühenduse keskmisele kõige enam alla. Uue programmi tsükli (2007–2013) esimesed kaks aastat kinnitavad, et majandus- ja finantskriisi hiljutise süvenemise tõttu jätkub paljude Euroopa piirkondade majanduses kasvu aeglustumine või isegi seisak.

5.1.5 Nimetatud tähelepanekute põhjal leiab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, et perioodi 2007–2013 ühtekuuluvuspoliitika ei oleks tohtinud pakkuda liikmesriikidele vaid ühte kõigile sobivat strateegiat ühenduse programmis nimetatud kolme eesmärgi (lähenemine, piirkondlik konkurentsivõime ja Euroopa territoriaalne koostöö) saavutamiseks, vaid kahetasandilist strateegiat, millest esimene oleks suunatud peamiselt neile Euroopa piirkondadele, mis jäävad ühenduse keskmisele kõige enam alla (12 uue liikmesriigi piirkonnad) ja teine neile piirkondadele, mis jäävad küll ühenduse keskmisele veidi alla, kuid kus on viimastel aastatel tehtud märkimisväärsed edusammud ELi kõige arenenumatele piirkondadele lähenemiseks.

5.1.5.1 27 liikmesriigi arengutasemetele vastavat strateegiat on vaja pakkuda põhjusel, et 75 % künnisest palju allapoole jäävates piirkondades on vaja oluliselt teistmoodi sekkumist ja väga erinevaid meetmeid võrreldes nendega, kes on ühenduse keskmisele lähemale jõudnud. Nende kõigi koondamine nimega „lähenemispiirkonnad“ alla ei aita mõista seda, et seal kasutatavad poliitikameetmed peavad olema erineva intensiivsuse, suuna ja paindlikkusega.

⁽¹⁾ Vt lisa.

5.1.5.2 Sama võib öelda konkurentsivõime piirkondade ja territoriaalse koostöö piirkondade kohta. Iga piirkonna jaoks kohandatud analüüs, mis põhineb esinduslikumatel näitajatel kui ühtekuuluvuspoliitikas on arvesse võetud (nagu Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee juba rõhutas oma arvamuses teemal „Neljas aruanne majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse kohta“), võiks anda parema ülevaate ressursside jaotamisest iga eesmärgi tarvis ning anda seega iga piirkonna jaoks valitud arengupoliitikale erineva näo. Komitee leiab, et sellele küsimusele tuleks pöörata enam tähelepanu arutelus, mille komisjon on ühtekuuluvuspoliitika prioriteetide, organiseerimise ja juhtimise kohta algatanud.

5.1.6 Selleks, et tagada ühenduse ressursside parim ja tõhusaim kasutus, oleks olnud hea sätestada – eriti piirkondade puhul, mis ei ole ühtekuuluvuspoliitika raames kättesaadavaid ressursse kõige paremini ära kasutada suutnud ning on veel üleminekuperioodis – mingit laadi asendus- ja/või integratsioonimeetmed, mida komisjon ise subsidiaarsuse põhimõtte kohaselt võtaks.

5.1.6.1 Probleem on selles, et on oht, et kõige vaesemates ja (institutsionaalselt, poliitiliselt, kultuuriliselt) kõige vähem struktureeritud piirkondades võib nii neile eraldatud ressursside ebatõhus kasutus kui ka eraldatud, kuid kulutamata jäänud ressursside tagasimaksmine neist toetustest mõjutatud inimestele majanduslikult ja sotsiaalselt tõsiselt halvasti mõjuda.

5.1.6.2 Niisuguste piirkondade puhul oleks nn kaitseklausel, mida komisjon ühenduse ressursside tõhusamaks kasutuseks aktiveeriks, sotsiaalselt ja majanduslikult palju kasulik, kui näha ressursside raiskamist kehva juhtimise tõttu või lihtsalt nende tagastamist.

5.1.7 Järgmine märkus puudutab Euroopa Sotsiaalfondist toimuvat rahastamist hariduse ja koolituste kvaliteedi ning pakkumise parandamiseks. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee usub, et on vaja parandada oskusi, integreerida üksteisega senisest paremini ELi eri vahendeid ja suurendada tööturul osalemist, et tõsta liikmesriikide majanduse konkurentsivõimet ja tootlikkust.

5.1.7.1 Selles vallas saavutatud tulemused on olnud allpool ootusi, nagu ELi dokumentides on palju kordi öeldud. Ka siin tuleks uuesti läbi mõelda paljudes Euroopa piirkondades toimivad koolitus- ja oskustavad.

5.1.7.2 Uue programmi raames selle valdkonna jaoks eraldatud summad on märkimisväärsed ning nende optimaalselt vähemal määral kasutamise ohu tõttu tuleks sätestada parandusmeetmed, millega saab säilitada nende kohalike ametiasutuste autonoomia, kelle professionaalsuse ja halduskorralduse tase on piisav. Lisaks on oluline saadaolevaid ressursse hästi ära kasutada, kuid samas tulla välja ka alternatiivsete ettepanekutega

(vähem koolitusi kohalikul tasandil ja tsentraliseeritum koolitus-tegevus ELi institutsioonides, et luua rohkem sidemeid kodumaiste ja välismaiste akadeemiliste asutuste vahel ning võtta koos kvalifitseeritud partneritega ühised algatused hea tegevustava levitamiseks jne) piirkondades, kus koolitusprogrammide tõhusa juhtimise tagamiseks vajalikud põhitingimused ei ole täidetud.

5.2 Pealegi muudetakse tegevuskavas kurssi võrreldes ühenduse asutamislepingus sätestatud ühtekuuluvuspõhimõtetega – seda kurssi oleks pidanud jätkama. Kuna liikmesriikide valitsused vaatavad paljudele asjadele läbi sõrmede, näeme, et nimetatud põhimõtteid õnnestatakse nn uute, väljakutsetele vastavate põhimõtete tagaajamise ettekäändel.

5.3 Seeläbi tekib oht, et ühtekuuluvus muutub rahastuseta Euroopa tegevuskavade või poliitika valdkondade rahaallikaks just nagu menüü, mis muutub vastavalt hetkevajadustele. Seega on ühtekuuluvus muutumas ümberjaotamispoliitikaks, millel puudub strateegiline lähenemine.

5.4 Tegevuspõhimõtteks on seega olnud toetuste jagamine ühte ja teise kohta, kuigi tegelikult oli ja on vaja vahendite finantsstruktuuri põhjalikult muuta, edendada nende mitmekordistavat mõju, valides selleks sobivama meetmed ning lisades panuse Euroopa Investeeringufondist ja Euroopa Investeeringupangast, et tagada ettevõtetele juurdepääs laenuitele.

5.5 Ühtekuuluvuspoliitika tuleks asetada sellisele kohale, et ta aitaks edendada asjaomaste piirkondade majanduskasvu ja konkurentsivõimet, investeerides igal juhul teadus- ja arendustegevusse, kuid esmalt sellesse, et muuta avalikud teenused (veevärustus, jäätmete kogumine ja kõrvaldamine, eakatele mõeldud teenused, koolitused, koolieelsed lasteasutused jne) paremaks parimate meetmetena kõnealuste piirkondade atraktiivsemaks muutmiseks.

5.6 Riiklikul või piirkondlikul tasandil tehtavaid valikuid ei saa määrata ülalt alla mehhanismide kaudu, arvestamata kohalike vajadusi ja olusid, ning tihti ka lihtsustatud moel, mis võib paljudes piirkondades olukorda tublisti halvendada, mille tagajärjel lõhe piirkondade arengus suureneb ning ühenduse finants-tugevus väheneb. Ühtekuuluvuspoliitikale omaseks tunnuseks on just see, et ta suudab kohaneda tegelike kohalike vajadustega, ilma et ta jätaks tähelepanuta uuendustegevust soodustavaid meetmeid või kooskõlastamist ELi teiste programmidega.

5.7 Komisjonil oli ühtekuuluvuspoliitika varajasel etapil oluline osa. Ta aitas liikmesriikidel ja piirkondadel parandada lähenemisviisi ning tegevust valikute ja eesmärkide osas. See lähenemisviis näib praegu olevat muutunud vastupidiseks: vorm on olulisem kui sisu ning on kulutatud ülemäära palju energiat ja raha, mis ei ole tulnud investeeringutele kasuks.

5.8 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et kontroll on küll oluline, kuid seda mitte sisu arvelt. Tuleb eristada (eriti peab seda tegema Euroopa Kontrollikoda) korrapäratust ja pettust ning vältida muljet, et see on komisjoni ainus mure; komisjoni nähakse sageli uurijana teiste institutsioonide kõrval. Lisaks ei saa EL erinevates poliitikavaldkondades kasutada erinevaid mõõdupuid.

5.9 SKT ei saa olla ainus kriteerium selle määramisel, kas mingi piirkond on vähem arenenud või mitte ja seda eriti pärast ELi laienemist ida poole; kasulik oleks võtta arvesse ka muid parameetreid, nagu kasvusuundumus, konkurentsivõime, tööhõive määr, avalike teenuste, ülikoolide ja koolide seis, rahvastiku vananemise määr, noorte ja naiste olukord, aktiivsuse ja tegevusetuse määr, liikmesriigi üldine olukord ning muu.

6. Meetod: juhtimine ja partnerlus

6.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et oleks kohasem teha selget vahet institutsionaalse partnerluse või juhtimise – mis on siiani nõrk – ja tõeliste läbirääkimiste vahel sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonnaga. Teatisest jääb aga mulje, et need on üks ja seesama asi!

6.2 Samapalju segadust tekib seoses partnerite, ühtekuuluvuspoliitikast mõjutatud sidusrühmade osalemisega: nagu osalusdemokraatia sõltuaks koosolekutel osalejate arvust, taandudes sageli millekski rahvakogul osalejate loetelu taoliseks. Seega lühidalt öeldes ei ole kehtiv juhtimis- ja partnerluskord kuigi asjakohane. Seda oleks vaja põhjalikult üle vaadata. On oluline, et määruse (EÜ) nr 1083/2006 artiklis 11 esitatud nõuet laiaulatuslikuks partnerluseks struktuurifondide programmide planeerimisel, rakendamisel ja hindamisel täidetakst tõhusalt. Juhtimis- ja partnerlusmenetlusele tuleb seetõttu anda hinnang, mis võetakse seejärel aluseks läbivaatamisel, mille eesmärk on organiseeritud kodanikuühiskonna ulatuslikum ja tõeline kaasamine.

6.3 Sotsiaalmajanduslik partnerlus on väärtus, võimalus ja vajadus, mitte partneritele tehtud järeleandmine või teene. Kui partnerlust ja läbirääkimisi austatakse ning viiakse igal tasandil ja erinevatel etappidel läbi aktiivselt, annab see peaaegu alati parimad valikud, programmid, kavad ja tulemused. Samuti aitab see anda avalikkusele enam teavet ning tuua ühtekuuluvuspoliitikale suurema toetuse kohalikul ja liikmesriigi tasandil.

6.4 Jättes kõrvale ametlikud menetlused, on kahjuks teatisest jäänud mulje, et siiani see nii ei ole, välja arvatud mõned erandid. Sageli on toimunud vaid asjaarutamised ja teabe kogumise koosolekud, kuid tõeline, läbirääkimisteks vajalik kokkulepe jäi saavutamata. Paljudel juhtudel ei ole sotsiaalpartnereid ega kodanikuühiskonna esindajaid kaasatud ka sellepärast, et on eelistatud viidata liikmesriikide tegevustavale, mida sageli ei olegi või mida ei rakendata. Läbirääkimisprotsessi tagamiseks ja tugevdamiseks võiks näiteks kaasata liikmesriikide majandus-

ja sotsiaalnõukogusid, nagu seda tehakse Prantsusmaal ja Portugalis. Häid eeskujusid sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonide kaasamisest leidub ka teistes riikides, näiteks Rootsis.

6.5 Tuleb ka mainida suurt erinevust eri riikide vahel, eriti viimase laienemise ajal ELiga ühinenute puhul, kus ametiühinguid ja ettevõtjaid ei ole praktiliselt üldse kaasatud. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et läbirääkimismehhanismi tuleb kohandada tegeliku olukorraga liikmesriikides ning muuta seda paindlikumaks eeldusel, et see on tõeline, konkreetne ja koosneb esindusorganisatsioonidest. Isegi tõsiste raskuste esinemise korral ei saa piirduda üksnes dialoogi või konsulteerimisega või nn partnerite foorumiga. EL peab edendama partnerlust, viima läbi tõelisi läbirääkimisi sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna esindajatega kõigil tasanditel, alustades hästi teadaolevatel põhjustel Euroopa tasandist.

6.6 Tegevuskavade jaoks tehtud ettevalmistuste käigus oleks võinud olla võimalik hinnata partneritega saavutatud kokkulepet, kuid selle asemel on just siin ilmnunud tõsised probleemid:

- vastuolu partneritega konsulteerimiseks mõeldud lühikeste ajavahemike ning programmide elluviimiseks määratud pikkade tähtaegade vahel;
- vähene kontroll konsultatsiooniprotsessi üle ja tehtud muudatuste põhjendamata jätmine;
- ametlike partnerluslepingute puudumine, seda eriti piirkondade tasandil;
- iganenud konsultatsiooni(läbirääkimiste)süsteem ja sage tunne, et tõstatatud küsimusi ei ole õieti arvesse võetud; mitteküllaldane kaasatus programmide elluviimises – eriti piirkondlikul tasandil;
- vajadus suutlikkuse ja sotsiaalpartnerite asjatundlikkuse suurendamise järele (erinevates riikides) sellise tasemeni, et see oleks täiesti võrreldav institutsioonide omaga.

6.7 Ka siin kerkib taas esile representatiivsete osapoolte ja sidusrühmade läbirääkimistesse kaasamise küsimus. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on arvamisel, et tuleb arvestada sotsiaalpartnerite (tööandjate ühendused ja ametiühingud) ning kodanikuühiskonna esindajatega, mida tuleks kaasata vastavalt nende huvidele ja esinduslikkusele, nagu nenditi Euroopa Parlamendi aruandes. Liikmesriigid peaksid olema kohustatud rakendama ehtsat ja tõelist partnerlust kõigi huvitatud osapoolte vahel.

6.8 Partnerlust tuleks rakendada ka erinevatel – Euroopa, liikmesriigi või piirkondlikul – tasanditel ja vertikaalselt ning kõigil tegevuskava etappidel (ettevalmistamine, elluviimine ning programmide, projektide ja tulemuste kontrollimine). Euroopa Sotsiaalfondi jaoks rakendatud meetodit saaks vajalike kohandustega kasutada näitena regionaalpoliitika ja muude vahendite puhul.

6.9 Komisjon peaks nagu varemgi edendama koolituste läbiviimist sotsiaalpartneritele ning asjast huvitatud valitsusvälistele organisatsioonidele, et nende kaasamine annaks parima võimaliku tulemuse – eriti asjaomastes piirkondades ja uutes liikmesriikides.

Brüssel, 25. märts 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu määrust (EMÜ) nr 95/93 ühenduse lennujaamades teenindusaegade jaotamise ühiste eeskirjade kohta”

KOM(2009) 121 lõplik – 2009/0042 (COD)

(2009/C 228/27)

19. märtsil 2009. aastal otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklitele 156 ja 175 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu määrust (EMÜ) nr 95/93 ühenduse lennujaamades teenindusaegade jaotamise ühiste eeskirjade kohta”

Kuna komitee nõustub täielikult ettepaneku sisuga ning ei soovi teha selle kohta ühtegi märkust, otsustas komitee täiskogu 452. istungjärgul 24.–25. märtsil 2009 (24. märtsi 2009. aasta istungil) esitada kõnealuse ettepaneku kohta pooldava arvamuse. Poolt hääletas 140, vastu hääletas 8 ja erapooletuks jäi 14 liiget.

Brüssel, 24. märts 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

**Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Euroopa majanduse taastamise kava”
(täiendav aramus)**

(2009/C 228/28)

15. jaanuaril 2009. aastal otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt oma kodukorra rakenduseeskirja artikli 29 lõikele a) koostada täiendava aramuse teemal:

„Euroopa majanduse taastamise kava”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektiioon võttis aramuse vastu 5. märtsil 2009. Raportöör oli Thomas DELAPINA.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 452. istungjärgul 24.-25. märtsil 2009 (24. märtsi istungil) vastu järgmise aramuse. Poolt hääletas 138, vastu hääletas 8 ja erapooletuks jäi 13.

1. Kokkuvõte

1.1 Kodanikuühiskonna esindusühenduste esindajatel ja eelkõige sotsiaalpartneritel on praeguse kriisi lahendamisel keskne roll. Vaja on tugevamat sotsiaalset dialoogi, et ühest küljest määratleda ja rakendada poliitikat, mis kriisi võimalikult kiiresti lahendaks, ning teisest küljest, et leevendada kriisi majanduslikke ja sotsiaalseid mõjusid elanikele. Tänu Euroopa sotsiaalmudelile on Euroopa Liidul teiste maailma piirkondadega võrreldes parem alus kriisi tagajärgede leevendamiseks. Ka Euroopa Liidu siseselt on näha, et suuremal konsensusel põhinivate süsteemidega riigid tegutsevad siin edukamalt.

1.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on mitmel viisil tõestanud, et täidab praeguses finants-, majandus- ja sotsiaalkriisis oma institutsioonilist ülesannet teiste ELi institutsioonide toetajana. Nii lõi komitee 22.–23. jaanuaril 2009 toimunud konverentsil institutsioonilise raamistiku mitmesuguste kriisis osalejate dialoogile. Need osalejad on pangad, ettevõtted, ametiühingud, institutsioonid ja muud kodanikuühiskonna osalejad. Kriisi lahendamise vahendeid arutati institutsioonilistest, õiguslikest, majanduspoliitilistest, sotsiaalsetest ja teaduslikest aspektidest.

1.3 Lisaks võttis komitee täiskogu istungjärgul 15. jaanuaril 2009 vastu aramuse teemal „Euroopa majanduse taastamise kava”⁽¹⁾. Nimetatud aramuse olulisemad väited on toodud punktis 2 ning aramuse terviktekst on käesoleva aramuse lisas.

1.4 Lõplik hinnang ei olnud sealjuures veel võimalik, kuna puudus teave kõige olulisema punkti kohta, nimelt tegeliku rakendamise kohta liikmesriikides, kes peavad olema liikumapanev jõud. Ka vajab veel täpset uurimist rakendamine, samuti küsimus, milline osa Euroopa majanduse taastamise kavas soovitatud meetmetest ja finantsvahenditest on üldse uus ja täiendav, ehk millised osad oleksid ka ilma kõnealuse kavata ette nähtud ja ära otsustatud.

1.5 Komitee kustub kõiki sidusrühmi, eelkõige liikmesriike ja Euroopa Komisjoni üles asuma majanduse elavdamise kavasid viivitamatult rakendama. Komisjoni kutsutakse üles ka a) andma kiiresti ülevaadet riiklike majanduse taastamise kavade rakendamise seisust, b) andma aru, milliseid vahendeid saab kasutada nimetatud meetmete edu kiirendamiseks ja c) tegema kindlaks, mil määral toimib riiklike poliitikate omavaheline kooskõlastamine ja kas sealjuures tekib ka ebasoovitavaid arenguid.

1.6 Komitee korraldas 17. märtsil 2009 konverentsi, kus kriisi lahendamise viise arutati riiklike majandus- ja sotsiaalnõukogude, ELi institutsioonide, sotsiaalpartnerite ja muude kodanikuühiskonna esindusorganisatsioonide esindajatega. Toimus kogemustevahetus Euroopa majanduse taastamise kava rakendamise kohta riiklikul tasandil ning panuse kohta, mida organiseeritud kodanikuühiskond saaks majanduse elavdamisse anda.

1.7 Euroopa majanduse taastamise kava teemal täiendava aramuse koostamise eesmärk on põhjalikumalt käsitleda eelneva selleteemalise aramuse olulisi punkte, täiendada selle mõningaid aspekte või neid ajakohastada ning tõstatada küsimusi arutamiseks riiklike majandus- ja sotsiaalnõukogudega.

1.8 Arutelu jätkatakse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitees „Euroopa programmi” väljatöötamise käigus eesmärgiga esitada ELi institutsioonidele sidus ja tõhus ettepanekute pakett.

2. Lühikokkuvõte komitee eelmisest aramusest Euroopa majanduse taastamise kava kohta

2.1 EMSK toetab täielikult komisjoni ja nõukogu ettepanekut Euroopa majanduse taastamise kava kohta. Ta peab seda õigeks majanduspoliitiliseks lähenemiseks praegustele väljakutsetele. Majanduspoliitika peab kiiresti, otsustavalt, ambitsioonikalt, sihipäraselt ja kooskõlatatult tegutsema, et stabiliseerida tarbijate ja investorite usaldust ja tugevdada taas nõudlust.

⁽¹⁾ Vt EMSK aramus „Euroopa majanduse taastamise kava”, 15.1.2009, raportöör: Thomas DELAPINA – ECO/244– CESE 50/2009

2.2 Eriti positiivseteks peab komitee järgmisi aspekte:

2.2.1 Majanduspoliitika näib olevat kogemustest õppinud. Kui varem oli majanduspoliitika mõõnade ajal üldiselt passiivne, siis nüüd tajuti, et senist pakkumisele suunatud lähenemist tuleb täiendada aktiivse tsüklilisust välistava makromajanduspoliitikaga, et stimuleerida nõudlust siseturul.

2.2.2 Komitee peab oluliseks viidet, et tuleb kasutada uuendatud stabiilsus- ja kasvupakti täit paindlikkust. Erakorralises olukorras nagu praegu tähendab see seda, et lubatud on eelarvedefitsiidi 3 protsendi piiri ajutine ületamine. Komiteele näivad olulised ka EKP rahapoliitika vastutus reaalmajanduse arengu suhtes ja viide intressimäärade jätkuva alandamise mänguruumile.

2.2.3 Komitee tervitab kooskõlastatud tegutsemise vajaduse tunnistamist. Rahvusvaheline kriis eeldab ka rahvusvahelist kooskõlastatud tegutsemist. Veel tuleb sellega takistada ärakasutamisstrateegiaid ja „kerja naabrilt” poliitika.

2.2.4 Positiivselt tuleb hinnata ka seda, et praeguste lühiajaliste kriisiohjamismeetmete puhul on oluline roll Lissaboni strateegial.

— Sotsiaalse ühtekuuluvuse huvides tuleks leevendada kriisi mõjusid inimestele. Tuleb toetada tööturгу ning eelkõige tuleb paremini kaitsta ühiskonna kõige nõrgemaid liikmeid.

— Tuleb tugevdada ettevõtete konkurentsivõimet, et nad investeerides, tootes ja eksportides aitaksid kaasa majanduse elavdamisele ja saaksid kriisist väljuda veelgi tugevamana. Samuti peaksid avaliku sektori investeeringud innovatsiooni, haridusse ja teadusesse teenima lisaks nõudluse turgutamisele ka struktuuride parandamise eesmärgi.

— Kriisist väljumisel võivad VKEd olla liikumapanev jõud. Seetõttu on vaja toetavaid meetmeid, et tagada neile taas takistamatu juurdepääs finantseerimisvahenditele ning toetada nende konkurentsivõimet ja innovaatilisust.

— Veel näib oluline, et avaliku ja erasektori meetmed majanduse elavdamiseks toetaksid ka ELi eesmärgi keskkonnanäitajate, energia säästmise ja kliimamuutuste osas, aidates üle minna vähem süsihappegaasiheiteid tekitavale majandusele.

2.3 Komitee arvamus sisaldab siiski ka kriitilisi märkusi

2.3.1 Majanduse taastamise kava maht – 1,5 % SKP-st 2 aasta jooksul (aastas seega keskmiselt 0,75 % SKP-st) – tundub olevat küllaltki väike, eriti võrreldes pakettidega, mis on koostatud maailma teistes piirkondades. Sealjuures tuleb ka arvestada, et see sisaldab tegelikult palju vähem „uut raha” kui välja kuulutatud 200 miljardit eurot. Nii ELi kui ka riikliku tasandi meetmete puhul on paljudel juhtudel tegemist meetmete nimetamise või varasemale ajale nihutamise, mis olid ette nähtud ka ilma Euroopa majanduse taastamise kavata.

2.3.2 Struktuurilise tõhustamise meetmete puhul aga tuleb jälgida ka seda, et need ei satuks vastuollu nõudluse ja tööhõive elavdamise eesmärkidega. Need tuleb kujundada sotsiaalselt vastuvõetavatenä ning need peavad edendama majanduskasvu ja tööhõivet.

2.3.3 Liikmesriikide meetmete suure valiku edu on võimalik hinnata alles siis, kui on näha, kas liikmesriigid on kasutanud just enda jaoks kõige paremini sobivat kombinatsiooni. Ka psühholoogilisest aspektist on igal juhul eriti oluline see, et kõik sidusrühmad asuksid võimalikult kiiresti konkreetsetele tegudele, kuna vastasel juhul tekib oht, et pessimistlikud hoiakud süvenevad.

2.3.4 Pärast seda, kui on astutud esimesed poliitilised sammud erinevate päästepakettide kujul, mille eesmärk on taastada finantssektori toimimisvõime, on vaja finantsturgude ülemaailmselt kooskõlastatud usaldusväärseid uusi toimetehhanisme. Sealjuures on vaja rohkem kasutada laienemise käigus kasvanud euroala nn kriitilist massi, et levitada rohkem euroopalikku mentaliteeti, eeliseid ja kogemusi. Selle kohta ei ole Euroopa majanduse taastamise kavas mingeid konkreetseid ettepanekuid.

3. Täiendavad üldised märkused

3.1 Majanduspoliitika suurim väljakutse seisneb selles, et turgutada nõudluse tõhusta stimuleerimisega kiiresti tarbijate ja investorite usaldust. Tuleb tekitada nõudlus, et majanduskasvu edendada ja tööpuudus madalal hoida, et takistada allakäiguspiraali tekkimist nagu eelmise sajandi kolmekümnendatel aastatel. Sealjuures tuleb vältida minevikus tehtud vigu, mis praeguse kriisi tekkimisele kaasa aitasid.

3.2 Näib, et Euroopa Liidu ja eelkõige rahaliidu majanduspoliitiliste vahendite kogum oli kujundatud majanduse rahuliku arengu ja kriiside vältimise jaoks. Kriiside korral päästeaktioonide jaoks nimetatud vahenditest aga ei piisa. Seega on vaja majanduspoliitika uut suunitlust, uute viiside leidmist, uut moodi valitsemist ELi tasandil, mis pakuks võimalusi sobivalt reageerida kriisidele nagu praegune.

3.3 Valulikul viisil on selgunud, et turg ei suudagi kõiki probleeme lahendada (¹). Liialdatud usk turumehhanismidesse kui imerohtu, lühikeses perspektiivis mõtlemine ja planeerimine ning võidujooks järjest suuremate kasumite pärast tuleb asendada realistliku, vähem ideoloogiale orienteeritud poliitikaga.

3.4 Sellest, et turu finantssektor sattus kriisi, ei saa veel järeldada, et turg enam üldse ei toimi., kuid see näitab vajadust vältida või korrigeerida sihipäraste õigusaktide ja järelevalve kaudu turu väär suundumusi. Uus poliitika peab seetõttu rajanema sellisel turumajandusel, mis soodustab ja premeerib omaalgatust ja riskide võtmist. Siiski tuleks „kõikvõimas turg” allutada taas rangematele reeglitele, et tagada selle võimalikult ladus toimimine. Vabad turud vajavad pörkepiirdeid, mille vahel liikuda. Seda juba ainuüksi seetõttu, et majanduslikus tegelikkuses puuduvad eeldused täiuslike turgude jaoks. Euroopa Liidus lisandub see, et Euroopa majandus- ja sotsiaalmudel rajaneb põhimõtetel, mis nõuavad turu tulemuste korrigeerimist. Samuti kuulub selle mudeli juurde taas keskendumine pikaajalistele eesmärkidele ja väärtustele.

3.5 Majanduspoliitikas, nii ELi kui ka riikide tasandil, on – hilja, aga siiski – juba astutud ka olulisi samme õiges suunas. Intressimäärasid alandati, kuigi on veel ruumi ka nende täiendavaks alandamiseks. Riiklike investeeringuid nagu toetused, garantiid ja riskide ülevõtmine, peetakse taas mõistlikeks ja vajalikeks. Erijuhtudel ei välistada äärmise päästeabinõuna ka riigistamist. Riikide eelarvetes püütakse maksude langetamise ja suuremate riiklike kulutustega nõudlust toetada. Makromajanduslik poliitikameetmete kogum on seega muutunud tasakaalustatumaks.

3.6 Komitee väljendab veel kord kartust, et Euroopa majanduse taastamise kava maht võib jääda liiga väikseks (vrd 2.3.1). Osalt võib see olla seletatav asjaoluga, et kõnealusele pakatile joone alal tõmbamise hetkel alahindasid majanduskasvu prognoosid veel saabuvat kriisi sügavust. Nii lähtuti 3. novembril 2008 avaldatud komisjoni siseses prognoosis veel eurosooni minimaalsest majanduskasvust 0,1 % aastal 2009, kusjuures 19. jaanuari 2009 vaheprognoos (-1,9 %) jäi juba 2 protsenti sellest allapoole. Praegused prognoosid esimese kvartali lõpu kohta näitavad, et oodata on ligikaudu 4 % vähenemist. Negatiivsed tagajärjed majanduskasvule ja tööhõivele on seega oluliselt rängemad kui veel veidi aega tagasi arvati. On küll selge, et esmajoonel tuleb võimalikult kiiresti rakendada juba vastuvõetud meetmeid. Ent majanduslik olukord ja prognoosid on viimastel nädalatel sedavõrd tõsiselt muutunud, et sellest tuleneb selgesti suurem vajadus vastumeetmete järele, ja seda eri tasanditel, nagu näidatud 4. punktis.

3.7 Majanduse elavdamise meetmed maksavad palju raha. Enamikul ELi riikidel seisab ees eelarvedefitsiidi 3 protsendi piiri ületamine. Kuna stabiilsuse ja kasvu pakti paindlikkust on reformide abiga suurendatud, siis on see praegustes erakorralistes oludes ka mõistlik ja vajalik, ning seda tuleb ilma sanktsioonideta lubada. Loomulikult tuleb eurosooni kandidaatriikide suhtes kohaldada samasugust paindlikkust nagu rahaliidu liikmete suhtes. Pakti tingimused ei tohi saada takistuseks, kui näiteks avaliku sektori poolt teadusesse, arengusse ja haridusse tehtud investeeringute abil on vaja luua potentsiaal edaspidiseks majanduskasvuks. See majanduskasv on selle eeldus, et pärast kriisi ületamist pöördub riigi rahandus jälle kiiresti tagasi jätkusuutlikule kursile.

3.8 Sealjuures peab aga juba nüüd mõtlema sellele, kuidas pärast kriisi korraldada tagasipöördumine pikaajaliselt jätkusuutlikule rajale. Igal juhul on niisugusele rajale tagasijõudmiseks vaja liikmesriikide usaldusväärseid strateegiaid. Selle ülesande vajalikkus nähtub juba praegu eurosooni riikide võlakirjade ostu- ja müügihinna vahede ohtlikust suurenemisest, millest saab järeldada investeerijate kasvavat muret teatud riikide valitsuste maksejõulisuse pärast. Riikide rahanduse stabiliseerimiseks on vaja intelligentseid lahendusi, millega saaks vältida radikaalset saneerimist töövõtjate ja sotsiaalselt kõige nõrgemate rühmade kulul nagu 1930-ndatel aastatel. Tookord viis palga- ja sotsiaaldumpingu kombinatsioon koos proteksionistlike meetmetega katastroofini.

3.9 Uute sissetulekuallikate leidmine on riikidele hädavajalik. Liikmesriikide maksubaasi on vaja tugevdada, muuhulgas maksuparadiiside kaotamise, maksude alandamise võidujooksu lõpetamise ja maksudest kõrvalehoidmise vastaste meetmete abil. Kogu maksusüsteem tervikuna on vaja üle vaadata, kusjuures arvesse tuleb võtta õiglase jaotumise küsimusi eri liiki tulu ja vara vahel. Sellega seoses tuleb sisse nõuda eelkõige nende panus, kes said märkimisväärset kasu finantsturgude neist hälvetest, mida tuleb nüüd avalike vahenditega ning maksu- maksja kulul korrigeerida.

3.10 On ilmne, et rahandussüsteemide elavdamine ei saa lühiajalises plaanis jätta eelarvet mõjutamata, vaid seda tuleb teha laenuga, et nõudluse elavdamise eesmärgile mitte vastu töötada. Sealjuures tuleb arvestada riigivõla suurenemise mitmesuguseid positiivseid ja negatiivseid lühi- ja pikaajalisi tagajärgi. Negatiivse tagajärjena võivad võimuse suurema ärakasutamise korral väljatõrjumisefekti tõttu tõusta ettevõtete kapitalikulud; Kuna varad on veelgi tihedama kontsentratsiooniga kui tulud, siis võib laenuvahenditega finantseerimise suurenemine viia ka varalise ebavõrdsuse suurenemiseni.

(¹) Isegi Deutsche Banki juhatuse esimees Ackermann ütleb nüüd: „Ma ei usu turu iseenesliku paranemise võimesse” (www.faz.net – 17.3.2008).

3.11 Teisalt ei tähenda laenuvahenditega finantseerimine tingimata eelarvedefitsiidi suurenemist samas mahu, kuna majandusliku aktiivsuse stimuleerimine suurendab ka riigi tulusid. Eelarvedefitsiiti ei tohi ka näha ühekiulgselt järgnevate põlvkondade koormusena, kes peavad selle eest intresse tasuma, sest järgnevad põlvkonnad saavad kasu arukatest, nt hariduse ja infrastruktuuri tehtud investeeringutest, lisaks selle pärivad nad ka praegused riigi võlakirjad. Lisaks tuleb arvestada, et sama suuri kulusid põhjustab ka see, kui kriisi vastu võitlemiseks kasutatakse vähem raha, kuna see laseks majandustulemustel ja tööhõivel veelgi langeda. Ning sellisel juhul lisanduksid rahaliste kuludele ka veel palju kõrgemad sotsiaalsed kulud ning inimeste kannatused, mida põhjustavad töötus, kvalifikatsiooni kaotamine ja sotsiaalsed pinged.

4. Lisamärkused abivahendite kogumi kohta riiklike meetmete jaoks

4.1 Esimese sammuna rakendati finantssektoris muljetavalda-vaid päästekavasid, kuid erinevate tulemustega. Rekapitalizeerimise protsess ei ole veel lõppenud ja usaldus ei ole taastatud, nii et endiselt on suured likviidsuse puudujäägid. Seega on vaja täiendavaid jõupingutusi, et ettevõtteid ja majapidamisi taas finantsvahenditega varustada. Kindlasti peavad igasugused toetused avalikest vahenditest – mitte vaid finantseerimisasutuste puhul – olema seotud terve rea kriteeriumide ja kohustustega, millega tagatakse kasu rahvamajandusele ja asjakohane ettevõtte juhtimine.

4.2 Selleks on vaja kiiret ja tõhusat abi kõige rohkem kriisi tõttu kannatavatele kodanikele, st sotsiaalselt nõrgematele rühmadele ja tööturule. Reeglina tabab kriis tööturul kõigepealt kõige nõrgemaid liikmeid, kellel on ebakindlad töösuhted, nagu ajutised töötajad ja tähtajalise lepinguga töötajad. Seejärel vähendatakse põhitöötajate tööaega ja koondatakse nad, kui kriis kauem kestab. Ka oodatavate demograafiliste arengute valguses tuleks majandust intelligentselt ümber korraldada vaeva näha selle nimel, et töötajate koondamise asemel neid ettevõttes säilitada ja nende kvalifikatsiooni tõsta, et majanduse taastudes oleks piisaval hulgal kvalifitseeritud töötajaid. Töötute toetamine tuleks siduda ümberõppe ja kvalifikatsioonitaseme parandamise programmidega. Sealjuures tuleb arvestada sellega, et ametlik töötuse statistika ei kajasta problemaatika täit ulatust ning inimeste hulka, keda see puudutab. Kriisiaegadel kaovad paljud inimesed töötute statistikast, nt seetõttu, et neil pole õigust saada abiraha, nad on võimaluste puudumise tõttu heitunud ja lõpetavad tööotsingud. Ülim prioriteet kriisi ajal on noorte integreerimine tööturule.

4.3 Ettevõtlussektori toetusmeetmed peaksid olema suunatud sellele, et tagada ettevõtetele – ja sealjuures eriti VKEdele – taas pidev varustatus finantsvahenditega ning et kanda hoolt tooteturgude ladusa toimimise eest. Majanduse toetamise meetmete juures tuleb alus panna juba ka sellele, et väljuda kriisist senisest tugevamana. Tuleb taotleda toepeltkasu, mitte üksnes arukate ja struktuuri parandavate investeeringutega lühiajaliselt majandust elavdades, vaid ka tõstes Lissaboni strateegia vaimus konkurentsivõimet ja tulevast majanduskasvu. See nõuab investeeringuid

innovatsiooni ja infrastruktuuride (nt üleeuroopaliste energiaühenduste ja lairiba-infrastruktuuride) moderniseerimise ning teadusesse ja haridusse. VKEde konkurentsivõimet ja innovaativisust tuleb tugevdada abimeetmetega, nt maksustamise või riigipoolsete garantiidega, et kasutada nende potentsiaali ära majanduse elavdamise toetamiseks.

4.4 Veel viitab EMSK sellele, et lisaks nõudluse stimuleerimisele võib majanduselus osalejate usalduse suurendamisele kaasa aidata ka rida teisi meetmeid. Ka seadusandluse lihtsustamine, menetluste kiirendamine ja halduskoormuse vähendamine võivad teenida majandustegevuse ergutamise huve.

4.5 Kuna „majanduse taastumine“ ei tähenda seda, et pärast kriisi on kõik nagu varem, tuleb rõhk panna energiasäästlikele ja keskkonnasõbralikele projektidele, et kiirendada üleminekut väiksema süsinikdioksiidiheitega „roheline“ majandusele.

4.6 Struktuuri tõhustamise meetmed tuleb kujundada sotsiaalselt vastuvõetaval viisil, samuti peavad nad soodustama majanduskasvu ja tööhõivet, et mitte töötada vastu jõupingutustele nõudluse elavdamiseks ja sotsiaalsete probleemide leevendamiseks. Eriline roll on palgapoliitikal, milles tuleb arvestada palkade kahetist rolli majanduses. Kui mikromajanduslikus mõttes on palgad ettevõtte kulutegur ja mõjutavad seega seoses hindadega ettevõtte konkurentsivõimet, siis makromajanduslikus plaanis määravad nad olulise tegurina siseturu nõudluse. Kuna ettevõtted saavad investeerida ja töökohti luua ainult siis, kui nõudluse suhtes valitsevad teatud ootused, tagab keskpikk suunitlus palgatõusule koos tootlikkuse tõusuga majandust tervikuna silmas pidades vastava riigi majanduses tasakaalu nõudluse piisava kasvu ja hindu puudutava konkurentsivõime vahel. Sotsiaalpartnerid peavad seega vältima palgakärpeid „kerja naabrilt“ poliitika mõistes.

4.7 Üksikute eelarvemeetmete mõju majanduskasvule sõltub ka mitmekordistavast mõjust, mis omakorda sõltub tarbimiskäitumisest ja impordimääradest. Nii on üldiste maksukärbete puhul oht, et ebakindluse tõttu kutsuvad nad esile kokkuhoiu. Nõudluse suurenemine tuleneb aga väikse sissetulekuga inimeste keskendumisest, kuna nad tarbivad palju. Siiski tuleb väikse sissetulekuga inimesed antud juhul välistada, kuna nad ei maksa makse. Seetõttu on selle rühma jaoks vaja leida eraldi lahendused. Teatud maksukärbete ajaline piiritlemine võib aga teatud ostusid varasemale ajale nihutada. Ka sihipärastelt otsestelt

ülekandemeetmetelt nagu komisjoni poolt soovitatud töötü abiraha ajutine suurendamine, võib oodata üsna suurt mõju. Lisaks tõstab ülekandemeetmete sihtotstarbeliseks muutmine nõudlust, nagu nt haridusetsikkide või kliimatsekkide idee puhul. Viimaseid võib kasutada energiasäästlikke kaupu, päiksepatareisid või ühiskondliku transpordi hooajapileteid ostes.

4.8 Eri fondidest (struktuuri- ja ühtekuuluvusfondid, Maaelu Arengu Fond, Euroopa Sotsiaalfond, Globaliseerumisega Kohanemisega Euroopa Fond) vahendite jagamisel on tõhususe kõrval vaja ka paindlikkust ja pragmaatilist lähenemist, et kiirendada mõju.

5. Euroopa mõõtmise tugevdamine

5.1 Praegune kriis on eri liikmesriikidele nende erinevatest majandusstruktuuridest tulenevalt ka erinevalt mõjunud. Neist erinevatest mõjudest tuleneb vajadus rakendada eri riikides erinevaid meetmeid. Seega on oht, et ebavõrdus Euroopas ja eurotsoonis suureneb. Riikide poliitikate mõju on siin piiratud. Seega on vaja üleeuroopalist poliitikat ja paremat majandusosalast kooskõlastamist ja valitsemist Euroopa tasandil, mille käsutuses peavad olema ka adekvaatsed vahendid poliitika tõhusaks rakendamiseks.

5.2 Meetmete kogumite hädavajalik kiire rakendamine nõuab kooskõlastamist, ühtlustamist ja kohandamist, kuna ilma sidusa tegevuseta tekib oht, et üksikud riigid rakendavad meetmeid kodumaiste ettevõtete kasuks, mis rikuvad võrdseid tingimusi ja soodustavad võidujooksu toetuste pärast. Ka maksude vallas on vaja üldist ühtlustamist, mis ulatub majanduse taastamise meetmetest kaugemale ja hõlmab tervet maksusüsteemi. Ka katsed parandada kulumeetmetega riigi rahvusvahelist konkurentsivõimet kätkeb endas proteksionistlike tendentside, kui riik püüab pääseda majanduslangusest välisnõudluse abil. See käib nii ELi liikmesriikide kui ma suurte majandusblokkide kohta (nagu nt USA majanduse taastamise programmi raames propageeritud loosung „osta ameerika tooteid“ hoiatavalt näitab).

5.3 Komitee kutsub sellega seoses komisjoni üles andma kiiresti ülevaadet riiklike majanduse taastamise kavade rakendamisest ja selgitama, milliseid vahendeid on võimalik kasutada, et kiirendada nende meetmete edu. See on vajalik, et hinnata realselt rakendatud meetmete kvantiteeti, et üksteiselt õppida ja saada ülevaadet sellest, kas on ka ebasoovitavaid arenguid. Ebasoovitavad arengud proteksionismi suunas oleksid näiteks konkurentsimoonused, dumping (ka maksude valdkonnas), ärakasutamistaktika ja väljaspool eurotsooni devalveerimine. Komitee kutsub nõukogu ja komisjoni üles rangelt keelama

või tühistama meetmed, mis on suunatud „kerja-naabrilt“ poliitikale.

5.4 Euroopa mõõtmise tugevdamine tähendab ka seda, et tuleb mõelda rohkem ELi ühiste projektide peale, nt energiatarneinfrastruktuuride valdkonnas. Nimetatud projektide finantseerimisse saaks panuse anda sellega, kui suurem paindlikkus ELi eelarveridade vahel võimaldaks kasutada kasutamata jäänud vahendeid. Sellega seoses tuleks uurida ka Euroopa võlakirja ideed mõne Euroopa riigi fondist.

5.5 Euroopa Liidu solidaarset abi on vaja ka riikidele väljaspool eurotsooni, kes on makseraskustes (nt Ungari, Läti), samuti ohustatud pankadele ja finantsasutustele väljaspool eurotsooni asuvates riikides, kusjuures tuleb arvestada nende riikide eriolukorda seoses majanduse ülesehitamise faasiga.

6. Finantsturgude reform

6.1 Nagu ka muude globaalse tähtsusega teemade puhul, nii peab EL ka seoses rahvusvaheliste finantsmehhanismide ümberkorraldamisega esinema kindlalt ja otsustavalt ning esitama ühtseid seisukohti. Euroopa peab kõigi osalejate hüvanguks ning panusena stabiilsusesse rajama vundamendi ja andma ümberkorraldustele euroopaliku kuju. Vaja on kindlasti paradigma vahetust pikaajalise suunitluse ja jätkusuutlikkuse poole, mida toetaksid vastavad stiimulid struktuurid ja boonussüsteemid. Ümberkorraldatud globaalne finantssüsteem peaks võimaldama mahukaid finantsuudusi, mis ei konkureeri reaalmajanduslike investeeringutega, vaid toetavad reaalmajandust.

6.2 Uut süsteemi peavad iseloomustama sellised põhimõtted nagu läbipaistvus, riskide piiritletus, realistlik riskide maandamine bilanssides ning investeerimisfondide ja riskifondide kaasamine reguleerimisse. Uus korraldus peaks aitama ka takistada protsüklilisi mõjusid ja ülemäärast laenuvõtmist. Reformiettepanekud ei tohi olla kogum omavahel haakumatust detailidest, vaid ulatuslik ja ühtne meetmete pakett, mis katab kõik asjaomased valdkonnad. Riikide ja majandusblokkide vahel ei tohi tekkida (de)reguleerimisvõistlust. Selleks on vaja kooskõlastatud piiriülest järelevalvet ja kontrolli ning sõltumatuid üleeuroopalisi reitinguagenteure.

6.3 Erilist tähelepanu tuleb taas pöörata pensionisüsteemide finantseerimise viisile⁽¹⁾. Kuna kantuna usust turgude vääramatusse jõudu toimus see finantseerimine viimastel aastatel sageli kapitaliturgude kaudu, tõi see vastu esialgseid ootusi suurele osale praegustest ja tulevastest pensionäridest kaasa märkimisväärsed finantskahjusid.

⁽¹⁾ Sellega seoses peab viitama arvamusel teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv kindlustus- ja edasikindlustustegevuse alustamise ja jätkamise kohta – SOLVENCY II“ (ELT. C 224, 3.8.2008, lk 11.)

7. Kodanikuühiskonna roll

7.1 Kriisi tagajärgede koorem langeb suures osas kodanike õlgadele. Seetõttu tuleb majandus- ja ühiskonnaelus osalejaid kaasata olulisel määral tulevaste poliitikate väljatöötamisse. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on mitmel viisil tõestanud, et täidab praeguses finants-, majandus- ja sotsiaalkriisis oma institutsioonilist ülesannet teiste ELi institutsioonide toetajana. Nii lõi komitee jaanuaris 2009 toimunud konverentsil institutsioonilise raamistiku mitmesuguste kriisis osalejate dialoogile. Need osalejad on pangad, ettevõtted, ametiühingud, institutsioonid ja muud kodanikuühiskonna osalejad.

7.2 Töötajad ja ettevõtjad aitavad oluliste osalejatena lahendada kriisi, mida ei põhjustanud nemad ja mille eest nad ei kannata vastutust. Vaja on tugevamat sotsiaalset dialoogi, et ühest küljest määratleda ja rakendada poliitikat, mis kriisi võimalikult kiiresti lahendaks, ja teisest küljest, et leevendada kriisi majanduslikke ja sotsiaalseid mõjusid elanikele.

7.3 Liikmesriikides tuleks koos sotsiaalpartneritega välja töötada sobivad meetmed, et vältida liiga aeglast palkade tõusu, mis ei toeta piisaval määral nõudlust ja majanduskasvu. Ka makromajandusliku dialoogi väljaarendamine teenib parema kooskõlastamise huve, kui palkade arengut õnnestub makromajandusliku poliitikaga paremini kooskõlastada.

7.4 Ebaõiglus ja ebavõrdsus ei tohi kriisiga süveneda. Ka seoses Euroopa Parlamendi valimistega tuleb kodanikele ja sealjuures eriti ühiskonna nõrgematele rühmadele uue ühiskondliku leppe vormis selgeks teha, et poliitika ei jäta neid hooletusse. Õiguslikud ja finantsmeetmed peavad takistama seda, et kriis läheb üle Euroopa sotsiaalmudeli kriisiks.

7.5 Sotsiaaldialoog on määrava tähtsusega kriisi majanduslikest ja sotsiaalsetest tagajärgedest ülesaamise jaoks.⁽¹⁾ Ajalugu näitab, et majanduskriisid võivad sotsiaaldialoogi kas intensiivistada või pärssida. Intensiivistamine toimub siis, kui tajutakse vajadust tihedama koostöö järele. Siiski on kompromissideni

jõudmine majanduskasvu tingimustes lihtsam; kriisiolukorras võib ilmnedä koostöövaenulik mentaliteet ja mõne rühma enesekeskne käitumine. Viimane võib praegusest kriisist välja jõudmise muuta oluliselt valulikumaks, kui see niigi juba on.

7.6 Nõudluse stimuleerimise puhul on eesmärk kasutada lisanduvaid vahendeid nii arukalt, et pärast kriisist ülesaamist oleks majanduse konkurentsivõime parem kui enne. Analoogiliselt tuleks kriisi ületamist kasutada selleks, et tugevdada sotsiaaldialoogi struktuuri kõigil tasanditel. Euroopa sotsiaalpartnerite viimases ühises aruandes tööturu väljakutsete kohta on toodud hea lähtealus turvalise paindlikkuse kontseptsioonide võimaluste uurimiseks. Sisemise paindliku turvalisuse raames tuleks struktuurireformide asemel, mis püüdlevald vallandamiskaitse vähendamise ja tööaegade pikendamise poole, välja töötada meetmeid püsivate töökohtade edendamiseks. Need peaksid võimaldama hoida majanduslanguse ajal töötajaid ettevõttes lühema tööajaga ja laskma neil tegeleda ülejäänud ajal täiendkoolitusega, nii et järgneva majandustõusu ajal oleksid ettevõtetel taas kvalifitseeritud töötajad. Hiljuti Madalmaades selle jaoks välja töötatud kontseptsiooni võib pidada selles mõttes heaks tavaks. Ka kõige paindlikumatele töötajatele tuleb luua rohkem turvalisust, et anda neile võimalus tööturule jääda ja oma kvalifikatsiooni tõst.

7.7 Sotsiaalmajandus, mis on organiseeritud kodanikuühiskonna tõeline väljendus selle erinevate ühiskonna- ja korraldusmudelite näol, annab uuenduslikke vastuseid sotsiaalsetele vajadustele, ühendades tasuvust ja solidaarsust, luues kvaliteetseid töökohti, tugevdades sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust, seostades omavahel tootmist ja säästvat arengut ning edendades samuti kodanikuaktiivsust ja ettevõtete sotsiaalset vastutust. Kõik need omadused, mis tänapäeval muutuvad praeguse majandussüsteemi kriisi ületamise jaoks hädavajalikeks elementideks, nõuavad, et sotsiaalmajanduse osalejatele antaks kriisi ohjamisel asjakohane roll, ning kohustavad komisjoni hõlmama oma poliitikasse ja programmidesse kodanike aktiivsusel põhineva sotsiaalmudeli tõhusa edendamise⁽²⁾.

Brüssel, 24. märts 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Mario SEPI

⁽¹⁾ Sotsiaalpartnerite kesket rolli tõstetakse esile ka komisjoni aruandes töösuhete kohta Euroopas, mis avaldati 2009. aasta veebruaris.

⁽²⁾ Samal teemal vt ka EMSK arvamus 50/2009, vastu võetud 15. jaanuaril 2009, ELT-s ei ole veel avaldatud.

2009/C 228/15	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv rehvide kütusesäästlikkuse ja muude oluliste parameetrite märgistamise kohta” 81	81
2009/C 228/16	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: Teine strateegiline energiaülevaade – ELi tegevuskava varustuskindluse ja solidaarsuse tagamiseks energiasaldkonnas” 84	84
2009/C 228/17	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv energiamõjuga toodete energiatarbimise ja muude ressursside tarbimise näitamise kohta märgistuses ja ühtses tootekirjelduses” 90	90
2009/C 228/18	Transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektiooni aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr .../2008, [kuupäev], millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1692/2006 teise Marco Polo programmi loomise kohta, et anda ühenduse finantsabi kauba-veosüsteemi keskkonnakaitsemeetmete tõhustamiseks (Marco Polo II)” 95	95
2009/C 228/19	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega kehtestatakse kolmandate riikide valdkondlike asjatundjate audiovisuaalvaldkonna koostööprogramm MEDIA Mundus” 100	100
2009/C 228/20	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1927/2006 Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi loomise kohta” 103	103
2009/C 228/21	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv füüsilisest isikust ettevõtjatena tegutsevate meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte kohaldamise kohta, millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 86/613/EMÜ” 107	107
2009/C 228/22	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Nõukogu soovitus, mis käsitleb patsiendi ohutust, sealhulgas tervishoiuteenustega seotud nakkuste ennetamist ja tõrjet” 113	113
2009/C 228/23	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele, Regioonide Komiteele ning Euroopa Keskpankale: EMU@10 – majandus- ja rahaliidu edusammud ja ülesanded pärast kümnet tegutsemisaastat” 116	116
2009/C 228/24	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Regioonide Komiteele ja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Roheline raamat territoriaalse ühtekuuluvuse kohta.Territoriaalse mitmekesisuse muutmine Euroopa tugevaks küljeks”” 123	123
2009/C 228/25	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiive 92/79/EMÜ, 92/80/EMÜ ja 95/59/EÜ tubakatoodete suhtes kohaldatava aktsiisimaksu struktuuri ja määrade osas” 130	130



2009/C 228/26	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele programmiperioodiks 2007–2013 kavandatud ühtekuuluvuspoliitika strateegiaid ja programme käsitlevate läbirääkimiste tulemuste kohta”	141
2009/C 228/27	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu määrust (EMÜ) nr 95/93 ühenduse lennujaamades teenindusaeegade jaotamise ühiste eeskirjade kohta”	148
2009/C 228/28	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa majanduse taastamise kava” (täiendav arvamus)	149

Tellimishinnad aastal 2009 (ilma käibemaksuta, sisaldavad tavalise saatmise kulusid)

<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L- ja C-seeria väljaanne ainult paberkandjal	ELi 22 ametlikus keeles	1 000 eurot aastas (*)
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L- ja C-seeria väljaanne ainult paberkandjal	ELi 22 ametlikus keeles	100 eurot kuus (*)
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L- ja C-seeria paberkandjal + CD-ROMil aastane väljaanne	ELi 22 ametlikus keeles	1 200 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L-seeria väljaanne ainult paberkandjal	ELi 22 ametlikus keeles	700 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L-seeria väljaanne ainult paberkandjal	ELi 22 ametlikus keeles	70 eurot kuus
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> C-seeria väljaanne ainult paberkandjal	ELi 22 ametlikus keeles	400 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> C-seeria väljaanne ainult paberkandjal	ELi 22 ametlikus keeles	40 eurot kuus
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L- ja C-seeria igakuiselt ja kumulatiivselt CD-ROMil	ELi 22 ametlikus keeles	500 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> lisa (S-seeria – avalikud hanked ja pakkumismenetlused) CD-ROMil, kaks väljaannet nädalas	mitmekeelne: ELi 23 ametlikus keeles	360 eurot aastas (s.o 30 eurot kuus)
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> C-seeria – värbamiskonkurss	konkursi keel(ed)	50 eurot aastas

(*) Üksiknumbri müük: kuni 32 lehekülge: 6 eurot
33–64 lehekülge: 12 eurot
alates 64 leheküljest: hind määratakse iga väljaande puhul eraldi

Euroopa Liidu Teatajat saab tellida Euroopa Liidu 22 ametlikus keeles. Teataja on jaotatud L-seeriaks (õigusaktid) ja C-seeriaks (teave ja teatised).

Iga keeleversioon tuleb tellida eraldi.

Vastavalt nõukogu määrusele (EÜ) nr 920/2005, mis avaldati ELTs L 156 18. juunil 2005 ja milles sätestatakse, et Euroopa Liidu institutsioonid ei ole ajutiselt kohustatud koostama ja avaldama kõiki õigusakte iiri keeles, müüakse ELT iirikeelseid väljaandeid eraldi.

Euroopa Liidu Teataja lisa (S-seeria – avalikud hanked ja pakkumismenetlused) tellimus sisaldab kõiki 23 keeleversiooni ühel mitmekeelsel CD-ROMil.

Soovi korral saab koos *Euroopa Liidu Teataja* tellimusega mitmesuguseid *Euroopa Liidu Teataja* kaasandeid. Kaasannete ilmumisest teavitatakse tellijaid teadaande vahendusel, mis avaldatakse *Euroopa Liidu Teatajas*.

Müük ja tellimused

Väljaannete talituse avaldatud tasulisi väljaandeid saab osta meie trükiste edasimüüjatelt. Edasimüüjate nimekiri on kättesaadav järgmisel veebilehel:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_et.htm

EUR-Lexi (<http://eur-lex.europa.eu>) kaudu pakutakse otsest ja tasuta juurdepääsu Euroopa Liidu õigusaktidele. Nimetatud veebilehel saab tutvuda *Euroopa Liidu Teatajaga* ning ka lepingute, õigusaktide, kohtupraktika ja ettevalmistatavate õigusaktidega.

Lisateavet Euroopa Liidu kohta saab veebilehelt <http://europa.eu>



Euroopa Liidu Väljaannete Talitus
2985 Luxembourg
LUXEMBURG

ET